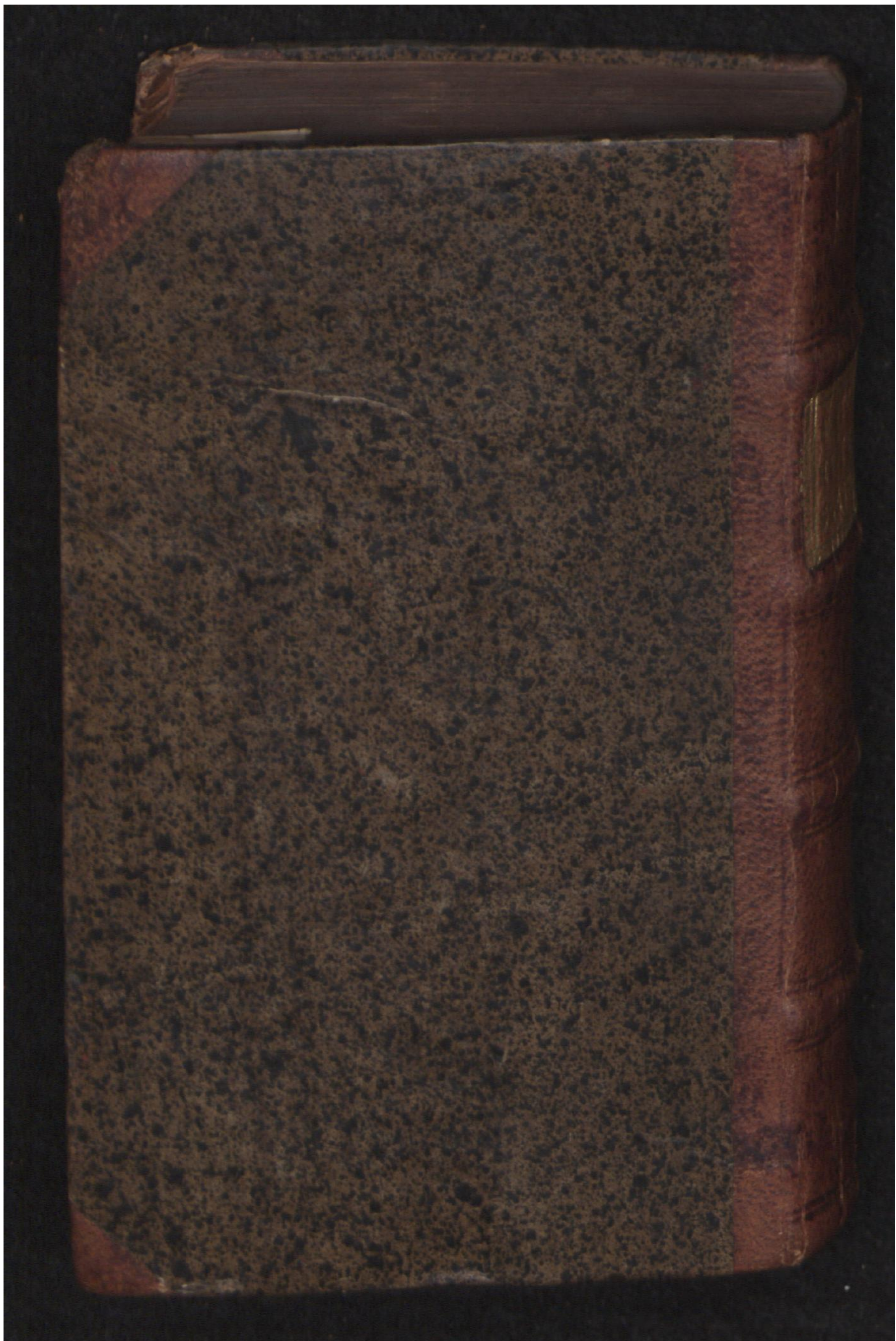
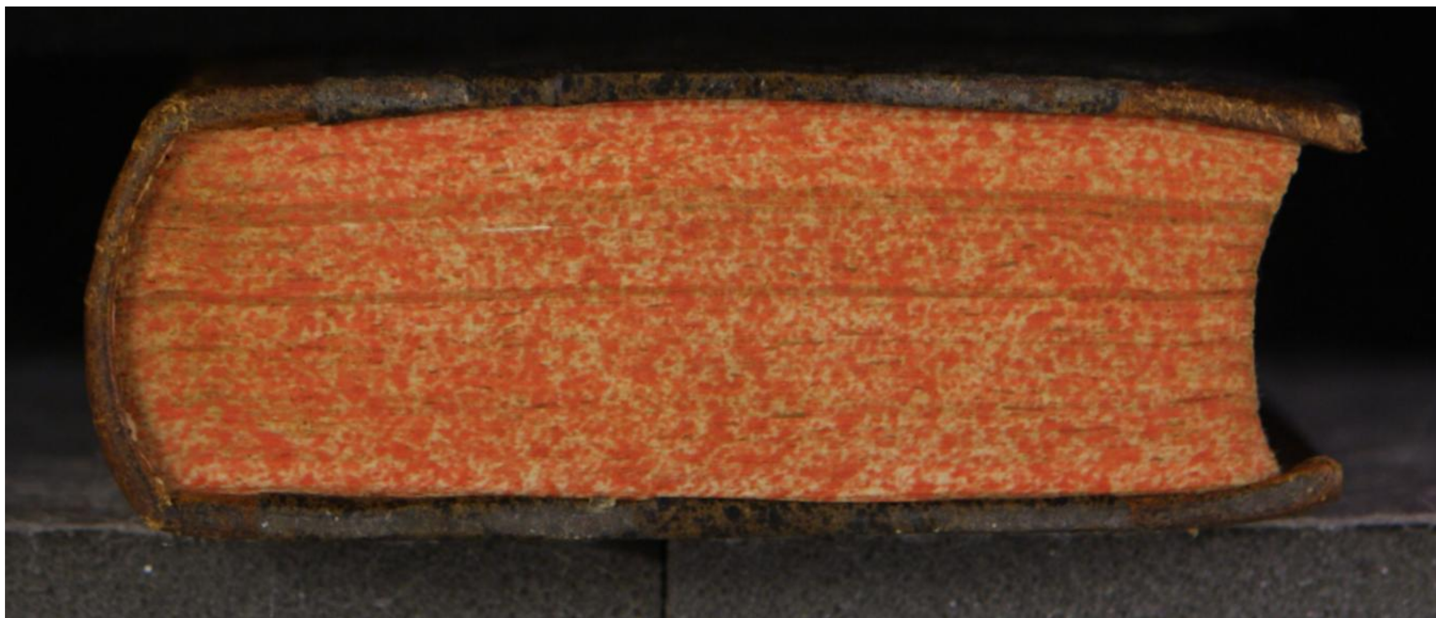

A:MICHELSEN
HIST:PASSION
SLESVIG

M Tuscher fecit

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

IN HISTORIAM PASSIONIS ET SEPULTURÆ DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI CONCIONES quatuordecim: ex veterum & Recentium monumentis decerptæ & collectæ

per

ANDREAM MICHAELIUM, verbi Divini apud Coldingenses ministrum.

THOMAS PORCATIVS.

Pro servis Dominus moritur, pro sontibus insons,
Pro ægroto medicus, pro grege pastor obit.
Pro populo Rex mactatur, pro milite Ductor,
Proque opere ipse Opifex, proque homine ipse Deus.
Quid servus, sons, ægrotus, quid grex populusque
Quid miles, quid opus, quidve homo solvet? Amet.

SLESVIGAE,

PER NICOLAVM VVEGENER, 1599.

JOANNES LUDOVI-
cus vives.

ADmirabilem cerno ſpeciem amoris. Caput inclinat tua celſitudo, ut nos exaudiri & poſsimus & ſperemus: porrigis oſculum ad pacem, & reconciliationem, quam tu offenſus, læſuſq; nobis offers ultrò, qui fecimus injuriã: expandis ad complexum brachia: oſtendis perforatas manus, ut omnia dilargiaris, nihil retineas. Apertum eſt latus cordis tui, ut illuc nos recipias, ſi velimus per oſtium patens ingredi: fixos habes pedes, ut ſciamus nunquã te à nobis receſſurum, ſi ipſi non receſſerimus. O pater noſter, & Domine, vides duritiam noſtri cordis, nedum lentitatem. Non ſatis eſt nos tam blandè, tam dulciter, tam amicè allici, atq; invitari; trahe, rape nos, finge novum cor, & obſequens: nam hoc noſtrum lapideum eſt, nullas ſentit blanditias, nulla ingentium bonorum ſpe movetur.

GENEROSO ET NOBILI viro, doctrina, ſapientia & verâ virtute præſtanti, *SIGVARDO GRVBBE*, *Domino de HOFFDAL, Sereniſſimi Daniæ & Norvegiæ Regis Secretario ſummo: Domino & Mecœnati ſuo, perpetuâ obſervantiâ colendo:*

Gratiam & pacem à Deo patre per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum precatur:

ANDREAS MICHAELIVS COLDINGENSIS.

QVamvis, Apoſtolo atteſtante, Rom. 15. & 2. ad Tim. 3. omnis ſcriptura, divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, admonendum & conſolandum: ideoq; ut Baſilij verbis utar, literis mandata eſt, à ſpiritu, ut tanquam ex communi penu unuſquiſq; remedia ſuis morbis accommodata depromere poſſit: tamen, ſi rem paulò altius repetamus, hiſtoriam paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſacratiſſimam, & doctrinarum ubertate, & admonitionum ſaluberrimarum gravitate, & conſolationum ſuavitate, inter omnes ſacræ ſcripturæ hiſtorias, principem ſuo jure obtinere locum, planum & perſpicuum fiet; utpote ad quam deguſtandam, imbibendam, totiuſq; vitæ curriculo meditandam & exprimendam, omnes, qui ſalutis æternæ cura tanguntur, & ad gloriam nunquam morituram

nituntur, excitari & incendi oporteat. Atque ut initium ab iis, quæ ad docendum apta & idonea videntur, sumamus, mortem & passionem Iesu Christi doctrinarum copia omnibus sacræ scripturæ historiis antecellere, perspicuum faciemus. Quicquid enim usquam in Mose & Prophetis memoriæ proditum est, id ad Passionis D. N. I. C. historiam cognoscendam, intelligendam ejusque salutarem usum demonstrandum, ducere & trahere, manifestum est. Intueamur primùm promissionem primis factam parentibus, Gen. 3. v, 15. de semine mulieris caput serpentis contrituro: Et Patriarchis Abraham, Isaaco, Iacobo, eorumque posteris repetitam & inculcatam, & hasce omnes promissiones nil aliud velle, quam Messiam sua devicturum morte serpentem illum antiquum, compertum habebimus. Ad hoc enim patefactus est filius Dei, ut dissolvat opera diaboli, 1. Iohan. 3. v. 8. Deinde altiori mente revolvamus, quorsum omnia sacrificia, ab Abele usque ad Christum in crucis ara oblatum, spectarint, & in hoc verum sacrificium, a Christo Iesu in corpore suo factum, fuisse adumbratum, apparebit, uti epistola, quæ Hebræis inscripta est, quam luculentissimè & evidentissimè testatum facit. Et Augustinus lib. 10. de civitate Dei, cap. 20. Hujus veri, inquit, sacrificij multiplicia variaque signa erant sacrificia prisca sanctorum, cum hoc unum per multa figuraretur, tanquam

verbis

verbis multis res una diceretur, ut sine fastidio multum commendaretur. Consideremus praeterea miracula quamplurima apud Israelitas edita; & iisdem mortem ac passionem servatoris nostri significatam, planè intelligemus. Quid enim aliud agnus paschalis, de quo Exod. 12. Eductio ex AEgypto, Exod. 13. Serpens aeneus, Num. 21. Et Ioan. 3. v. 14. IONAE in alvo ceti commoratio triduana. Matth. 12. v. 39. prae se ferunt, quam Iesum Christum mortem pro recuperanda generis humani salute, obiturum? Ut de manna coelesti, & aqua ex petra emanante, jam nullum verbum faciam, 1. Cor. 10. v. 3. 4. Perlustremus insuper & revolvamus Prophetarum monumenta, & eos hoc inprimis egisse, inque unum istud collimasse, ut Christi mortem ejusque usum & fructum repraesentent, notum erit. Unde Christus ipse, Luc. 24. v. 26. Nonne, inquit, haec oportuit pati Christum & introire in gloriam suam, Et exorsus à Mose & omnibus scripturis, quae de ipso scriptae erant. Et Act. 10. v. 43. Huic omnes Prophetae testimonium dant, remissionem peccatorum accepturum per nomen ejus omnem qui crediderit in eum. Apocal. 13. v. 8. Agnus Dei jam inde à jactis mundi fundamentis mactatus. Rectè proinde Cusanus: Omnibus, inquit, seculis mactatio Messiae vigebat & vim suam exercebat, in ira Dei placanda, peccatis expiandis, conscientiis purificandis, & diaboli mortisque po-

 testa-

testate enervanda. Hujus unici sacrificii suavissimum nidorem Deus perpetuo odoratus est, has flammas, hunc fumum gratissimum habuit. Totius denique novi testamenti cardo in eo versatur, ut Christum non solum pro nostris, sed & pro totius mundi peccatis mortem oppetiisse, demonstret & convincat. Hinc Paulus 1. Cor. 2. v. 2 Non decreveram quicquam scire inter vos, nisi Iesum Christum, eumque crucifixum. Vt jam silentio præteream sacramenta Baptismi & cœnæ Dominicæ à servatore nostro in hunc finem instituta esse, ut mortem ejus ob oculos statuant, fidemque nostram obsignent & confirment, quod Iesu sanguis purget nos ab omni peccato, 1. Ioan. v 7. Quis igitur, hisce ponderatis; non statim huic passionis D. N. I. C. historiæ doctrinarum ratione, palmam dandam & reservandam, fateretur & agnosceret?

Porrò quod ad admonitiones, in toto vitæ cursu omnibus iis, qui æternæ gloriæ desiderio tenentur, necessarias, spectat, eas vix aliunde tanta commoditate, quam ex diligenti & seria passionis D. N. I. C. consideratione & meditatione, afferri posse, perspicuum esse ac inter omnes constare, arbitror. Nam si luce divini spiritus illustrati, ad hanc penitius inspiciendam & perpendendam acriter animum intendamus, ex ea & monita consiliaque salubria, ad vitiorum semina extirpanda & eradicanda, haurire, & perfectissimum virtutum exemplum ad imitandum petere, optimè

optimè poterimus. Vt n. experientia teste, res quædam, in quibus aromatum species aliquot habentur, tactu quidem minus calidæ videntur, quæ tamen occulta virtute tanto calore præditæ sunt, ut morbo aliquo laborantibus adhibitæ, majorem calorem suscitent, quam quæ tactu ipso calidiores apparent: Sic Dominicæ passionis mysterium, quod specie quidem ipsa ad vitæ nostræ institutionem minus facere videtur, si fideliter memoria repetatur, & causæ ejus diligentius evolvantur & expendantur, illud plus ponderis ad vitiorum odium in mentibus nostris excitandum, & virtutum amorem animis nostris ingenerandum, habere, reipsa comperiemus, quam si ex professo explicatè & singulatim de vitijs ipsis fugiendis, & virtutibus sectandis, sermonem instituèremus. Quis n. animo & mente repetens & revolvens D. N. I. C. acerbissimos in horto dolores, sudorem sanguineum, clamorem in cruce miserandum aliasq; miserias & plagas ineffabiles, quibus propter aliena scelera se ultrò subjecit, ut genus humanum cum Deo reconciliaret & in gratiam restitueret; tam ferreus, qui non magis hisce animum suum, ad ea peccata fugienda; propter quæ unigenitus Dei filius tantos dolores perpessus est, flecti & commoveri pateretur, quam alijs ullis incitamentis & adhortationibus?

Quis itidem seriò cogitans suis peccatis vulnera Iesu Chri. refricari & dolores ejus augeri, non

statim pudore suffusus, vitæ malè anteactæ rationes detestandas & fugiendas, in animum induceret? Rectè enim Bernhardus Christum, tristissimas edentem querelas, introducit: Nonne satis propter te vulneratus sum? Nunquid non pro iniquitate tua afflictus sum? Cur addis afflictionem afflicto? Magis me aggravant vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei. Quis deniq; ab omni pietate tam aversus & alienus, qui sentiens sese libidinum peccatorumq; suorum licentia sanguinem D. N. I. C. pretiocissimum pedibus conculcare, à turpissimo peccandi libidine non abhorrere inciperet? Nam sicuti qui mercem magno pretio atq; labore comparatam, floccifacit, ejus quoq; pretium vili pendit: Ita qui animam suam, sanguine Christi redemptam, vitiis contaminat, ejus quoq; pretium, hoc est, Christi mortem & sanguinem pretiosissimum, quantum quidem in se est, proterere & pro nihilo habere, reputatur. Vbi itaq;, ut Origines piè & graviter dixit, mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum. Est n. tanta vis crucis Christi, ut si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita ut in ipsam mortem Christi intentis mentis oculis inspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia: sed continuò ad ejus præsentiam totus ille peccati & carnis fugetur exercitus. Atq; ita mortem Christi, ad vitia tollenda & resecanda, plus

ponderis afferre, quam alias ullas admonitiones, omnibus persuasum esse, confido. Nunc" virtutum perfectißimum omnibusq; numeris ab-" solutißimum exemplum ex servatore nostro" commodißimè sumi posse, planum faciemus. Nam & in vita D: N. I. C. innocentißima & in morte ejus acerbißima pulcherrimæ eximiæq; illæ virtutes, nempe obedientia, fides, spes invicta, patientia, humilitas, beneficentia, mansuetudo, clementia, misericordia, veritas, temperantia, precandi studium, perseverantia ad extremum vitæ halitum &c. fulserunt & eluxerunt, quas omnibus & singulis, qui gloriæ nunquam moriturae participes fieri cupiunt, non solum ad intuendum, sed & ad imitandum reliquit. Vt" igitur, si quæ virtutes in rege aut principe emi-" nent & conspiciuntur, eas totum regnum prose-" qui & imitari conatur: Sic nostrum erit, qui Christum regem profitemur, ad ejus exemplum vitam & mores, quantum quidem in hac tanta naturæ communis fragilitate fieri potest, conformare. Si enim, ut cum Claudiano mihi loqui liceat, Componitur orbis Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus Humanos edicta valent, quam vita regentis: Cur nos Christiani non ma-" jori studio & ardore ad Christi exemplum, qui" est Rex regum & Dominus dominantium, quiq;" sese sectantes æterna donat gloria, imitandum incenderemur? Ephesiorum legibus & institutis" cautum comparatumq; fuisse accepimus, ut quotidie

tidie cives aliquem ex veteribus virum illustrem cujus virtutibus & rebus præclarè gestis, ad honestatis amorem & studium inflammarentur & excitarentur, ante oculos sibi ponerent; Si illi eos, „ qui quandam virtutis imaginem & simulacrum „ præ se ferebant, imitandos duxerunt, cur nos non „ multò magis perfectissimum servatoris nostri exemplum adumbrandum & exprimendum judicaremus? Nam, Bernhardo referente, homo qui virtutes sibi vult comparare, frustra laborat, si eas alibi quærat, aut ab alio petat, quam à Domino virtutum, cujus doctrina est regula prudentiæ, cujus misericordia est opus justitiæ, cujus vita est exemplum temperantiæ, cujus mors est vexillum patientiæ.

Ac nec fortè ullis machinis ab hoc pietatis & veræ virtutis cursu avocemur & retrahamur, Christus ipse non modo saluberrimum nobis dat consilium, sed & suo præit exemplo, ut videlicet vigilemus & oremus, ne tentationibus debilitati „ & fracti succumbamus. Sicut n. antiquus hostis, „ dictante Gregorio, contra consentientes fortis est, ita contra resistentes debilis. Si n. ejus suggestio„ nibus assensus præbetur, quasi leo nequaquam tole„ rari potest; Si autem resistitur, quasi formica atteritur. Sit igir. ut Cypriani verbis utar, militi Christiano in manibus divina lectio, in sensibus Dominica cogitatio, oratio jugis omnino non cesset, salutaris operatio perseveret, ut quoties inimicus accesserit, & clausum adversus se pectus inveni-

veniat & munitum. Tandem ut ad consolationes considerandas, quibus passionem D.N.I.C. scatere & abundare dixi, animum adhibeamus, etiam omnibus historijs tantopere hac quoq; in parte antecedere, in confesso est, ut in quo mentes nostræ vel sensu iræ divinæ ob peccatorum atrocitatem prostratæ, vel ab alias incidentes calamitates afflictæ, tutò acquiescere possint, præterquam in morte & sanguine D. N. I. C. nusquam inveniant. Vnde Bernh. Et revera, inquit, ubi tuta firmaq; infirmis requies & securitas nisi in vulneribus salvatoris? Tanto illic securior habito, quanto potentior ad salvandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus insidiatur: Non cado, quia fundatus sum supra firmam petram. Peccavi peccatum grave, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quia vulnerum Domini recordabor. Et Gregor. Si passio, ait, Dni. ad memoriam revocetur, nihil adeò durum, quod non æquo toleretur animo. Admiremur itaq; hanc Dei immensam misericordiam, cum August. exclamantes: O immensa pietas, ô inæstimabilis charitas, ut liberares servum, filium tradidisti: Deus factus est homo, ut perditus homo de potestate Satanæ erueretur. O charitas & pietas, quis audivit talia? Quis super tanta misericordiæ viscera non obstupescat? Quis non miretur? Quis non collætetur propter nimiam charitatem tuam, qua nos dilexisti? Misisti filium tuum in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum, ut nos efficeremur justitia tua in ipso. Hæc ille.

Quis

Quis igitur hisce tantis utilitatibus consi-
deratis animoq; lustratis, inficias ire poterit, huic
» passionis D. N. I. C. historiæ primas deberi par-
» tes; mortemq; Christi librum esse doctrinis, ad-
» monitionibus & consolationibus refertissimum,
ad quem cognoscendum, percipiendum & medi-
tandum omnes, salutis & gloriæ æternæ appeten-
« tes, totis ferri viribus non deceat? De Alexan-
« dro Magno memoriæ traditum est, quod is, cum
« allatum esset scrinium, quo nihil in rebus & im-
pedimentis Darij captis pretiosius repertum fue-
rat, & ultrò citroq; quæreretur in quemnam u-
sum destinandum esset, aliis aliud suadentibus, di-
xerit: Huic optimè servandus dabitur Homerus:
existimans illo nullum esse thesaurum pretiosio-
» rem. Si ille tantopere delectatus fuit Homero,
ut eum omnibus suis bonis anteferendum duxe-
rit, idq; ut fortium & illustrium Heroum vitas,
& in primis fortissimi Achillis heroica & for-
tia facta, intuens, rei militaris scientia & pru-
dentia animum imbueret suum, atq; ex aliis sibi
exemplum sumeret, quid faciendum, quid fugien-
dum esset; quid laudi daretur, quid vitio verte-
« retur: Quantò magis nos servatoris nostri hi-
storiam omnibus thesauris præferendam & in
cordium nostrorum scriniolis reservandam duce-
remus? Alexander Homeri Iliadem rei milita-
ris viaticum & putabat & nominabat, semperq;
« eam dormiturus sub pulvino habebat: Quantò
magis nostra interesse putabimus, ut passionis

D. N.

D. N. I. C. historia sacratissima nobiscum & peregrinetur & pernoctet, deq; ea domi militiæq;, cubantes & surgentes loquamur, eamq; assiduum perpetuumq; comitem & quasi magistrum ac ducem in omnibus consiliis & actionibus, nobis adjungamus? Nam hæc sine fraude, consilia prudenter & circumspectè inter tot mundi hujus corruptelas, vitam traducendi, communicat, artemq; de immanissimo, antiquissimo & fraudibus struendis intentissimo humani generis hoste, victoriam reportandi, tradit; viam ad immortalem perveniendi gloriam demonstrat; rationem ex omnibus calamitatibus emergendi, ante oculos ponit; animos quacunq; difficultate & molestia affectos, recreat & reficit; deniq; solida & firma consolatione quemvis dolorem acceptum lenit & permulcet: adeò ut quantum lux tenebris, veritas mendacio, deniq; vita morti præstat: tantum hæc passionis D. N. I. C. historia non solum Homero, sed & reliquis omnibus, qui res extra Ecclesiam gestas attigerunt literisq; mandarunt, antecellere, non immeritò existimetur.

Harum itaq; rerum consideratione & admiratione adductus & permotus, hasce qualescunq; in sacratissimam passionis & sepulturæ D. N. I. C. historiam, meditationes ex doctissimorum virorum monumentis (quibus omnem utilitatis fructum, si quem forte benevolus lector ex nostris laboribus capere poterit, acceptum referendum, libere fateor) tenui & crassa Minerva, prout ingenioli mei vires patiebantur,

tur,

tur, decerpere & delibare, aggressus sum. Quarum potestatem amicis quibusdam cum facerem, ut re ad professores Hafnienses, præceptores nostros perpetua observantia colendos, delata, eorumque suffragio & consensu impetrato, eas divulgarem publicique iuris facerem, auctores & suasores mihi fuerunt. „ Et quamvis, ubi „ me proprio modulo ac pede metior, me tali in„ genii acumine præditum haud comperiam, ut quicquam vel laude dignum, vel singularem eruditionem quod sapiat, mente aut cogitationibus assequi queam: tamen, cognita & perspecta doctissimorum aliquot virorum voluntate & consilio, aleam hanc subeundam iudicavi: Paucorum recte iudicantium voluntatem & sententiam perverso multorum malevolorum & sinistre omnia interpretantium iudicio longe „ anteferendam existimans. Vnusquisque enim, ut „ a Hieronymo memoriæ proditum est, offert ad „ tabernaculum Domini quod potest, alius aurum, argentum, gemmas, alius pelles, aut pilos caprarum: Omnibus his opus habet Dominus, & placet voluntas æqualiter eorum, qui inæqualiter offerunt.

Cogitanti porro mihi cuiusnam potissimum nomini hasce meas, in sacratissimam historiam passionis D. N. I. C. meditationes inscriberem, quemque laborum meorum patronum deligerem, tua humanitas in primis occurrebat, cui eas dicare & deberem & vellem. Debui enim, ut vel hoc officii genere beneficiorum memoriam, quibus T. H. non modo meipsum, sed & alios multos, qui politioris literaturæ studiis addicti sunt, cumulatissime prosequuta est, in animo & medullis meis fixam hærere, meque ad gratæ mentis significationem declarandam, paratissimum esse, ostenderem. Volui autem cum quia certo mihi constat T. H. bonarum litera-

rum

rum & religionis amore duci, ſerioq; hiſce ſtu-
diis, quibus non modo doctiores, ſed & melio-
res reddimur, delectari, tum maxime quia ſpes
animum ſubibat, libellum hunc tum minus ob-
noxium Sycophantarum morſibus futurum, ſi
ſub tuæ humanitatis nomine appareat/tuaq; au-
ctoritate tectus& munitus in lucem proferatur.
Vt igitur munuſculum hoc chartaceum / mei
quidem ratione valde exiguum, utpote a quo
nil perfectum ingenio, aut elaboratum induſtria
proficiſci queat/ at eius/ de quo in hoc libello a-
gitur, D. N. I. C. puta, longe maximum, fron-
te ſerena & vultu læto T. H. accipere / ſuæq;
benevolentiæ patrocinio tutari, & me in clien-
tum ſuorum numero in poſterum habere digne-
tur, demiſſe rogo. *Quod ſi T. H fecerit, eam n.
hoc, pro innata ſua erga Muſas benevolentia, fa-
cturam eſſe mihi plane perſuaſum habeo, me labo-
rum meorum haud exiguum demeſſuiſſe & perce-
piſſe fructum, judicabo. Quod reliquum eſt, D.
N. I. C. Regem regum & Dn. dominantium, arden-
tibus precor votis, ut te diu ſalvum & florentem
conſervet, ſuoq; ſancto ſpiritu regat & gubernet,
ut ea quæ DEO grata, REGI & regno ſalutaria,
tibi ipſi & nobiliſſimæ familiæ, ex qua oriundus,
laudi & emolumento eſſe poterunt, ſapere, dicere
& facere, ſtrenue pergas, Amen. Vale in Chri-
ſto Ieſu, & me tibi commmendatum habe.*

Coldingâ 20. *Septemb. Anno*

D. N. I. C.

1599.

D. AN-

D. ANDREÆ MICHAE-
lis, fido Ecclesiæ Christi apud
Coldingenses mini-
stro. S.

VEnerande vir & amice colende: Gratulor singulari diligentię tuę sanctisq; studijs, & optarem in nostro ordine plures esse, qui tam pijs exercitijs tempus curamq; impenderent. Retinui apud me diutiusculè utrumque libellum tuum: id quod occupationibus meis, proficiscendiq; molestijs & alijs curis imputes. Nunc tandem hunc concionum tuarum seu meditationum in sacratissimam historiam passionis Domini nostri IESU CHRISTI, librum remitto. Istas quidem licet cursim perlegerim: talem tamē in ijs percepi pietatis multarumque optimarum subjectionum gustum, ut existimem eas etiam doctissimis viris, præceptoribus nostris Hafniensibus non displicituras: tum & Ecclesiæ Christi multum profu-

turas. Cùm verò complures, ut ſcis, graviſsimi & exercitatiſsimi Theologi, in eodem illo inexhauſtę ſapientiæ argumento fideliter & prolixè deſudarint: tibi allubuit breviter, ſimpliciter & concinnè, res maximas tractare & nobiliſsimarum mercium quaſi indicium facere. In his ego nihil deprehendere potui, quod non fidei Chriſtianæ ſit analogum. Addidiſti etiam ornatum materiæ graviſsimæ, aſperſis concordantibus ſcripturæ locis, dictis Patrum, hiſtorijs, ſimilibus, apophthegmatis, ſtylo ipſo ſatis commodo. Quocirca non poſſum non diligentiam & φιλοπονίαν tuam probare, & quod in me eſt, cupidè provehere: cùm labor iſte tuus juvare multos poſsit, officere verò nemini. Sed cenſuram mihi omnino non ſumo, neq; judicium facio meum: tantum quid mihi videatur, efflagitanti tibi cãdidè aperio. Porrò alterum iſtum, nempe precationum Danicarum libellum tuum tergemi-

gemi-

geminum libenter & quidem necesſariò, in hoc mœrore meo (ſed ſuccisivis horis) lego, ita ut primo quoq; tempore tibi reſtituendum expectes. Æterno Filio Dei, te tuoſq; omnes commendo. Ipſe laboribus noſtris clementer aſpiret & benedicat, faciatq; ut aliqua dicamus & faciamus, quæ ipſi grata ſint & Eccleſiæ ipſius ſalutaria. Vale, vir amice. Ripis die 12. Julij, Anno 1568.

T.

Petrus Hegelund, Superintendens Ripenſis.

CONC
DE PIO
RIPASS
nost

1. Pe

CHRISTV
linquens vob

PERicles,
orator fac
ones in con
puli haben
consuevit
quin prius
peret, ne qu
prudentiam
gumento su
ret: testatu
omnium
absq; supre
vocatione
ctantibus
ve instituc
divinum

CONCIO PRIMA DE PIO ET SALUTARI PASSIONIS DOMINI nostri Iesu Christi usu.

1. *Pet. 2. v. 21. &c.*

CHRISTUS passus est pro vobis, relinquens vobis exemplum &c.

PERicles, Atheniensium dux & " orator facundissimus, ad conci- " ones in consessu & frequentia po- " puli habendas, nunquam prodire consuevit, referente Plutarcho, quin prius ad Deos preces conciperet, ne quod verbum sibi per imprudentiam excideret, quod rei argumento susceptæ minus conveniret: testatum hac re apud animos omnium relinquens, neminem, absq; supremi numinis metu & in- " vocatione, de rebus ad Remp. spe- " ctantibus verba facere, orationem- " ve instituere debere; ne quid, quod divinum numen offendere, & ad

iram provocare, aut pacem publicam turbare poſsit, in medium
„ proferatur. Si de rebus ad Remp.
„ pertinentibus, homo Ethnicus &
„ vera Dei cognitione non imbutus, ſermonem inſtituturus, tantâ animi religione rem civilem ſuſcipiendam & aggrediendam duxerit: multò magis nos jamjam concionem habituros, de re maximi momenti, nempe de paſsione Domini noſtri JEſu Chriſti, in cujus pia & ſalutari cognitione & accommodatione ſalus æterna ſita eſt, initium orationis à votis &
„ precationibus facere oportet. De-
„ um itaque Opt. Max. ardentibus precamur votis mentem & corda noſtra ſpiritu ſapientiæ & intelligentiæ illuſtrare, labiaq; & aures noſtras aperire dignetur, ut genuinum & verum Hiſtoriæ paſsionis D. N. I. C. jam enarrandæ & declarandæ ſenſum uſumq; percipiamus & aſſequamur; omniq; noſtrâ fiduciâ in JESV meritum collocatâ,

tâ, ipſum cum Patre & Spiritu ſan-
cto ritè colere & honore debito
proſequi diſcamus: tandemq; exa-
cto & abſoluto vitæ hujus ærum-
noſæ curriculo, cum eodem D. N.
I. C. redemptore unico omnibuſq;
electis, cœleſti cumulemur ac com-
pleamur gaudio; Amen.

Ex Majorum verò inſtituto &
more omni laude dignisſimo, tem-
pore hoc Quadrageſimali, ut vo-
cant, enarrationem pasſionis D. N.
I. C. ſuſcepturis & aggreſsuris, tra-
ctationis hujus cardinem in eo ver-
ti, abſit perſuaſum nobis habea- ”
mus, ut hiſce tantùm diebus, huic ”
Hiſtoriæ enarrandæ & tractandæ ”
dicatis & conſecratis, ejus mentio-
nem crebrò faciendam, aut magno
ardore & alacritate (quod tamen
ab omnibus æternam ſitientibus ſa-
lutem requiritur) eam audiendam
imbibendam & cognoſcendam du-
camus: (Quis enim vel toto vitæ ”
curriculo hoc tantum ſalutis My- ”

ſterium pro dignitate, non dicam enarrare & tractare, ſed admirari ſatis poterit?) Abſit, inquam, ut cardinem hujus hiſtoriæ in hiſce poſitum ſtatuamus, ut ejus tantùm crebrò mentionem faciamus, aut lachrymis lamentiſq; aliove humanitatis quodam ſenſu, juſtiſsimum Dei filium, tam atrocibus & indignis multatum pœnis, & crucis morte affectum, proſequamur; aut etiam Pilato & Iudæ malè precemur, reliquoſq; qui in mortem innocentiſsimi Chriſti conſpirarunt, execremur: Sed paſsionis Ieſu myſterium altius in mentes & corda penetrare debet, eaq; divina adjuvante gratia, ad pœnitentiam, ſub cruce tolerantiam, gratitudinem & amorem mutuum flectere & commovere debet; nempe: 1. Ut, juſtiſsimo Dei judicio adverſus peccata, ex miſerijs & anguſtijs acerbiſsimis, in quas ſalvator noſter immerſus fuit, cognitio, vitæ malè anteactæ rationes ſeriâ pœnitentiâ,

tiâ, toto vitæ tempore, quod nobis est reliquũ deteſtari incipiamus: 2. Deinde, miſericordiæ & bonitatis Dei profunditate & abyſſo, quâ motus, pro inimicis redimendis ac reſtituendis, filium unigenitum morti objecerit ignominioſiſsimæ, perſpectâ, animum non deſpondeamus: ſed mediatoris fiduciâ nos fulciamus, eum noſtram luiſſe pœnam, ut nos Patri cœleſti reconciliaret ac in gratiam reſtitueret, certò ſtatuentes: 3. Tum ut in tota vita gratam redemptori mentem declaremus, ac pro ejus gloria tutanda & propaganda ad omnis generis calamitates ſubeundas & ferendas paratos nos oſtendamus: 4. Tandemq; per fidem in Chriſtũ Ieſum, exantlatis multis hujus calamitoſæ vitæ ærumnis & anguſtijs, cum Chriſto, redemptore noſtro, æternâ gloriâ cum eodem læti fruamur.

Ut igitur ſcopum iſtum, ad

quem omnibus, ad æternam ac nunquam morituram gloriam aſpirantibus & contendentibus, collimandum eſſe conſtat, attingere, Chriſto duce, queamus; quædam quæſtiones, quæ haud parum lucis inſtituto afferre noſtro videbuntur, & ad quas tota hujus Hiſtoriæ tractatio & explicatio dirigi & referri poſsit, pro hac concione tractandæ & enucleandæ ſunt, videlicet.

1. In quibus ſalutaris & pia paſſionis Chriſti meditatio ſita eſt?

2. Quæ ſunt partes hiſtoriæ hujus principales?

DE PRIORI QVÆſtione.

In quibus vera paſsionis D. N. I. C. meditatio conſiſtit?

VT piè & dignè paſsionis hiſtoriam cognoſcere atque tractare queamus, duo requiruntur: 1. Nuda hiſtoriæ cognitio, quæ impijs cum electis communis eſſe poteſt. 2. Spiritualis noticia & ejuſdem ad nos

nos applicatio; quæ fit ſola fide in Chriſtum Jeſum. De utraq; cognitione ſic breviter accipiatis.

De prima. Quod ad hiſtoriæ ipſius nudam & ſimplicem attinet noticiam; ſciendum eſt eam quidem omnibus ſalvandis apprimè eſſe neceſſariam; & tamen ſolam ad æternam conſequendam ſalutem, non eſſe ſufficientem. Neceſſariam eſſe eam hac convincitur ratione. Quomodo enim paſsionem D. N. I. C. ſibi quis applicare poterit, niſi ejus fuerit imbutus & præditus cognitione? Vnde ad Rom. 10. v. 14. Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderint? Quomodo autem credent ei, de quo non audierint? Quomodo ergo audient abſq; prædicante? Hanc hiſtoriæ cognitionem Abrahamum deguſtaſſe, Chriſtus ipſe Joan. 8. v. 56. teſtatum facit. Abraham pater veſter geſtivit, ut videret diem iſtum, & vidit ac gaviſus

eſt. Ex Pſal. 22. & alibi, Davidem ita de paſsione loquentem audire licet, ac ſi coràm omnia audiviſſet, & cruci aſsiſtens, ex ore JESV ſingula excepiſſet. Hoc idem de Eſaia dicere fas eſt. Breviter enim & dilucidè paſsionis hiſtoriam capite 53. perſtringit.

Ad ſalutem autem non ſufficere hiſtoricam hanc cognitionem, duplici argumento confirmari poteſt, dictis nempe & exemplis. Dictum extat Jacobi 2. v. 19. Dæmonia credunt & exhorreſcunt. Quo in loco verbum (credunt) pro ſimplici & nuda noticia uſurpatur. Ut enim ſolus aſpectus non evehit in cœlum: ita nuda illa paſsionis cognitio nos Deo non conjungit, niſi ſpiritualis illa quoq; meditatio (cujuſmodi in Abrahamo, Davide, Eſaia elucebat) accedat. Exempla ex paſsionis hiſtoria paſsim decerpi poſſunt. Quis enim inficias ire poterit, Phariſæos eorumq; ſervos; item Judam, Pilatum, Herodem,

reli-

reliquosq; quamplurimos, historiæ, cujus illi præsides & actores fuerūt cognitione instructos fuisse? Et tamen illi quatenus fide caruerunt, salute exciderunt: imò melius fuisset eos tali nunquam imbutos fuisse noticia. Quia igitur aliâ" sublimiori, quàm hac videlicet nu-" da historiæ cognitione, ad salutem" consequendam, mentes nostras delibutas esse oportet; de ea ut nunc deinceps inquiramus, permagni refert.

De secunda. Ut autem commodius, quæ de salutari & pia passionis meditatione dicenda sunt, in nostrum transferre usum queamus, hæ quæstiones diligenter perpendendæ sunt.

1. Quæ nam persona in divinitate passa?
2. Quid passus Christus?
3. Cur passus?
4. Quis mortis Christi effectus?

5. Quid requirit mediator noſter à nobis?

1. Quænam perſona paſſa? Chriſtus, inquit Pet. 1. cap. 2. paſſus eſt, Dei ſcilicet & Mariæ filius: Deo quidem divinitate, nobis autē humanitate conjunctus. Utrumque ſcripturæ teſtimonijs & Patrū conſenſu defendi & probari poteſt. Joan. 1. pro hac ſententia argumenta certa, firma & immota proferuntur. Matth. 16. v. 16. Petrus dixit: Tu es Chriſtus ille filius Dei viventis. Ad Galat. 4. v. 4. & humanitas & divinitas Chriſti aſſeritur. At poſtquam plenitudo temporis venit emiſit Deus Filium ſuum factum ex muliere. E veteri teſtamento requiris teſtimonia? Ecce in promptu ſunt apud Eſai. cap. 7. v. 14. item capite 9. v. 6. & alibi. Damaſceni illud huc afferre
» placet: Duæ fuerunt Chriſti nati-
» vitates, una ex Patre ante ſecula, quæ eſt ſupra rationem humanam & tempus & naturam; (de qua Ioan. 1.

an.1.v.1.) Altera ex virgine, quæ in ultimis temporibus propter nos quidem & secundum nos est: (ex semine enim Mariæ natus est Christus) sed tamen supra nos est, quia incomprehensibili nobis modo ex Spiritu Sancto conceptus. Mysterium autem hoc unionis hypostaticæ & incarnationis Filij Dei unigeniti potius adoremus, quàm anxiè scrutemur, oportet. Tantum enim est, ut nemo mente vel intellectu illud assequi, nedum lingua efferre possit: Imo vel Angelis plusquam admirandum 1. ad Tim. 3. v.16. quod æternus Dei Filius servi formam assumere & morti ignominiosissimæ sese ultrò objicere voluerit, Philip. 2. v.7. & 8.

Hic duæ quæstiones coincidũt. Prima; Cur oportuit hanc personam, mediatorem nostrum, esse Deum & hominem? Si nudus homo fuisset, justiciæ Dei satisfacere non potuisset, & ita imperfecta minimeq;

nimeq; sufficiens nostra fuisset redemptio: Si Deus tantum, pati non potuisset. Passus enim est secundum id quod pati poterat 1. Pet. 4. v. 1. Et Irenæus rectè divinam quievisse naturã asserit, dum
" pateretur humana. Propter dua-
" rum autem in Christo naturarum unionem, tamen Deum pro peccatis humani generis passum & crucifixum rectè dicimus. Leo Romanus inquit: Tanta est unio Dei & hominis, ut nec supplicio posit di-
" rimi, nec morte disjungi. Hinc sum-
" ma consolatio haurienda. Quia
" enim mediator noster Deus; ideo à
" morte & inferno eripere potest:
" Quia homo, os de osibus nostris
" & caro de carne nostra; ideo no-
" stra afficitur miseriâ. Heb. 4. v. 7.
Non enim habemus pontificem, qui non posit affici sensu infirmitatum nostrarum: Sed tentatum in omnibus similiter, absq; peccato. Accedamus igitur cum fiducia ad thronum gratiæ, ut consequamur

mise-

misericordiam, & gratiam inveniamus, ad oportunum auxilium.

Secunda quæstio: Cur Deus per filij mortem, & non per alia media, opus redemptionis perfecit? Hoc ideo placuisse Deo affirmare pro certo non veremur; quod hac ratione animum erga nos suũ evidentissimè & perfectissimè declarari posse videret: & exemplum sanctissimè vitam traducendi, hominibus ad imitandum proponi judicaret. Prior ratio, ut consolationem affert uberrimam: ita altera de imitando Christo, admonitionem continet valde necessariam. Huc & tertia accedit causa, de qua ita Augustinus: Pertinebat, inquit, ad justiciam divinam, ut per eandem creaturam rationalem superaretur diabolus, quam se superasse gloriabatur. Itaq; genus humanum Christus assumpsit, non autem crimen humanum. Atqui hoc breviter sit dictum de patientis persona.

2. Quid

2. Quid paſſus Chriſtus? Ut corpore & anima in Deum peccavimus; ita Chriſtum utroq; pati oportuit. Quantos autē & quàm acerbos in corpore ſuſtinuerit Chriſtus dolores, idq; non modo in ipſa mortis actione, ſed & in toto illo vitæ curſu, quo ei in hac lachrymarum valle exulare contigit, ex hiſtoria Euangelica patebit. Prima enim paſsionis initia ab ijs, quæ jam Chriſto incarnato & in lucem edito illata ſunt, ſumenda & ducenda, manifeſtum eſt. Huc itaq; non modo proditio, illuſio, ignominia, flagella, corona ſpinea, crux ipſa: Sed & paupertatis onus, fuga in Ægyptum & reliquæ in tota vita perſecutiones, referri debent. De animæ porrò paſsionibus ſcriptura paſsim mentionem facit. Pſal. 116. v. 3. Circumdederant me dolores mortis & anguſtiæ inferni invenerant me: anguſtiam & dolorem inveneram. Pſal. 22. v. 1. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

me? &c. In horto triſtiſsimam ipſe Chriſtus edidit vocem: Triſtis eſt anima mea ad mortem.

3. Cur paſſus eſt Chriſtus? Eſai. 53. v. 4. verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. Ioan. 1. v. 29. Ecce agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi. 1. Pet. 2. v. 24. Qui peccata noſtra pertulit in corpore ſuo. Noſtra itaque peccata Chriſtum contumeliâ affecerunt, in crucem egerunt, & in ipſas ſepulchri cavernas detruſerunt. Nos igitur ipſos accuſemus potius, quàm judæos, ſeriò pœnitentiæ ſenſu animum & cor tangi patientes, ne peccatorum illecebris decepti tandem in æternum pereamus.

Ex hiſce quæ jam dicta ſunt, Dei juſtitia & miſericordia; & JESV amor erga genus humanum luce meridiana clarius elucent. De juſtitia quidem Dei, in peccatis plectendis, multa extant horrenda exempla,

empla, qualia mundi totius deletio, excepto Noa & qui cum eo erant in arca, Gen. 7. v. 23. Sodomæ & Gomorrhæ conflagratio Gen. 19. v. 24. Choræ, Dathan & Abiron interitus, Num. 16. v. 32. 33. Hierosolymæ desolatio calamitosa: sed nullum horum cum hoc conferri potest, quod Deus non nisi morte Filij unigeniti pro peccatis alienis placari potuerit. » Deum itaq; » tam justum, tam severum, qui est ignis consumens, & cujus ira est palàm è cœlo adversus omnem impietatem & injusticiam hominum, Rom. 1. v. 18, peccatis nostris ad iram lacessere desinamus; quod ubi in animum seriò induxerimus, ille etiam iram in nos effundere, pro « sua clementia, desistet: Sin minus, « de nobis tandem actum erit. Lento enim gradu ad vindictam sui divina procedit ira tarditatemq; supplicij gravitate compensat, ut valerij » Max. verbis mihi uti liceat. » Ut igitur Leo, animal ferocissimum, cicura-

curatur & domatur, dum catulum virgis affici animadvertit: Ita mul- „ tò magis nos omnem deponamus „ malitiam, cum non modo populum, multis nominibus Deo charissimum, pænâ multatum gravissimâ satis compertum habeamus, eò quod pœnitentiam agere nollet: Sed & Filium Dei unigenitum mortẽ probrosam, propter aliena peccata, obiisse, videamus. An igitur copiam benignitatis ejus & tolerantię ac lenitatis contemnis, ignorans quod benignitas Dei ad resipiscentiam te allicit? Rom. 2. v. 4. 5. 6. Huc illud Bernhardi: Necesse „ est profunda fuisse nostra vulnera, „ quæ non nisi vulneribus Filii Dei „ sanari potuerint. Ergo detestemur peccata, postquam ab ijs justificati sumus. Non enim ad peccata, sed à peccatis nos redemit, sibiq; vendicavit. 1. Pet. 1. v. 17. 18.

Rursum nulla alia re magis Deus suam erga nos declaravit miseri-

cordiam, quàm Filij ſui morte. Rom. 5. v. 8. Ioan. 3. v. 16. Nihil unquam charius, aut antiquius hominibus eſſe, quàm liberos, ex hiſtoriarum tam ſacrarum quàm prophanarum monumentis, accepimus: Cujus rei inprimis teſtes Jacob, ſuum deplorans Joſephum. Gen. 37. v. 34. 35. David acerbiſsimo luctu immorigerum illum Abſolonem proſequens. 2. Sam. 18. v. 33. Et, apud Herodotum, Pſammenitus, qui redactus in Cambyſis poteſtatem, cum interrogaretur, cur filiâ viſâ indignè affectâ, viſo etiam filio ad mortẽ eunte, neq; ejularit neq; fletus fuderit; pauperem autem ex ſuis convictoribus ſibi ſangvine non conjunctum, tanti fecerit, ut, eo conſpecto, à lachrimis temperare non potuerit; reſpondiſſe fertur nuntio Cambyſis: Fili Cyri, domeſtica mala erant majora, quàm ut poſſem ea deflere. Cum itaq; Deus filium ex corde ab æterno genitum, ſponte in mortem tradiderit ignominio-

miniosiſsimam, etiam pro inimicis, cum Auguſtino dicamus: Mirentur, inquit, alij potentiam Dei immenſam; Ego autem mirabor miſericordiam Dei per filium promiſſam. Non igitur oportet nos cogitatione juſticiæ divinæ in deſperationis barathrum cum Caino, Saule, juda & alijs incidere; Sed erigamus nos fiducia miſericordiæ Dei, de qua Pſal. 103. v. 8. 9. 10. 11. 12. Rom. 5. v. 20. Galat. 3. v. 13. Gal. 4. v. 4. 5. 1. Cor. 1. v. 30. Quia igitur habemus Jeſum dilectionis & amoris Dei obſidem, qui, ut inquit Auguſtinus, multò plura quàm debebamus perſolvit; tantoq; plura, quanto guttulam exiguam pelagus immenſum excellit, Deus, pro ſumma ſua juſtitia, credentes in Chriſtum ad pœnam repetere non poteſt.

De amore porrò D. N. I. C. ardentiſsimo quo nos complexus eſt, quid referam? Nullus certè unquam

„ procus tam flagranti amore ſibi
„ ſponſam adjunxit: Nec ullus un-
„ quam tam diſparem, & ſuo conju-
gio indignam duxit, atqui Chriſtus
Eccleſiam. Aliquem cernentes, qui
„ amore mulieris, quæ facie illiberali,
invenuſta, minimè jucunda omni-
„ buſq; modis moleſta eſt, ardet, eum
faſcinatum eſſe, mox conjecturam
capimus: At Deus in Filio dilecto
nos omnibus orbatos & deſtitutos
virtutibus, & oneratos ac conſpur-
catos vitijs, tanto proſequutus eſt
„ amore, ut non modo, pro nobis à
„ ſervitute Satanæ redimendis, Fili-
um unigenitum dederit, ſed & in
cohæredes ejus cooptarit, Quid
ergo de ipſius erga nos charitate &
dilectione dicemus? Rom. 5. v. 6.
7. Huc Ezechielis caput 16. refera-
tur: Ubi Deus & ſua commemorat
beneficia in Eccleſiam; & Eccleſiæ
ſuam exprobrat extremam ingrati-
tudinem: & ſimul pœnam ingratis
minatur.

4. Quis mortis Chriſti effectus,
& qui

& qui inde fruct9 ad nos emanant? Adami lapſus nos omnes iræ Dei & legis maledictioni obnoxios reddidit; à Deo ſeparavit & ſejunxit; Diabolo aſſociavit & æternæ morti cum eo addixit. Quæ igitur primus Adam peccando amiſit, ea alterum Adamum obedientiâ ſuâ ad mortem uſq; reſtituiſſe, nunc planum faciemus.

1. JESVS Chriſtus nos Deo reconciliavit & in gratiam reſtituit. Matth. 3. v. 17. 1. Ioan. 2. v. 1.

2. Peccata noſtra in ſe tranſtulit. Eſa. 53. v. 5. Ioan. I. V. 29.

3. Maledictionem æternam ſuſtulit. Galat. 3. v. 13. Coll. 2. v. 14.

4. Mortem devicit & à mortis metu eripuit. Oſeæ 13. v. 14. 1. Cor. 15. v. 55. Chriſti igitur effectum eſt morte, ut mors nil aliud ſit fidelibus, quàm ad vitam æternam tranſitus, Ioan. 8. v. 51: nec amplius res ſit formidabilis, Heb. 2. v. 15. Sed intrepido animo du-

cem nostrum Christum sequi possimus, qui sicut nō perijt in morte, nō patietur suos perire. Joan. 6. v. 39.

5. Opera diaboli dissolvit. 1. Joh. 3. v. 8. Heb. 2. v. 14. Non igitur jam, ut inquit Basilius, diabolum velut leonem timemus: sed ut pellem conculcamus.

6. Ab æterna morte nos liberavit & eripuit, & vitam æternam nobis paravit. Joan. 3. v. 16. 1. Cor. 2. v. 9. Atqui tantùm de fructibus ex morte Christi ad nos dimanantibus.

V. Ultimò nunc, quid sponsus & redemptor noster, pro omnibus quę pręstitit nobis, requirat, videndū? Duo itaq; in primis à nobis requirit & flagitat. 1. Amorem mutuum. 1. Joan. 4. v. 19. ut videlicet nos ei gratos per totam vitam declaremus, & ad ejus nutum vitam instituere studeamus. Hęc enim est charitas Dei, ut mandata ejus servem9 1. Joan. 1. v. 3. Rectè Augustinus: Quomodo, inquit, diligis eum, cujus

jus odiſti pręceptum? Quis eſt qui »
dicat: Diligo imperatorem, ſed odi »
leges ejus? in hoc intelligit impera-
tor, ſi diligis eum, ſi obſerventur le-
ges ejus per provincias &c. Tigra-
nis, Armeniorum Regis filij, vxor,
cum à Cyro capta eſſet, percontan-
ti Cyro Tigranem, quanti uxorem
redimere vellet, reſpondiſſe Tigra-
nes fertur: Equidem vel vitæ meæ
pretio illam redemerim à ſervitute
hac. Cyrus hoc ejus reſponſo dele- »
ctatus, & uxorem & patrem cum o- »
mnibus captivis dimiſit. Hinc cum »
multus ſermo inter eos eſſet de Cy-
ri virtutibus, & multi corporis ejus
pulchritudinem laudibus extolle-
rent: ibi uxorem Tygranes percon-
tabatur: Num & tibi, mea Armenia,
pulcher viſus eſt Cyrus? Equidem,
ait illa, per jovem ipſum non aſpe-
ctabã. Quemnam igitur, inquit Ty- »
granes? Eũ ita me Jupiter amet qui »
ajebat vitæ ſuæ pretio me redem- »
pturum, ut ne ſervitutem Ego

» ſerviam. Multo profectò magis li-
» beratori & redemptori noſtro nos
» addictos eſſe oportet. Sed tanta
eſt mentis & ingenij noſtri levitas
& ingratitudo, ut res inanes nulli-
uſq; momenti, imo ad æternam du-
centes ſervitutem, amore ample-
ctamur, & à Jeſu Chriſto, qui nos
in libertatem morte aſſeruit ſua, a-
« morem abijciamus. Pudore igitur
« extremæ illius noſtræ ingratitudi-
« nis ſuffuſi, ſponſum noſtrum amo-
re mutuo proſequi incipiamus, ne
ab æterno gaudio & beatitudine,
quam ſponſæ ſua morte peperit,
tandem excluſi, perpetuo lugea-
mus. Matth. 22. v. 12. 13. 11. Al-
ii. terum quod ſponſus noſter à nobis
flagitat & poſtulat, eſt, ut ejus ex-
emplum, quantum quidem divina
gratia fieri poteſt, adumbrare &
exprimere contendamus. 1. Pet. 2.
v. 21. Paſſus eſt Chriſtus, inquit,
relinquens vobis exemplum. Ex
ejus itaque exemplo omnes virtu-
tes nobis comparare poſſumus.
Elu-

Elucent enim in eo I. obedientia "
erga Deum patrem. Philip. 2. v. 8. "
II. Fides in ærumnis & invocatio. "
Psal. 39. v. 1. 2. &c. III. Patientia.
Esa. 53. v. 7. Erga proximum charitas Ioan. 13. v. 34. 35. Nulla denique virtus ad æternam vitam anhelantibus necessaria, quam ex arbore vitæ non decerpere liceat. Hactenus de salutari passionis D. N. I. C. meditatione.

De secunda hujus concionis parte.

Historia passionis D. N. I. C. diversimodè à doctis distribuitur: Nos autem partitionem, quam veteres hoc complexi sunt versiculo, imitandam duximus; idq; hoc ordine, ut singulas partes in suas quasque distribuamus conciones, prout instituto nostro maximè accommodum fore perspexerimus.

1. Cæna, 2. Hortus, 3. Caiphas, Pilatus,

4 5 6.

latus, Cruxq; ſepulchrum.

Primâ illa parte, quæ cœnæ inſtitutionem complectitur, in finem
» rejectâ, reliquas quinq; tredecim
» tractabimus concionibus; adeò ut
» medias quatuor partes concionibus duodecim abſolvendas, ultimã vero de ſepultura, unicâ, in animũ
« induximus. Deus Pater Domini no-
« ſtri Jeſu Chriſti noſtris benedicat
« ſtudijs & laboribus, ſanctoq; nos illuminet ſpiritu, ut in Filij ſui noticia ſalutari magis magiſq; creſcamus, donec tandem, abſoluto hujus vitæ curriculo, filium Dei, ſicuti eſt, videre nobis à facie ad faciem contingat, Amen.

CONCIO SECUNDA.

Textus.

Et cum cecinissent hymnum &c. Triſtis eſt anima mea ad mortem, manete hic & vigilate mecum & orate ne intretis in tentationem.

Omiſ-

OMissa hoc loco illa historiæ parte, de Cœnæ Dominicæ institutione: secundam, quæ res gestas in horto complectitur, aggrediemur. Hujus partis tria præcipua possunt constitui membra, videlicet I. de Christi in hortum ingressione cum discipulis: II. De ardentissima Christi in horto oratione: III. Deq; ejusdem per Judam proditione. Primum membrum de Christi in hortum abitu, unà cum discipulis: deq; sermone in itinere habito, & acerbissimis ejus in horto doloribus, breviter nunc explicabimus: Reliqua duo duabus sequentibus concionibus reservaturi.

Partes huius concionis duæ erunt.

1. Prior pars absolvitur Christi ad hortum itinere.

2. Altera de angore & tristiciâ, qua Christus in horto cruciabatur, deq; ejusdem consilio cum discipulis communicato, agit.

DE PRIMA PARTE.

Per-

PEracta cœna, Chriſtus rectâ ad hortum, proditori ſuo optimè notum, ſeſe recipit. In via autem diſcipulos ſe comitantes de ſcandalo crucis præmonet, & ſimul, de reſurrectione ſua, & eorum ad Chriſtum collectione, conſolatur. Etſi enim pij aliquando Satanæ inſidijs diſſipentur: tamen futurum docet, ut per verum paſtorem Chriſtum, rurſum congregentur. Petrus porrò, infirmitate carnis neglectâ, ſeſe nullum admiſſurum offendiculum, etiamſi quoq; vitæ facienda jactura eſſet, ſpondet & promittit. Quã ſecuritatem ei ut adimeret Chriſtus, primum jurejurando affirmat, à Petro ſe abnegatum iri: Deinde tempus prædicit: Tertiò ad galli cantum ablegat, ut illius voce poſteà ex profundiſsimo ſecuritatis ſomno excitatus, de lapſu ſuo cogitare non negligat.

Plura autem notatu digniſsima hìc occurrunt.

1. Itineris circumſtantiæ quædam,

dam, cujusmodi sunt tempus, personæ, Locus.

II. Colloquium in itinere institutum.

De primo, videlicet de circumstantiis.

1. Tempus itineris suscepti notatur scilicet hymno absoluto. Christus exemplum in imitationem trahendum nobis relinquit, ut pro alimento tam animæ quàm corporis, Deo Patri per Jesum Christum gratam declaremus mentem.

2. Personæ iter ingredientes designantur, nempe JESUS & ejus discipuli. Christus præit, sequuntur discipuli. Admonemur hîc nostræ sortis Matth. 16. v. 24. Quicunq; enim vult post me venire abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me. Matth. 10. v. 38. Qui non accipit suam crucem ac sequitur me à tergo, non est me dignus. Consolationis autem plenissimum est, quod Christus tan-

quam

quam dux præeat. Si igitur Christus pro nobis, quis contra nos? Rom. 8. v. 31. Habemus enim ipsum non tantum crucis comitem, sed & ducem. Intrepidè proinde ducem nostrum, quocunq; præiverit, vel in ipsam mortē, quā morte sua vicit & prostravit, sequi non vereamur.

3. Locus, per quem & ad quem iter faciunt, non sine gravi indicatur causa. Transit enim per torrentem Cedron, scilicet ut typus, de quo 2. Reg. 15. impleretur.

Locus verò ad quem Christus gressum direxit, Christū sponte sese morti obtulisse admonet: præsertim cum eum non fugeret, locum istū judæ proditori haud esse ignotum. Impletur itaq; hîc rursum alia de Christo prophetia, de qua Esa. 53. v. 7. Oblatus est, quia voluit ipse. Ex morte Christi spontanea uberrimam consolationē nobis haurire licet. Quanto enim nostri flagrarit amore, vel hoc signo firmari potest. Pudeat igitur nos illius nomen

men dedecore afficere, cujus erga nos benevolentiæ & amoris immensi tam certum experti sumus signum, quod cum adhuc essemus inimici, ultrò se, pro nobis in gratiam restituendis, morti obtulerit. Hactenus de circumstantijs.

De secundo, videlicet de sermone seu colloquio in via habito: In hoc colloquio, ut singula æqua perpendantur lance, plura offeruntur enucleanda. 1. Christi ad omnes discipulos, de offensione accipienda, oratio. 2. Petri temerarium responsum. 3. Jesu Christi de scandalo admittendo asseveratio. De singulis nunc ordine dicemus.

De primo, videlicet, de Christi ad omnes discipulos oratione. Omnes, inquit, vos offendemini. Primùm Christus omnes discipulos de offensione præmonet. Novit sapientissimus Dei filius eos non leviter turbãdos, quid vitæ auctorẽ & principem capi, ac ad ignominiosissimã

mor-

mortem rapi visuri essent. Inspicis hîc paternum Jesu animum, qui mala prædicit imminentia, ut ea precibus declinare, cum Ninivitis & alijs, discamus. Sed tanta est mentis nostræ cæcitas, tantusque corda nostra oppressit stupor, ut ad salutares premonitiones magis prefracti reddamur.

Deinde admonitionem propositam dicto Prophetico ex Zacharia cap. 13. v. 7. confirmat. Percutiã, inquit, pastorem, & dispergentur oves gregis. Pro exemplo docemur omnibus obscuris & intellectu difficilimis rebus ex sacra scriptura lucem afferendam: & præter scripturæ auctoritatem de divino consilio & voluntate nil statuendum. Deus enim in sacra scriptura, quæ ad salutem necessaria fore vidit, luculenter expressit.

Porrò dictum hoc diu perpendenda complectitur.

1. Docet Christum, Pastorum principem, pro ovibus errantibus & mi-

& miſerè diſsipatis, morte multandum. Sic Joan. 10. v. 11. Ego ſum bonus ille paſtor; bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus. Chriſti itaque mortem à Deo, ante jacta quoq; mundi fundamenta, ordinatam, & in tota paſsione Chriſti nil temerè factum, luce meridiana clarius elucet. 1. Pet. 1. v. 10. & v. 19. 20. Ut autem Chriſto, capiti Ec-" cleſiæ, caſu nil contigit; ita capil-" los capitis noſtri numeratos, certò" nobis perſuaſum habeamus. Matt. 10. v. 30.

2. Admonet deinde Chriſti diſcipulos de diſsipatioue futura. Ut enim paſtore percuſſo, oves miſerę lupi metu in diverſas diſpergũtur partes: ſicfuturũ prędicit, ut Chriſto capto & in crucẽ ſublato, diſcipuli diſsipentur & diſijciantur. Nam ut" tempeſtate naves à recto repellun-" tur curſu: ſic Satanæ inſidijs & technis à pietatis ſtadio homines a-" vocantur & retrahuntur. Qua de

„ re nos ſæpius admoneri, ex uſu no-
ſtro eſſe manifeſtum eſt; ut, ſecu-
„ ritate carnali depoſitâ, vigilijs &
orationibus nos exerceamus, ne
„ Satanæ aſſultibus debilitati & fra-
cti, tandem ſuccumbamus.

Tandem Chriſtus conſolatione firmiſsimâ mentes diſcipulorum
„ ſuorum erigit & confirmat. Nam
„ etſi in crucem ex Dei æterno decre-
to agendus eſſet: tamen ſpem glo-
„ rioſiſsimæ ſuæ à mortuis reſurrecti-
onis facit. Poſtquam autem ſur-
rexero, inquit, præibo vobis in
Galilæam. Hęc conſolatio de Chri-
„ ſti reſurrectione, vel ſola ad miti-
gandos & tollendos dolores om-
„ nes ex crucis offenſione concipi-
„ endos, ſufficere poterit. 1. Theſ-
ſalon. 4. verſ. 14. Philip. 3. v.21.

Neq; conſolatione caret, quod tanquam dux vitæ ſe illis præiturum recipiat. Huic enim promiſsioni ſatisfactum. Matth. 28. v. 7. teſtatum relinquit. Ecce, inquit, Angelus, præit vobis in Galilæam,

illic eum videbitis. Unde ſpem piorum nunquam confundi concludimus. Rom. 5. v. 5.

De ſecundo, videlicet de Petri in reſpondendo temeritate & confidentia. Ut enim milites audaculi, „ extra teli jactum poſiti, magnitudinem animi haud vulgarem præ ſe" ferre ſolent; ubi autem manus con-" ſerenda, quovis lepore ſunt timidi-„ ores: Ita Petrus quoq; tentationum procellis nondum jactatus, animi jactare magnitudinem non veretur; Sed quàm nullâ præditus ſit, poſteâ apparebit. Imaginẽ humanę imbecillitatis Petrꝰ repreſentat. Dū" n. adhuc in ſchola crucis non ſumꝰ „ exercitati, neq; telis Satanæ ignitis expoſiti, de noſtra conſtantia, etiā" poſthabitis reliquis, gloriari criſtaſq; erigere non erubeſcimus, cum Petro dicẽtes: nunquā ego abnegabo Chriſtum: Sed fide ictu aliquo cala-" mitatis & tentationis pulſâ, quā nil" in nobis virium ad reſiſtẽdū, primū"

 per-

perspectum habemus, id quod exempla sanctissimorum hominum abundè testantur. Huc illud GREGORII NAZIANZENI: Nemo vires suas in pace cognoscit: Si enim bella desunt, virtutum experimenta desunt: tamẽ ad arma & saga temerè properandum non est: Sed duce & auspice Deo eundem & diabolo resistendum, ut is tandem à nobis fugiat.

An igitur propter fidei imbecillitatem in hac lucta de victoria desperandum? Minimè gentium. Consideratâ enim & perspectâ propriâ infirmitate, in JESV fortitudinem recumbamus, & ab eo, quod nobis deest, petamus, oportet. Sic Mar. 9. v. 24. Credo Domine: succurre incredulitati meæ. Imo ut miles, propria imbecillitate animo revolutâ, & hostiũ furore explorato, tum demum animum colligit, cum sub prudentissimi & fortissimi ducis vexillo pugnare concedatur: Sic in Christo Jesu, duce

nostro

noſtro invictiſsimo, acquieſcere oportet, promiſsionibus divinis firmam adhibentes fidem. Sic enim „ imbecillitate laborantes confirmat Chriſtus Joan. 16. v. 33. Confidite „ ego vici mundum. Antigonus Se- „Antig:„ cundus cum bellum ſuſcepturus eſſet adverſus Ptolomæi milites, gu- „ bernatorq; admoneret plures eſſe naves hoſtium, pro quot, inquit, navibus ſupputas, quod EGO hîc præſto ſum? Sentiens ad victoriam plurimum habere momenti, ſi ſtrenuus imperator exercitum regat. Si igitur Chriſtus pro nobis, imò in nobis pugnat, quis contra nos? Quamvis princeps hujus „ mundi & ſpirituales malitiæ, Eph. 6. v. 12. in nos inſurgerent, omneſ- „ que nervos ad nos evertendos & „ in nihilum redigendos intenderent, de nobis victoriam non obtinerẽt, Chriſto Jeſu, duce noſtro, à nobis ſtante & pugnante. Hoſtes noſtri fortitudine & potentia præditi, nos

 im-

imprudentes; illi vigilantes, nos in
" maximis periculis somnolenti: Sed
solus Jesus, potentiâ, vigilantiâ,
" prudentiâ omnibus hostibus præ-
" valet. Nostræ igitur cogitationes
in virtutis, sapientiæ, magnanimitatis & diligentiæ REGIS nostri, qui nec sãgvini, nec vitæ parcit pro suis, sola consideratione & applicatione acquiescere debent. Esa. 40.
" v. 28. 29. At quia nimium proprijs
tribuere viribus cum Petro solemus;
" ideo sapientissimus Deus & pater
" optimus, labi nos patitur, ut miseriâ & infirmitate propriarum viriũ probè cognitâ & perspectâ, ejus virtute nos fulciri & corroborari u-
Aug. nicè petamus. Huc illud Augustini: Christus vicit mortem & pro te vicit & in te vicit. Non igr. de viribus nostris speretur victoria facienda, vel viribus nostris facta tribuatur,
" sed gratiæ Dei, de qua Paulus: Gra-
" tia sit Deo, qui dedit nobis victori-
" am. Atqui hoc de Petri in respon-
dendo temeritate.

De

De tertio. Nunc Chriſtus, ut medelā pręſumptioni & cōfidentię Petri afferre poſsit, plura pręſtat. 1. jurejurando confirmat futurū, ut Petrꝰ ſe abneget: ut vel hac re permotus, imbecillitatem ſuam cognoſcere diſceret. 2. Tempus lapſus præforibus eſſe indicat. 3. Signa, videlicet galli cantum, addit. 4. Peccati gravitatem in terna abnegatione ob oculos ponit.

Exemplo Chriſti mentes hominum faſtu propriæ fortitudinis turgidas & elatas deprimendas eſſe docemur, ut quàm ſint faciles ad ſeducendum, fragiles ad reſiſtendum, & debiles ad operandum tandem cognoſcant. Nam ſi diſcernere volumus inter bonum & malum decipimur; ut inquit Bernhardus, Si tentamus facere bonum, deficimus; Si conamur reſiſtere malo, dejicimur & ſuperamur. Bernh:

Verū ut Petrus confidentiæ veneno infectus non patitur ſe in viā re-

revocari: Sed admonitiones rejicit
& contemnit, ſuæ imbecillitatis adhuc ignarus, donec triſtiſsimè labitur: ita mentes hominum faſtoſorum ſe verbo Dei deprimi non ſinunt, donec tandem in horrenda ruant ſcelera, & periculoſiſsimis conſcientiæ vulneribus conficiantur. Sic Cain nihili faciens paternas admonitiones in reprobum datur ſenſum, donec tandem, fraterno commiſſo parricidio, ad deſperationem adactus clamorem ediderit miſerandam, Major eſt iniquitas mea, quam ut remittatur, Gen. 4. v. 13. Verendum ſanè ne odio alijſq; vitijs ſecurè indulgentibus idẽ tandem accidat. Admoniti igitur maturè in nos ipſos deſcendere, & verbo Dei locum relinquere diſcamus; ne contra conſcientiam in graviſsima lapſi ſcelera, in æternum ruamus interitum.

De ſecunda parte.

Quatuor in hac parte diligenter inquirenda & indaganda.

1. Pri-

I. Primò de Christi in hortum introitu agendum. II. Quid in horto egerit investigandum. III. In horto quanta & quàm acerba passus fuerit videndum. IV. Postremò quo mandato discipulos instruxerit considerandum.

I. De ingressione Christi in hortum hæc sunt notanda.

1. Christo præeunte, sequuntur eius discipuli. Quo admonemur crucem æquo subeundam animo, Christumq; in afflictionis & doloris hortum spontè sequendum. Sic David in afflictionibus gloriabatur. Psal. 119. v. 71.

Et Paulus Rom. 8. v. 28. 29.
Ut igitur miles in castris, audito "
viæ signo, animo, oculis, auribus "
paratum se ostendit ad sequendum "
imperatorem, etiam in quodcunq; "
vitæ discrimen: Sic & nos in hac "
militia spirituali, ducem nostrum nobis præeuntem, alacres sequamur oportet.

Consolationis porrò plenissimũ
" est Christum præivisse, discipulos
" autem sequutos esse. Non n. habemus pontificem, qui non possit affi-
" ci sensu infirmitatũ nostrarum, sed tẽtatum in omnibus similiter, absq; peccato. Heb. 4. v. 15.

2. Causæ in hortum ingressionis
" plures afferri possunt. 1. Prima causa fuit, ut segregatus à consessu ho-
" minum, more optimo & instituto usitato, precibus & obsecrationi-
" bus invigilaret. Huc illa Christi admonitio Matth. 6. v. 5. 2. secunda causa fuit, ut ultrò se Judæ proditori ejusq; comitibus capiendum offerret: quod ut nos de amore JESV certiores reddit & confirmat: ita ad gratitudinem redemptori præstandam nos obligat. 3. Tertia ingressionis ejus in hortum causa hæc assignari potest, quæ ab Albino memo-
" riæ mandata legitur: in horto, in-
" quit, delitiarum, id est in paradiso primus humani generis peccavit,
" & inde ejectus est in hanc lachry-

marum

marum vallem: ideo Christus se„ cundus Adam, se in horto compre-„ hendi voluit, ut peccatum, quod„ primus commisit homo in paradi-„ so, deleret.

Horti igitur de bonis per Adami superbiam in voluptatis horto amissis ut nos admonent: Ita de re„ stauratione & restitutione generis„ humani in tristicię horto per secundum Adãmum facta, nos consolan„ tur, erigunt & confirmant. Absit proindè hortos voluptatis immo“ deratæ & vanitatis instrumenta“ cum plerisque profanis, faciamus.

II. De Christi facto in horto plura expendenda occurrunt.

1. Primùm discipulis in mandatis dat, ut maneant ibi, donec illuc vadat & oret. Omniũ nostrûm est manere Christum, & ejus exspectare„ reditum. Si itaque se nobis ali„ quando subtrahere videatur, non

non frangamur impatientiâ; ſed in
" fide & ſpe maneamus conſtantes,
" donec Chriſtus ad nos ſpiritus ſui
conſolatione redeat; qualis Jobus,
" David & alij plures ſe præſtite-
runt.

2. Deinde, reliquis relictis, tres
tantum ſui doloris teſtes ſecum ad-
hibuiſſe refertur, videlicet Petrum,
" Jacobum & Johannē; idq; primùm
ut ij qui anteà glorificationis, in
" monte Thabor, ſpectatores fuiſ-
" ſent; Et divinam ejus potentiam In
reſuſcitatione filij Jairi vidiſſent;
nunc quoq; doloris & exinanitio-
nis ejus teſtes ſe præberent; vel ut
Chr: Chryſoſt. inquit, ut qui viderant
" glorioſa, viderent & humilia; ac
quibus exhibuerat guſtum cœleſtis
" gaudij, coram ijſdem præberet et-
jam ſpeciem guſtus inferni. Volun-
tas enim Dei fert, ut quicunq; glo-
" riæ cum Chriſto participes eſſe cu-
" piant, ſub cruce ſe ei quoq; adjun-
gant. Matth. 16. v. 24.

Deinde ut reliqui octo infirmi-
tate

tate laborantes per hoſce tres, tan- „
quam in fide magis fundatos, de „
Chriſti anguſtijs certiores facti, ex „
ipſius infirmitate conſolationẽ caperent & delibarent.

Notandum quoq; hîc venit ſapientiſsimum Chriſti conſilium in diſcipulorum delectu. Videt Jeſus omnes non præditos eſſe æquali animi magnitudine ad tentationum procellas ſuſtinendas; ideo aliorum magis parcit infirmitati, ne plus æquo offenſi in deſperationis barathrum immergantur. Sic patri- „
archam Jacobum, Davidem, Jobum, Jeremiam, conſtantia & vir- „
tute majori ornatos & inſtructos „
videns, more peritiſsimi & fideliſſimi medici fortiorem ijs infundit potionem, non modo ut eos probet & exerceat, ſed etiam ut patientiæ exemplo reliquis præeant. Ambr:-
Tobiæ 2. v. 13. Rectè Ambroſius: Martyr, inquit, cum patitur, non ſibi tantum patitur, ſed & civibus.

Sibi

Sibi patitur ad præmium, civibus
" ad exemplum. Hanc Filij Dei bo-
nitatem & ſapientiam admirandam
" adoremus & laudibus extollamus.
Fidelis enim eſt Deus, qui non ſinet
vos tentari ſupra id quod poteſtis,
ſed præſtabit unà cum tentatione
etiam evaſionem, ut poſsitis ſuf-
" re. 1. Cor. 10. v. 13. Si igitur quem-
quam noſtrûm non modo triſticiæ
" ſpectatorem, ſed & conſortem eſſe
Chriſtus voluerit, minimè animum
" abjicere oportet, ſed imperatori
noſtro, Jeſu, vires noſtras multò
" melius perſpectas & cognitas quam
nobis ipſis, ſtatuamus; Perſuaſum
nobis habentes hoc ipſum, fore ut
qui cœpit in nobis bonum opus,
perficiat uſq; ad diem Jeſu Chriſti.
Philip. 1. v. 6. 1. Pet. 5. v. 10. Non
enim ſic eſt Dominus, inquit Cy-
prianus, ut ſervos ſuos tantum ſpe-
ctet, ſed & ipſe luctatur in nobis,
ipſe congreditur: ipſe in certami-
ne agonis noſtri & coronat pariter
& coronatur.

III. De

III. De Christi in horto doloribus & angustijs.

Doloribus premitur adeoq; coarctatur Jesus, ut exclamatione ingentem suam expresserit tristiciam. Tristis, inquit, est anima mea ad mortem.

Conflictari hîc incipit mediator noster cum ira Dei & æterna maledictione, quam nostris meruimus peccatis. Neq; profectò aliter " affectum fuisse sponsorem & re- " dedemptorem nostrum, quàm si " totius mundi peccatis seipsum con- " taminasset & conspurcasset, constat.

Observanda hîc sunt plura.

1. Iram Dei esse ignem consumẽtem adversus omnem impietatem, Deut. 4. v. 24. Christi horror & ingens tristicia testatum facit. Si enim " Christus, omnis peccati expers pro alienis peccatis tanto dolo- " rum cruciatu confectus fuerit; quid futurum ijs, qui in peccatis hæren-

hærentes & perseverantes, justum Dei judicium contemnunt? Christi anima ad tempus tristiciâ perfundebatur & angebatur: Qui autem corda ad vitæ emendationem moveri & flecti non patiuntur; sed cæco impetu in quælibet feruntur scelera, perpetuâ & nunquam moriturâ prementur angustiâ. Psal. 10. v. 6. Rom. 2. v. 8. 9. Luc. 16. v. 24.

II. Altâ rursum revolvamus mente quanto & quàm ardenti ardeat amore nostri Christus Dei filius, qui pro nostris peccatis, etiam cum adhuc inimici essemus, ad mortem sese doloribus & anxietatibus tradere voluerit.

III. Consolari & erigere nos debemus quod habeamus pontificẽ, qui nostris afficiatur calamitatibus & doloribus, præsertim in agone mortis. Heb. 2. v. 17. Tristicia premeris, aut ad mortem usq; dolorum cruciatu es confectus: recordare te mediatorem tuum, Dei filium,

um, ſocium habere, qui non modo tui novit animi dolores, ſed &, ut tua triſticia in perpetuam mutaretur lætitiam, tam triſtia & horrenda perpeſſus eſt. Huc accommodetur illud Cyrilli: ſicut ergo niſi mortuus fuiſſet, mors non extingveretur, ſic niſi timuiſſet, non eſſemus à metu liberati, niſi doluiſſet, non ceſſaſſent dolores noſtri: propterea ſanctos viros mortem contempſiſſe invenimus, quoniam habebant Chriſtum in interiore homine habitantem. Quid hac conſolatione majus, aut auguſtius excogitari poteſt, ad omnes moleſtias leniendas, quàm quod Jeſu triſticia noſtrum ſit gaudium & conſolatio, ut & ejus tota exinanitio noſtra exaltatio & glorificatio, ac tandem mors & reſurrectio ejus, vita noſtra eſt ſaluſq; æterna. Gaudeamus igitur in Domino ſemper, & rurſum, inquam gaudeamus. Philip. 4. v. 4. Suſcepit enim triſticiam noſtram,

Cyril:

ſtram ut nobis largiretur læticiam ſuam.

IV. Mente quoq; recolamus, eos qui in anguſtia mortis verſantur, vel cum alijs graviſsimis luctantur tentationibus, non ſtatim à Deo rejectos eſſe, ejuſve excidiſſe gratia. Nam quamvis Deus filium angi & ingenti dolorum cruciatu affici permiſit: Tamen animum erga eum paternum minimè reje-
" cit. Quotieſcunque igitur an-
goribus conſcientiæ, vel in mor-
" tis hora, vel aliàs infeſtaris, non
cogitabis te ideo diſplicere Deo,
" aut ab eo deſertum eſſe: ſed ocu-
los fidei non modo ad filium Dei unigenitum, cujus conſortem agis, converte; ſed dirige etiam animum & cogitationes ad con-
" templãdas dulciſsimas liberationũ
promiſsiones, quæ extant apud E-
" ſa.cap.54.v.7.8.& cap.57.v.15.16.

IV. Nunc poſtremò Chriſti ad diſcipulos mandatum expendamus.

I. Vigilate, inquit. Ad vigilanti-

am,

am, contra hoſtem maximè terribilem, diſcipulos nimia obrutos ſecuritate, Chriſtus excitat. Sic 1. Pet. 5. v. 8. Sobrij eſtote; vigilate: nam adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens obambulat quærens quem devoret. Cui reſiſtite firmi per fidem. Qui in utramq; ut dicitur, aurem ſecurè dormiunt, facilè ab hoſtibus opprimuntur: ſic pec- "
catorum ſomno deditos nullo negotio invadit & proſternit hoſtis "
antiquus & aſtutus. De Diogene memoriæ proditum eſt, quod cum aliquando in adoleſcentem improvidè ſomno indulgentem incidiſſet baculo pungens eum, carmen Ho- "
mericum in hanc ſententiam protulerit: Surge, Ne quis dum dormis à "
tergo infixerit haſtam: Sic Chriſtus nos ſecurê nimium delictorum ſomno ſopitos & oppreſſos, verbi ba- "
culo, & legis malleo ſuſcitat, ne Satanæ haſtâ transfixi æternâ tandem privemur vitâ. Sed,

 proh

proh dolor, permulti tam profundo
„ ſunt deditiſomno, ut nullis clamo-
ribus, nullove legis baculo ſe exci-
„ tari patiantur, donec tandem cum
Sodomitis & Jeruſolymitanis miſe-
rè pereant, aut cum divite, de quo
Luc. 16. in loco cruciatus evigilent
& expergiſcantur. Huc querela u-
na cum comminatione, quæ extat
„ Jerem. 6. v. 16. 17. Igitur non dor-
miamus ut reliqui, ſed vigilemus &
„ ſobrij ſimus. 1. ad Theſs. 5. v. 6.

2. Orate. Præſentiſsimum ſanè
conſilium in omnibus calamitati-
bus orationi incumbere & invigila-
re. Luc. 18. v. 1. 1. ad Theſs. 5. v.
Hier. 17. 2. Paralip. 20. v. 12. Huc illud
ron: Hieronymi: Sicut militem ſine ar-
„ mis ad bellum exire non convenit:
Ita homini Chriſtiano procedere
„ quolibet ſine oratione non expe-
dit. Egredientes de hoſpitio armet
oratio; regredientibus de platea
Chry: occurrat oratio. Recte enim Chry-
“ ſoſt. Quemadmodum, inquit præ-
“ dones & facinoroſi, conſpicientes
gla-

gladium militis in caput ſuum Vi-"
brari, reſiliunt: Sic maligni Spiri-"
tus conſpicientes communitos de-"
precatione, ilicò reſiliunt.

3. Quid orandum, ſeu cur vigilandum & orandum? ne, inquit, intretis in tentationem. Ut enim qui "
hoſtem oculis obſervat, minus fa-"
cilè inſidijs obruitur: Sic qui in precibus aſsiduus eſt, nulla frangitur"
tentatione. Quia igitur mille pericula nos undiq; circumvallant, "
quibus reſiſtendis propria virtute "
pares eſſe non poſſumus, orando, ut inquit Chryſoſt. divinam armaturam è cœlo deportemus, ne victi à carne, mundo & Satana à Deo deficiamus, quod ne fiat per D. N. J. C. ardentibus precamur votis. Amen, Amen.

CONCIO TERTIA.

Tunc avulſus Ieſus ab eis quaſi ad iactum lapidis, &c.

Finis: Surgite eamus, ecce appropinquat is, qui me tradet, orate ne intretis in tentationem.

Complectitur hæc concio ſecundum rerum in horto geſtarum membrum, videlicet Chriſti orationem ter repetitam. Chriſtus enim ad mortem uſque triſticià confectus, ardentiſsimam ad patrem ſuum cœleſtem fundit orationem, ut, ſi Dei ferat voluntas, calix tranſeat & pœna intermittatur. In hac mortis luctã, quæ tanta quidem fuit, ut ex corpore Jeſu ſanguis in terram effluxerit, diſcipulis omnibus ſecurè ſomnum capientibus, Chriſtus ab angelo confirmatur: Et quia diſcipulos ſuos nimiæ deditos ſecuritati animadvertit, eos iterum ad vigilantiam & orandi ſtudium excitat, neceſsitatemq; orandi & vigilandi urget, ne videli-

delicet tentationum procellis obruti tandem ſuccumbant & à Deo deficiant.

Loci hujus concionis erunt quatuor.

I. De oratione Chriſti ter iterata & revocata.

II. De diſcipulorum nimia ſecuritate & Chriſti ad illos ſermone.

III. De angelica in Chriſti agonia, confirmatione.

IV. De diſcipulorum poſtrema per Chriſtum expergefactione.

De primo.

Tunc avulſus Jeſus ab eis quaſi ad jactum lapidis.

Quemadmodum ægrè ab jis di-„ vellimur, quos ſummo ſemper com-„ plexi ſumus amore, præſerticum aut„ mortem, aut aliã impendêre pericula animus præſagit: Ita Chriſtus à ſuis diſcipulis non ſine acerbiſsimo diſcedit dolore. Sed cogitatione„ paternæ Voluntatis, de toto gene-„ re humano redimendo, dolores

vincit; & ab ijs diſcedens oraturus,
„ paternæ bonitati eos commendatos habet, cujus ſub umbrâ tutos
„ fore eos confidit. Exemplum JEſu adumbrare & exprimere debemus, ſi quando inter amicos chariſsimos, vel morte ipſa intervenienti,
„ ente, vel alijs incidentibus caſibus, disjunctionem fieri, nodumve a-
„ micitiæ amabiliſsimum tolli, contingat.

Nunc orationem Chriſti enucleabimus, in qua duo nobis conſideranda offeruntur. 1. De geſtibus, quibus Chriſtus inter orandum uſus.

2. De ipſa orationis forma.

1. De geſtibus Chriſti. 1. Separat ſe à diſcipulis, ut eò ardentius orationi invigilare poſsit. 2. Procidit in faciem. 3. Genua flectit.

Genua autem flectens in faciem ſe coram Patre proſtravit propter graviſsimas cauſas. 1. Ut Adami prioris culpam, Deo creatori ſeſe æquare deſiderantis, perſolveret

ret & repararet. 2. Ut & nobis cum „
omni fiduciâ & reverentiâ ad De-
um patrem caput attollendi liberta-
tem & potestatem impetraret ac
conciliaret. 3. Ut in precibus fun- "
dendis corporis & animi submissi-
onem à nobis requiri testatum fa-
ceret. Esa. 66. v. 2. Plura, si voles,
de gestib9 quib9 sancti inter precã-
dum usi sunt, vide Exod. 17. v. 11.
Josuv 7. v. 6. Luc. 18. v. 13. Act. 7.
v. 60. Prosternamus igitur nos sine "
hypocrisi coram Deo patre, & nil
auxilij in tota rerum natura inveni- "
entes, ad hunc fugiamus apud eum „
omnes dolores nostros & curas de-
ponentes. Atqui hoc de gestibus
Christi inter orandum.

II. De ipsa orationis forma nunc
verba faciamus.

Pater mi, inquit, si possibile est "
transeat à me calix iste.

Plura hæc orationis forma per-
pendenda suppeditat.

1. Primò, quid pijs & fidelibus de
 cruce

cruce & calamitatibus ſit ſtatuendum, docet. Pater mi, inquit, quaſi
„ diceret Chriſtus; Quamvis in profundiſsimam hanc agoniam me in-
„ cidere paſſus fueris: Tamen te nihilominus paternum erga me gere-
„ re animũ certò mihi perſuaſum habeo: Et haſce afflictiones non ab irato Deo, ſed à patre, imò meo patre, mihi inflictas & impoſitas eſſe liquidò mihi conſtat. Eadem ratio-
„ ne fideles Chriſti ſervi crucem à Pa
„ tre clementiſsimo immitti apud ſe ſtatuant. Heb. 12. v. 6. 7. 8.

2. Deinde de providentia divina mentes noſtras imbuit. tranſeat, inquit, à me calix iſte. Calicis nomi-
„ ne paſsionem denotat acerbiſsimam, quam Deus ipſi ebibendam
„ propinavit. Ut enim paterfamilias cuiq; ſervorum ſuum diſtribuit demenſum: Ita Deus cuiq; ſuam afflictionis diſpenſat menſuram. Pſal. 75. v. 8. 9. Novit ille, pro ſua immenſa ſapientia, quantum pati, quamq; fortem ferre poſsis menſu-

ram.

ram. 1. Cor. 10. v. 13. Medico men- «
suram cibo & potui præscribenti,
aut voluptates resecãti, vel omnino «
detrahenti, morbo laborans lubens
se dicto audientẽ præbet, quia uri- «
nam inspexit pulsumq; contrecta-
vit: Cur ergo Deo Opt. Max. qui te
fecit formavitq; & vidit omnia os-
sa tua, cum esses in occulto, Psal.
139. v. 15. te non comittis, mensu-
ramq;, quam ille axhauriendam in-
fudit, animo benevolo non accipis?
Ps. 116. v. 13. Huc illud Hilarij: Quã- » Hilar:
do morbi vexabũt, cruciatus corpo »
rũ desævient, damna defatigabunt,
luctus & orbitates affligent, semper »
utamur hac, qua nunc Propheta u-
sus est voce dicens; justus es Domi-
ne & rectum judicium tuum.

3. Quid consilij, in omnibus ne- »
cessitatibus & angustijs & maximè »
in agone mortis, sit capiẽdum, ora-
tio Christi admonet. Is .e. ad orati- »
onẽ confugiens, suo exemplo quid
nobis faciendum docet.

Præceptum extat Pſal. 50. v. 15.
» Invoca me in die anguſtiæ, eruam te & glorificabis me. Eſa. 26. v. 16.
» Jehova in anguſtia viſitaverunt te, effuderunt orationem, cum correctio tua fuit eis. Exempla paſsim ſunt obvia. Exod. 2. v. 23. 24. Iſraelitæ in anguſtijs clamant ad Deum. Eſa. 37. v. 15. Ezechias contra Senacherib preces fundit, Et 2.
» Reg. 20. v. 2. 3. eodem uſus eſt conſilio in graviſsimo ſuo morbo.
» Huc illud Chryſoſt. Quemadmodum alij quidam reges incolumitatis ſuæ ſpem ponere conſueverunt in militum peritia, & arte belli gerendi, in ſagittarijs, in cataphractis, in equitibus: Ita magnus ille David ſanctis precibus, mœnium vice, ſuum cinxit exercitum, nequaquam reſpiciens imperatorum,
» tribunorum, ac centurionum fero-
» ciam, neq; pecunias colligens, nec arma comparans, ſed orando divi-
» nam armaturam è cœlo deportans.
Ad patrem igitur cœleſtem in omnibus

nibus fugere angustijs oportet, non "
ad media ulla verba Dei interdicta. "

4. Quâ cum fiduciâ Deum invocare decet? Id voce PATRIS omnia in manu sua habentis significatur. 1. Primò itaq; Deum esse nostrum benevolentissimum Patrem, qui curâ nostræ tangitur miseriæ, imo qui nobis in precibus occurrere velit, statuamus. Esa. 65. v. 24. Antequam clamant, Ego exaudiam. Hanc in Deo misericordiam, hunc animum paternum, publicanus à longe stans agnoscit, Luc. 18. v. 13. Mulier Cananæa Matth. 15. v. 22. & deinceps. Et filius prodigus Luc. 15. v. 18. 19. David Psal. 103. v. 13. 14. 15. 16. 17. Esa. 49. v. 15. 2. Deinde oculis fidei Dei po-" tentiam contemplari debemus, de" qua Christus; Pater omnia tibi possibilia. Frustrâ enim aliâs preces" fundimus, nisi Deum quæcunque velit, etiam majora ijs quæ preci-" bus concipere, aut cogitationibus

asse-

assequi possimus, præstare posse certò credamus. Hanc Dei potentiam angelus Dei celebrat, Luc. 1.
„ v.37. Apud Deum non erit impossibile omne verbum. Qui Israelitas
„ ex Pharaonis manu eripuit; Exod. 14. v. 21. 22. &c. Danielem ex ore atq; faucibus leonem liberavit Daniel. 6. v. 22. 23. Tres viros in fornace ardenti potenti sua manu conservavit; Danielis 3. v. 95. potentia ad nos servandos quoq; valet. Non enim abbreviata est manus Dei. Esa. cap. 59. v. 1.

5. Qua lege & conditione libera-
„ tionem petere convenit? Bona corporalia, qualia sunt sanitas, divitię,
„ pænarum mitigatio, hac lege à Deo
„ petenda, modo id ferat benignissima ejus voluntas. Sic David 2. Reg. 15. v. 25. Et Luc. 11. v. 2. Sin autem hujusmodi bona aliquando nobis Deus aut denegat, aut contra votũ detrahit, fremere minimè adver-
„ sus eum oportet; quin potius boni-
„ tatem & sapientiam ejus, qua melius,

lius, quid nobis prosit, videt, quàm " nos ipsi, admiremur & adoremus. " Bona n. illa caduca & momẽtanea, multis instrumenta esse solent, qui- " bus deteriores reddantur, quatenus " scil. alij pecunijs & divitijs ad corruptelas, potentiâ ad vim, robore ad omnem libidinem abutuntur. Recte quidem ille dixit: Si male & inutiliter aliquid petas, quemadmodũ " qui febricitat, suppliciter petit sibi " dari vinum. Deus, qui futura prævidet, tuę non paret voluntati, neq; " dat quæ sine ratione petis. In rebus porrò Spiritualibus firma & immota est voluntas & decretum Dei, de quo Ezech. 33. v. 11. Vivo ego dicit Dominus, nolo mortem peccatoris. Matth. 11. v. 28. Venite ad me omnes &c.

Condonationem igitur peccatorúm, gratiæ divinæ participationem, & æternam vitam, nulla adhibita conditione, petere decet. Hebre. 10 v. 19.

6. Tan-

6. Tandem terna orationis iteratione Christus aſsiduitatem & perſeverantiam orandi nobis commendat. Sic Gen. 32. v. 26. conſtantia Jacobi Patriarchę commendatur. Et mulier Cananæa plura quàm petijt, conſtanti ſua oratione impetravit. Matth. 15. v. 28. O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ut vis. vide Luc. 18. v. 2. 3. &c. de parabola Judicis iniqui & viduæ. Notandum hic Auguſtini illud: Nemo veſtrùm, fratres, parvi pendat orationem ſuam. Dico enim vobis, quod ipſe, ad quem oramus, non parvi pendet eam. Priuſquàm enim egreſſa eſt ex ore noſtro, ipſe ſcribi jubet eam in libro ſuo: Et unum è duobus indubitanter ſperare poſſumus: quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis noverit eſſe utilius. Nos enim quid oremus ſicut oportet, neſcimus; ſed miſeretur ille ſuper ignorantiam noſtram, & orationem benignè ſuſcipiens, quod nobis aut

omni-

omnino non eſt utile, aut non tam citò dari neceſſe eſt minimè tribuit. Idem. Quando Deus permittit, aut facit, ut tribulatione vexemur, tunc miſericors eſt: Quia excitans fidem & differens in opere, non auxilium negat, ſed deſiderium movet. Hieronymus ait: Deus ipſe qui nullis viribus contra ſe ſuperari poteſt, publicani vincitur precibus. Ninive civitas, quæ peccato " perijt, fletu ſtetit. Ponit enim, ut " refert Auguſtinus, lachrymas no- " ſtras in conſpectu ſuo, & gemitus noſter non eſt abſconditus ab eo, qui omnia per verbum condidit. Atqui hoc ſit dictum de Chriſti in horto oratione.

Hieronym:

DE SECVNDO.

CHRiſto precibus invigilante, ſomnus diſcipulos arctiſsimè complectebatur: reverſus igitur, Petrum primò ſomnolentiæ inſimulat: Deinde omnes denuò con-

ſilio inſtruit ſaluberrimo, ut vigi-
lent & orent, ne incidant in tẽtatio-
" nẽ. Tertiò eoſdem de pugna ſpirit⁹
& carnis ſeriò admonet. Atque ita
" Chriſt⁹ in maximas redactus angu-
ſtias, de ſuis diſcipulis paternam ge-
rens curã ad eos accurrit, reputãs &
" quantas illis Satanas ſtrueret inſidi-
as & quanta ſit ipſorũ ad reſiſtendũ
infirmitas. Quã Chriſti ſolicitudinẽ
" omnes ordines in imitationẽ trahe-
re debent. Páſtores animarũ ſui eſſe
officij diſcant dieſq; noctesq; gregi
ſibi commiſſo invigilare. 1. ad Tim.
4. v. 2. 1. Pet. 5. v. 2. ne magis quæ
ſua ipſorũ ſunt quærere, quam quæ
ſunt Jeſu Chriſti videantur. Philip.
2. v. 21. Magiſtratus quoq; dabunt
operã ut ad honorẽ Deo pręſtandũ
ſubditi excitẽtur, & ſcandalis obviã
eant, privatis cõmodis Dei gloriã &
hominũ ſalutẽ anteferẽdã ducẽtes.
Singulis deniq; cura ꝓ ꝓximi ſalute
vigilandi incumbit. Nũc ſingula or-
dine excutiamus & expendamus.

1. Primò, diſcipuli ſecurè ſomnũ
capi-

capientes, Christo jam in agone ꝟ-
sante, & periculo capiti imminente,
sũt nostrę securitatis vivę & expres
sę imagines. Tum n. securitatis som
no dediti esse maximè solemus, cum
pręsentissimũ capiti periculũ immi-
net & impendet. Sic tẽporibus Noe
& Lothi. Matt. 24. v. 38. Luc. 17. v.
26. 27. factũ esse legimus. Veternũ „
igr. & securitatis soporẽ excutiam9,
præsertim in hac ultimâ mundi sene „
ctâ, ꝑmagni refert. Qua n. hora non
putamus fili9 hominis ꝑveniet. Luc. „
12. v. 46. Cumq; dicent homines
pacem esse & securitatem, tum re-
pentè, ut dolor uterũ ferenti, sic eis
instabit interitus, quem non effugi-
ent. 1. ad Thess. 5. v. 3. Huc placet
illud Augustini de securitate fugi-
enda & cavenda ascribere. Ubi ma-
xima est securitas, ibi maximum
est periculum. Navem cum in „
portum subducta est, putes esse „
in tuto? Verùm qua navis ingres „
sa est, ventus quoque ingreditur

 &

& eam ſæpè impellit & allidit in ſcopulum. Ubi ergo poteſt eſſe ſecuritas? Adam cecidit in paradiſo, Judas in ſocietate Chriſti, Cham in contubernio Noe, multi in lege, multi in Evangelio: Ubi ergo licet ſecurè vivere? Certè nuſquam: Iccirco Eccleſiaſticus rectè monuit, Fili, ſta in timore Domini, & animam tuam præpara ad tentationem.

2. Deinde Chriſti ad Petrum ſeorſim, tum ad rèliquos omnes, inſtituta commonefactio plura conſideranda ſuppetit. Primò nominatim Petrum compellans, promiſsi magnifici memoriam ei refricare videtur, ut, quàm nihil eorum pręſtare poſsit, quæ promiſit, qui ne horam quidèm inſomnem traducere in gratiam Chriſti queat, ſecum reputare diſcat. Admonitiones tres hinc ſunt excerpendæ.

Primò enim exemplo Chriſti nominatim compellantis Petrum & ſomnolentiæ eum inſimulantis, mone-

monemur non sufficere in genere hoc vel illud reprehendere: Sed res & personæ, necessitate id postulante, nominatim appellandæ & perstringendæ; cum ferè solent homines generatim admoniti in alios censuram rejicere. Quod tamen non temerè faciendum, sed cum prudentia quadam, ut omnia ad ædificationem Ecclesiiæ facere judicentur. Hujusmodi singulari prudentia Nathan usus est in Davidis adulterio taxando. 2. Reg. 12. v. 2. &c. Sic Elias non veretur nominatim regem Ahab perstringere. 3. Reg. 18. v. 18. Paulus quoq; ad Galatas 2. v. 14. Petrum nominatim coram omnibus objurgavit. Deinde Petri somnolentia tantam esse nostram in salutis negotio securitatem docet, ut, Christo in nobis sancto suo spiritu non vigilante, & à veterno non excitante, nil præstare possimus; sed in perpetua hærere somnolentia cogamur. Tertiò

docemur eos, qui jurejurando adhibito, ſeſe Chriſti defenſores ejuſq; cauſæ propugnatores fore fidem dederunt, in maximam incurrere
» reprehenſionem, ſi in munere ſibi cōmiſſo negligentes & ſocordes de
» prehenſi fuerint: quam rem ſi ij, qui gregi Chriſti alēdo præfecti ſunt, al-
» ta revolverent mente, adeò oſcitāter munus non adminiſtrarent ſuū, neq; jurisjurandi fidem, qua munus obituri teneri ſolent, audacter adeò abjicerent. Quid de magiſtratus politici dicā ſomnolentia & ſocordia, qui tam ſanctê & devotè in verba legis divinæ & humanæ jurare conſuevit? An non credis Chriſtum eos neglectæ fidei & muneris aliquādo nominatim appellaturum?

Ut Petrum nominatim appellavit: Sic reliquos omnes, altiſsimo oppreſſos ſomno, nūc alloquitur. 1. Primò autē nimiā illis ſomnolentiā objicit. Itane, inquit, potuiſtis unā vigilare horam mecum? vides magnifici promiſsi memoriam obſcu-

ratam

ratam & deletã: Vides quoq; Chri-
ſtum nonnullam doloris levationẽ
apud ſuos quærere diſcipulos. Ubi
aliquam infirmitatum noſtrarũ par
tem Jeſus ſuſtinet. Heb. 2. v. 17. De-
buit n. per omnia fieri fratribus ſi-
milis &c. Simulq; docet in maximis
anguſtijs, poſt Deum, licere dolorũ
mitigationẽ apud amicos quærere,
ita tamen ut ſpem & præſidiũ in ſolũ
Deum conjiciamus. Verũ ut Chri-
ſtꝰ, etiã ſibi devinctiſsimos, ſomno
deditos altiſsimo reperit: Ita ple-
rumq; nobis cum tentationibꝰ, aut
ærumnis luctantibꝰ idem uſu venire
ſolet. Si igr. ab amicis deſtitueris, o- ”
mneſq; ſomnolẽtos minimeq; ad te
conſolandũ intentos inveneris, te ”
JeſumChriſtũ habere ſociũ & fratrẽ
memineris. Utq; ipſe ab amicis dere ”
lictus, vel neglectꝰ, ad preces cõfu-
git: Ita in precibꝰ optimũ & tutiſsi-
mum præſidium ſemper tibi repoſi- ”
tum ſtatues. Ecce n. non dormitat, ”
neque dormiet qui cuſtodit Iſrael. ”

„ Psal. 121. v. 4. 2. Deinde eos tamen propter somnolentiam non abjicit
„ & à se abigit: Sed consilijs saluberrimis deintegrò instruit. Ubi initiò benignissima Jesu voluntas nobis consideranda venit. Pro misericordia enim sua tolerat infirmitates carnis nostræ. Esa. 48. v. 9. Esa.
„ 42. v. 23. Carnis itaq; infirmitas ad desperationem nos adigere non de-
„ bet.

Exemplum insuper Jesu in nævis fratrum tolerandis, & tamen leniter corrigendis in imitationem trahere quoq; oportet. Galat. 6. v. 1. 2.

11. Consilia porro eadem nunc repetit, quæ suprà communicavit ad orandum abiturus. 1. Vigilate,
„ inquit. Hostium multitudo & vigilantia indefessa, quibus undique
„ circumsepti sumus, alacritatem vi-
„ gilandi nobis meritò injicere debent. Arma autem ad eos profligendos & propulsandos ex Paulo ad Eph. 6. v. 11. 12. 13. 14. &c. arripien-

ripienda. De TROJANORUM nimia securitate urbisq; eversione illud memoriæ proditum est: Invadunt urbem somno vinoque sepultam: Ita Satanas homines securè nimium degentes invadit, opprimit & prosternit. Animo itaque excubemus, ne ex insidijs tandem interire nobis contingat.

2. Orate. Ut muri Jerichuntis, sacerdotibus tubis clangentibus, reliquoq; comitatu clamorem edente & tollente, collapsi sunt & diruti. Jos. 6. v. 20. Ita oratio pia audaciam & furorem Satanæ contundit & infringit.

3. Causam subjungit, ne intretis in tentationem. Non dicit, ne tentationibus petamini, sed ne intretis in tentationem h. e. ne victi succumbatis. Consolatorium autem est eos, qui adversus hostes vigilias agunt & in spiritu ac veritate orant, è tentationibus evadere posse. Qui enim in vigilijs manendum,

 & pre-

& precibus invigilandum suasit, is infirmitati succurrere nostræ & victoriam conferre gloriosam vult & debet. 1. Jan. 5. v. 4. & 5. Hucusq; de discipulorum somnolentia Christiq; ad eos instructione, ut vigilent & orent, dictum.

III. Nunc tertio loco, in hac secunda parte, Christus de carnis & spiritus lucta admonitionem brevem, sed necessariam inserit. Spiritus, inquit, promptus, caro autem infirma est. De hac carnis cum Spiritu pugna Paulus Rom. 7. v. 19. Bonum quod volo non facio: sed malum quod nolo hoc ago. Contra innatam igitur concupiscentiam animo excubias agamus & affectus pravos ligemus, ne vilissima in homine pars, caro scilicet rerum potiatur. Rom. 6. v. 12. Ut enim ij qui tyrannidem è civitate sublatam cupiunt, tollunt ante omnia evertuntq; arcem: Sic affectus in nobis ipsis sunt coercendi & reprimendi, ne imperium obtineant. Monstro simile

mile tibi videretur, si terrã supra cœ
lũ se attollere cõspiceres: simile quid "
in homine cõtĩgit, quoties, excusso "
spiritus jugo, affectib9 homo indul-
get. Ut autẽ à Deo ad hanc pugnam "
p Christ. Jesum, qui est nostra forti-
tudo, Phil. 4. v. 13. idonei efficiamur
& corroboremur, fide viva, patiẽtiâ "
precationibus, charitate, in munere "
cõmisso diligentiâ, inprimis op9 est.

De Tertio Loco.

Duo in hac tertia hujus concio-
nis parte enucleatè nobis investi-
ganda sunt: alterũm de Christi cum
morte, peccato, legis maledictione
& ira divina, lucta acerrima: alterũ
de cõfirmatione per angelũ facta.

De Primò. Salvator noster Jesus "
tamdiu cum mortis luctatus est hor "
rore, ut ex corpore sanguis in ter- "
ram effluxerit. Quàm acerbus au-
tẽ hic fuerit cõflictus, nemo cogita- "
tionibus assequi, ne dum verbis ex- "
primere potest. Desideras porrò co
gnoscere, quid Christo. guttas san-
vinis ex-

» extorſerit, in teipſum deſcende, & tua peccata guttas ſanguinolentas
» ei elicuiſſe videbis. Eſa. 53. v. 4. 1. Pet. 2. v. 24. Gal. 3. v. 13.

Uſus itaque luctæ Chriſti cum morte in quibus ſitus ſilentio nobis non eſt prætereundum.

1. Primò admonet nos hic conflictus iræ divinæ adverſus peccatum; quæ quanta & quàm magna ſit, Chriſti horror ſanguiſq; in terram defluens teſtatum facit. Intuentes igitur juſtiſsimum Dei filium, de quo ipſe Deus, Matth. 3. v. 17. anteà vocem é cœlo edidit, Hic eſt
» filius meus dilectus; humi proſtratum guttaſq; ſanguinis jam horrore
» iræ divinæ ſudantem, quàm intolerabilis ſit ira Dei adverſ9 omnẽ in-
» juſticiã conſiderare incipiam9. Peccatorum enim noſtrorum pondus Chriſtum & horrore affecit & proſtravit, ſanguinemq; ſudare fecit.
» Cũ itaq; noſtra peccata juſtiſsimũ
» Dei filium à corde ejus ab æterno genitum, proſtraverint, cur nos e-

recta

recta cervice ſuperbè incedemus? Quam diu voluptatibus & delitijs volutabimur & diffluemus? Sanguinem Chriſtus pro nobis præ ingenti mœrore ſudavit; Nos verò cur ſangvinem fratrûm noſtrorum innoxium fundimus haurimuſq́; cædibus, avaritiâ, oppreſsionibus omniq; tandem fraudum genere? An ſpem alimus Deum hæc aut non viſurum, aut omnino oblivioni traditurum? abſit. Ad pœnitentiam ,,
itaq; ſeriam agendam, hæc Chriſti
lucta nos flectere & movere debet, ,,
ut tandem dicamus cum Daniele cap. 9. v. 15. Domine peccavimus, injuſtè egimus &c. Oremus proin- ,,
de ut ſanguis Jeſu noſtra emolliat
corda duriſsima, ſicut ſanguis hir- ,,
cinus frangit & emollit adamantem duriſsimum. 2. Deinde hæc eadem Chriſti lucta, ampliſsimâ & efficaciſsimâ noſtras mentes erigit conſolatione, contra iram Dei, horrorem mortis & æternam legis ma-

maledictionem. 1. Joh. 1. v. 7. & v. 9.
„ Ipſe ſangvinem ſudans Dei ſuſtinet
iram, ut nobis gratiam Dei concili-
„ et: horrore iræ divinæ proſternitur,
ut aditus ad gratiæ thronum nobis
„ pateat, & ab æterna maledictionis
horrore erepti, perpetuo gaudio
fruamur. Quid hac cõſolatione ad
conſcientiæ vulnera ſananda effica
„ cius inveniri poterit? Abſit n. dam-
nari nos patiatur Chriſtus, pro qui-
„ bus tam acerba perpeſſus eſt. Con-
tra mortis terrorem hæc Chriſti a-
„ gonia nos quoq; mirificè ſolatur.
Hic n. habemus anguſtiarum con-
ſortem: Hic habemus λύτρον: Hic ha-
bemus mediatorem, qui ſuis dolori-
bus noſtros ſanctificavit, & morti
omnem ademit poſteſtatẽ, ut non
magis, quam imago mortua, terrens
quidem, ſed non nocens, credẽtibꝰ
ullum detrimentum inferre poſsit.
Oſeę 13. v. 14. Atqui hoc de agonia.

De Secundo. De fatigatus Chri-
ſtus & viribus jam exhauſtus per
angelum Domini confirmatur &
corro.

corroboratur: quæ quidem res propter doctrinam singularem & consolationem uberrimam digna contemplatione & meditatione censenda est.

1. Primò corroboratio hæc per angelum facta docet vaticinium. Psal. 8. v. 6. completum: Minuisti eum paulò minus ab angelis.

2. Deinde humilitatem Jesu contemplandam proponit. Æternus n. Dei filius, de quo Psal. 2. v. 7. Filius meus es tu, ego hodie genui te; ita se abjecit, ut in maxima angustia, angelica opus habuerit consolatione. Charos nos igitur Deo fuisse, " pro quibus redimendis filium ita " exinaniri passus fuerit, oportet.

3. Eadem hæc confirmatio præterea efficacissimam in se complectitur consolationem. Christus in hominibus nullum invenit solatium: itaq; ad ipsum erigendũ Deus " suum ablegat angelũ. Cessantib9 n. " humanis auxilijs, Philone Judæo

atte-

atteſtante, divinum adeſt. Pſal. 27. v. 10. Eſa. 46. v. 3. 4. Eſa. 49. v. 15. Fidelitatem hanc & clementiam Deus multis olim declaravit
„ modis. Lazarus ab omnibus deſertus fuit hominibus, canes ad vulne-
„ ra ejus lingenda excitantur, Luc. 16. v. 21. Joſeph à fratribus ſuis inhumaniſsimè tractatus & domo paterna expulſus, apud infideles Ægyptios, Deo ita diſpenſante, gratiam invenit. Gen. 39. v. 2. 3.
„ Elias in exilium propter veritatis confeſsionem ejectus, à corvis alitur. 3. Reg. 17. v. 6. Deficientibus porrò omnibus alijs rebus & ſubtractis humanis auxilijs, beati angeli ad juvandum & conſolandum præſtò erunt. 3. Reg. 19. v. 4. 5. 6. de Elia. Luc. 16. v. 22. de Lazàro. In actis cap. 7. v. 56. Cœli aperiuntur Stephano, & conſolationem ſentit efficaciſsimam. Deniq; ſi ab
„ omnib9 deſeramur creaturis : Chri-
„ ſtus Jeſus, mediator noſter, nos orphanos non eſt relicturus, ſed ad

con-

consumationem seculi aderit. Mat. 28. v. 20.

De quarta hujus concionis parte.

1. Primò Christus iterum atque iterum discipulos somno sopitos excitans, pastores sui admonet officij, quod est, lapsos & in causa salutis socordes à peccatorum somno sæpius excitare. Esa. 58. v. 1 Ezech. 33. v. 7. 8.

2. Deinde ironicè potestatem dormiendi faciens, tum demum non defuturos, qui veternum nobis excutiant, cùm, saluberrimis posthabitis consilijs, securè vitam transigàmus, ostendit. Dormite, inquit, & requiescite, jam adest hora mea q. d. ad verba & admonitiones meas aures arrigere non voluistis, sed surdi fuistis, aderunt igitur nunc hostes, qui vigilandi & orandi necessitatem vobis imponēt. Vides hìc & animadvertis justum Dei Judicium: solemus fraternas & ami-

cas nihili facere admonitiones: inimicorum igitur operâ ad nos excitandos Deus uti cogitur. Sic cum miseris actum esse Judæis compertum habemus.

3. Tertiò horam mortis suæ jam appropinquantis prædicens, plura consideranda & revolvenda suppeditat.

1. Primò se spontanea voluntate pro nostra salute oblatum, cum horam ingruentem & jamjam imminentem fugere non conatus fuerit.

2. Nil casu contigisse, sed omnia divinâ gubernata fuisse providentiâ.

3. Hostes, ante horam à Deo dictam & constitutam, sibi ne minimum inferre damnũ potuisse. Quærebant enim jam diu sæpius occasiones eum è medio tollendi, sed laborem susceperunt frustraneum, quia tempus non erat completum, nec dum hora Christi venerat.

Hinc

Hinc ſumma conſolatio adverſus inimicorum clandeſtina & aperta conſilia. Virus enim in nos ef-" fundere, malitiamve ante horam à" Deo illis conceſſam, exerere, non" poſſunt. Sors enim noſtra in manu Dei eſt Pſal. 31. v. 17. quem etiam" ſubmiſſè oramus, nos ſuo ſancto ſpiritu dirigere, & à Satanæ ac omnium inimicorum poteſtate liberare & eripere velit, Amen.

CONCIO QVARTA.

Et continuo eo adhuc loquente &c. nudus aufugit ab illis.

Abſolutis duobus rerum in horto geſtarum membris: reliquum nunc eſt, ut de proditione Chriſti, per Iudam facta, & eiuſdem vinculo, verba faciamus.

Partes autem hujus concionis tres conſtitui poſſunt.

I. De Juda oſculo proditorio JESVM tradente.

II. De vinculo Christi.
III. De fuga Apostolorum.

De prima parte.

COntinuò eo loquente, Ecce Judas unus ex duodecim cum accepisset cohortem.

Discipulis Christi securè somnum capientibus, Judas, proditor Christi, se ad capiendum Christum accingit: consortes signo instruit, & ut consideratè omnia agant, monet: Christus autem ultrò illis obviam factus verbo eos prosternit: tandemq;, osculo Judæ proditus, capitur & vinculis constringitur.

Nos autem hæc ordine considerabimus. 1. De Jesu inimicis eorumq; ad capiendum Christum apparatu. 2. De Jesu Christi cum turba congressu & colloquio cum proditore seorsim habito.

De primò videlicet de Christi inimicis.

Quod ad Christi adversarios spectat, horum alij sunt aperti ejus hostes,

hostes, qui jam diu occasionem è medio eum tollendi venabantur: alij clandestini, qualis est illorum antesignanus Judas, qui amici prætextu Christo insidias struxit, eumque cuniculis clandestinæ ac falsæ proditionis impugnare aggressus est. Agamus proinde in genere, de turba, quæ ad Christum gladio comprehendendum, emissa erat: deinde de Juda speciatim paucis sermonem instituamus.

De turba hæc expendenda nobis sunt.

1. Tempus significatur, quod scilicet Christo adhuc loquente, repentè noctu intervenerit. Ubi 1. commendatur Jesu Christi & omniscientia & veritas immota. Dixerat enim discipulis horam præstò esse, qua tradi deberet peccatoribus; omnia, eo adhuc cum discipulis ista communicante, eveniunt. 2. deinde, quod noctu, in tenebris densissimis, ad Christum capien-

dum, conveniant; imperium tene-
brarum ſeſe totis viribus Chriſto
” oppoſiturum oſtenditur. Quod et-
iam ſi hodie fieri videamus, mini-
” mè mirum nobis videri debet. 3.
Tertiò eadem noctis circumſtantia
” admonet, impios multò ad malum
vigilantiores & alacriores, quàm
” pios ad virtutis opera exercenda.
Luc. 16. v. 8. Quam cæcitatem
meritò in multis deplorare licet. Ut
” enim Chriſti gloria propagetur &
dilatetur, vix interdiu, nullo im-
” minente periculo, pedem loco mo-
vent; ut Chriſtum perſequantur,
” permulti nullis prohibentur mole-
ſtijs. Atqui hæc de tempore.

II. Perſonæ quoq; exprimuntur. Conſpirarunt adverſus Chriſtum Judas ex domeſticis ipſius Chriſti unus: Pontifices, penes quos cura religionis: Politici, quibus cura defendendi & propugnandi juſtiſſimum Dei filium incumbere debuiſſet. Quorum itaque erat Chriſtum ab injuria vindicare, hi una-

nimi

nimi consensu de eo è medio tollendo & in crucem agendo consilia ineunt: militesq; ad eum comprehendendum armis instructos noctu ablegant. Talem profectò di-" ligentiam in sceleratissimo ad sup-" plicium rapiendo, aut pientissimo" defendendo, vix præstitissent. Si idem hodie membris Christi contingat, nos impatientiâ moveri & frangi non oportet. Apparet quoq; " ex præposterâ illorum diligentiâ, eos sæpissimè ingratissimos, qui " pluribus à Deo affecti sunt benefi-" cijs. Quid enim huic genti ultrà debuit facere Deus, quod non fecit? Esa. 5. v. 5. Hanc extremam ingratitudinem Christus. Matt. 22. pluribus exprobrat genti Judaicæ, à " qua ut alieni nos esse possimus, u-+ nicè optandum.

III. Tertiò, quo apparatu turba ad Christum veniat, indicatur. Venit enim cum facibus & laternis armisq; munita, si fortè discipuli

Chriſti defenſionem ſuſcipere vellent. Vide hîc primò vulgi inconſtantiam; quem, paucis interjectis diebus, Regem creare volebat, eum nunc, in gratiam procerum, è medio ſublatum cupit. Ut bilanx in eam vergit partem, unde plus accipit: Sic vulgus nunc huic, nunc illi favet, non ei cujus cauſa ſit optima. Rectè Baſilius de vulgi natura: Quemadmodum nebulæ juxta mutationes flatuum nunc huc, nunc illuc feruntur: Sic vulgus quovis vento nunc in hanc, nunc in illam partem ſeſe flectit. Proinde qui vult ſapere, vulgo inſtabiliſsimo ſeſe nimium non committat, neq; quicquam in ejus gratiam contra officium faciat. Deinde faces & laternæ, quibus hoſtes Chriſti utuntur, admonebunt nos de Satanæ aſtutia & technis, quas ad veritatem ſupprimendam adhibere conſuevit. Ut enim inimici Chriſti ad Chriſtũ comprehendendum facibus & laternis utuntur: Sic Eccleſiaſtici

per-

permulti ipſam ſcripturam, ſed de-"
pravatam: Politici verò leges ipſas,,
ad veritatem opprimendam affe-
runt: Et ubi legum falsâ & pravâ
interpretatione ſe nil proficere vi-
dent, in armis præſidium & jus col-
locant. Atqui hucuſq; de turba di-
ctum.

De Juda ſequentia ſunt per-
pendenda.

1. Quis fuit. 2. Quâ re ad faci-
nus tam atrox & nefarium com-
pulſus. 3. Quomodo flagitium tam
audax & enorme aggreditur.

1. Quis fuit? Inter duodecim
Chriſti Apoſtolos nomen profeſ-"
ſus: Sed reverà Chriſti inimicus in-
fenſiſsimus. Nomine & ſimulatio-"
ne quidem apoſtolus, reipſa apo-
ſtata & proditor. Ita multi Chri-
ſtum profitentur verbo: Sed reverà
ſunt à Chriſto alieniſsimi. Et profe-"
ctò nunquàm gravius affligitur Ec-,,
cleſia, quàm ab ijs, qui in ejus,,
membris cenſeri volunt. Parum igi-

tur proderit Christo nomen dedisse, nisi professionem fidei fructibus ornemus, imo melius erit Christum nunquam cognovisse, quàm turpiter cum Juda deficere. Luc. 12. v. 47.

2. Qua re ad facinus tam enorme cõmittendum adactus? 1. Principalis causa fuit diabolus, quo impulsore omnia mala fiunt. Nam, ut Leonis Papæ memoratu dignissimum adducam dictum: Non desinit hostis antiquus deceptionum laqueas ubiq; prætendere, & ut quoquo modo fidem corrumpat instare. Novit cui adhibeat æstus cupiditatum, cui gulæ illecebras ingerat: cui apponat incitamentum luxuriæ: cui infundat virus invidiæ: novit quem moerore concutiat: quem fallat gaudio: quem metu opprimat: quem admiratione seducat. Omnium discutit consuetudines, ventilat curas: & ibi quærit causas nocendi, ubi quempiam viderit studiosius occupari. 2. Impellens

lens autem causa fuit avaritia & animus hābendi cupiditate inflatus. Quid vultis mihi dare? inquit, & ego vobis eum tradam. De hac re ita Chrysost. O sceleratissimam, inquit, mentem, quibus oculis magistrum aspicere, quo ore osculari, JUDA, ausus es, sed hunc furorem immisit tibi avaritia quæ omnes, qui ei serviunt, crudeles efficit atque atroces. Rectè Syrach. 31. v. 5.

Qui amat pecuniam non erit sine peccato. Et 1. ad Tim. 6. v. 10. Radix omnium malorum est avaritia. Huc placet asscribere illud Bernhardi; Currus avaritiæ, inquit, vehitur quatuor vitiorum rotis, quæ sunt pusillanimitas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis oblivio. Porrò jumenta trahentia sunt rapacitas & tenacitas. His ambobus unus auriga præsidet, ardor habendi.

Hic auriga ad augendū trahens flagel-

flagellis utitur acerrimis, libidine acquirendi & metu amittendi. Quonam avaritia Bileamum redegerit, Num. 22. videre licet. De ijs autem qui remp. administrant, quid dicam? Inexplebilis habendi cupiditas, ut jus pervertant, legesq; venales habeant, efficit. Deut. 16. v. 19. Exod. 23. v. 8. Propter opes, inquit Syr. cap. 27. v. 1. multi injuriam faciunt & qui student ditescere injusti sunt in pauperes. Quicunq; igitur ex fœnerationibus, illicitis pactis, aut aliàs malis artibus facultates suas augere, divitiasq; corradere conantur, ijsdem Satanæ laqueis irretiti sunt quibus Judas. 1. ad Tim. 6. v. 9. Qui volunt divites fieri, in tentationem & laqueum incidunt diaboli. Sed verè licet hîc cum Bernhardo exclamare: Heu, quàm paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberari exultent? quàm multos qui dolent, quod parum sibi videntur irretiti & adhuc quantum possunt

Bern.

ipsi

ipsi se involvere & intricare laborant. Sibi quidem persuasum habent avaritiæ addicti & mancipati, cum domum domui, agrum agro conjungunt, Esa. 5. v. 12. & pecuniarum magnum cumulum coacervant, se ingentem quæstum facere, domosq; suas æternas fore, Psal. 49. v. 12. 13. At amentes & insani se suam ipsorum domum perturbare. Hab. 2. v. 6. 7. in novissimo benedictionis expertes fore, Prov. 20. v. 17. & æternæ vitæ jacturam pati, Eph. 5. v. 5. non animadvertunt. Absit igitur in eorum numero esse velimus, qui benedictionis divinæ & animarum dispendio, terrena hæc commoda tanto ardore quærant. Gen. 25. v. 33. Matth. 16. v. 26. Atq; hoc de secunda causa.

3. Hisce tertia accedit causa, Judam ad hoc facinus patrandum impellens videlicet favor & gratia pontificum ac magistratus politici: Parum enim videtur permultis Deum

offen-

dere, ejuſq; iram ſibi contrahere, dummodo gratiâ & auctoritate apud eos penes quos ſumma rerum, valere poſsint.

3. Nunc poſtremò de Juda cognoſcendum, quibus artibus ſcelus tam deteſtabile aggreſſus. Nactus Chriſtum in horto, prætextu amicitiæ omnia agit. Primùm enim magiſtrum appellat eum, quod reverentię in eo ſignum fuit: Deinde ad amicitiam declarandam & ſignificandam oſculum addit, quo ſigno anteà tamen ſuos inſtruxit aſſeclas. Ambroſius inquit, Amoris pignore vulnus infligis, charitatis officio ſanguinẽ fundis, & pacis inſtrumento mortem irrogas. Primò hinc diſce oſculo inprimis veritatẽ prodi ab ijs, qui ſe veritati, aut negotio fidei non obſiſtere ſimulant. Deinde animum adverte ad hypocritarũ & fratrum falſorum naturam & indolem cognoſcendam, de qua Pſalm. 55. verſ. 22. 2. Reg. 3. verſ. 26. 27.

I. Cor: 13 v 12 [illegible]

Ha-

Hactenus quomodo hoſtes Chriſti nocturnis vigilijs inſtitutum, jam diu conceptum & meditatum, adverſus Chriſtum vi & fraude ſuſceperint; & in ſpecie de Juda, proditore, dictum eſt: Nunc de Jeſu cum turba congreſſu, & ſeparatim cum proditore, verba facturi. Ubi agendum nobis erit, 1. Primò de JESV. 2. deinde de turba. 3. Tertiò de Chriſti ſermone ad proditorem directo.

1. De Jeſu hæc ſunt piè cogitanda. Primò commendatur à ſapientia. Jeſus enim vidit omnia, imò ipſa mortis hora eum non latebat. Hinc ſumma conſolatio hauriri poteſt. Novit Jeſus hoſtium conſilia aperta & clandeſtina: Novit quàm arctè premant nos inimici noſtri. In cœlis igitur habitans ridebit: Dominus ſubſannabit eos. Pſalm. 2. verſ. 4. Admonentur quoque impij conſilia eorum non abſcondita eſſe; ideoq; irritam

futu-

futuram illorum adversus Christi membra conspirationem Psal. 2. v. 1. Deinde ab amore erga genus humanum prædicatur. JEsus. Ultrò enim se hostibus capiendum & ligandum offert. Impletur itaq; rursum illud Esa. oblatus est quia voluit. Proponitur nobis quoq; Jesu exemplum imitandum. Processit is obviam inimicis, relinquens nobis exemplum, ut, si gloria Dei requirat, etiam cruci obviam ire non recusemus. Tertiò celebratur in Christo divina ejus potentia. Nam voce Christi, (Ego sum) adeò terrentur, ut in terram prosternantur. Tanta est divini verbi vis & efficacia ad inimicos Christi prosternendos. Jer. 5. v. 14 Heb. 4. v. 12. Timeant igitur Christi inimici, quantumvis multi & potentes. Nam si vox Christi, (Ego sum) tam firma & valida, ut ad eam in terram prostrati ciciderint: Quid futurum existimas, cum in ira loquetur ad eos? Hæc eadem Christi potentia infir-

infirmos, adverſus potentiam & ferociam inimicorum, qui omnia machinantur illis mala, erigere & confirmare debet. Unico enim verbo eos profligare, fundere & in nihilum redigere poteſt. Pſal. 37. v. 12. 13. 14. Exempla in Pharaonis, Saulis, Neronis & aliorum lamentabili exitu habes. Quartò commendatur Chriſtus à cura paterna pro diſcipulis. (Si me quæritis, inquit, ſinite hoſce abire.) Non ſumus in inimicorum manu & poteſtate: Sed in Dei verſamur cuſtodia. Eo dicente, ſinite hoſce abire, à rabie diaboli & omnium inimicorum furore tuti ſumus. Pſal. 37. v. 33. 34. &c.

Conjurationem faciant de nobis inimici, Chriſto invito, ne pilum quidem capitis auferre poſſunt. Exemplum illuſtre habes in Jobo cap. 1. v. 10. Sic enim infert ipſe Satanas: Nonne tu vallaſti eum & domum ejus ac quicquid il-

lius eſt per circuitum, &c. Zach. 2. v. 5. Ego ei ero, inquit Jehova, murus igneus per circuitum. Quin-
„ to & ultimò tolerantia Jeſu Chriſti commendatur, dum eos ita ad ſe
„ venientes non à terra vivos, ut Chore, Dothan, Abiron, abſorberi permittit: Num. 16. v. 32. Sed rurſum è terra erigi patitur ac colloquio dignatur. Exemplum hoc
„ tolerantiæ erga inimicos exprimendum, ut etiam de ijs benè me-
„ reri ſtudeamus. Hæc ſunt breviter dicta, de ijs quæ in Jeſu piè medi-
„ tanda propoſui.

II. De turba nunc audiamus; Cujus cæcitas & impotentia ac in malo perſeverantia indicantur. 1. Primò tantoperè inimici Chriſti obcæcati ſunt, ut cujus antea ſæpè uſi erant conſuetudine, Jeſum non
„ cognoſcant. Novit enim Deus ſuos cælare, ne ſemper impiorum li-
„ bidini exponantur. Sic Gen. 19. verſ. 11. Lothum protegit. 4. Reg. 6. verſ. 18. Syrijs cæcitatem incuſsit,

incusſit, ut Eliſæum non agnoſce-
rent. Quæ res ad nos conſolan-„
dos contra inimicorum furorem,„
haud parum momenti habere vide-
tur. 2. Deinde quàm nihil poten-„
tiâ & vi poſsint adverſus Jeſum in-
dicatur; dum, eo nomen ſuum pro-
fitente, retrorſum acti in terram
procidunt. Non oportet igitur nos
nimio percelli timore ad inimico-„
rum minas. Significatur etiam hac
re impios aliquando à Jeſu extermi-„
nandos. Matth. 25. verſ. 47. Ma-
ledicti abite à me in ignem æter-„
num. Non tunc impij proſternen-
tur ad momentum ſurrecturi: Sed„
in inferorum abyſſum præcipites
immergentur. Maturè igitur Dei„
horrendum Judicium metuamus.
Horrendum enim incidere in ma-„
nus Dei. Hebr. 10. verſ. 31. 3.
Tertiò perſeverantia in malo ma-
nifeſtè in ijs declaratur. Profli-„
gati enim inhilo meliores ſur-
gunt.

Ita reprobi prosternuntur qui-
» dem & flagello Dei de peccati gra-
vitate admonentur: sed pro duri-
» tia sua & corde quod repiscere ne-
scit, thesaurizant sibi iram in diem
» iræ & patefactionis justi Judicij
Dei. Rom. 2. v. 5. Atqui hoc de
turba.

III. Reliquum nunc est ut de
Christi ad Judam sermone agamus.

Judas signa reverentiæ & ami-
citiæ talia, qualia nuper expressi-
mus, edidit: Christus autem quo-
modo se erga proditorem gesserit,
» nunc proinde inquiramus. 1. Ami-
ce, inquit Christus, ad quid ades
» q. d. admiratione tui stuporis tene-
» or, quod ex intimo & discipulo
proditor evaseris. Huc illud ex Ps.
55. v. 12.13. Si hoc fecisset extrane-
» us, tolerandum fuisset, nunc autem
familiaris & domesticus, cum quo
» svaviter vescebar, qui me comita-
batur in templum Domini, sustulit
» contra me insidias. Amici quoq;
nomen, quo eum dignatur Jesus,
adhuc

adhuc relictum esse pœnitentiæ locum, si relictâ impietatis viâ ad Deum redire velit, ostendit. Eze. 33. v. 11. O immensam Jesu bonitatem & longanimitatem. Quem po-" tuisset optimo Jure ad inferos sta-" tim detrudere, appellatione amici dignatur. Cum igitur non minori erga nos utatur quotidie longanimitate, pudeat nos nihil in eo dedecorando intermittere. Præterea amicâ illâ & benevolâ compellatione malum bono compensandum docet: ita tamen, ut sine adulatio-" ne id fiat, à qua piorum animos ab-" horrere æquum est. 11. Osculo inquit, tradis filium hominis? Conscientiam ejus pungit, dum proditionẽ se non fugere affirmet. Qua-" cunq; igitur arte & astu homines peccata cœlant, Deum latere non" possunt. Is enim renes & corda scrutatur. Jer. 20. v. 12.

De secunda concionis hujus parte videlicet de vinculis Christi.

Continet autem hic locus plura

1. Primò enim agit de vinculis Christi. 2. deinde de Petri temerario facto. 3. Tertiò de Christi Judicio super Petri facto. 4. Quartò de miraculosa Malchi sanatione. 5. Quinto de Christi oratione ad pertinaces & obstinatos Judæos. De hisce quinq; nunc ordine verba sumus facturi.

De primo videlicet de vinculis Christi. Hic duo expendenda offeruntur.

1. Cur Christus vinculis constrictus. 2. Quis usus doctrinæ hujus de Christi vinculis.

" 1. Cur ligatus Christus? Ut propter nostra peccata sanguinem sudabat; Sic nostra quoq; peccata Christum comprehensum ligant. Turba enim nostram agit causam; non secus ac Dalila, Philistæorum nomine, Samsonem debebat vincire. Jud. 16. v. 5. Hoc David fatetur. Psal. 116. v. 16. Solvisti vincula mea. Non igitur execrabimur

Judæ-

Judæos, ſed noſtra deteſtari delicta tandem incipiamus, quæ Chriſto funes impoſuerunt, eumq; ad tempus conſtrictum tenuerunt.

2. Quis uſus vinculi Chriſti? 1. Conſolationi noſtræ mirificè ejus vinculum ſervit. Eramus enim omnes peccati & mortis catenis cõſtricti & æternæ damnationi obnoxij: Sed Chriſtus ut noſtra vincula ſolveret & ex captivitate educeret, ligari pro nobis voluit. Ejus n. captivitas noſtra libertas eſt: Ejus ignominia noſtra eſt gloria: infirmitaſq; voluntaria, potentia Dei eſt ad noſtram ſalutem. Huc dicta Zach. 9. v. 11. Pſ. 124. v. 7. Coll. 1. v. 13. Quoties igr. ſentis te laqueo conſcientiæ conſtrictum ob peccata contineri; toties ad Chriſtum, qui propter te vinculis conſtringebatur, animum convertere debes. Nam Matth. 11. v. 28. Vinctos & conſtrictos peccati & conſcientiæ malæ catenis ad ſe invitat.

Venite ad me omnes; & de ſolutione ac liberatione ex Satanæ atq; peccati vinculis, ſacramentis tanquam firmiſsimis ſigillis omnibus ad ſe venientibus cavit. Marc. 16. v. 16. Et Matth. 26. verſ. 26. 2. Deinde ejus vinculum admonet nos de peccatis fugiendis. Rom. 6. v. 18. Et liberati à peccato, mancipati eſtis Juſticiæ. Ut enim Samſon iterum atque iterum Dalilæ inſidijs colligatus, tandem hoſtibus deridendus traditur, Jud. 16. v. 22. Ita qui peccati funibus ereptus deintegrò ſe ei ad ſerviendum ſecundum concupiſcentias tradit, diabolo tandem ligatus committetur Matt. 22. v. 13. 3. Tertiò patientiæ exemplum Chriſtus ab inimicis vinctus nobis præbet: idq; ſive injuriâ affecti vinculis conſtringamur: ſive Deus ipſe morborum, paupertatis omniſq; generis adverſorum, ad carnem noſtram domandam & caſtigandam, vincula injici nobis permittat. Reipſa enim ipſe, quo-

modo

modo captivi affecti ſint, expertus eſt. Neq; ideo animum abjicere oportet, quia fortè ſceleribus tuis tibi ipſi vincla injeceris: Sed tum maximè oculi fidei ad Chriſtum vinculis aſtrictum dirigendi, qui tuam captivitatem ſanctificavit adeoq; ipſa ſcelera captivitate ſua expiavit.

De ſecundo.] Diximus de vinculo Chriſti, nunc ut de Petri temerario auſu ſermonem inſtituamus, ordo requirit. Petrus perverſa animoſitate, reſponſo non exſpectato à Chriſto, auriculam dextram Malcho præcidiſſe refertur. Notandum hîc eſt permultos, Petri exemplo, in inimicis vindicandis magis privatum animi affectũ ſequi, carniſque ductui indulgere, quàm Dei conſilio, quo privata prohibemur vindicta, morem gerere. Vnde non modo reprehenſione digni judicantur, ſed & in præſentiſsima ſeſe conjiciunt pericula.

De tertio videlicet de Christi Judicio super Petri facto. 1. In genere omnium discipulorum conatum reprimit. Sinite, inquit, eos usq; huc, q. d. viâ & ratione illicitâ Dei vo-
" luntati & ordinationi resistere minimè convenit: sed quælibet poti-
" us, acerba quantumvis, ferenda. Hæc vox (sinite usq; huc) animo
" & memoriâ ne effluat, videamus. Contra voluntatem enim & man-
" datum divinum nemini ad arma concurrere concessum esse, docet: neminemq;, Christo prohibente,
" periculum nobis creare posse admonet. 2. Deinde speciatim ad Petrum orationem convertit, quē primâ fronte objurgat, deinde de privata vindicta cavenda instruit.
I. Primùm quidem Petrum audaciæ & temeritatis insimulat. Immitte, inquit, gladium tuum in vaginam. q. d. Non licet tibi tua temeritate, decreto & dispensationi Dei impedimentum afferre: Gladio igitur tuo, id est, privato, ad mei defensio-

ſenſionem uti non decet. Tum enim vim vi repellere licet, cum publicâ magiſtratus auctoritate, aliquid tentatur: Sed hîc vindicta Deo committenda. Objurgationi doctrinam addit de privata vindicta fugienda: cujus rationes Chriſtus multas affert, quæ ſingulos ad vindictæ cupiditatem deteſtandam pellere debent.

Propoſitio autem hæc eſt: Privata vindicta fugienda. Rom. 12. verſ. 19. Mihi eſt ultio: Ego rependam. Rationes afferuntur plures tanquam cauſæ impellentes. 1. Prima hæc eſto à juſticia divina. Quia omnis qui acceperit gladium, gladio peribit, ſecundum legem, Gen. 9. v. 6. Quemadmodum enim ſolus Deus hominem ad imaginem condidit ſuam: Sic ejus unius eſt eundem ex ſuo arbitrio tollere: quod non tantum, cum ipſe manum admirandis ſuis

extraordinarijs judicijs, prout ipsi placet, admovet, exsequitur: Sed etiam cum eorum utitur ministerio, quos in eum finem gladio cinxit. Rom. 13. v. 4. Christo itaq; ipso legem ferente, cædes voluntaria, sine ulla exceptione, morte plectenda est. Num. 35. v. 31. 33. 34. " Quamvis ergo magistratus non " eâ, qua par est, severitate in ho- " micidis plectendis utitur: Tamen Deus, vindex justissimus, nec ipsos homicidas inultos, nec magistratus inclementem clementiam, nimiamve indulgentiam, qui, posthabitâ lege divinâ, sceleratis vel " propter lucrum, vel propter gene- " ris splendorem, vel propter ullas a- " lias causas, cum lege Dei pugnantes, impunitatem concedit, inultam relinquit. Sic David; licet acceptâ peccati veniâ, cum regem ageret & nullus esset in hominibus à " quo ob interfectum Uriam judica- " retur & plecteretur: non tamen im- " punè tulit facinus commissum: Sed per

per Prophetam ei denunciari Deus curat, ex ejus domo gladium nunquam abfuturum. 2. Reg. 12. v. 10. Quàm autem multi hanc regionem " ſangvine polluant innoxio, quibus " pœna non capitalis, ſed pecuniaria " ria irrogatur contra jus divinum, quis non videt? Cogitent igitur magiſtratus, maximè ij, qui cum imperio ſunt, ſe in Dei ſolio non collocatos ut, vel pro ſua, vel ſubditorum libidine, leges, quas Deus perpetuas eſſe voluit & inviolatas, violent ipſi, vel ab alijs violari & imminui, permittant. Si enim hominem à Deo morti deſtinatum è manibus emiſerint, ullâ interce-" dente causâ legi Dei adversâ, futu-" rum eſt, ut ipſimet pœnam luant." 3. Reg. 20. v. 42.

Obſervandum autem hîc venit, omnes eos gladium accipere, qui non datum à lege, aut magiſtratu arripiunt, eoq; ad proximi perniciem contra juſticiæ normam

utun-

utuntur, ſive ij imperio ſubjecti aliorum, ſive magiſtratum gerant. Atqui hucuſq; de prima ratione. 2. Secundam rationẽ petit à præſidio divino & orationis effectu; An putas, inquit Chriſtus, quod non poſſim orare patrem, &c. Contra inimicos enim non tam armis, quàm precationibus agendum. Ambroſius: Arma mea ſunt lachrimæ & orationes; aliter non poſſum nec debeo reſiſtere. Sic Jacob contra fratrem Eſau armis utitur ſpiritualibus, patientiâ videlicet & oratione. Sic David divino fretus præſidio, privatâ vindictâ abſtinendum duxit. Dictum enim à Deo novit: Mihi vindictam, & ego rependam. Neq; conſolatione caret, quod legiones Angelorum pluſquã 12. ſe precibus à Deo impetraturum, ſi opus defenſione eſſet, adverſus hoſce hoſtes, ſpem certam conceperit: ut de paterno Dei animo & liberatione certò nobis conſtare poſsit. Quantum enim unus

An-

Angelus innumeris hominum legionibus prævaleat, ſacra ſcriptura teſtatum facit. Exod. 12. verſu 29. & Eſaiæ. 37. verſu 35.

3. Tertia cauſa ad privatam vindictam cavendam impellens, erit voluntas Dei, de calice cuilibet exhauriendo. Calicem, inquit, quem dedit mihi pater, non bibam illum? Sic David 2. Reg. 16. verſ. 10. 11. 12.

4. Quarta ratio à ſcripturæ veritate deprompta eſt. Oportet enim, inquit, ſic ſcripturam impleri. Jam certum eſt ſcripturam multa & de Chriſti & de fidelium cruce, qui Chriſto inſiti ſunt, loqui: hanc impleri putabimus, quoties ab hoſtibus periculum ullum imminet. Inprimis autem exemplo Chriſti ſub cruce ad conſolationes ſacræ ſcripturæ recurrere diſcamus. Pſal. 118. v. 92. Niſi lex tua delectationes meæ fuiſſent, tunc perijſſem

in aſ-

in afflictione mea. Atqui hoc ſit dictum de Chriſti, ſuper Petri facto, judicio.

De Quarto videlicet de miraculoſa Malchi ſanatione. Et cum tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eam. Sanatio hæc miraculoſa plura
„ ſuppetit. 1. Primò oſtendit Jeſum eſſe Deum omnipotentem, à quo
„ omnis ſanitas corporalis & Spiritualis ſperanda & exſpectanda.

2. Deinde nos non eſſe idoneos
„ ad audiendum & intelligendum Jeſum, niſi ipſe aures reſtituere di-
„ gnatus fuerit. Hinc Pſal. 51. v. 10. Audire fac me gaudium & exultent oſſa, quæ contriviſti. Eſa. 50. v. 5. Dominus mihi aurem aperit, nec ego contumax recedo.

3. Tertiò in ſervo ſanitati jam re-
„ ſtituto, mundi ingratitudo depingitur. Nam beneficio invitatus am-
„ pliſsimo animum malevolentiâ plenum in Chriſtum non deponit; Sed
„ hoſtis Chriſti, ut antè fuit, manet.

4. Poſtremò hoc ſuo exemplo

Chri-

Chriſtus ad amorem inimicis etiam præſtandum nos allicit. Matth. 5. v. 44.

Nunc tandem ordo poſtulat ut Chriſti, ad obſtinatos Judæos orationem expendamus. Tanquam ad latronem exiſtis, inquit, cum gladiis. Primùm injuriæ illatæ eos apertè inſimulat, quod armis inſtructi & muniti, tanquam ad hominem maleficum, ad ſe capiendum exierint. Chriſtus vinculis " conſtrictus in veritate proferenda, libertate utitur: Sic quoq; fideles " Chriſti ſervi, neq; minis, neq; verberibus, aut vinculis deterreri ſe patiantur, quominus liberè loquantur. Licet enim illi propter veritatem in vincula conjiciantur & quaſi facinoroſi affligantur: Tamen " Dei verbum minimè vincitur, ut inquit Paulus 2. ad Tim. 2. v. 9. Imo impii & tyranni quantumvis potentes non magis Evangelicæ prædicationis curſum remorari, quàm

ſpirantis venti flatum coërcere poſ-
» ſunt. Deinde docet eos armatâ ma-
« nu ſibi nullam vim aut violentiam
inferre potuiſſe, niſi hora jam præ-
ſtò eſſet à Deo ipſis conceſſa. Ter-
» tiò hoc omne factum aſſerit, ut ſcri-
» ptura perficiatur. Adeò nil caſu in
» tota Chriſti hiſtoria contigit, ut
juſtificetur Deus in ſermonib9 ſuis.

De tertia hujus concionis parte videlicet de diſcipulorum fuga.

Chriſto jam vinculis aſtricto, diſcipuli ſe omnes fugę mandârunt, poſthabito jurejurando, quo jam hortum ingreſſuri tenebātur. I. Atqui ita hîc veritas Chriſti elucet. Nam, prout ex Zacharia prædixit, tanquam oves diſperguntur.

II. Monemur deinde non ſitum
» eſſe in noſtris viribus in bono forti-
ter perſiſtere: Sed nos debiles ad
» reſiſtendum & faciles ad labendũ.
Pſal. 94. v. 17. 18. Proinde fiduciam
» non in noſtras vires, ſed in Deum
Bernh: ponamus. Nam, ut Bernhardus re-
» ctè ait, ſibi ipſi fidere, non fidei,
ſed

ſed perfidiæ eſt: nec confidentiæ, ſed diffidentiæ magis in ſemetipſo habere fiduciam. Is verè fidelis eſt, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat, factus ſibi tanquam vas perditum: Sed ſit perdens animam ſuam, ut in vitam æternam cuſtodiat eam. Ut enim aciculæ punctiunculâ omnis è veſica inflata ventus elabitur: Ita vel minima tentatio, Deo nos non ducente & fulciente, nos evertet. Quocirca de nobis modeſtè ſentire diſcamus, memoriâ ſemper tenentes admonitionem apoſtolicam. 1. Cor. 10. v. 12. Qui ſibi videtur ſtare, videat ne cadat.

III. Tùm docemur ſolum Chriſtum redemptionis negotium perfeciſſe: Eumq; in ejus opere ſocium neminem habuiſſe: ſed ejus unius hanc laudem & gloriam eſſe. Torcular enim atteſtante Prophetâ, ille ſolus calcavit: Nec eſt in alio quoquam ſalus: nec enim aliud nomẽ ſub cœlo eſt, quod datũ ſit inter homines,

per quod oporteat nos ſervari, act. 4. v. 12. Porrò quemadmodum primus ille noſter parens turpiſsimâ illâ ſuâ defectione & rebellione meritus erat, ut ab eo omnes deficerent creaturæ, imo ut in ipſum inſurgerent; quam tamen Deus pœnam, pro ſua immenſa clementia, moderatus eſt: Sic oportuit eum, qui noſtrum ſe conſtituit ſponſorem, à reliquis omnibus deſeri, ut ejus obedientia, qui pro noſtris peccatis paſſus eſt, omni noſtro debito perſoluto, in gratiam reciperemur ac jure civitatis cæleſtis cum omnibus ſanctis tandem donaremur. Hiſtoriam de adoleſcentulo, qui comprehenſus à junioribus reliquis fugam adornabat, nunc perluſtrabimus. Plura autem ſigillatim perpendenda ſuppeditat.

1. Primò, quantâ violentiâ impii judæi graſſati fuerint, cum à juvene, nulli obnoxio culpæ, ne quidem abſtinendum duxerint, monemur. ~~Iuvenes ideo~~ quoq;, ad crucem pro Chri-

Christi gloria subeundam, paratos se ostendent.

II. Deinde hæc eadem Historia nos certiores reddit, quod Jesu me-" ritum, ad omnes credentes, sive ju-" venes, sive ætate provecti sint, spectet.

III. Præterea Dominum ex inimi-" corum faucibus, quoscunq; velit, idq; quando, quomodo & quousq;" ipsis bonũ fuerit, eripere posse, do-cet. Si igitur Satanas nos vel pau-" pertatis metu deterritos, vel bono-rum aut dignitatum dispendio per-culsos venetur, non gravatim om-nem istam ei prædam relinquamus, ad Dominũ omnibus bonis exuti & spoliati confugientes: in cujus do-" mo potius in minimis haberi, quàm hujus mundi honoribus & dignita-" tibus augeri ac delitiis frui, cupia-mus & gestiamus. Melior enim est" dies in atriis Domini, quàm alibi mille: elegi esse in limine in domo" Dei mei, potius quàm habitare in

tabernaculis impietatis Psal. 84. vers. 11.

CONCIO QVINTA.

Textus.

Cohors autem & tribunus & ministri Iudæorum &c. Et egressus foras flevit amarè.

HUcusq; de rebus in horto gestis actum est: Nunc, prout instituimus, eam partem, quæ tractat ea, quæ corā summo gesta sunt & confecta pontifice, attingemus. Hujus autem partis tria constituentur membra, quæ deinceps singulis proponentur concionibus. Primum membrum ab examine apud Caipham instituto initium sumit. Secuudum de examine ipso & Christi innocentissimi condemnatione mentionem facit. Tertium Judæ exitialem interitum repræsentat &ob oculos ponit. In præsentia autem colloquium à Caipha cum Christo de ejus doctrina institutum discutiemus; & simul de lapsu

Petri ejusq; resipiscentia dicemus. Ter enim Christum abnegat & abjurat: et tamen galli cantu excitatus, Christiq; benignissimo aspectu invitatus, commissum peccatum ex animo deflet, & spe misericordiæ divinæ suffultus peccatorum remissionem impetrat.

Partes concionis hujus principes duæ constitui possunt.

I. De Caiphæ cum Christo disputatione & colloquio, de ejus doctrinâ.

II. De Petri horrendo lapsu ejusdemq; verâ & non fucatâ pœnitentiâ.

De prima parte.

Cohors igitur & tribunus) Christus vinculis constrictus primùm ad Annam, deinde ad Caipham ducitur; ubi quàm iniquè & inhumaniter tractatus fuerit, ex textus explicatione apparebit. Nos autem, ut omnia justo persequamur ordine, primùm de turbâ: deinde de

ijs, quæ initio apud Caipham acta commemorantur, ſermonem inſtituemus.

1. De turba: Hæc Jeſum ligatum ad Annam adulationis ac gratiæ ejus venandæ cauſâ, ducit. Ubi obſervandum venit, multa iniquiſsima in gratiam Dominorum ab im-
» piis committi ſervis. Sic 1. Reg. 22.
v. 18. Doëgus Idumæus, imperante
» rege, ut Iehovæ perimeret ſacerdo-
» tes, ſacerdotibus 85. vitam ademit.

11. Quoniam de Jeſu vinclis ſuprà à nobis dictum eſt, de iis, quæ in ædibus Caiphæ geſta & conſtituta ſunt, nunc agemus.

Vbi primò Caiphæ officium & conſilium conſiderabimus: deinde conſpirationem in Chriſti necem factam videbimus: Tertiò colloquium ejus cum Chriſto enucleabimus: Quartò ſervi in humanitatem & Chriſti ad eundem apologiam repræſentabimus.

1. De primo videlicet de Caiphæ officio & conſilio. Caiphas eo anno

no Pontificem egiſſe fertur. Ubi conſiderandum erit, quis tunc temporis populi Judaici ſtatus fuerit. Cautum erat lege divina, Exod. 29. v. 29. de ſummo ſacerdote non abrogando, nec alio in alterius locum ſufficiendo, niſi qui pontificatum gereret, vitâ defungeretur. Hac lege poſthabitâ, annuatim pontifices creabantur, adeò ut qui plurimum dependeret, aut principibus affinitatis vel conſangvinitatis vinculo conjunctus eſſet, primus pontificatui adminiſtrando præficeretur. Unde illorum avaritiam neglectum divinæ voluntatis peperiſſe, manifeſtum eſt. Ut autem pontificum munera apud ſummos ſacerdotes venalia fuêre: Ita non modò in papatu officia pretio redempta haberi: Sed & in iis, quibus ſatis perſpecta eſt voluntas Dei, de hujusmodi avaritiâ fugiendâ, omnia ferè eſſe venalia, compertum habemus. Ut enim quis plurimum numerare auri

& argenti poteſt: ita primum ad ſummum dignitatis faſtigium evehi ſolet. Fugiant proinde & deteſtentur hujusmodi vitium Epiſcopi, præfecti & omnes alij ordines, niſi in odiũ Dei incurrere velint. Tantum de Caiphæ officio.

Conſilium ejus nunc expendamus: quo ut unus pro populo morri traderetur, expedire ſignificabat. Rabiem enim & furorẽ populi hac ratione ſedari poſſe exiſtimabat: nullã interea agẽs curam, quo jure, quave injuriâ Chriſtus interimeretur. Sed ſi rem ex Dei decreto ſapiẽtiſsimo metiamur, verè expediebat Chriſtum pro populo mortẽ obire. Niſi enim ille mortẽ oppetijſſet, de omniũ ſalute actum fuiſſet. Efficatiam igitur mortis Chriſti admodũ pulchrè depingit, dum eam populo toti ſalutarem futuram prædicit. Nam vel invitus, Chriſtum ad Judæos & gentes ſimul pertinere docet. Galat. 3. v. 28.

Præterea Deum gloriâ ſuâ nunquam

quam destitutum iri experimur. Si enim homines eam opprimerent, ex bestijs ipsis eam Deus elice-ret. Num. 22. de asina Bileami.

II. De secundo. Quod ad conspirationem in Christi necem factã, ea satis declaratur, dum Christi innocentissimi gratiâ, tantâ conveniunt frequentiâ Pharisæi, scribæ & pontifices. Completur itaq; prophetia ex Psal. 2. v. 2. Astant reges terræ, & Principes consiliũ capiunt pariter adversus Jehovam & adversum Christum ejus.

Quod autem judices tanto ardore hanc egerint causam, ut, vix exspectato diluculo, ad eam dijudicandam frequentes convenerint, nobis silentio prætereundum non videtur. Si enim eam diligentiam, studium & ardorem in causâ justâ cognoscendâ & dijndicandâ adhibuissent, summâ profectò laude digni fuissent. Convenit autem in eos aliosq; hujusmodi querela Esa.

59. v. 7. 8. Pedes eorum ad malum currunt & festinant, ut effundant sangvinem innocentem: &c. Attamen iniquissimi isti judices ad scelus nefandum tantam afferentes diligentiam & ardorem, arguunt & judicant eos, qui scientes prudentes, seu malitiâ, seu negligentiâ lites de die in diem extrahunt, sive in judices, sive in litigantes mali istius culpa conferatur.

Qvi itaq; hæc in causarum decisionibus sæpius non sine multorum querelâ vident & adnimadvertunt, & in hujusmodi juris dilatores & corruptores potestatem habent; de hisce corrigendis & amoliendis serio cogitare debent; nisi & ipsi hujus injusticiæ pœnas Deo, cujus vicarii sunt, dare velint.

III. De Tertio, videlicet de colloquio Caiphæ, cum Christo de ejus discipulis & doctrinâ, instituto. Caiphas autem quæstionem movens de doctrinâ & discipulis Christi, suam prodit negligentiam & so-

cordiam. Qvid enim turpius doctori & præsidi, cui templi cura commissa, quàm ignorare ea quæ in templo geruntur & tractantur? Sed callidissimus nebulo hac quæstione occasionem inferendi Christo crimen hæreseos & seditionis venatur.

Christus porrò auditâ & cognitâ ejus quæstione, modestè ejus taxat negligentiam in suâ doctrinâ degustandâ & imbibendâ: & ad auditores suos provocat, quorum stare judicio non veretur. Hac Christi responsione ministri verbi Dei sui quoq; admonentur officii, quod in hisce situm est, 1. Ut Evangelium non in angulis, sed coram omnibus proclament, ne canibus comparentur mutis. Huc mandatum Christi, Mar. 16. v. 15. Prædicate Evangelium omni creaturæ. 2. Deinde ut ita sincerè & purè cælestem dispensent doctrinam, ne piorum judicia subire formident,

sed

ſed rationem fidei, quocunq; tempore, reddere non abhorreant, aut recuſent.

IV. De quarto videlicet de ſervi inhumanitate, quã nunc paulo fuſiꝰ depingere in animũ induxi. Servus pontificis omni exutꝰ humanitate, cognitâ Chriſti reſponſione, alapã ei impingit, ut hac ratione domino ſuo gratificari poſsit: Chriſtꝰ verò injurię illatę cauſam moderatè quęrit. Nos primo de ſervo; deinde de Jeſu verba ſumus facturi. Ex ſervi inhumanitate plura elicienda ſunt.

I. Verũ eſſe, quod à Comico memorię proditum eſt, apparet: veritas odiũ parit. Vera enim protulit Chriſtus, & ideo colaphum impijſſimus ſervus ei inflixit. Idem Jeremiæ, Micheæ, reliquiſq; veritatis profeſſoribus contigiſſe compertũ
„ habemus. Ut enim illis quibus do-
„ lent oculi, moleſtus eſt lucis aſpe-
„ ctus, gratæ autem tenebræ: Sic ve-
„ ritas ingrata eſt ſtolidis, mendacium autem ſuave & gratum.

II. De-

II. Deinde etiam illud tritum ser-
mone Proverbium, cum veritate
consentaneum esse, elucet atq; ma-
nifestum est: Quales Domini, tales
servi. Prov. 19. v. 12. Principis au-
scultantis verbo mendacij, omnes
ministri sunt impij. ~~Plutarchus in-~~ "
quit; sin malus, illi quoq; mali sunt. "
Nam oculos convertunt in princi- "
pem & cum intelligunt eum verbis
& rebus vanis delectari, statim se ei
accommodant & ei se approbare
student. Oseas 4. v. 8. Erit populus "
qualis est sacerdos: ut in vitijs, ita "
in supplicijs pares erunt.

III. Tertiò hic idem servus adula-
torum quoq; ingenium & indolem
repræsentat. Quos enim Dominis
suspectos & invisos olfaciunt, hos
sugillant & obtrectant, odio perse-
quuntur & nullâ non injuriâ affici- "
unt. Talis Doëg Idumæus, de quo "
1. Reg. 22. v. 9. 10.

Verba quæ colapho addita sunt
in Christum (deberes ita summo re-
spon-

ſpondere Pontifici?) inſignem emphaſin, adulatorum naturam mirificè exprimentem, habent; Dominum enim ſuum in os laudare non veretur, & aures ejus fricare non
" erubeſcit: Neq; quod innocentem traducat, & verberibus afficiat in
" gratiam Domini, pudore ſuffunditur. Hujusmodi calumniarũ cuni-
" culis adulatores aulici aulicos concionatores, veritatem non ſimulan-
" tes, petunt & oppugnare contendunt: Nunquid ita huic adverſus clementiſſ. Dominum noſtrũ concionari, aut invectivas orationes inſtituere licebit? Qvouſq; tandem hujus perrumpet audacia? Majeſtatem lædi, auctoritatemq; minui prætendunt. Memoriâ autem repetent ii, qui dominantur & rerum potiuntur, quod à Salomone dictum eſt, Prov. 28. v. 23. Melior eſt vir qui redarguit, quàm qui adulatur. Prov. 29. verſ. 5. Homo qui alteri aſſentatur, ejus greſsibus obtendit rete. Demarathus, dictante Plutarcho,

cho, poſtquam cum ipſo colloquium Orontes habuiſſet aſperius, cuidam dicenti, aſperius tecum egit Orontes, ô Demarathe, reſpondit; nihil in me peccavit. Nam qui blandiuntur, lædunt, non qui agunt acerbè. Ut enim corvi cadaverum o-"
culos effodiunt: Sic adulatores ſuis"
laudibus hominum animos corrum"
punt. Proinde Sigiſmundi impera-"
toris laudabile factum commemoratur, quod principes & alij, qui di-"
gnitate & honore aucti ſunt, imitentur, qui adulatori ſupra modum"
laudibus ipſum efferenti, colaphos"
inflixiſſe fertur: dicentiq; illi, cur"
me plagis afficis imperator? Cur me, inquit Sigiſmundus, mordes adulator. Memoriâ perpetuâ Davi-"
dis egregium facinus in Amalecitam, hypocritam & adulatorem in-"
ſignem, dignum eſt, de quo 2. Reg. 1. v. 15. 16. Cum enim is Coronam"
Saulis, inimici Davidis, capiti, &"
brachio armillam detractam, Davi-"

di afferret, exiſtimans ſe hac ratione gratiam apud eum initurum, præmiaq; inſignia, ob inimicum Davidis interfectum & ſpoliatum, reportaturum: David adulatorem pœnâ capitali multandum ſtatuit. Utinam Reges & principes non minori ſeveritate in adulatores iſtos aulicos ſtatuere tandem in animum inducant. Ut enim Actæon ab alumnis ſuis canibus interijt: Sic adulatores & paraſiti aulici, eos à quibus aluntur, niſi maturè illis occurratur, peſſundabunt.

Ut autem in ſervo inexcuſabilis ſe exerit malitia in Jeſum Chriſtum: Ita in hoc, pontifex ſummus culpâ carere non poteſt, quod ſervum iniquè agentem non reprimat. Magiſtratus enim non modò à vi temperare, ſed etiam ne illorum ſervi in ſubditos ſæviant, ſedulò debent curare. Huc illud: Magiſtratum adeptus pravis miniſtris ne utitor: eorum enim quæ illi peccarint,

rint, culpa in te transferetur. Ne itaque pœnam impiorum servorum ipsi magistratus luant, Davidis exemplum non relinquentis Rehabum & Baænam, Isboseti, sui inimici, interfectores, impunitos, imitari & exprimere debent: qua de re vide. 2. Reg. 4. v. 10. 11. 12.

Porrò cujusmodi famulorum delectum, eos qui alijs præsunt, habere oportet, Psalm. 101. videre licet; quem ut Reges, principes, alijque qui cum imperio sunt & magistratum aliquem gerunt, studiosè legant, intelligant & in imitationem trahant & adumbrent, permagni refert.

Diximus de servi inhumanitate: Nunc de Jesu Christo dicendum: ubi primùm apologeticū ejus sermonem contemplemur: deinde

cur colaphis affici voluerit, ſcrutemur.

Chriſtus pacatè admodum quęrit, cur ſe verberibus ſervus affecerit & non potius jure agendum duxerit. Commendatur nobis filij Dei longanimitas & patientia, de qua ita Ambroſius: Magna Domini potentia, ut non ſtatim peccatorem puniat, ſed diu differat exſpectans correctionem, nec commovetur ad ulciſcendum. Hac ejus patientiâ & tolerantiâ ne & nos abutamur, videamus. Infligimus enim Jeſu non unum, ſed innumerabiles colaphos, non modò cum verberibus ejus membra perſequimur: ſed & quoties dedecore nomen ejus afficimus: ventris aut favoris gratiâ Chriſtum abjuramus, verbo ejus contradicentes, aut veritatem diſſimulamus, & quocunq; modo corrumpimus & depravamus. Qui autem confidenter manus ad percutiendum miniſtros Chriſti extendunt, quid Jeroboamo illi, de quo

3. Reg.

3. Reg. 13. v. 4. contigerit, ſecum reputent.

Deinde Chriſti exemplo juſtam defenſionem cum moderatione nō eſſe interdictam, ſed conceſſam, docemur. Sic Paulus actorum 24. v. 10. &c. cauſam dicit; Annaniâ aſtantibus negotium dāte, ut ipſum percuterent.

Tandem hęc eadem Chriſti defenſio captivos duriter non tractandos admonet. Sic Gen. 39. v. 21. magiſter carceris ſingulari uſus eſt erga Joſephum humanitate & clementia.

Cur alapis Chriſtus affectus, nunc tandem conſideremus.

1. Prima cauſa fuit ut vaticinium perficeretur. Thren. 3. v. 30. Dedi maxillam meam percutienti. Eſa. 50. v. 6. Tergum meum verberantibus, genaſq; vellicantibus præbeo.

2. Secunda cauſa, ut de peccati

gravitate & iræ divinæ magnitudine admoneremur. Peccatis enim meruimus nostris, ut perpetuis à Satanâ multaremur plagis.

3. Tertia causa fuit, ut exemplũ patientiæ nobis relinqueret. Matt. 5. v. 39.

4. His annumeranda & quarta causa, ut scilicet firmam haberemus consolationem, adversus peccatorum multitudinem & iræ divinæ rigorem. Huc illud Cyrilli: Dedecorati peccato fuimus; quam notam inustum Christo dedecus detersit.

De secunda parte.

Duo expendenda in hac secundâ parte offeruntur. 1. alterum de lapsu Petri. 2. alterum de ejusdem pœnitentiâ. Est enim Petrus in promittendo audax: in servando trepidus: in emendando sedulus.

In lapsu Petri duo rursum considerada occurrunt. 1. de lapsus occa-

occaſionibus: 2. de ipsâ tentatione lapſuſq; gravitate.

De occaſionibus ita ſtatuendum. Prima & principalis cauſa lapſus Petri, fuit innata confidentia & amor ſequendi Chriſtum. Majores enim ſpiritus viribus ſuis ſibi ſumebat. Hujuſmodi temeritas permultis peccandi occaſionem attulit. In noſmetipſos igitur deſcendamus, ut quàm ſimus ad reſiſtendum malo & perſeverandum in bono fragiles cognoſcamus, cum Auguſtino ex animo dicentes: Domine, inquit, confiteor, ut me docuiſti, nihil aliud ſum quàm univerſa vanitas, & umbra mortis & abyſſus quædam tenebroſa, & terra inanis ac vacua, quæ ſine tuâ benedictione non germinat, fructum quoq; non facit, niſi confuſionem, peccatum & mortem. Si quid unquam boni habui, à te recepi, quicquid boni habeo, tuum eſt, vel à te habeo.

Si quando ſteti, per te ſteti. Si quando cecidi, per me cecidi, & ſemper in luto jacuiſſem, niſi tu me erexiſſes, ſemper cæcus fuiſſem, niſi tu me illuminaſſes: quando cecidi nunquam ſurrexiſſem, niſi tu mihi manum porrexiſſes. Poſtquã me etiã erexiſti, ſemper cecidiſſem niſi tu me ſuſtinuiſſes: ſæpius perijſſem, niſi tu me gubernaſſes.

Secunda cauſa per accidens dici poteſt Johannes, cujus interceſſione Petro ingrediundi poteſtas
» facta eſt. Unde monemur nos ſæ-
» pius detrimentum inferre amicis, dum emolumento eis eſſe & adju-
» mento animo meditamur. Johannis tamen exemplo ij, qui apud magiſtratum, alioſvè qui dignitate & honoribus excellunt, gratiâ & auctoritate plurimum poſſunt, invitantur, ut vilioris fortunæ homines ad optima quæque provehere & promovere ſtudeant.

Tertia cauſa locus fuit, nec non conſortium, cui ſe adjunxit Petrus.

Stat

Stat enim cum pontificis ſervis, frigus externum volens depellere, dum intra pectus frigore omnis virtutis prematur. Quod Petrus Dominum ſequitur, argumentum amoris eſt: quod eminus ſequitur, timoris: quod inſerit ſe gregi aulicorum Pontificis, ſtultitiæ & incogitantiæ eſt: Nam qui tetigerit picem coinquinabitur ab illâ. Ut aconitum etiam contactu necare fertur: Ita quorundam convictus protinus inficit, aut ſi vel tantillum cum illis inceptas commercij.

Obiter hîc quoq; notandum, multum periculi creari ijs, qui in principum aulis, præſertim à verà pietate abalienatorum, verſantur. Nam aut maximis expoſiti erunt periculis; ſi in pietatis tramite fideliter pergendum ſtatuerint; cujus rei teſtes Daniel, Baptiſta alijq; plures; aut, metu perculſi, ad impietatem Chriſtiq; abnegationem impelluntur. Diogenes igitur interro-

gatus quomodo quis vivere debe-
„ at sub potestate? perinde atq; igne
„ utendum esse dixit: neq; nimis pro-
pè accedendum, ne exuraris, neq;
„ nimium procul, ne rigeas. Atqui
tantum de causis.

Tentationem ipsam Petri nunc
1. videamus. Describitur primò ancil-
læ levis velitatio, seu quæstio, an
scilicet esset ex Jesu discipulis. De-
2. inde ministri rem paulò acrius ur-
3. gent. Tandem cognatus Malchi,
cui aurem Petrus in horto amputa-
vit, accedēs, gravissimâ tentatione
Petri animum debilitavit & fregit.
Cepit enim Petrus jurare & detesta-
ri sese, quod hominē scilicet Christū
nunquam noverit. Factus est itaq;
Petrus dissimulator, mendax &
perjurus. Atq; ita miser peccator
semper in deterius rapitur, donec
„ tandem in viam Domini per grati-
am Dei redire incipiat. Noli ergo,
„ quisquis es, humanis niti viribus.

Cur porrò Christus Petrum pro
suâ potentiâ & bonitate non susti-
nuc-

nuerit; sed casui gravissimo obnoxium fieri tantum virum & in domesticis præcipuum permiserit, ex hoc, GREGORII dicto conjecturam capere licet: Magnarum, inquit, se" virium esse homo crederet, si nul-„ lum unquam earundem virium defectum intra mentis arcana senti-„ ret. Tentatus autem non solum à quo vires accipiat, discit, sed" quantâ eas vigilantiâ servare debeat, intelligit.

Quàm præterea enorme ac de-" testabile fuerit Petri peccatum, ex Christi dicto Matth. 10. v. 33. con-" vincitur. Qui negaverit me, in-" quit, coram hominibus, negabo & eum coram Patre meo, qui in cœlis est: Gravissimum Chrysosto. dictum, super hæc Matthæi verba, silentio prætereundum non videtur: Considera, inquit, deniq; ne dicant etiã fideles Christiani: si necessitas persecutionis advenerit, interim coram hominibus denegabo, ne

patiar

patiar pœnas, in corde autem meo
veritatem teneo Chriſti: ideo non
dicit, qui me confeſſus fuerit in cor-
„ de ſuo, ſed coram hominibus. Quo-
niam qui coram hominibus non
„ confitetur, non prodeſt ei aliquid,
quod in corde credit in Chriſtum.
„ Quia qui ore denegat, non poteſt
fieri, ut in corde credat. Radix e-
nim confeſsionis fides eſt cordis.
Confeſsio autem fructus eſt fidei.
„ Sicut ergo quamdiu radix eſt viva,
neceſſe eſt ut aut ramos producat,
„ aut folia: Si autem non produxerit,
ſine dubio intelligis, quod radix e-
jus in terra ſiccata eſt: Sic quamdiu
„ cordis fides integra eſt, ſemper ger-
minat confeſsionem in ore. Si au-
tem confeſsio non fuerit oris, intel-
liges ſine dubio, quia fides cordis
„ ejus jam ſiccata eſt. Sic enim dicit
Apoſtolus: Corde creditur ad ju-
ſtitiam, ore autem fit confeſsio ad
„ ſalutem. Ergo nec valet confeſsio
oris ſine fide cordis; nec fides cor-
„ dis, ſine confeſsione oris (quando
ea

ea ſc. requiritur (hęc ille. Ut igit. ſpi-"
ritu fortitudinis roboremur, unicè,,
à Deo petamus. Auguſt. inquit:
Domine da quod jubes & jube"
quod vis. Jubet ille ut conſtantiam
ad finem uſq; ſervemus, ut robur"
quoq; conferat, ſubmiſsè rogemus.

Hoc enim prædití cum Anaſtaſia dicere poſſumus, quæ ad ſupplicium pro Chriſti gloriâ pertractа exclamaſſe dicitur. Melius mihi eſt ut moriar, quàm ut filium Dei abnegem & credentibus in eum ſim offendiculo. Atqui hoc ſit quam breviſsimè de Petri lapſu dictum.

Reliquum nunc eſt, ut Petri pœnitentiam attingamus: quæ ideo penitius eſt inſpicienda & ad trutinam revocanda, cum, Auguſtino atteſtante, nil magis nos Deo conjungat, quàm anima reſipiſcens, quæ ſua peccata & imperfectiones ſentiat & aſſiduè plangat; & non ſit quo fugiamus à Deo irato, niſi ad Deum placatum. Pœnit: Petri. Aug: l.

Enu-

Enucleabimus proinde 1. quibus occasionibus Petrus ad resipiscentiam invitatur: 2. Quomodo per seriam pœnitentiam in gratiam cum Deo redierit: 3. Et qua ratione Petri exemplum in imitationem trahendum; ubi ea quæ ad veram requiruntur pœnitentiam attingemus.

De primò. Occasionem agendi pœnitentiam primò galli cantus Petro attulit. Hoc enim audito, in memoriam admonitionis istius (antequam gallus canat, ter me
" negabis) redit. Voce igitur galli
" excitatus, quâm turpiter à Christo defecerit, animo revolvere primùm incipit.

Nobis autem gallum canere cre-
" damus & resipiscendi occasionem
" præbere ducamus, quoties verbi præconem ad vitæ sanctitatem ex-
" hortari audimus. Sic Nathanis voce David invitatus & excitatus, pœnitentiam egit: Sic Ninivitæ

Jonæ

Jonæ concionibus provocati ad Deum redierunt. Huc tristissima illa querela, quam de induratis Judæis Jeremias cap. 7. v. 26. Non„ obtemperavêre mihi, nec aures„ præbuêre, quin obfirmatâ cervi-„ ce fuere majoribus suis vitiosio-„ res. Monente igitur nos vel ipso Domino per Evangelij ministros, vel etiam propriâ conscientiâ, resistere minimè oportet: Sed cum„ timore & revereutiâ spiritus sancti„ admonitionibus tam sonora voce„ indies clamantis & exhortantis locum demus, ne nobis contingat, quod comminatur Deus Proverb. 1. versu 24. 25. 26. Propterea„ quod vocavi & renuistis &c. Et„ jam ego in contritione vestra ridebo, subsannabo cum venerit timor vester.

Deinde misericordissimo Jesu aspectu ad gratiam consequendam Petrus invitatur. Nam Christus

oculos ad eum dirigens, non modò
lapsum ei inculcavit, sed & spem
gratiæ inveniendæ & accipiendæ
fecit. Rogemus proinde & nos, ut
" Christus nos oculis misericordiæ
" respicere dignetur, ut cum Petro di-
" gnè flere possimus ac meritum Jesu
nobis applicare.

3. Tertiò, occasionem redeundi in gratiam cum Deo obtulerunt Petro promissiones suavissimæ, quibus anteà mentem imbuerat suam. Matth. 9. v. 13. Matth. 11. v. 28. Et ex Zachariæ 13. v. 9. 10. 11. de collectione ovium dispergendarum.
" Harum & similium promissionum memoriam nos semper cum
" Petro recolere animoq; meditari o-
" portet: inprimis cum aut Satanæ tentationibus infestati & victi, aut carnis illecebris decepti in Deum graviter peccaverimus. Atqui huc usq; de occasione.

De resipiscentiâ Petri nunc agendum.

1. Primò lapsum fatetur. Recorda-

datur enim verborum de ternâ abnegatione. In corde itaq; coram Deo ad lapſus confeſsionem adducitur.

2. Egreditur. Pudet enim eum delicti commiſsi, & in poſterum occaſionem delinquendi vitare ſtatuit.

3. Lachrymas fundit amariſsi-” mas. Quo & dolore ſe angi propter„ malum commiſſum ſignificabat, & gratiam ſe conſequi poſſe ſpera-” bat.

Ex hac Petri reſipiſcentiâ, quæ ad ſeriam pœnitentiam ſpectant, nunc expendamus. Requiruntur autem ad veram pœnitentiam hæc ſequentia.

1. Peccatorum ſeria confeſsio. Pſalmo. 32. verſu 5. Danielis 3. verſ. 29. 30. Huc illud Auguſtini: Ratio Dei inducendi ut peccata” noſtra excuſet & tegat eſt, ſi ea de-” tegamus & nos ipſos accuſemus. ”

Nos ille evehit cum nos ipſi

condemnamus. Obliviſcitur peccatorum noſtrorum cum nos ipſi meminimus: Deniq; nos in pretio habet, cum nobis ipſi vileſcimus: Nos invenit, cum in nobis ipſis perditi videmur: Et nos plurimi facit, cum nos ipſi nihili facimus.
„ Ut igitur mendici fæda ulcera prætereuntibus monſtrant, quo eos
„ ad miſericordiam flectere poſsint:
„ Sic & nos conſcientiæ ſauciatæ ulcera & peccata Deo aperiamus. Hæc peccatorum ingenua confeſſio non eſt longius proroganda &
„ proferēda: ſed admoniti voce galli ideſt, miniſtri verbi Dei, maturè cū
„ Davide, Petro & alijs reſipiſcamus, ne tandem & occaſionem & voluntatem reſipiſcendi amittamus.

2. Deinde dolor ob peccatum commiſſum requiritur: qui quidem tantus in Petro fuit ut lachrymas acerbiſsimas ei elicuerit. Hic dolor in primis in mente peccatoris naſcitur, ſi quantis beneficijs, maximè in filio dilecto, nos creator & conſerva-

ſerva-

ſervator noſter proſequutus fuerit, & quanta ingratitudine beneficia tam magnifica compenſaverimus; recolamus: tum ſi iram Dei adverſus peccata animo trutinem⁹; quam quidem tantam eſſe hęc eadē paſsionis hiſtoria teſtatum facit; ut omnes res creatæ, ne quidem ſaxis exceptis duriſsimis, ad eā quaſi horrore poſſent contremiſcere: & ſoli homines à pietate alieni, qui naturà aliâs timidiſsimi eſſe ſolent, hoc non facerent? Hujuſmodi animi dolore, ex ſenſu iræ divinæ adverſus ſua peccata, affecti erant, Manaſſes, David, Magdalena, Petrus, hoc loco & alij, quibus, ſalus æterna unquam cordi fuit.

3. Hiſce accedat fides viva, quæ miſericordiam Dei, quam in dilecto ſuo filio declaravit, intueri debet. 1. Johan. 2. v. 1. 2. Huc illud Chryſoſt. in Pſal. 22. Dei miſericordia, inquit, eſt communis portus omnium qui peccarunt: Et peccatori ſola-

ſolatium & juſto ingens ſecuritas. Ubi miſericordia eſt, pœnæ non expetuntur, in ſalutem minimè inquiritur, excuſationem afferre nihil eſt neceſſe. Quod miſericordia magna ſit perſpectum habeo, quanta ſit comprehendere nequeo, magnitudinis qualitatem ignoro. Niſi ingens ejus magnitudo, pauci, aut nulli, ad ſalutem perveniſſent. Magnus peccatorum meorum cumulus eſt, ſed ingens benignitatis Domini mei ſecuritas. Homo factus eſt Chriſtus, hoc eſt miſericordiæ: Factus eſt id quod tu eras, ut tu quod non eras, efficiaris. Hoc rurſum miſericordiæ. Cum veniſſet Chriſtus ſtatim quoſdam vocavit, Magos nempe. Quem autem poſt illos? publicanum: poſt hunc meretricem: poſt illam latronem: poſt eum quem? Blaſphemum. O res novas & inauditas. Primitiæ vocationis fiunt ij, qui peccati tyrannide tenebantur: Impius es? Magos ob animum tibi pone. Raptor es?

publi-

publicanum cogita. Impurus es? animo tuo meretrix se objiciat. Sicarius es? Latro ille ante oculos versetur. Flagitiosus es? in mentem tibi veniat Paulus, qui prius blasphemus erat, posteà Apostolus; prius persecutor, postea Evangelista. Hæc ille. Quamvis igitur peccata tua tanta sunt, ut ea metiri, tot ut enumerare, tam gravia & nefaria, ut nunquam satis ea detestari & execrari queas: Tamen in desperationem te incidere non oportet. Ubi enim auctum est peccatum, ibi superabundavit gratia. Rom. 5. v. 20. 1. ad Tim. 1. v. 14. 15.

IV. Postremò requiritur nova obedientia, ut videlicet militemus bonam militiam, retinentes fidem & bonam conscientiam. 1. ad Tim. 1. v. 18. 19.

Consistit autem hæc nova obedientia in pietate erga Deum: charitate erga proximum: sanctimoniâ & puritate vitæ, & diligentiâ in offi-

„ officio. Huc illud Auguſtini: Qui
„ de priori peccato veniam habere
„ deſiderat, nullo modo aliud aug-
„ mentare præparet.

Reliquum igitur nunc eſt, ut Pe-
tri pœnitentiam, per totum vitæ
„ curſum, exprimere & adumbratio-
„ ne aſſequi conemur: quod ut à no-
bis ſedulò præſtari poſsit cum Da-
„ vide orandum, ut ipſe Deus no-
„ ſtros dirigere greſſus in ſuâ Veri-
tate per filium ſuum dilectum di-
gnetur, Amen.

CONCIO SEXTA.

Textus.

Principes autem ſacerdotum & ſenio-
res & totum concilium quærebant falſum
teſtimonium &c. tradiditq; Pontio Pi-
lato.

DIximus in proximâ concione,
de Christi primâ cum pontifi-
cibus congreſsione: in quâ roga-
tus liberè ad auditores provoca-
vit: quod ægrè ferens Pontificis
famu-

famulus ſceleſtus colaphū Chriſto impegit. Deinde de Petri lapſu ejuſque reſipiſcentia, verba fecimus: Nunc ordo poſtulat, ut de ipſo examine ſermonē habeamus. Primùm enim Pontifices, totuſq; ſacerdotū conſeſſus, falſos teſtes adverſus Chriſtum colligere ſtudent. Deinde de Chriſti perſonâ ſumm9 pontifex quæſtionem inſtituit, an videlicet Chriſtus eſſet filius Dei: Hanc quęſtionē Chriſtus ratam & firmam habet; ſimulq; de ſuâ, ad dextram Dei patris, ſeſsione, & ſuo in extremo judicij die adventu, diſſerit. Tandem, auditâ & cognitâ Chriſti confeſsione liberrimâ, Pontifices unanimi conſenſu eū ignominiosè tractatum morte dignisſimum judicant.

Partes concionis hujus principes eſſe poſſunt duæ.

I. De examine Chriſti corā Pontificibus & ejus proceſſu.

II. De illuſione facta per nefarios ſervos.

Principes autem ſacerdotum.)

I. Primo agendum de Pontificum, in quærendis falſis teſtibus, impio conatu. Principes enim & ſeniores non modo falſos admittunt teſtes, ſed & ſubornant ac conſtituunt, qui Chriſto crimina affingant, nullâ habitâ legis divinæ ratione, in cujus verba eos juraſſe liquidò conſtat. Ut autem hi ſine rubore in veritate opprimenda omnem lapidem moverunt: ita permulti, magiſtratum gerentes, veritatem iniquis judicijs opprimere non abhorrent. Ac ne fortè impietatis & injuſticiæ inſimulentur manifeſtæ, teſtes quoque falſos adverſus innocentes adhibent, cujus rei exemplum Stephani hiſtoria, in actis cap. 6. v. II. ſuppeditat: adeò ut vix ulla, etiam hac noſtrâ tempeſtate, tam iniqua adverſus miſeros ſubditos inſtituatur actio, quam tanquam juſtam & legitimam tyranni non obtineant. ~~Si igitur nos iniquis~~ obruamur teſtibus,

ſtibus, eâ re nos frangi non decet. "
Sumus enim Jeſu conſortes, qui "
noſtrâ causâ injuriam perpeti non "
recuſavit.

Deinde horum ſeniorum & ſacerdotum conatus impius docet, non eos ſtatim pro Eccleſiæ membris habendos, qui nomine Dei gloriantur & externis tantum gaudent cultibus: ſed ubi verbum purè ſo- "
nat, ſacramenta ritè adminiſtran-
tur, & ad nutum ac voluntatem "
Dei, vita & mores confirmantur, ibi veram vigere & florere Eccleſiam certum eſt. Habebant enim Ju- "
dæi nomen cultumque externum:
quia autem à verâ illâ pietate alie- "
ni erant, ideo illorum de templo Domini gloriatio inanis & irrita. Jer. 7. v. 4. 5. 6. 7. Quicunq; igi- "
tur nomen ſuum, inter viva Eccleſiæ membra, vult profiteri, non "
modo Chriſtum ore jactabit, ſed & Dei facere voluntatem ſtudebit. "
Matth. 7. v. 21. Quid enim, quæ-

 ſo,

ſo, turpius, quàm Chriſto nomen
dare, & ab eo vitam alienam inſti-
tuere? aut fidelem ſeſe velle vocari,
„ & promiſsis nullâ ratione ſtare?
Diogenes videns quendam vitijs
„ deditum & mancipatum, pallium
more Philoſophico geſtantem, fe-
„ rendum non duxit, ut ita virtutem,
quam odio habuit, ſimularet. Itaq;
„ pallium ei detraxit, indignum exi-
ſtimans, ut virtutis inſignia ab illo
„ inquinarentur, cui nullatenus con-
venirent. Quid ergo facturum
putares, ſi tam illuſtria nomina,
qualia populi Dei, fidelium, Chri-
ſtianorum, filiorum Dei, à nobis
uſurpari: & mores unà noſtros in-
„ tueretur, planè ſpeciei virtutis,
quam præ nobis ferimus repugnan-
„ tes? Pſalm. 50. verſu 16. 17. Pie-
tas igitur nobis magis in corde,
quàm in ore eſſe debet: eamque
factis acrius exercere, quàm di-
ctis oportet. Hactenus de ſenio-
rum & principum impio conatu in
teſtibus falſis cogendis.

II. Nunc

II. Nunc ſecundo loco de ijs, qui falſum teſtimonium dixerunt, ſermonem inferemus: quomodo videlicet non modo verba Chriſti ſiniſtrè interpretentur, ſed & mendacium componant atque conflent, ut Pontificibus gratificari poſſint. Conſiderare autem hic tria oportet, 1. Quid teſtium falſorum proprium. 2. Quàm graviter peccant. 3. Quæ iſtis conſtituta pœna.

1. Quodnam falſorum teſtium ingenium & quæ indoles? Eſt aut omninò falſum interponere, aut rectè facta vel dicta ſiniſtrè, contra ejus mentem, cujus cauſa agitur, interpretari. Undè Hieronymus: Non ſolum mendacij inſimulandus eſt, qui falſum perhibet teſtimonium: Sed qui verba & ſenſum ſiniſtrè accipit & interpretatur. In utrumque incurrunt teſtes, quibus Chriſti inimici utuntur ad teſtimonium contra

tra eum ferendum. Chriſtus enim dixerat, Joan. 2. verſ. 19. Solvite " templum hoc: Teſtes autem falſi Chriſtum dixiſſe referunt; Hic di-" xit: poſſum deſtruere templum Dei. Deinde Chriſtus ſui corporis " morti tradendi mentionem fecit: illi autem, contra Chriſti mentem, " ejus verba ad externum templum trahunt. Tertiò Chriſtus dixit: Ego excitabo illud: teſtes falſi dicunt, poſſum ædificare.

2. Quàm grave committunt peccatum falſi teſtes? Peccant in Deum cujus mandatum contumaciter violant: in Dei filium, qui eſt ipſa veritas; in Spiritum Sanctum, cujus habitacula mendacio coinquinant & conſpurcant.

Deinde graviter falſi teſtes in proximum delinquunt, idq; & in judicem & in eum, qui reus peragi-" tur. Nam Judex, qui teſtibus jura-" tis fidem adhibet, fallitur: & proximus ſæpe bonis & vità multatur;

cu-

cujus rei exemplum in Nabotho occurrit. 3. Reg. 21. v. 9.

3. Qua pœnâ teſtes iniqui plectentur? Prov. 12. verſ. 22. Labia mendacia abominatur Dominus. Prov. 19. v. 9. Teſtis falſus non erit impunitus. Pœna igitur dicta eſt falſis teſtibus primùm in hac vitâ, eaq; ſpiritualis & corporalis. De illâ loquitur David Pſal. 15. v. 3. De hac, leges conſtitutæ ſtatuunt. Deut. 19. v. 20. & alibi. Deinde in alterâ vitâ, niſi maturè reſipuerint, in æternum à monte ſanctitatis abigentur. Pſal. 15. v. 1. 2. Si itaq; impunitas falſum afferentibus teſtimonium concedatur à magiſtratu: Dei manum tamen nunquam effugient. Memoriam proinde perpetuam dicti & conſilij Syracidis cap. 4. v. 33. Conſervemus: Potentis personæ rationem ne habeto, ad mortem uſq; decerta pro veritate, & vel cum vitæ periculo contende pro juſtitiâ, & Dominus De-

us pro te contra tuos inimicos pugnabit.

Nequè enim amici causâ quicquam contra veritatem tentare decet: ſed potius hìc cum Pericle dicendũ; qui rogatus ab homine quodã ſibi devinctiſsimo, ut ipſius gratiâ falſum juraret: reſpondiſſe fertur: uſq; ad aram ſum amicus: innuens amicitiæ hominum & favori religionem longè anteferendam. Atqui hoc ſit dictum de teſtibus.

III. Tertiò nunc pontificis iniquum examen expendamus & ad trutinam revocemus. 1. Surgere dicitur pontifex quaſi teſtium approbator. 2. Jeſum innocentiſsimũ ad cauſam dicendam provocat; nihil reſpondes, inquit, ad ea quæ adverſum te teſtificantur? Non obit hìc juſtitiæ munus, dum teſtibus probandi, quæ adverſus Chriſtum dixerant, neceſsitatem imponere deberet. Deut. 19. v. 16. 17. 18. 19. 20. Verum ut Darius in gratiam Satraparum innocentiſs. Danielem in le-

onum

onum lacum conjiciendum judicavit, Dan. 6. v. 16.

Sic ſummus pontifex in Phariſæorum gratiam de Chriſto gravius, quàm æquitatis leges ferebant, ſtatuit. Cujuſmodi verò oporteat judicem pollere virtutibus, Exo. 18. v. 21 ſignificatur. Tu autem conſidera ex omni populo viros fortes, timentes Deum, viros veridicos, odio habentes avaritiam. Veteres ſolebant prætorijs & tribunalibus, tanquam ſymbolum juſticiæ, mulierculam dextrâ gladium, lævâ libram tenentem appingere: ut admonerent eam demum eſſe juſticiam, quæ abſq; omni perſonarum reſpectu æquâ lance & divitum & pauperum expendit cauſas: & juſto judicio ſontes plectit, inſontes defendit. Sed quid fit? Preſſa eſt paupertas, opulentia ſplendida regnat. Rectè Ariſtoteles dixit: Amor, odium & proprium commodum ſæpè faciunt homi-

hominem non cognoſcere verum.
" Meminerint proinde qui judicijs
" præſunt, ſe non hominibus, ſed
Deo judicia exercere. 2. Paralip.
" 19. v. 6.

Vidimus quid falſi teſtes contra Chriſtum attulerint: Vidimus etiam quid ſummus Pontifex in
" causâ Chriſti egerit: Nunc duo de Chriſto notatu digniſsima perpen-
" denda occurrunt; alterum de ſilentij Chriſti cauſis; alterum de inno-
" centiæ teſtimonio Chriſto dato.

Silere autem placuit Chriſto primò, ut prophetia, quæ Eſa. 53. v. 7. memoriæ prodita fuit, compleretur. Mulctatus ipſe oppreſſuſq; ne mutivit quidem. Deinde ut patientiæ exemplum in iniquis tolerandis Judicijs relinqueret nobis. Nam ſi adverſum te falſi conjurant teſtes, ijſq; magiſtratus ſuffragium
" dare non obſcurè videtur: cogitabis idem Jeſu, quo non es melior,
" contigiſſe: commendabis quoque Deo tuam cauſam, qui facit Judicium in-

um injuriâ affectis, Psal. 146. v. 7. Augustini illud memoriâ perpetuâ dignum est: Occultari potest ad tempus veritas, vinci non potest. Florere potest ad tempus iniquitas, permanere non potest.

Quod autem ad innocentiæ testimonium JESV concessum, attinet, eum ideo innocentem esse oportere, sciendum est, ut nos efficeremur justicia Dei per ipsum, 2. Cor. 5. v. 21.

IV. Quarto nunc loco, jurisdictionis formam cum Christo intueamur ac consideremus. Interrogatus enim Christus de suâ personâ, an videlicet esset ille Messias promissus & filius Dei æternus, non modò non liberam edit confessionem; sed & fore comminatur, ut illi qui jam humili filij hominis specie animos offendi paterentur, eum sedentem â dextris Dei, & in nube venientem, ad judicium exercendum in vivos & mortuos, visuri essent:

ſent: Quam reſponſionem longè veriſsimam indignè ferens ſummus pontifex, veſtimenta ſcidit, & apertæ blaſphemiæ Chriſtum inſimulare non abhorruit.

Tria hîc perpendamus. 1. Pontificis ſummi inſtitutum. 2. JESV reſponſum. 3. Zelum pontificis perverſum.

De primo. Quodnam ſummi pontificis inſtitutũ? Adjurat Chriſtum ut dicat, an ſit filius Dei viventis. Expendamus primùm quo conſilio Chriſtum adjurarit? Certè non veritatis indagandæ gratiâ, ſed ut condemnandi Chriſtum occaſionem qualemcunq; nanciſceretur. Ita de Ahabo, 2. Reg. 22. verſu 15. &c. memoriæ mandatum eſt, eum quoque Micheam, Jemli filium, adjuraſſe, ut veritatem ſibi diceret; quam tamen ei adeò inviſam fuiſſe apparuit, ut propter veritatis confeſsionem confeſtim eum in vinculis conſervari juſſerit. Eâdem ratione permulti cum miſe-

miseris Christi mēbris actiones in-"
stituunt, non ut veritatē eruere pos-
sint, sed ut eam opprimere queant."
Volunt enim haberi pietatis & æ-"
quitatis amantes, à quâ tamē men-
tes illorum abhorrent.

Ipsa autem adjuratio duo com-"
plecti videtur. Primùm enim per-
cunctatur Christum, an sit ille pro-"
missus Messias, cujus desiderio pa-
tres eorum tantoperè tenebantur."
Tempus enim jam adesse, quo Chri
stū venturum vates divini prędixe-
rant, pontificem fugere non potuit.
Deindè, an sit æternus Dei filius, quę-
rit. Potuit enim ex Christi operibus"
non difficilem capere cōjecturam,"
hunc esse plus quàm nudum homi-
nem. Vidit, inquam, opera Christi
admiranda: vidit vaticinia de Mes-
sia edita huic soli convenire; & ta-
men Christo fidem adhibere noluit;"
Quod ne multis hac ultimâ mundi"
senectâ cum hoc pontifice commu-"
ne esset, unicè optandum.

De ſecundo. Quidnam reſponſi tulit à Chriſto? Chriſtus non tacendum, neq; inficias eundum ſtatuit: Sed ſe eſſe Filium Dei liberè fatetur: graviſsimâ additâ commonefactione, de ſuâ majeſtate, gloriâ & imperio æterno, quo, devictâ morte, potiri deberet.

In genere Chriſtus hac ſuâ reſponſione quemlibet, ad fidei rationem reddendam, paratum eſſe debere, docet. Rom. 10. v. 10. Matt. 10. v. 32.

Danielis 3. v. 15. 16. 17. 18. Tres viri in mediam flagrantis ignis fornacem conjici, quàm Deum abjurare, maluerunt.

In ſpecie verò nos de ſuâ perſonâ & officio Chriſtꝰ inſtruit. De perſonâ quidem, quod ſit Filius Dei viventis æternus. Confirmatur itaq; ille fidei articulus, in quo Jeſum eſſe verum Deum, Patri coæqualem; & verum hominem ex Mariâ virgine natum, confitemur. Conſolationis autem pleniſsimum eſt,

eſt, nos Filium Dei unigenitum habere mediatorem, Sacerdotem & regem, imò conſortem in omnibus calamitatibus. Heb. 4. v. 15.

De officio ſuo pluribus nos informat. Primùm enim ſeſsionis ſuæ à dextris Dei Patris mentionem facit; quâ nil aliud, quàm plenum imperium Filium Dei jam exinanitum, & contemtum, cum Patre habiturum, confirmat. Regium itaq; & Sacerdotale ſuum depingit munus, de quo Pſal. 110. v. 1. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis. Confirmatur hic alius fidei articulus, in quâ Chriſtum ſedere à dextris Dei, id eſt, æquali potentiâ, cum Deo patre omnipotente, regnare, credimus & confitemur. Quo, ut admonentur impij & perſecutores membrorum Chriſti, Regem tam potentem injuriam ſibi ſuiſque illatam inultam non relicturum: ita membra JESV adverſus calamitatum variarum procellas

„ mirificè confirmantur; quod caput
illorum in cœlum evectum in sum-
„ mo sit imperio nunquam finem ha-
bituro. Vult enim rex hic non mo-
„ dò membrorum suorum defensionẽ
suscipere in hac mundi palæstrâ, e-
osq; ab injuriâ vindicare: sed & ea,
tanquam carnem atq; ossa sua, ad se
trahere. Joh. 14. v. 3. Nihil, profectò,
„ ad calamitates leniendas, mitigan-
das & tollendas efficacius excogita
„ ri potuit, quàm non modò Re-
„ gem habere omnipotentẽ & æternũ
qui nostri curam diesq; noctesq; a-
gat; sed & carnem nostrã jam cœlũ
occupasse, ubi & nos in perpetuo
versabimur Dei conspectu. Huc il-
Bernhard. lud Bernh. Christus solus ingreditur
sancta sanctorũ: & nemo ascendit,
nisi qui descendit è cœlo, Filius ho-
minis, qui est in cœlo. Quid ergo
nos? itane continuò desperabimus?
imò verò sperabim⁹. Licet n. solus,
„ sed profectò totus intrabit, & os nõ
comminuetur ex eo, non sine mem-
„ bris caput invenitur in regno.

TER-

TERTVLIANI illud nobis ſi- "
lentio prætereundum non videtur: "
Quemadmodum, inquit, nobis ar-
rhabonem Spiritus reliquit; ita & à "
nobis arrhabonem carnis accepit,
& vexit in cœlũ pignus totius ſum-
mæ illuc aliquando redigendæ. Se-
curi eſtote caro & ſanguis, uſurpa-
ſtis & cœlum & regnũ Dei in Chri-
ſto: aut ſi negent vos in Chriſto,
negent & in cœlo Chriſtum, qui
vobis cœlum negaverint. Atq; tan-
tum de Chriſti ſeſsione ad dextram
Dei patris.

Nunc ut injuſtos pungat judi-
ces, de extremo ſuo in judicij die
adventu, verba facit. Videbitis, in-
quit, venientem in nubibus cœli Fi-
lium hominis. Igitur alium judicij
diem reſtare altâ repetere memoriâ
æquum ac conſultum tam iniquis
judicibus fuit. Rurſus hîc Chriſtus "
confirmat aliquid, nos admonet & "
conſolatur.

1. Confirmat illum fidei articulũ,

quo ipſum ad judicandum vivos & mortuos in extremo die venturum certò ſtatuimus & credimus. 1. ad Theſs. 4. v. 16. Matth. 24. v. 30. 31. Luc. 21. v. 27.

2. Admonet omnes homines, » cujuſcunq; tandem ſtatus & conditionis fuerint, ut de ratione coram » hoc judice, qui eſt ſapientiſsimus, potentiſs. & juſtiſsimus, reddendâ » ſerio noctesq; diesq; cogitent, cum Hier. » Hieronymo dicentes: Sive comedam, ſive bibam, ſive aliquid aliud agam, ſemper vox illa videtur in auribus ſonare meis, Surgite mor- » tui & venite ad judicium. Quoties diem judicij cogito, toties animo » & corpore contremiſco; ſi qua præſentis vitæ læticia eſt, ita agenda » eſt, ut nunquam amaritudo futuri judicij recedat à memoriâ. Rectè Syrach. cap. 7. v. 37. In omnibus tuis negotijs memento exitus tui & » nunquam peccabis. Quia igitur hic » judex rationem initurus eſt nobiſcum exactiſsimam, etiam de quocunq;

cunq; verbo otioso. Matth. 12. v.
36. piam traducamus vitam necesse est. Purgemus, inquit Lactantius, conscientiam quæ oculis Dei pervia est, & semper ita vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur, putemusq; nos momentis omnibus non in aliquo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper ab eo spectari, qui & judex & testis idem est futurus, cui rationem reposcenti actus suos inficiari non licebit. Inprimis autem qui judicijs exercendis præsunt, hæc altâ mente revolvere debent: Quales enim se subditis præstiterint; talem Christum in hoc judicij die experientur. Perpetuâ memoriâ digna esse judico, quæ à Philippo Camerario Medit. hist. de Ratisbonensium judicum jurejurando referuntur: Quisquis, inquit, senator curiam officij causâ ingrederis, ante hoc ostium privatos affectus omnes abjicito, iram, vim, odium, ami-

Lactant:
Philip: Camer:

citiam, adulationem; Reipub personam subjicito & curam. Nam ut alijs æquus & iniquus fueris: ita
„ quoq; Dei judicium expectabis. Utinam qui & causis cognoscendis &
„ dijudicandis præfecti sunt, & qui actiones instituunt hæc studiosè &
„ multum animo volutarent. Multi profectò hic condemnantur, qui in extremo illo die justi declarabuntur: Et multi hic absolvuntur, qui in illo die rei peragentur. 3. Postremò nos efficacissimâ erigit consolatione in primis contra extremi ju-
„ dicij horrorem. Idem enim JESUS, qui pro te & tuâ causâ judicio siste-
„ batur, judicem acturus est: imo is qui dixit Joan. 3. v. 17. Non misit Deus filium suum ut mundum condemnet, sed ut mundus per eum ser-
„ vetur. Quicunq; igitur credit in JESUM, ejus judicium formidare
„ non debet. Absit enim ut nos, pro
„ quibus tam dira perpessus est condemnare possit.

De tertio. Christi responsionē

ora-

oratione ita persecuti sumus: reliquum nunc est, ut de Zelo Pontificis perverso, dicamus.

1. Primò, audito Christi responso, vestimentum scindit: Cor tamẽ oportuit scindere, Joel. 2. v. 13. Voluit autem Pontifex hoc externo significare gestu, se ægrè ferre Majestatem divinã læsum iri: cum tamẽ homo sceleratus corde læticiâ afficeretur, quod tandem occasionem consilium suum detestandum ad finem perducendi accepisse sibi videretur. Et revera pietatis studiosos Zelo ardere, cũ gloria Dei dedecore afficitur, oportet. 2. Pet. 2. v. 8. Sed quot modis sacrosanctũ Dei nomẽ inter nos polluitur & dedecoratur? Quod horrendæ dejerationes, abominandæq; blasphemię passim, etiã à pueris, audiuntur? Quis verò animum commoveri patitur? Quis perjuros & blasphemos ullâ reprehensione dignos censet? Annon decuit nos omnib9 modis irã Dei, Ezechiæ

Regis exemplo, auditis Rapſaces
blaſphemijs, avertere? 4. Reg. 19.
„ Maturemus proinde ſinguli in ſua
vocatione blaſphemiam divini no-
„ minis avertere & removere. Nullo
enim vulnere nos magis affici ſau-
„ ciariq; decet, quàm cum Dei glori-
am majeſtatemq; lædi audimus &
aſpicimus. 2. Cor. 11. v. 29.

2. Blaſphemiæ Chriſtum inſimu-
lat apertæ, quod ſe Filium Dei pro-
„ feſſus fuerit. Et ſanè blaſphemia hîc
tanta fuit, quanta vix in mentem
„ hominis venire potuerit; non qui-
dem à Chriſto, ſed ab ipſo Caipha,
„ blaſphemiam in æternum Dei fili-
um evomente, qui tamen omnis
maculæ & culpæ expers fuit; &
contrà ultor & vindex blaſphemia-
rum acerrimus.

3. Ad aſſeſſores provocat, ut ſci-
licet & judicium faciant, & de Chri
„ ſto teſtimonium dicant. O iniquiſ-
„ ſimum & nefandum judicij proceſ-
ſum.

4. Reum mortis communi om-
nium

nium ſuffragio Chriſtum judicat. Nam Lev. 24. v. 13. lege divinâ, de blaſphemis ab univerſâ multitudine lapidibus obruendis, cautum erat.

Repetitionem examinis & conſiſtorij ſententiam, quam primâ luce de novo in Chriſtum tulerunt, de induſtriâ ſilentio prætereo. Eodem enim modo hîc proceditur, quo ſuprà. Quocirca pium auditorem repetitione ejuſdem rei nunc onerandum non duxi. Conſolationis autem refertiſsimum eſt, Chriſtum extra omnem reprehenſionem poſitum & ab omni noxa immunem, iniquè morti addictum eſſe. Redemit enim nos hac ratione à ſententia legis damnatoria. Gal. 3. v. 13. Joan. 5. v. 24. Tantum de examine ejuſq; proceſſu.

De ſecunda parte, videlicet de illuſione Chriſti.

Tunc illuſerunt, &c. Chriſtus ſervis impijs deridendus relinquitur,

tur, donec principes primâ luce ad
conciliũ redeant. Nam magiſtratib⁹
alijs exemplum iujuſticię præbenti-
bus, & impunitate paſsim regnante,
non eſt mirum violentiam graſſari.
» Videamus proinde quanta & quam
acerba redẽptor noſter totâ illâ no-
» cte paſſus fuerit, ut animi noſtri ad
gratitudinem ei præſtandam accen
» dantur & inflammentur.
1. Primùm faciem ejus conſpu-
tant, tanquam ignominioſum, & in
nomen Dei blaſphemum. 2. Cola-
phos ei impingunt & pugnis affici-
unt. 3. Irriſione omni dignum cen-
» ſent: Unde faciem illi velant & pu-
gnis affectum ut vaticinetur, quiſ-
» nam eum percuſſerit, rogant.
Licet igitur hinc aliquâ ratione
æſtimare quantus & quàm ingens
» ſit iræ Dei furor in noſtra pecca-
ta, pro quibus expiandis Chriſtus
» hæc omnia perpeſſus eſt; ut ea
tandem ex animo deteſtari inci-
» piamus: Rurſum quàm immenſa
& infinita ſit patris cœleſtis miſe-
ricor-

ricordia perſpicere poſſumus. Ut "
enim nos à perpetuâ vindicaret
ignominiâ , paſſus eſt dilectum "
ſuum filium ignominiosè tracta- "
ri.

Pia itaq; & ſalutaris illuſionis hujus & ignominiæ meditatio, qua ✝. ſalvator noſter appetitus fuit, in hiſce in primis ſita eſt.

1. Primò docet Prophetias completas, de quibus Eſa. 50. verſ. 6. Corpus meum dedi percutientibus me &c. Pſal. 22. v. 7. Ego ſum vermis & non homo, &c.

2. Deinde hæc eadem ignominia, quâ Chriſtus affectus fuit, nos de pluribus rebus admonet. Primò im- 1. puritatis & labis internæ, quam ex utero attulimus materno, memoriam nobis refricare debet, de qua Pſal. 51. v. 6. Ecce in iniquitate cōceptus ſum. Ut enim ab hac internâ "
purgemur labe& puri atq; immacu- "
lati ſiſtamur Deo, ideo facies JEſu "
benedicta conſpuitur.

De-

Deplorare igitur naturæ nostæ
" impuritatem discamus, & simul nos
JESV Sanguine mundari peta-
" mus. Deinde de natura impij mun-
di, adversus Ecclesiæ membra, ad-
" monemur. Nam ut Christo; sic e-
jus membris colaphos infligere, fa-
mæ ac vitæ pericula creare, omnia-
" q; mala intendere, ad Christi extre-
mum adventum, impij non cessa-
" bunt: Et, quod horrendum est au-
ditu, majestatem divinam irridere,
quasi non videat, aut omnino non
curet, quæ gerantur & administren-
tur, non exhorrescent. O quàm
multi fascijs, Christi faciem obvol-
vere se posse sperant & existimant,
dum aut membra ejus injuriâ affici-
unt, aut aliâs securitati se dedunt,
" quasi JESVS non videret. Hujus-
modi in illorum censendi numero,
" qui Christo colaphum impingen-
tes dixerunt; vaticinare nobis
" Christe, quis hoc vel illud fecit?
Videt tamen ille, cujus oculis om-
nia patent, impiorum tyrannidem;
videt,

videt, inquam, ſuorum oppreſsionem oculo vindice & gemitus eorum in conſpectu ejus: videt hypocritarum impietatem, quam vindicabit, & ſi tardare & diſsimulare videatur. Pſal. 94.. v. 9. Tertiò, inſignem picturam hæc eadem Chriſti ignominia pœnæ æternæ, qua animâ ſimul & corpore plectendi eramus, repreſentat. Si enim vitam noſtram & actiones, ut de cogitationibus jam nullum verbum faciam, examinaverimus & ad legis devinæ trutinam ponderaverimus, nos æterno opprobrio, æternâ contumeliâ æterniſq; plagis dignos ipſimet judicabimus. Niſi igitur æternis mulctari pœnis velimus, maturè reſipiſcamus.

3. Tertiò nos conſolatur dedecus Chriſto inuſtum; idq; I. contra perſecutiones & probra, quibus ab impio mundo afficimur. Ut enim convitia & probra, quibus JESus inſectatus fuit, in gloriam inenarrabilem

bilem transmutata sunt, ignominiâ
» in inimicorum caput recidente; sic
quoq; membrorum Christi probra
» & persecutiones æternâ compensa-
buntur gloriâ. In eo igitur quod e-
N.B. stis consortes afflictionum Christi
gaudete, ut & cum patefiet ejus
» gloria gaudeatis exultantes. 1. Pet.
4. v. 13. 2. Adversus iram Dei &
» æternam maledictionem. Si nos
ipsos Deus in judicium pertraxisset
» & pœnâ commeritâ mulctandos
statuisset, non opprobrio tempore
» finiendo, sed æterno, digni eramus.
Christus autem misericordiâ mo-
tus se vadem pro nobis constituit,
& à nobis omnem ignominiam ab-
» stulit, ut nos in conspectu Dei à
nævis & maculis omnibus purgati
» comparêre possemus. Ephes. 5. v.
25. 26. Christus igitur pœnam no-
stram in suo luebat corpore, ut
» nos ab æternis eriperet & liberaret
probris, & splendidos ac gloriæ ple-
» nos Patri cœlesti sisteret. Quis igi-
tur non judicat redemptori gratam
decla-

declarandam mentem? Huic laus, "
honor & gloria in ſecula ſeculorum; "
Amen, Amen.

CONCIO SEPTIMA. viii

Textus.

Tunc videns Iudas, qui illum prodiderat, &c. Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

HVcusq; coram pontificibus examen de doctrinâ & perſonâ Chriſti, inſtitutum fuit: Nunc iſta, quæ de Judæ voluntario & exitiali interitu referuntur, expendamus. Latâ enim ſententiâ, de Chriſto morte plectendo, Judæ tandem conſcientia, quæ veluti ſomno ſepulta in ipſo latebat, excitata & expergefacta eſt. Senſu igitur iræ divinæ exagitatus, & conſcientiæ ſtimulo convictus, pecuniâ ad pontifices relatâ, ac teſtimonio de JESV innocentiâ edito, laqueo ſibi ipſi mortem conſcivit.

Pontifices autem pecuniam in fiſcum templi referre veriti, conſilijs communicatis agrum figuli ad peregrinorum ſepulturam pro eâ emendum ſtatuerunt; idq; ut Zachariæ prophetia perficeretur.

Partes hujus concionis duæ erunt.

I. De Judæ falsâ pœnitentiâ ejuſque morte exitiali.

II. De ſacerdotum hypocriſi in emendo agro pro nummis argenteis.

De primâ parte.

Tunc videns Judas, qui illum » prodiderat &c. Judas principio benè ſecum eſſe actum exiſtimabat, » ſi acceptâ pecuniâ, in gratiam pontificum Magiſtrum ſuum proderet: Nunc autem, facinore tam nefando commiſſo, oculi ipſi aperiuntur, ut peccatum non modò ſentire in» cipiat; Sed & tanto conficiatur conſcientiæ horrore, ut in ſolo ſu» ſpendio huic malo remedium poſitum perperàm opinetur. Quem itaque

que Satanas per varia traxit flagitia, cum nunc in desperationis barathrum præcipitem agit, nullamq; æternæ salutis spem reliquam ipsi facit. Ut autem hanc de Judæ interitu historiam commodius in usum transferre nostrum possimus, hæc sunt perpendenda. 1. Pœnitentia Judæ falsa, quæ ex collatione cum Petri resipiscentiâ conspectior erit. 2. Exitus Judæ miserabilis.

De Judæ pœnitentiâ. Primò tempus notatur, tunc scilicet cum jam percepisset Christum communi suffragio morti adjudicatum, facti pœnitentia animum subire ejus incepit. Citò satis tum resipuisset, si satis benè.

Nam nulla temporum momenta ei, qui seriâ & verâ ducitur resipiscentiâ, sera sunt. Ezech. 18. ver. 26. & cap. 33. v. 14. 15. 16. Huc illud Augustini: Sera pœnitentia rarò est vera: vera autem nunquam est sera.

Exemplum latronis in agone mortis pœnitentiam agentis & gratiam invenientis huc accomodari poteſt. Securitatem autem hæc Dei benignitas in nobis parere non debet. Vnde Baſilius: Quid exſpectas tempus in quo non es ſæpè cogitationum tuarum Dominus? Ut multi febricitantes facti ſunt delirantes antequam convaluerunt; Ita multi mortui ſunt, antequam egerunt pœnitentiam.

2. Deinde nummos argenteos triginta pontificibus reddidiſſe ſcribitur. Quod ſignum reſipiſcentiæ non obſcurum eſſe ſolet. Luc. 19. v. 8. Sed fide vivâ deſtituebatur Judas, ideo opus Deo placere non potuit. Heb. 11. v. 6. Malè itaq; partum & quæſitum ſic abjiciatur, ut ne leviter quidem attingatur. Eze. 33. v. 14. 15.

3. Peccati commiſsi liberam quoq; edit confeſsionem, quæ omninò ad reſipiſcentiam eſt neceſſaria. In hac Judæ confeſsione tres quæſtiones

nes disquiramus. 1. Quibus confes-
sus fuerit? 2. Quid? 3. Quid respon-
si tulerit à Pharisæis?

1. Quibus peccatum confessus?
Sacerdotibus, in quorum gratiam
Christum prodiderat. Non confite-
tur Deo ejusq; Filio unigenito pec-
cata sua, neq; ullum solatium apud
Jesum qnærit, neq; se Apostolorum
adjungit consortio. Quid igitur mi- "
rũ si consolatione omni destituitur? "

2. Quid confitetur? Primò se fa-
cinus audax patrasse fatetur. Pecca
vi, inquit; Promulgat Judas in ipso "
templo, coram viris insignibus, se
miserum esse peccatorem, imò in o- "
mnibus perditissimum: At contrà "
quàm multos reperias, etiã inter eos
quos vita malè anteacta satis arguit,
qui non modò nullo sensu affici se
commissorum delictorum testatum
faciunt, sed etiã homicidia à se per-
petrata abnegent, & damnũ moni- "
toribus inferre non abhorreant, ni- "
si metu quodam prohiberentur.

Neq; profectò desunt homines præfracti, qui confessionem homicidij patrati, quam vis veritatis ipsis in frequenti hominum corona extorsit, negare & abjurare audeant: quos à viâ salutis longissimè aberrare manifestum est. Deinde Christo innocentiæ fert testimonium. Talis enim nos decebat pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. Heb. 7. v. 26. Vide hic quanta sit innocentiæ vis in Christo.

3. Quid responsi tulit à sacerdotibus, quorum gratiam tàm impensè morte Christi venabatur? Quid ad nos, inquiunt, tu videris. Hæc responsio plura suppetit. 1. Cavendum monet, ne vel pretio conducti vel promissionibus magnificis provocati, in gratiam Magnatum mali quid designemus. 2. Deinde hac illorum responsione docemur magnam imò immedicabilem esse Judæorum cæcitatem. Mercede Judam, ut Christum proderet, conduxe-

duxerunt, & tamen nil ad ſe ſpectare opinantur. Verè ad illos, imò in illos eorumq; poſteros redundavit ſanguis innoxius. Quod enim quis per alium exequitur, id ille ipſe facere judicatur. ad Rom. 1. v. 32. In eo prætereà Judæorum pertinacia ſe conſpiciendam offert, quod, Chriſti innocentiâ jam per ipſum proditorem perſpectâ, injuſtam judicij ſententiam de Chriſto promulgatam, non revocandam duxerint: quod tamen ab omnibus æquitatem amantibus fieri debuit. Eccleſiaſt. 4. v. 30. 31. 3. Tertiò magna inhumanitas in Judæorum reſponſo Judæ dato conſpicitur. Nullâ enim conſolatione miſerum hominem erigunt, ſed auſterâ quadam reſponſione deſperandi occaſionem in conſcientiâ ejus jam enatam augent & fovent.

Huc querela, quæ extat Ezech. 34. v. 4. Infirmas non conſolidaſtis, ægras non ſanaſtis &c. Certò

 ſtatu-

„ ſtatuendum eſt nihil eſſe, de quo
magis ſolicitos nos eſſe oportet,
„ quàm de oviculis noſtræ fidei com-
miſsis, idq́; exemplo boni illius pa-
„ ſtoris, nunquam niſi inventâ & re-
cuperatâ ove perditâ acquieſcētis.
Luc. 15. v. 4. 5. 6. 7. Neq́; paſtores
ſolum curam afflictorum agere de-
bent: ſed & ſinguli proximi ſalutem
procurare ſtudebunt. Si quis igitur
afflictus nobis occurrat, abſit dica-
mus, quid ad nos? quid noſtra re-
fert? ille viderit, nos hæc cura non
tangit: quin potius pijs admonitio-
nibus & conſolationibus proximi
ſalutem nobis curæ eſſe, teſtatum
faciemus.

Hactenus de Judæ pœnitentiâ:
peccati liberâ confeſsione: argenti
reſtitutione & dolore in corde ejus
ob patratum facinus, dictum eſt:
„ Nunc quomodo pecuniam, tanquā
rem execrandam, in templum abje-
„ cerit, & abierit ac laqueo vitam fi-
„ nierit, attingemus.

Primò pecuniam in templum
abje-

abjeciſſe dicitur. Ea n. res, quæ ipſi "
adeò chara fuit, ut vitam Magiſtri
ei poſthabuerit, nunc adeò fit exe- "
crabilis, ut eã à ſe abjecerit, nullum "
inde percipiens fructum, præter ma
lam conſcientiam. Qui itaq; malis
artibus rem ſuam familiarem augere
conantur, quàm nihil lucri ad illos
eorumq; poſteros ſit deventurum,
magno tandem ſuo malo ſunt ex-
perturi. Ahab benè actum ſecum
putabat, cum, Nabotho interfecto,
vineam ejus per vim & inſidias ob-
tinuiſſet. 3. Reg. 21. v. 16. Sed vide
quem fructum inde decerpſit? A- "
miſit tandem non modo vineam
cum vitâ; ſed & gratiâ Dei priva- "
tus fuit. Quem igitur fructum ha-
bebatis tunc ex ijs de quibus nunc
erubeſcitis? Nam finis illorum mors
eſt. Rom. 6. v. 21. Quid prodeſt
cuipiam ſi totum mundum lucra- "
tus fuerit, animâ verò ſuâ multe-
tur? aut quam dabit compenſatio- "
nem animæ ſuæ. Matt. 16. v. 26. "
De-

Deinde Judam ſeceſſum ab hominibus feciſſe Evangeliſta refert, quod ſuo pondere non caret. Nam ea eſt mali ſpiritus fraus & aſtutia, ut quos agit, maximè hominum refugiant converſationem, ne quis fortè eorum conatibus remoram injiciat. Qui itaq; tentationibus vexantur, aut aliâs naturâ melancholici ſunt, ſolitudinem maximè vitare & piorum gaudere conſortio debent, à quibus cùm conſolatorijs ſermonibus, tum mutuis precibus adjuvari & confirmari poſſint.

Tandem eum conſcientiæ ſtimulo incitatum, laqueô ſibi gulam fregiſſe, ac medium crepuiſſe, omniaq; ejus viſcera effuſa, Evangeliſta commemorat. Horrendo hoc mortis genere, quo animam efflabat, docemur quantum immineat illis exitium, qui impuro huic ſpiritui ſe ad ſerviendum ei dedunt. Judas autem interitu hoc voluntario volens Dei judicium, in corde jam incen-

incenſum, effugere, ſimilimus eſt"
homini in flammam ſe, ad evitan-"
dum ignis ardorem, præcipitem
danti. Nam tantum abeſt ut per"
mortem quis judicium Dei evadere
poſſe ſe ſperet, ut mors ad illud,
iter compendioſius meritò repute-
tur. Ne igitur ad mortem volunta-
riam Satanæ aſtu adigamur & im-
pellamur vel metu ignominiæ, quod
Saulo contigiſſe legimus; aut aliâs
vitæ tædio, ſedulò contra ejus inſi-
dias excubias nos agere oportet.
Sumus enim hîc velut in acie ab im-"
peratore collocati, cujus injuſſu"
non ſit ex ſtatione diſcedendum,
& ex hac vitâ migrandum. Sed"
proh dolor, permulti ad cohortati-
ones ſaluberrimas callum cordi ob-
ducentes, ſibi ipſis mortis cauſæ
ſunt, dum Dominum non modò ad"
vitam hanc illis abrumpendam co-
gunt, ſed etiam, ut morti addicat"
æternæ, impellunt. Quis inficias
ire poterit quin gulæ & ebrietati
man-

» mancipati & ventri tantum dediti homines ſibijpſis apertè mortem » conſciſcant? An non impuri illi ſcortatores ſibijpſis etiam mortis cauſam afferunt? Quid de deteſtandâ quorundam dicam avaritiâ, » quos dum auri ſacra fames aliorum ſitire ſanguinem cogit, ipſi ſuum ſi» tiunt, & à malè partis divitijs, veluti laqueis, ſtrangulantur & ſuffocantur. Quo loco verò dignos cenſebimus eos, qui ſeſe mutuò ad cædem provocant? Sibiq; dedecori verti exiſtimant, niſi vel ſibi ipſi, vel proximis mortem inferant? » Quàm igitur multi coram hominibus pietatem & probitatem ſimu» lant, coram Deo tamen homicidæ. Rogemus igitur Deum ſingulis momentis, ut, cum hanc vitam fruendam nobis dederit, hoc etiam largiatur, ut eam datori con» ſecremus, & in ſingula momenta ad rationem vitæ anteactæ red» dendam parati eſſe poſsimus, cum Simeone dicentes. Luc. 2. verſ.

29. Nunc

29. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Reliqua, quæ ex hoc fu-" neſto Judæ interitu ſunt decerpen-" da, poſtea videbimus.

Nunc inter Petri & Judæ pœnitentiam, collationem inſtituere placet. Plura autem hîc ſunt expendenda. 1. De lapſu utriuſque paucis agamus. 2. Quidnam diſcriminis inter utriuſque pœnitentiam ſit videamus. 3, Quibus rebus animum fulcire oporteat, ne in tentationem ob peccatorum multitudinem incidamus, inquiramus.

De Primò. Si Petri & Judæ expendas lapſum, uterq; conſcientiam vulnere graviſsimo, & ſua quidem natura lethali, confecit. Nam ille non ſimpliciter Chriſtum abnegavit, ſed execrationibus ſe devinciebat, Jeſum ſibi nunquã cognitũ fuiſſe: Quo graviſsimè & ad mortẽ uſq; peccavit: Hic verò innocentẽ

pro-

prodendo enorme delictum commiſit. Quare utriusq; peccatum æternâ maledictione meritò dignum fuit.

Sin autem occaſionem peccati
” & Judæ & Petri altiori revolveris
mente: hunc ex carnis fragilitate,
” metu mortis, lapſum eſſe conſtabit;
illum verò ex induſtriâ & affectâ
malitiâ facinus tam audax & deteſtandum perpetraſſe, apparebit.
Imò Petri lapſus à causâ in ſe non
adeo vituperanda promanavit, ſed
immoderatâ & cum ſumma temeri-
„ tate conjunctâ: Judæ verò peccatum à deploratiſsimâ malitiâ cum
„ deſperatâ avaritiâ conglutinatâ &
conjunctâ, profectum fuit. Utri-
„ uſq; autem culpa ex hoc profluxit
fonte, puta verbi Dei oblivione.
Quocirca precibus à Deo humilibus contendamus, ut aures ad audiendum & cor ad retinendum ac conſervandum verbum Dei, pro immenſa ſua bonitate largiri dignetur, ne rebelles facti in interitum

volun-

voluntarium & æternum exitium tandem ruamus. Eſa. 50. v. 5.

De ſecundo. At ſi ſingulas pœnitentiæ partes diſcutiamus, eaſq; ad ſacræ ſcripturæ trutinam dirigamus, ingens diſcrimen inter utriuſque reſipiſcentiam eſſe perſpectum habebimus. Uterq; quidem quantum ad officij dignitatem, munere fungebatur apoſtolico, uterq; uti dictum, vulnera conſcientiæ lethalia imponebat: uterq; cum conſcientiâ triſtiſsimâ conflictabatur: Sed Judas conſcientiæ ſtimulo exagitatus adeò doloribus indulſit, ut de Dei erga ſe miſericordiâ planè deſperârit: Petrus autem Chriſtum eſſe propitiationem pro peccatis ſuis: nec pro ſuis ſolum, ſed & pro totius mundi peccatis credidit. 1. Joan. 2. v. 3. Quod ergo Judas pereat & Petrus ſalvetur, cauſa hæc aſsignari poterit: quòd hic fide beneficia JESV ſibi applicuerit: Ille verò fide orbatus & deſtitutus, ab-

yssum misericordiæ & profundas divitias contemnens, de Dei erga se misericordiâ spem omninò nullam habuerit. Huc illud de Pharaone & Nebuchadnezaro ex Augustino ascribere placet: Quantum ad naturam, inquit, ambo homines erant: quantum ad dignitatem ambo Reges: quantum ad causam, ambo populum Dei captivum tenebant: quantum ad pœnam, ambo flagellis admoniti. Quid ergo fines eorum diversos fecit? nisi quod unus manum Dei super se sentiens in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: alter verò libero contra misericordiam Dei pugnavit arbitrio. Rectè Ambrosius: Nemo pœnitentiam agere potest, nisi qui sperat indulgentiam. Hanc autem nemo potest sperare, nisi qui Deum esse misericordem agnoscit. Quicunque igitur ex tentationum fluctibus emergere atq; eluctari desiderat, non modò peccata confiteri & ex animo dolere, sed spe miseri-

cor-

cordiæ per Christum consequendæ dolorem lenire & mitigare debet, certò sibi persuasum habens, JEsum" propter peccata sua mortuum esse" & excitatum propter suam justificationem. Rom. 4. v. 25.

De tertio. Quomodo igitur fi-" des fulcienda & corroboranda, ne" tentationum procellis obruta & suffocata, de Dei misericordiâ de-" speret? Intueri debet cum desperationis tentatione luctans. 1. Promissiones divinas, quas tam firmas" esse statuet, ut cœlum potius cor-" rueret, quàm minimus in illis apex" Luc. 16. v. 17. De hac Dei miseri-" cordia Exod. 34. v. 6. 7. Psal. 145. v. 8. & alibi.

2. Oculis fidei, in hac luctâ qui versatur, JESVM Christum contemplari debet. Venit enim is ut Patris irā placaret & nos ei conciliaret. Matt. 3. v. 17. Josephꝰ refert Alexandrū odio implacabili in Hierosoly-" mitanos flagrâsse, deq; urbe evertē-"

» dà & funditus delendâ, quod com-
meatum sibi Tyrum obsidione cin-
» genti denegassent, consilium inijs-
se. Tyro itaq; sub suâ redactâ po-
» testate, ad Jerusolymam oppu-
gnandam exercitum duxit. Quâ re
exploratâ & perspectâ, Jaddus
» pontifex, vestibus pontificijs indu-
tus & ornatus, obviam illi proce-
» dit. Quem ut Alexander sic orna-
tum vidit, ex equo desiliens illum
» adoravit, iraq; & fervore deposi-
to, muneribus amplissimis affecit,
atque ita ab obsidione discessit.
Quantò magis cum ipse Christus,
æternus sacerdos, qui est justus,
imò qui est justicia nostra, in con-
spectu Dei Patris, pro nobis inenar-
rabilibus gemitibus interpellans,
apparuerit, Dei iram mitigabit, &
» omnia bona, qualia inprimis sunt
peccatorum remissio & vita æter-
» na, nobis ab eo impetrabit? Heb.
7. v. 24. 25. Ac ne fortè Satanas
ancipitem cogitandi curam, ex
consideratione magnitudinis iræ
divi-

divinæ adverſus delicta tua enormia, de miſericordiâ Dei tibi afferat, meritum paſsionis & efficaciam mortis JESV te animo volvere oportet, de qua Rom. 5. verſu 15. &c.

3. Tali Jactatus luctâ mentem fluctuantem exemplis confirmare debet. Nullus enim quantumvis magnus peccator, cupiens in gratiam cum Deo redire, à Deo unquam repulſam paſſus eſt. Si peccatum „ magnum, miſericordia Dei multò eſt abundantior: Imo quantò mare „ totum guttulam ſuperat unam: tantò etiam miſericordia Dei noſtra” delicta, quantumvis enormia, exuberat. Si antiquum eſt peccatum, utpote quod ab uberibus ſuxiſti cum maternis, & ab ineunte ætate cumulo auxiſti; cogitabis Dei miſeri-” cordiam ab æterno eſſe: ſi novum, peccatum, novæ ſunt quoq; Dei miſerationes, quas ſuper nos ſingu-„ lis exoriri momentis patitur. Dica-

Ber. mus proinde cum Bernhardo: Omninò propter mansuetudinem, quæ
" de te prædicatur, currimus post te Domine Jesu: audientes quod non
" spernas pauperem, peccatorem non horreas: non horruisti confitentem latronem, non lachrymantē peccatricem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem publicanum, nō negantem discipulum, non persecutorem discipulorum Paulum, non ipsos crucifixores tuos. Vide concionem 5.

4. Ad fidei confirmationem, in hac spirituali pugnâ, pia sacramentorum meditatio & usus accedat oportet. De baptisimo ita loquitur
" Paulus Galat. 3. v. 27. Quicunq; in Christo baptizati estis Christum
" induistis. Christus igitur nostram tegit nuditatem, & sordes animarum nostrarum abluit. Esa. 1. v. 18.
" 1. Joh. 1. v. 7. Noli igitur tuâ turbari indignitate, induisti Christum
" in baptismo in, ejus venis personâ,

nâ, ipſe tuam cauſam tanquam proprïam agendam ſuſcipit. Vt arcus cœleſtis, ſignum fœderis inter Deum & hominem, nos confirmat mundum pluvijs aquarumve inundatione non interiturum. Gen. 9. verſu 13. &c. Ita baptiſmus eſt ſignum nos per ſanguinem Jeſu ab omnibus iniquitatibus purgatos, & Deum fœdus nobiſcum pepigiſſe perpetuum, nos propter peccatorum ſordes ab ejus facie in æternum non abjiciendos. In ſacramento autem corporis & ſanguinis JEſu certiſsimum quoq; habemus pignus, Chriſtum pro noſtris peccatis mortem oppetijſſe, & ſua obedientiâ nos ab æternâ morte eripuiſſe, ac æternæ vitæ hæredes conſtituiſſe.

Nunc, prout fidem dedi, illa, quæ de Judæ funeſto exitu notanda reſtant, attingemus. Rerum enim maximè neceſſariarum nobis memoriam refricare debent.

1 Desperatio ejus nos de peccati
" naturâ admonet, quam Chrysosto-
Chrys: mus hisce verbis pulchrè delinea-
" vit: Tale quid peccatum est, inquit,
antequam perficiatur, inebriat hominem, cui inhæret: ubi verò peractum jam est & impletum, tum inchoata quidem voluptas recedit & extinguitur: nudus autem remanet conscientiæ accusator, carnificis locum tenens & peccatorem excrucians, & maximam pœnam exigens, deniq; quovis plumbo gravius incumbens. O quàm multi à pietatis tramite abducuntur hoc astu Satanæ & ad desperationem adi-
" guntur! Permulti enim ita peccati oblectamentis & commoditatibus
" capiuntur, ut quid honestum, aut inhonestum, quid decorum, aut indecorum, quid fas, aut nefas, deniq; quid Deo gratum aut ingra-
" tum non intelligant; imò ut in delictis beatos se maximè putent. Ne
" igitur peccati illecebris capiamur,
" peccato resistere conemur. Nam,
Au-

Auguſtino referente, dum peccandi conſuetudini non reſiſtitur fit neceſsitas. Senſus enim obdurat, ne clarè videant; mentes indurat, ne mala terreant; corda ineſcat, ut fæda placeant: vires enervat, ut victæ jaceant. Proinde, ut inquit Gregorius, intueri non debes, quod concupiſcere non licet.

II. Quæ ſit conſcientiæ malæ natura tragico ej⁹ exitu admonemur. Latet hæc ad Tempus, ſed tandem expergefacta dolores cruentos ac cruciatus intolerabiles in mente excitat. Gregorius de conſcientiâ inquit: Quid prodeſt ſi omnes laudent, cum conſcientia te accuſat? Quid nobis obeſſe poterit, ſi omnes derogent, & ſola conſcientia bona nos defendat? Pythagoras rectè ſolebat dicere, virum iniquum plus mali pati, afflictum conſcientiâ, quàm eum qui corpore caſtigatur & cæditur: multò quippe graviores ſunt animi malè ſani, quã

corporis morbi. Auguſtinus inquit: Conſcientia eſt codex, in quo quotidiana peccata conſcribuntur. Origenes: Quicquid peccatum dederit, etſi ſtipendia largitur, animæ mors eſt. NERONIS tragicus exitus impijs ob oculos ponendus, qui deſperabundus in hanc erupiſſe lamentabilem fertur vocem: » Itane nec amicum habeo, nec inimicum? dedecorosè vixi, turpius peream. » Nullus igitur, ut refert Auguſtinus, » major eſt dolor, quàm is qui peccati mucrone vulnerat conſcientiam, » neq; ullum gravius eſt onus, quàm peccatorum ſarcina & pondus flagitiorum. »

Vigilemus igitur contra Satanæ inſidias, ne ipſius inſtinctu & afflatu, aut in amicorum gratiam, aut cupiditatis explendæ ergò, » quicquam contra conſcientiam tentemus: Sed potius cum Chilone » Lacædemonio damnum turpi » lucro præferendum ſtatuamus. Illud

lud enim ſemel dolere, hoc ſemper.

Res amiſſa exiguo dolet tempore, ſceleris autem conſcientia ſemper animum cruciat. Vtq; de Satanæ aſtutiâ, contra quam in perpetuis oportet nos eſſe vigilijs, nobis conſtet, ejus naturam lynceis inſpicere oculis proderit.

Nunc enim ſe in lucis transformat Angelum, peccata extenuans & quoquo modo ad delinquendum alliciens: Commiſſo autem & patrato facinore, fulguris in morem emicantis, hominem colluſtrat, ut omnia peccata oculis ſubitò ſubjiciantur: inde inſtar tonitru perterrefacit, ut conſcientiæ cruciatus acerbiſsimi ſentiantur: demum ita fulminis ictu proſternit, ut qui anteà in delictis gloriabatur, nunc de æternâ ſalute ſecum actum eſſe exiſtimet.

Oremus proinde ſine intermiſ-
» ſione, ne Deus ſanctum ſuum ſpiri-
tum à nobis auferat: ſed in ſuis nos
» derigere dignetur vijs, ne Satanæ
irretiti laqueo & illecebris ejus ca-
» pti, cum Juda tandem finaliter de-
ficiamus.

De ſecundâ hujus concio-
nis parte.

Principes autem acceptis) Prin-
cipes & ſacerdotes triginta num-
mos argenteos non auſi fuerunt in
fiſcum referre: ideo conſilium de fi-
guli agro pro ijs coëmendo capi-
» unt. Anguſtis certè conſcientijs
præditi ſunt in rebus levioribus, cũ
» in ijs, quæ majoris fuere momenti,
ampliſsimas haberent. Sed in hoc
» Dei decretum, per Zachariam pro-
mulgatum, promovere & perfice-
re, vel ignari, coguntur: tantum
abeſt, ut veritatis curſui impedi-
mentum afferre hoſtes Chriſti poſ-
ſint.

Quamcunque igitur remoram
nobis, ad promiſsiones divinas ex
ani-

animo eradicandas & evellendas, injici animadvertamus, ſpem firmam in eas collocemus. Quamvis enim nulla impletionis ratio nobis affulgeat, imò in contrarium omnia ferri videantur: Tamen de ijs minimè in diverſas eundum partes; imò contra ſpem ſub ſpe credamus oportet. Rom. 4. v. 18. Dicamus proinde primò de ipſo ſacerdotum facto ejuſq; typo & ſpirituali ſignificatione. Deindè cur iſta facta, ut videlicet vaticinio Zachariæ ſatisfieret.

De primo videlicet de principum & ſacerdotum facto. 1. Non ſtatuunt eſſe licitum, ut nummi iſti in templi referantur fiſcum. Non enim ipſos fugiebat eleemoſynas injuſtè partas Deo diſplicere. 2. Conſultum fore putant ut iſta pecunia pro ſepulturæ loco, peregrinis vita defunctis deſtinando, erogetur. Pauperum enim curam, etiam ex hac vitâ exemptorum, ſuſcipien-

piendam, ipſos non latebat. 3. In perpetuam rei memoriam agro, in hunc uſum comparato, nomen
" inditur. Pietatis certè externæ
" hæc omnia ſpeciem repræſentant.

Nobis hæc eadem erudiendis cum ſervire videantur, ſingula enucleabimus.

1. Admonemur hoc illorum facto de hypocritarum ingenio & natura.

Quæ enim externam concer-
" nunt religionem ſtudiosè, ſolicitè & anxiè obſervant: quæ verò ad
" cultum animi internum ſpectant, pedibus conculcant & ſecurè præ-
" termittunt. Sic Phariſæi nullâ innocentis JESV curâ tanguntur & afficiuntur: de pecuniâ autem, pro quâ venditus innocentiſsimus JESVS, quid fiat, ſolicitudo anxia animos eorum occupavit.
" Rectè igitur hi & horum ſimiles à Chriſto dealbatis comparantur ſe-
" pulchris. Matth, 23. v. 27. 28. Væ
" vobis Scribæ &c.

Alex-

Alexandri Magni illud, hic non est silentio prætereundum: Qui nonnullis ad cœlum efferentibus " frugalitatem Antipatri, quod vi- " tam ab omnibus delitijs abhorrentem traduceret, respondisse " fertur: Antipater albo utitur pallio, intus est totus purpureus. Carpens fictam & simulatam ipsius parsimoniam, quum esset, alioquin ambitiosissimus. O quàm " multos habet Antipater consocios: qui externam quandam simu- " lant & fingunt pietatem vitæque " integritatem, quum à verâ illâ pietate sint alienissimi.

Alex: M:

2. Deinde illorum facto (absit " & facessat procul hypocrisis) ad jura humanitatis peregrinis, debi- " to vitæ hujus liberatis, solvenda & exhibenda invitamur. Nam, " si ex verâ fluat fide, sine quâ nil Deo placere potest, hoc opus " Deo gratum & acceptum esse, exempla piorum testatum faciunt."

Divi-

Divitijs igitur affluentes sui esse
officij agnoscant, non modò rerum
» necessariarum penuriâ affectos,
dum adhuc nobiscum in hac versan
» tur peregrinatione, sublevare: sed
etiam vitâ hac mortali exsolutos
» humanitatis officijs prosequi. Ve-
rum, proh dolor, tanta est permul-
torum inhumanitas, ut neq; vitam
degentium, neq; mortuorum ullam
agant curam: sed potius per fas &
nefas illorum ad se rapiant bona.

3. Hypocritarum horum exem-
plo quoq; admonemur eleemosy-
nas ex justè partis conferendas es-
se. Esa. 61. v. 8. Prov. 15. v. 8. Nam
» qui ex rapto & sanguine partis De-
um placare volunt, eum quasi in
» societatem sceleris pertrahere stu-
dent, dum ex rapinis suis aliquam
» partem ei decernunt. vide Esa. 1. v.
11. 12. Syr. 34. v. 23. 24.

4. Ager ille sanguinis, quem hy-
» pocritæ, ad occultandam & quasi
velis quibusdam obtendendam im-
» pietatem & malitiam in Christum,
com-

comparararunt triginta illis argente-
is, in perpetuam & innocentiæ Je-
ſu & eorum malitiæ memoriam ſta-
tuitur. Ita eo, quo hypocritæ ſuam
tegi impietatem ſibi perſuaſum ha-
bent, in primis impietas manifeſta-
tur & divulgatur. Proinde ab inju-
ſticia temperemus permagni refert:
niſi delictorum ac tyrannidis no-
ſtræ, nunc agros noſtros, nunc præ-
dia magnificè extructa, tanquam
perpetua poſt nos indicia, ad om-
nem extare poſteritatem, velimus.

Hucuſq; principum & ſacerdo-
tum factum ſecundum literam pau-
cis perſecuti ſumus. Nunc myſtica NB.
quædam, doctrinam, admonitio-
nem & conſolationem uberrimam
continentia, expendamus.

1. Docemur typum & figuram,
de qua Gen. 37. v.26.27. impletam
eſſe. Ut enim Joſephus conſilio & NB
hortatu Judæ Iſmaelitis venditus
fuit; qua re poſteà factum eſt, ut
terra Goſen fratribus ejus occu-

panda & inhabitanda à Pharaone
„ concessa fuerit: Gen. 47. v. 5. 6.
Sic Jesus venundatus & morti tra-
„ ditus, locum nobis paravit, ubi ab
omnibus liberati molestijs perpe-
„ tuâ cum eo fruamur quiete & gau-
dio. Joan. 14. v. 2. 3. & 17. cap.
versu 24.

2. Admonemur nos omnes sub
„ peccati & Satanæ tyrannide ven-
ditos fuisse: Sed per JESVM Chri-
„ stum, qui pro nobis venditus erat,
redemptos & in libertatem vindi-
catos. Nunc igitur liberati à pecca-
to, mancipati estis justiciæ, Rom.
6. v. 18. Itaq; sicut stitistis membra
vestra serva impuritati & iniquita-
ti, ad patrandam iniquitatem: Ita
nunc sistite membra vestra serva
justiciæ ad sanctimoniam. Quum
enim servi essetis peccati, liberi era-
tis justitiæ. Rom. 6. v. 19. 20.

3. Consolatione prætereà hic ty-
pus efficacissimâ animos perfundit
nostros, non modo contra illam
spiritualem servitutem, in quam re-
dacti

dacti eramus: Sed & contra mortis "
terrorem variasq; molestias & la- "
bores, qui in hac peregrinatione fi-
delibus sunt sustinendi. Filius enim "
Dei peregrinus in hoc mundo fide-
libus suis, quibus in hac lachryma-
rum valle peregrinandum, quietis
locum peperit, ubi ab omnibus mo-
lestijs tuti quiescere poterint. Nam "
ager hic (sepulturæ locum intelli- "
ge) sanguine Jesu sanctificatus, "
corruptibilia hęc corpora sibi com- "
missa reddet & restituet. 1. Cor. 15.
ver. 42. 43. 44. quæ transferen-
tur in illam patriam ubi perpetua
erit quies absque molestia & gau- Greg:
dium sine morte. Gregorius in-
quit: Quis dicere, cujus intelle-
ctus capere potest? quanta sint "
gaudia, Angelorum Choris inter- "
esse, cum beatis spiritibus gloriæ
conditoris assistere, præsentem vul- "
tum Dei cernere, nullo mortis me-
tu affici, incorruptionis perpetuo "
munere lętari. Hactenus de facto il-

 lorum

lorum ejusque mystica significatio-
ne.

Nunc cur hoc factum sit atten-
„ damus. Pharisæi quidem hoc præ-
textu impietatem cælare, ac exter-
„ nam quandam mentiri sanctitatem
in animo habuerunt: Sed Deus hoc
„ ad longè alium direxit finem, nem-
pe ut prophetia, quæ extat Zach.
11. v. 13. compleretur.

NB. Commendatur hîc nobis Dei
providentia, qua omnia ad finem
suum dirigit. Longissimè enim ca-
„ sus & fortuna à Christi historia ab-
est. Consolationis hoc est refertis-
„ simum. Corda enim hominum ad
decreti sui executionem, ille cui o-
„ mnia parent, flectere novit. Psal.
31. v. 9. Nec conclusisti me in ma-
NB. num inimici. Imo quod inimici in
ignominiam tentant nostram, in sui
nominis gloriam nostriq; salutem
„ dirigere potest. Quæcunq; igitur
Dei providentia de nobis constitu-
„ it & decrevit, nobis iniqua videri
„ non debent. Nam ejus judicia, quã-
vis

vis non intelligamus, ſunt juſticia "
& veritas. Tobiæ 3. v. 2. Huic igi-"
tur gloria, laus & honor in ſecula
ſeculorum, Amen.

CONCIO OCTAVA.

Textus.

Vniverſa multitudo eorum prima luce vinctum Ieſum abduxerunt à Caipha in prætorium Pilati; Iudæi autem non introierunt &c. Nam antea ſimultas inter eos intercesserat.

ABſolutis & ad finem perductis ijs, quæ Chriſto in horto contigerunt, quæq; apud Caipham geſta & confecta ſunt: Nunc ad illum a-" ctum, qui res coram Pilato geſtas complectitur, accedamus. Ex inſti-" tuto igitur noſtro, actum hunc conſtituimus tribus explicare & ab-" ſolvere concionibus. In primâ harum, de abductione Chriſti ad Pilatum; de Judæorum adverſus eundem falsâ accuſatione; & ejuſdem

ad Herodem ablegatione agetur. In secundâ de Barrabæ & Christi longè iniquissimâ collatione dicetur. In tertiâ de innocentis Jesu condemnatione sermo habebitur. Nũc, illam partem, quæ de Christi, ad Pilati Judicium, abductione agit, tractabimus.

Partes hujus concionis principes tres constitui possunt.

I. De Pilati colloquio cum Judæis, Christum accusantib9, instituto.

II. De Pilati cum Christo congressu & colloquio, de criminatione ad se allatâ.

III. De Christi ad Herodem ablegatione.

De prima parte.

" Universa multitudo eorum surgens primâ luce.)

Christum in domo Caiphæ ludibrio expositum, omniq; contumeliarum genere affectum; & morti à Caiphâ ejusq; assessoribus adjudicatum, primâ luce Judæi ad Pilatum abducunt; adhibitisq; calum-

nijs,

nijs, eum condemnari, ac condemnatum in crucem agi, expetunt: sed Pilatus initio Judæis multò æquior, sententiam de Christo, nondum capitalis alicujus criminis convicto, ad illorum gratiam, ferendam non duxit.

Plura autem hîc enucleabimus. 1. De Christi ad Pilatum abductione agemus. 2. De Judæorum falsâ adversus Christum accusatione. 3. Deq; Pilati integritate & justiciâ civili, in examinãdâ causâ, dicemus.

De Primo. Videlicet de Christi ad Pilatum abductione. Hic circumstantias duas, temporis nempe & personarũm, à quibus & ad quam abducitur, considerabimus. Deinde causas, cur videlicet oportuerit Christum innocentiss. Pilati quoq; sisti judicio, investigabimus.

I. Quod ad circumstantias spectat, primò temp⁹ notatur, quod sc. primâ luce Christũ Pilato adduxerint, ut mortem ei ita maturarent.

~~Diligentia hæc~~ Judæorum in jure
" dicendo, ſi à recto profluxiſſet ju-
ſticiæ fonte, digna commendatio-
" ne fuiſſet. N~~am ſæpiſsim~~è fieri com-
pertum habemus, qu~~òd m~~ora iſta
" in judicijs m~~ultum & dam~~ni & peri-
culi judicio certantibus afferat; a-
" ~~deo ut cum multis~~ multò agatur me-
lius, ſi ſtatim judicum ſententiâ li-
" tem perdant, quàm poſtquam in
menſes aliquot, imò in annos, nunc
judicum, nunc litigantium malitiâ,
extracta fuerit, in judicio cauſam
obtineant. ~~Deinde~~ perſonæ, à qui-
bus & ad quam abducitur Chriſtus,
deſignantur; ~~videlicet ab~~ iniquiſſi-
mis J~~udæis ad Pila~~tum, quem tan-
dem æquè iniquum Chriſtus exper-
tus eſt.

II. Nunc cauſas, cur Chriſtum
Pilati quoq; ſiſti judicio oportue-
rit, inquiramus.

1. P~~rima cauſa~~ fuit ut Chriſti præ-
dictio, de qua. Matth. 20. v. 19.
impleretur. Tradent filium homi-
nis Gentibus, ut eum illudant & fla-
gellent,

gellent, & crucifigant. De hujusmodi prædictionibus ita memoriæ proditum accepimus à quo-„ dam: Licet prædictæ res à prohe-„ tis & ab ipso Christo, quos mendaces non fuisse certum est, aut jam evenerunt, aut suo tempore eventuræ sunt, ut antè prædictæ sunt; non ideo tamen quod prædictæ sunt evenerunt, sed quod venturę essent, prædictæ. Absit enim Christi præ-„ dictionem iniquitati ullam necessi-„ tatem attulisse, aut quicquam cum eâ commune habuisse, existime-„ mus.

2. Voluit coram gentium præside in judicium adduci, ut ita & gentes & judæos simul in necem Christi conspirasse constaret; ne scilicet haberent in quo gloriarentur co-„ ram Deo, sed salutem gratiæ & mi-„ sericordiæ divinæ acceptam referrent. Rom. 11. v. 32. Galat. 3 ver-„ su 22.

3. Tertia abductionis hujus causa fu-

» ſa fuit, ut patientię exẽplo nobis prę
iret, ſi quando à Caiphâ ad Pilatũ,
» hoc eſt, ab iniquo judice ad iniquio-
rem nos mitti & abduci contingat.

4. Quartò & ultimò Chriſtus in-
nocentiſsimus judicio præſidis huj»
ſiſti voluit, ne nos propter indigni-
tatem à conſpectu Dei juſtiſsimi a-
bigeremur: ſed per ipſum habentes
acceſſum ad gratię thronum, coram
tribunali Dei conſiſtere poſſemus.
Sive igitur per morbos & calamita-
tes nos adhuc in vitę hujus peregri-
natione verſantes ad judicium vo-
» cet: Sive cõgitatio, de ratione in ul-
timo illo judicij die reddẽdâ animũ
» ſubeat, hæc Chriſti ad Pilati judiciũ
abductio nos conſolari debet. Dica
» mus proinde cum Davide ex Pſal.
42. v. 11. Quid conſternata es ani-
ma mea, &c. Atq; hóc ſit dictum de
ipsâ abductione ejuſq; cauſis.

De ſecundo. Videlicet de Judæ-
orum in Chriſtum inſtitutâ accuſa-
tione, nunc orationem inſtituamus.
Plura autem perpendenda hîc offe-
runtur.

1. Su-

1. Superstitio & hypocrisis Judaica consideranda venit. Non enim
volebant in ædes Pilati intrare, ne
scilicet ex lege, Num. 9. v. 10. de
pollutis & contaminatis lata, à sacro Paschatos epulo arcerentur. De
hac re ita Augustinus: Alienigenæ
judicis prætorio contaminari timebant, & fratris innocentis sanguinem fundere non timebant: ne habitaculo contaminarentur alieno
verebantur, & ne contaminarentur proprio scelere non metuebant.
Quæ graviora igitur sunt legis judicium, misericordiam & fidem omiserunt, uti Christus inquit, Matth.
23. v. 23.

2. Confessio eorum de jurisdictione sibi detractâ. Non licet, inquiunt, nobis quenquam interficere. Fatentur enim vitæ ac necis potestatem jam penes Romanos esse:
unde facilè cõjecturâ assequi potuerunt vaticiniũ illud de Mess. Gen.
49. v. 10. impletũ esse: Nõ auferetur

sce-

ſceptrum de juda &c. Nullam igitur
„ condemnationis & abjectionis afferre poterunt excuſationem: Sed
„ tandem juſto Judicio Deus dedit eis ſpiritum ſoporis; oculos ut non vi-
„ deant, & aures ut non audiant, Rom. 11. v. 8. Illorum proinde exemplo edocti, tempus gratiæ agnoſcere gratâ mente incipiamus, ne juſto Dei judicio ſenſibus privati,
„ beneficia redemptionis non modò non videamus, ſed & propter ex-
„ tremam ingratitudinem illa ipſa no-
„ bis extremum exitium gignant.

In hac porro illorum tantâ cæ-
„ citate, admiranda Dei providentia elucet. Factum enim hoc aſſerit E-
„ vangeliſta, ut Chriſti prædictio, de qua Matth. 20. v. 19. perficeretur.
" Ita Chriſti inimici ſæpe iuſtrumenta ſunt, per quæ veritas Dei clare-
" ſcit & ſalus hominum perficitur.

Ut enim avaritia Judæ ſangui-
„ nem innocentem morti tradit, cu- jus effuſione omnes credentes re-
„ demptionem conſecuti ſunt: Sic
Pha-

Pharisæorum rabies quoq; & Satanæ aſtutia gloriæ Dei ac Chriſtianorum ſaluti militare coguntur. Omnia igitur bonis in bonum operantur. Rom. 8. v. 27.

3. Accuſatio in Chriſtum ipſa examinanda ocurrit. Quærenti enim Pilato, quodnam crimen in Chriſtum intenderent, primò reſponderunt ſeſe nunquam traditu-ros fuiſſe Chriſtum ei, niſi nocens eſſet. Tantum enim ſuæ tribui volunt juſticiæ & auctoritati, ut nullâ prorſus ampliori opus eſſe inquiſitione de rei veritate ducant: Imò æquum eſſe arbitrantur, ut Pilatus ipſorum acquieſcat conſcientijs, & tantorum virorum ſolam voluntatem & auctoritatem multis rationibus potiorem judicet: quod ipſum à multis hodie conatu non omninò irrito tentari, dolendum eſt. Deinde, Pilato illorum voluntati non acquieſcente, ſed cauſam, ratione officij, ad veritatis calculum revocante;

„ cante; falſa crimina, quaſi venenata aliqua tela, in Chriſtum jaciunt,
„ quod videlicet ab eo gentem everti; & eum tributa Cæſari ſolvi vetare, eumq; velle ſeipſum regem facere, deprehenderint. Affectati
„ autem regni crimen ideo ei intentant, ut nefariæ ſuæ cupiditatis miniſtrum Pilatum eò faciliùs facere poſsint. Fieri enim non poſſe ſibi perſuaſum habent, quin in necem Chriſti conſentiat Pilatus, ſi ipſum affectare regnum intellexerit. O
detestandos calumniatores, Medio iſto, ex Alexandri paraſitis uno, non inferiores, qui alios adhortari ſolebat, ne metuerent quodvis cri-
„ men in alios intendere. Is enim ſcelerato præcepto cauſam appoſitam
„ adjecit: Ut maximè, inquit, ſanet vulnus, qui delatus eſt, manet tamē
„ cicatrix. Minus, crede mihi, ab ijs peccatum fuiſſet, ſi ipſi mortem Chriſto intuliſſent, Pilatumq; & miſeram plebem unà ream mortis Chriſti non feciſſent. Quod n. ma-

jus

jus peccatum, quàm judicem, reluctante conscientiâ, vel auctoritate suâ, vel testiū falsorum comprobatione ad ferendā sententiā impellere? aut etiam imperitos homines ad delinquendum præmio & pollicitationibus allicere? Ne itaq; hujusmodi artibus Christi membris periculum vel vitæ, vel bonorum creemus, sedulò cavendū. Sed disquiramus hîc duo; alterū ân accusatio illorū veritati cōsentanea fuerit: alterum cur Christū calumnijs obrui oportuerit.

1. Christum autem criminibus illatis obnoxium minimè fuisse primò planum faciemus. Quod enim gentem avertere nunquam tentârit, imo ne cogitationem istam animo conceperit; aut Regiæ dignitatis appetens fuerit. Joh. 6. v. 15. testatum facit: Quod tributum Cæsari dependendum non vetuerit, ex Matt. 22. v. 21. liquet. Quis igitur non videt Pharisæos putidissima in Christum evomuisse mendacia?

Causas deinde si requiris cur Christum tam nefandis petierint calumnijs, plures afferri possunt. Primò enim id fieri oportuit, ut non modò Dei justiciæ satisfieret: sed etiam ut Ecclesiam semper odio, mendacijs & calumnijs mundi expositam fore indicaretur. Ut enim maximè sanam doctrinam sartam tectam conservet; Tamen non defuturi sunt qui Ecclesiæ crimina hæreseos & seditionis intentabunt. Sic, 3. Reg. 18. v. 17. Elias ab Ahabo accusatur, quod perturbet Israelem. Contra hujusmodi mundi furores illud Chrysostomi memoriâ repetendum: Timenda, inquit, sunt Christianis præsentis seculi gaudia, & optanda pro devotione mœsticia, quæ cœlesti pensetur læticiâ: pro amore Dei, odia humana optanda sunt: pro dilectione Christi, inimicorum insectatio appetenda. Nemo enim amatur à mundo, nisi qui execrabilis fuerit Deo. Seculi enim

enim eſt quodcunq; lætatur; Dei eſt, quod pro juſticia affligitur.

Ad hæc per tam nefandas petitus fuit calumnias, ut conſolationem non modò adverſus odium & allatas criminationes falſas haberemus: ſed etiam contra accuſationes, quibus nos Satanas aggravat die ac nocte, ante conſpectum Dei. Apocalyp. 12. v. 10. Ut enim vinculis Chriſti à peccati, mortis & inferni carcere liberati ſumus; ejuſq; ludibrijs honorifici reddimur in conſpectu Dei: Sic ejuſdem accuſatione à reatu abſolvimur & liberamur. Quoties igitur conſcientiæ ſtimulis vexaris, aut à Satanâ accuſaris, toties Chriſtum juſticiæ divinæ pro te ſatisfeciſſe, cogitabis. Unde Auguſtinus: Noſtra peccata ſua fecit, ut ſuam juſticiam noſtram faceret. Hucuſq; de accuſatione.

Tertio nunc loco, de Pilati, in examinandâ Judæorum accuſatione, modeſtia & integritate, ſermo-

1 nem inſtituamus. Primò ad ſuper-
ſtitioſos & ſuperbos Judæos Pila-
2 tus egreſſus dicitur. 2. deinde, quã
accuſationem adverſus Chriſtum
adferant, quæſiviſſe refertur. Nam
in illorum gratiam hominem, cri-
minis alicujus adhuc non convi-
ctum, capitis condemnandum non
ſtatuit. In Pilati facto & oratione
virtutes pulcherrimæ, qui judices
omnes mirificè condecorant, elu-
cent & conſpiciuntur.

1. Præditus eſt inſigni animi mo-
deratione, quæ in viro magnæ au-
ctoritatis ſummè neceſſaria eſt. Ab
„ horrent enim illi ab ipſius ædium
ingreſſu, qnem propter magiſtra-
„ tum ſummo honore afficere debe-
bant: Pilatus verò animum eò uſq;
„ demiſit, ut ad eos egredi non dedi-
gnatus fuerit. Memoratu digniſſi-
Imperat: Traian. mum eſt illud de TRAJANO im-
peratore: qui amicis inſimulantib⁹
„ eum, quod nimium ſe ſubditis fami-
liarem faceret, reſpondiſſe fertur:
„ Talem me præſtabo imperatorem
alijs,

alijs, quales privatus alios mihi exo-
ptarem. Rectè Salomon Prov. 19. v. "
12. Ceu fremitus leonis est ira Re-
gis: gratia autem illius tanquã ros in "
herba. Vide & expende quid suo re- "
sponso duro, & crudelitate Roboa-
mus ille effecerit, de quo 3. Reg. 12.
An non effecit, ut Israelitæ à domo
Davidis defecerint? P. Mimus in- "
quit: Pars beneficij est, quod peti-
tur, si bellè neges. Cavendum tamẽ "
hic est ijs, qui cum imperio sunt, ne NB.
se adeò demissè alijs exponant & "
abjiciant, ut eos, à quibus metui i- "
psos oportet, illi metuant: Quod au-
ctoritate suâ uti nescientibus con-
tingere solet. Comitas, ut quidam "
dixit, gravitate condita viros ma-
gnos decet. Ita enim munus suum NB.
honoratum reddere debent, ut seve- "
ritas à superbiâ & arrogantiâ abesse
judicetur. Huc illud Philonis: simul "
cum potentiâ mansuetudinẽ serva, "
ut non timendꝰ, sed reverẽtiâ dignꝰ
videaris illis, qui in te inciderint.

Ut autem magiſtratus modum ſervare diſcat, tria, dictante Agathone, meminiſſe decet; primùm, ſe hominibus imperare: alterum ex legibus imperare: tertium ſe non ſemper imperaturum eſſe.

2. Studium indagandę veritatis, & juſticia civilis in Pilato quoq; eminet & apparet. Quod enim crimen Chriſto intenderent, magnâ cum diligentiâ percontatur: haud æquum ducens, ut ex illorum relatu Chriſtum inauditum condemnet. Oportet enim magiſtratum pium cum judicia præcipitia cavere: ſunt enim noxia, Gen. 39. v. 19. 20. tum utramq; partem diligenter audire, & ad juſticiæ leges revocare. Rectè Seneca: Qui ſtatuit aliquid, altera inauditâ parte, æquum licet ſtatuerit, iniquus eſt. Alexander Magnus in capitalibus cauſis cognoſcendis ſolitus eſt alteram aurem occludere: interroganti cur id faceret, reſpondit: Defenſori ſeu reo alteram integram ſervo. Utinam

nam

nam non poſsit dici in quosdam no ſtræ ætatis judices & magiſtratus, quod Eſa. 1. v. 23. memoriæ mandatum eſt: Principes tui deſertores, " & furum ſocij, omnes donorum cu- " pidi, atque nummarij: pupillis jus " non reddunt, viduarum cauſas non " admittunt &c. Judicia autem præcipitia, ut dixi, magno ſtudio cavenda vel Ethnici nos docebunt. Anaxandridas, ut inquit Plutarchus, cuidam ab ipſo ſciſcitanti, cur ſeniores in Laedæmoniorum repub. plures dies ſumerent ad cognoſcendum in cauſis capitalibus: & ſi quis fuerit abſolutus, nihilominus obnoxius ſit legi? ideo, inquit, hoc " faciunt, quoniam ſi in capitis diſcrimine fortè erraverint, non eſt " corrigendi conſilij poteſtas; oportet autem à causâ liberatum, obno- " xium manere legibus: quòd fieri poſsit, ut ſecundum eandem legem " liceat aliquid rectius de eo ſtatuere, ut ubiq; in ſuo vigore maneat juſti-

cia. PERICLES rectè dixit, arboribus quidem excisis, facilè alias enasci, hominum jacturam reparatu haud ita proclivem esse.

De secundâ hujus concionis parte.

In hac secundâ parte primò, de colloquio Pilati cum Christo in prætorio instituto, agemus: Deinde de ijs, quæ extra prætorium in Judæorum consessu gesta sunt, dicemus.

De primo. Pilatus, auditâ & cognitâ Judeæorum in Christum criminatione & accusatione virulentissimâ, iterum ad Christum ingressus, an sit Rex quærit: Christus autem magnâ constantiâ Regem se fatetur, cujus tamen regnum non sit mundanum, sed æternum.

Rursum hîc duo perpendenda occurrunt, alterum de Pilati facto ejusq; colloquio cum Christo; alterum de liberrimâ Christi responsione.

Quod ad Pilatum spectat, commen-

mendatur primò ejus diligentia & "
indefessum studium indagandi ve- "
ritatem. Ut enim anteà ad Judæos
egrediabatur: ita nunc studio co- "
gnoscendi & eliciendi veritatem
ad Christum ingreditur. Deinde 2.
insigne humanitatis exemplum, o-
mnibus magistratibus exprimen-
dum & imitandum, in eo elucet.
Vocat enim ad se Jesum & cum eo "
amicè, leniter & moderatè agit de "
criminatione ad se allata: Non in "
gratiam Judæorum eum convitijs
proscindit. Cum aut rei sunt exa-
minandi, aut pauperum & vidu-
arum cognoscendæ causæ hæc se-
riò judicibus sunt meditanda, ne
vel Ethnico inhumaniores judi-
centur. Syrach. 4. ver. 8. Præbe
aurem pauperi non gravatè. Fun- "
gere officio tuo, ei q; amicè & co- "
miter responde.

Tertiò, quærit an sit ille Rex 3. "
Judeæorum. Ut enim antea ac- "
cusatores: ita nunc eum, qui tan- "

quam reus accusabatur, audit deq;
crimine objecto diligenter exami-
NB. nat. Judicibus Pilatus suo præit ex-
emplo, ne inauditum, ut suprà
„ quoq́ue monuimus, in cujusquam
gratiam condemnent: Sed utramq;
„ partem studiosè accurateq; audi-
ant & examinent. Juliani impera-
„ toris illud nobis hîc non est silentio
« prætereundum; Qui, quamvis im-
manissimus tyrannus, neminem ta-
« men, causâ inauditâ, morti adju-
dicare unquam consuevit. Cuidam
autem ex ijs, qui ipsi à consilijs fue-
runt, dicenti; Quis igitur reus per-
hiberi queat, si se excusandi pote-
stas cuilibet concedenda? respon-
dit: Quis ergo innocens esse pote-
rit, si solum accusationi acquieve-
rimus.

4. A Christo porrò interrogatus Pilatus, an ex sese habeat illa quæ de Regio Christi percontetur munere, vel ex aliorum relatu; Egone, inquit, Judæus? quasi diceret; quid mea refert qualis Messias sit vobis pro-

promiſſus, illa religionis veſtræ cura me non tangit: Tui Judæi affectatæ dignitatis Regiæ te accuſant; ab ipſis igitur me hæc accepiſſe ſatis conſtat: Si illi veram in te cauſam nondum attulerint; tu quid feceris ſine tergiverſatione aperias & in lucem proferas, ſaltem velim. Securè nimium permulti cum Pilato religionem contemnunt, ejuſq; curam non ad ſe, ſed ad paſtores pertinere perperàm judicant. In ijs verò quę hujus ſunt mundi, plus quàm curioſi exiſtunt.

5. Tandem, Chriſto aſſerente ſe ideo in mundum veniſſe, ut veritati teſtimonium ferret, Pilatus de veritate quid ſit, quæſtionem movet. Et profectò niſi abitum, reſponſo à Chriſto non expectato, maturaſſet, dulciſsimam de veritate concionem audiviſſet. Ita curis hujus ſeculi haud pauci avocantur, retardantur & abſtrahuntur, quo-

minus veritatis cognitione imbuantur.

Hactenus de Pilati facto ejusq; cum Christo, in prætorio, primo congressu, diximus: Nūc Christi responsum evolvam⁹ & expendam⁹.

℞. Primò stans coram Pilato, eum vicissim suâ urget quæstione, an videlicet ex aliorum relatione, illa quæ proferat, perceperit. Qua in-
" terrogatione ministros verbi Dei
" admonet sui officij, quod in eo sitū est, ut magnâ animi constantiâ &
" gravitate, nullo habito personarum respectu, quæ ad Dei gloriam spectant, tueantur, & propugnent. Sic, Matth. 11. v. 7. Joh. constantiam laudibus Christus extollit: Minimè
" igitur decebit pallium ad quemlibet accommodare ventum, aut cujuslibet
" venti impetu huc atq; illuc instar arundinis ferri. Eadem hac interrogatione, ad illam Pilati adhi-
" bitâ, tacitè Pilatum vult sui admonere officij; quod est, studiosè rei
" veritatem ex testibus fide dignis, inqui-

inquirere. An alij, inquit, hoc tibi de me dixerunt q. d. si vis Judex haberi æquus, non te accusatorum acquiescere calumnijs; sed injungere „ eis oportet, ut testimonijs indubita- „ tis me criminis alicujus convincāt. „ Quotiescunq; igitur de facto dubitatio incidit, hujus responsi memoriam pios judices conservare decet. NB.

Deinde ad quæstionem à Pilato propositam respondet. 1. Regem „ se fatetur. 2. Discrimen regni sui & mundani statuit. 3. Cur in mundum „ venerit, rationem addit, 4. Quæ sit vera Christianorum nota expri- „ mit. Ordine sequentes quæstiones ex Christi responso enucleabimus. 1. An JESUS sit Rex? 2. Qualis sit Rex, & quodnam discriminis inter hujus Regis & Regum aliorum regnum. 3. Cur hic rex in mundum venerit. 4. Quâ nam notâ ejus insigniti sint servi?

1. An sit JESUS Rex? Regem esse eum pluribus convincitur. 1. Nomina

mina ipſi indita hoc confirmant.
» Vocatur enim Hebræis Meſsias; & Græcis Chriſtus, propter unctio-
» nem illam Regibus Judæorum uſitatam. 2. Teſtimonia utriusq; teſtamenti idem teſtatum relinquunt. Pſal. 2. v. 6. Zach. 9. v. 9. Matth. 2. v. 11. Matth. 21. v. 9. Matth. 25. v. 34. 3. Typi veteris teſtamenti idem teſtantur, de quibus 2. Reg. 7. v. 13. Et 1. Paralip. 22. v. 10. 11. Nam quæ ibi dicuntur ſoli Jeſu propriè competunt.

» Quod Deus filium ſuum unigenitum Regem nobis dederit, conſo-
» lationis refertiſsimum eſt, contra omnes hoſtes, qui nobis inſidian-
» tur. Diabolum metuis? Is quam diu ſub hujus Regis tutelâ verſaris, ne capitis capillo nocere, ſine Chriſti
» voluntate, poteſt: Imò ne in porcos quidem minimum obtinet im-
» perium, ſine ejus permiſſu, Matth. 8. v. 31. 32. Morbis infeſtaris? Eo mandante, ſtatim recedunt. Inimicorum rabiem formidas? Ecce hu-

jus

jus Regis tanta eſt potentia, ut, eo loquente, retrò agantur. Pſal. 2. v. 9. Mortis terrore perculſus es? At abſorpta eſt mors in victoriam. 1. Cor. 15. v. 55. Ac ne fortè hoſtium multitudo terrorem tibi injiciat, audi Chriſtum te confirmantem. Luc. 12. v. 32. Ne time parve grex. Nam viſum eſt patri veſtro vobis dare regnum. Si igitur Rex noſter qua- " cunq; nos vexari voluerit calami- " tate, memoriâ repetamus illud Pau- " li ad Rom. 8. v. 35. 36. 37. 38. 39. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? &c.

II. Qualis rex Chriſtus; & quid discriminis inter Chriſti regnum & regna hujus mundi? Noſter rex eſt " Deus verus & homo, ad dextram " Dei Patris evectus, omnem poteſtatem habens in cœlo & in terra, " Matth. 11. v. 27. Johan. 3. v. 35. " Cujus quidem regnum eſt in hoc mundo, ſed non ex hoc mundo, id " eſt, non eſt mundanum, aut reliquo-

rum regnorum inſtar mutationi &
vanitati expoſitum, ſed æternum.
" Aliâs enim, quod ad fines regni
" ipſius ſpectat, ij ſeſe ſupra omnes
cœlos, & quæcunque cum in ter-
" râ tum in ipſis abyſsis continen-
tur, extendunt. Quocirca nos
qui Chriſtum regem agnoſcimus
" & profitemur, non in terra theſau-
ros congeramus, ſed congeramus
" nobis theſauros in cœlo, Matth.
6. v. 19. 20. 21. Sed quàm exiguus
eorum ſit numerus, qui terrenis
relictis, ad cœleſtia ſeriò & ex ani-
mo aſpirent, quis non videt? Ut
" puteus aquâ ſcaturit: Sic maxi-
ma mundi pars pravitatem ebul-
" lit. Jer. 6. verſu 7. Nobis autem,
qui Chriſto nomina dedimus, mun-
" dus ſit crucifixus, & nos mundo.
Nam ſi cum eo mortui ſumus, cum
eo etiam vivemus: Si toleramus,
etiam cum eo regnabimus. 2. ad
" Tim. 2. verſu 11. 12. Si igitur af-
fligimur, aut à filijs hujus ſeculi
" injuriâ afficimur, memoriâ repeta-
mus

mus Christi regnum non esse ex hoc mundo. Unde Joan. 16. versu 33. Christus dixit: In mundo oppresſionem habebitis: ſed confidite, Ego vici mundum.

Regnum itaq; Christi in quibus „ à regnis differat mundanis clarius videamus. I. Finibus differt. I. Nam regna mundana certis ſuis continentur finibus, & orbis terræ regionibus definiuntur: Christus autem dominabitur à mari uſque ad mare & à flumine uſq; ad terminos terræ. Pſal. 72. v. 8. Mich. I. verſu II. Heb. 2. v. 8. 2. Collectione & adminiſtratione. 2. I. Christi enim regnum propaga- „ tur & adminiſtratur Evangelij præ- „ dicatione: Mundana autem regna gladio & armis. Unde Chri- „ stus dixit Luc. 24. ver. 47. Oportuit prædicari in ejus nomine reſipiſcentiam & remiſsionē peccatorum. Vide Heb. I. v. 3. & Heb. 4. „ v. 12. II. Pro defenſione regnorum

mun-

mundanorum ſubditi ſeſe vitæ diſcrimini objicere coguntur; Sed ſolus Jeſus ſuos ſubditos de poteſtate tenebrarum eripuit ac liberavit. Col. 1. v. 13. Heb. 2. v. 14. III. Reges mundani ſuis ſubditis tributa imperant; At Jeſus Chriſtus ſubditorum ſuorum longuores in ſe tranſtulit, Eſa. 53. v. 4. Et principatum in ſuis humeris gerit. Eſa. 9. v. 6. IV. Reges mundani imperium tenent in corpora & bona externa: Sed Jeſus in animam quoq; imperium obtinet. Matth. 10. v. 28. Atq; ita multipliciter collectione & adminiſtratione regnum Chriſti à mundanis differt. 3. Beneficiorum collatione. Reges enim mundani caduca tantum & momentanea conferre poſſunt beneficia, non autem æterna; Chriſtus autem æterna & verè bona ſuis largitur. Rom. 14. v. 17. Cum hiſce beneficijs totius mundi theſauri ne minimâ quidem ratione conferri poſſunt. Quocirca ut à terrenis ad cœleſtia

ani-

animos nostros Rex noster avocare possit, non ex nostrarum cupiditatum libidine terrena hæc dispensat bona; sed ex sapientissimo voluntatis suæ beneplacito ea destribuit. Si enim semper rebus prosperis & ad voluntatem nostram affluentibus uteremur, Deo suam paradysum in cœlo relinqueremus, & pro terrenis æterna commutaremus.

4. Duratione. Nam regum mundanorum regna mutationibus & vanitati exposita sunt: Sed Christi regnum in omnem æternitatem stabilietur. Esa. 9. v. 7. Daniel. 2. v. 44. Exhortationi igitur Davidicæ, quæ extat Psal. 2. v. 10. 11. 12. aures faciles præbeamus: Et nunc reges, inquit, prudenter agite, erudimini judices terræ, servite JEHOVÆ in timore & exultate in tremore. Osculamini Filium, ne, fortè irascatur, Et pereatis in viâ, quum exarserit vel paululum ira

ejus: beati omnes qui ſperant in eo.

3. ~~Nunc, cur in mund~~um venerit Chriſtus, attendamus, veni, inquit, in mundum, ut veritati teſtimoniũ ferrem. Quid autem ſit veritas ipſe Chriſtus. Joh. 14. v. 6. docet: Ego ſum via, veritas & vita. V~~enit~~ igi-~~tur Chriſtus~~ ut veritati teſtimoniũ ferret, hoc eſt, ſui ipſius cognitione ac patris cœleſtis mentes humanas imbueret; & ſcientiam ſalutis daret, Luc. 1. v. 77. ~~ut omnis~~ qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Joan. 3. v. 15. ~~Contra innatam mentis~~ cæcitatem hinc conſolationem haurire debemus. Chri-~~ſtus enim non modò~~ eſt ſapientiæ iſtius cœleſtis doctor. Joan. 3. v. 31. 32. ſed & à Deo nobis datus eſt ſapientia, 1. Cor. 1. v. 30. Ad~~monemur~~ quoq; ut teſtimoniũ Chriſti recipiamꝰ. Qui n. recipit ejus teſtimoniũ, is obſignavit quod Deus verax ſit. Nam is quem miſit Deus, verba Dei loquitur. Joan. 3. v. 33. 34.

4. Po-

4. Postremò, quanam notâ subditi hujus Regis insigniti sunt, audiamus. Qui est, inquit Christus, ex veritate, audit vocem meã. Quicunq; igitur, audit vocem Christi; sermonem ejus servat eique credit; & vitam ac mores ad eum conformat, is Christi servus habetur. Joan. 8. v. 47. Joh. 10. v. 27. Contrà qui reijcit Christũ, nec recipit verba ejus, habet qui condemnet ipsum: sermo quem loquutus est Christus judicabit eum ultimo illo die. Joan. 12. versu 48. Quilibet apud se examen instituat, num audierit vocem Christi. Nam qui sermonem ejus audit & credit ei qui misit eum, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet, sed transijt à morte in vitam. Johan. 5. versu 24. Hucusque de Pilati cum Christo colloquio in prætorio.

Nunc secundo loco, ea quę statim extra prætorium acta sunt, at-

ſingamus. 1. Pilatus Chriſtum ad Judæos eductum innocentiæ teſtimonio ornat; & Chriſtum calumnijs Judæorum oneratum ad diluenda crimina provocat & invitat. Ex parte aliquâ judicis æqui obit munus: dum innocentem excuſat, & ſimul ei poteſtatem defendendi ſeſe facit. Sed peccat graviter non abſolvendo innocentem. Rectè enim Syrach. cap. 4. v. 9. Libera eum cui fit injuria, ab eo qui infert injuriam: neve parvum animum habeas in judicando.

2. Judæi indurati, poſthabito innocentiæ teſtimonio, in criminibus Chriſto intendendis ſine omni rubore perſeverant.

3. Chriſtus verò facilè animadvertens veritati nullum relictum locum, ſilentio & patientiâ injuriam ſibi illatam vincit: adeò ut ipſe præſes, ſilentij hujus admiratione teneri dicatur. Noſtrûm quoq; erit cum patientiâ admirari & adorare longanimitatem Dei, ſi quando ad injurias

jurias membris Christi factas silere & connivere videatur. Minimè e- nim statuendum Christum tacere, quasi non tangeretur & seriò affice- retur suorum oppreßione: Sed lon- ganimitatem posteà pœnæ gravi- tate est compensaturus. Hisce ita leviter perlustratis, causas silentij Christi paulò altius repetere, à re a- lienum non videtur.

1. Siluit Christus, ut linguæ mo- derationem nobis etiam atq; etiam commendaret. Aliud enim est tem- pus loquendi, aliud tacendi. Jaco- bi. 1. v. 26. 1. Pet. 3. v. 10.

2. Ut patientiæ exemplo, in ca- lumnijs tolerandis, nobis præiret. Tertullianus inquit: si apud Deum deposueris injuriam, ille ultor erit; Si damnum, ille restitutor: Si dolo- rem, ille medicus erit. Cyprianus: Semel vincit qui statim patitur. E- gregium patientię exemplum in Pe- ricle, Athenienſium duce clarißi- mo, prætermittere mihi non est vi-

NB. ſum : Is enim aliquando in foro
convitijs & opprobrijs impetitus à
quodam impuro atq; impudico ho-
mine, totum diem tacitus eum ſu-
ſtinuit, interim quod habebat ne-
gotij conficiens; veſperi domũ mo-
deſtè abijt, illo comitante, & maledi
centiæ nihil ſibi reliquum faciente:
„ Et tamen Pericles, cum jam ſe tene-
bræ noctis primæ intendiſſent, fa-
„ mulo ſuo mandavit, ut ei domũ ſuã
prӕluceret. Quantò igitur magis de-
„ cebit Chriſtianos, Chriſti exemplo,
calumnias & mendacia inimicorum
moderatè ferre; ſimulq; cavere ne
judicijs inter ſeſe turpibus confli-
„ ctari judicentur? Neque tamen in-
terdictum putabimus cuiquam jus
„ ſuum apud Judices repetere, & jure
ſeſe ab injuriâ vindicare. Perindè
enim eſt, ac ſi ad Deum confugere-
„ mus : modò tamen primùm res id
omninò poſtulet; prius tentatis vi-
„ js lenioribus; & vindictæ cupiditas
abſit. Agitur tamen multò melius
„ nobiſcum, ſi patientiâ injurias vin-
cere

cere conati fuerimus. 1. Cor. 6 v. 7. Amb:
8. Et Ambros. Illud est magnificum, "
si affectus contumelijs, Dei judici- "
um laudes.

3. Tertiò, ut nobis posset patronus 3.
& advocatus esse in conspectu Dei:
nobisque os aperiret, libertatemq;
clamandi Abba pater pareret: Gal. "
4. v. 6. ei silere placuit. Indignitate "
igitur propriâ nos à throno gratiæ "
deterreri non patiamur.

De tertia concionis hujus parte.

Pilatus, auditâ mentione Galilææ, Christum ad Herodem, Gali- "
lææ tetrarcham, mittendum statuit;
idq; in primis ut necessitatem con- "
demnandi Jesum in gratiam princi- "
pum & sacerdotum, quos offende-
re verebatur, effugeret. Sicut qui-
dam nostrorum Judicum, ortâ lite "
inter divites & pauperes, ne di-
vitum animos offendere videan- "
tur, aut apertâ injuriâ oppressos "
afficere, judicentur, subterfugia "

 quæ-

„ quærunt, interea, quomodo membra Jesu tractentur, nullam curam
„ agentes. Sed nequaquam licet magistratui in causarum decisionibus
„ judicia subterfugere & devitare: quin potius pro jure forti infractoque animo standum ducant, non tam potentum, quàm Dei favorem
„ curantes. Rectè Plato: Qui injuriam facit nemini, dignus ille quidem
„ honore: At qui non patitur, & impedit injuriosos, ne injuriam faci-
„ ant, plusquam duplici præ illo dignus fuerit honore. Ille enim uni, hic multis dignitate est comparandus.

Sed in hoc Pilati facto, Dei pro-
„ videntia quoq; elucet. Ut enim constaret, Jesum venisse ad vocan-
„ dum peccatores ad pœnitentiam. Matth. 9. v. 13. ideo, ad varij ge-
„ neris facinorosos duci quoq; voluit: Sed ut Herodes ejusq; aulici gratiam oblatam respuunt: sic multi etiamnum salutem in Christo exhibitam negligunt. Qua occasione in

au-

aulam Herodis miſſus fuerit Chriſtus diximus: Nunc quomodo ab impio Rege ejuſq; ſervis exceptus, aperiemus.

1. Herodes, viſo Jeſu, læticiâ perfuſus dicitur: ~~non quidem quod~~ " ~~cupiditate diſcendi quicquam à~~ " ~~Chriſto flagraret;~~ ſed quod ſtudio videndi prodigium, aut miraculum " aliquod teneretur. ~~Ita filij hujus ſeculi quærunt in Evangelio ſuas~~ vo- " ~~luptates~~, quas cùm Evangelium ipſis non permittat, ~~illud faſtidiunt,~~ " ~~irrident & contemnunt~~.

2. Interrogat Chriſtum de multis, non ut erudiatur, ſed calumniandi occaſionem nanſciſcatur. ~~Qui autem Informari cupit~~ à Chriſto, is tanquam diſcipulus cum humilitate diſcendi ſtudio eum accedere de- " bet. ~~Chriſtus vero Herodi nil~~ re- " ~~ſpondet~~, docens margaritas porcis non projiciendas & ſanctum cani- " bus non dandum Matth. 7. v. 6.

3. Herodes Chriſtum unà cum

suis aulicis ludibrio exponit. Raro enim Christus ejusq; verbi ministri honore, in aulâ impiorum Principum, afficiantur; sed cùm à Principibus, tum ab eorum servis ludibrio habentur. Si itaq; quisquam aulicis ludibrio sit, exemplo Christi se consolari debet. Notandum quoq; hic venit impij Principis ac Regis plerumq; esse servos impios. Syrach. 10. v. 2. Jud. 9. v. 9.

Cavendum autem ministris, quibus salus æterna cordi est, ne in gratiam principum Christo ejusq; membris vel leviss. inferant injuriam. Sic Regis Sauli satellites Abimelechũ perimere in Regis gratiam noluerunt. 1. Reg. 22. v. 17. Sic Abdiæ pietas commẽdatur, quòd centum vates quos impijssim. Ahabus morti destinaverat, subduxerit, & in subterraneis locis abditos pane & aquâ aliquandiu, contra Regis edictum, sustentaverit. 3. Reg. 18. v. 3. 4. Quod exemplum, Principum consiliarios & ministros imitari decet.

4. Al-

4. Alba veſte indutum Chriſtum, ~~pro~~ ſtulto ad Pilatum remittit. ~~Docemur Evangelij prædicationem gentibus eſſe ſtulticiam.~~ 1. Cor. 1. v. 23. Deinde candidæ veſtis indu-" mento Herodes vel ignarus, inno- centiæ teſtimonio Chriſtum ornat:" breviq; in regni ſui gloriam & ſplen dorem ingreſſurum indicat. Im-" ~~probrorum itaq; impro~~ba conſilia & blaſphemias ad ſui nominis glo- riam dirigere Deus novit. Quò e-" nim magis innocentia Chriſti pre- mitur, eò magis emergit & inclare-" ſcit. ~~Rectè Chryſoſt.~~ Nullo eget Chryſ. auxilio veritatis vis. ~~Quia etiamſi~~" infiniti eam extinguere velint, non" modò non obſcuratur; verum et- iam per eos ipſos, qui incommoda-" re conantur, illuſtrior & excelſior redditur, illos fruſtrà ſe torquentes deridens.

5. ~~Herodes & Pilatus reconciliari dicuntur.~~ Qui aliâs odio diſſi- dent inextinguibili, ad Evangeliū

ejuſq;

» ejusque professores persequendos, conspirant. Nobis autem erudien- » dis & instruendis hæc illorum reconciliatio servire debet. Si enim » infideles, dissensionibus depositis, tàm facilè in gratiam redeunt, quan » tò magis decet eos, qui volunt haberi membra Christi, odium & rixas deponere, & cum proximo amicitiam inire? Eph. 4. v. 32. Sed estote alij in alios benigni, misericordes, condonantes vobis mutuò offensas, sicut & Deus in Christo vobis condonavit: Huic gloria in secula seculorum Amen.

CONCIO NONA.

Textus.

PIlatus autem convocatis principibus sacerdotum &c. Et positis genibus adorabant eum.

IN proximâ præcedenti concione, de Pilati & cum sacerdotibus, de criminatione ad se allatâ; & cum Christo, de Regio ejus munere, institu-

ſtituto colloquio, diximus: ſimul-
que quid Chriſto in Herodis aulâ,,
contigerit, aperuimus: Nunc quo-
modo, & quibus medijs Pilatus"
Chriſtum, ab omni culpâ immu-,,
nem, è rabioſorum & furioſorum
Judæorum manibus eripere ac libe-
rare conatus fuerit, inquiramus.
Primò innocentiam Chriſti etiam
atq; etiam commendat: Deinde,
collatione inter Barrabam facinoro
ſum, & Chriſtum extra omnem po-
ſitum culpam, inſtitutâ, Chriſtum
liberare nititur. Sed crudeles & ob-"
ſtinati Judæi Barabam abſolvi cu-
piunt, dæq; Chriſto in crucem a-"
gendo clamores tollunt. Tandem,
ut Judæis gratificaretur ſimulq; ef-
feratam illorum iram & odium ſe-
daret, Jeſum innocentem flagellari"
curavit, eumq; militibus ignomini-,,
osè tractandum permiſit.

Partes concionis hujus princi-
pales ſunt tres.

I. De Pilati animo ad liberandum Christum valde propenso.

II. De uxore Pilati admonente eum in tribunali adhuc sedentem, ne in necem Christi justissimi consentiat.

III. De Christi flagellatione & coronatione.

De primâ parte.

Pilatus autem convocatis principibus) 1. Pilatus, ut Christum à criminatione illatâ vindicaret, sacerdotum principes de novo congregari & cogi curavit. 2. eosq; de Christi innocentiâ, sedulò admonuit: 3. Et occasionem, ex illorum consuetudine, liberandi Christum quæsivit. Sacerdotes autem non nisi morte Christi acquiescendum duxerunt: De singulis proinde enucleatè verba facere, animus est.

De primo. Pilatus, coactis & convocatis Sacerdotum principibus, Christi innocentiam ita commendat, ut eos injuriæ Christo illatæ

tæ insimulare videatur. Obit hac in parte Pilatus boni & æqui judicis munia, dum innocentem Christum pronunciare; & principes injuriæ accusare non veretur. Rectè Euripides de hujusmodi justiciâ civili: Nihil est, inquit, civitati præstantius, quàm leges rectè positæ. Nam & inferioris homo sortis; & qui ditior est, æquale jus experiuntur. Vincit autem minor majorem, si justam causam habeat. In eo autem cadit Pilati justicia, quod innocentissimum Jesum se ministris eorum flagellis afficiendum traditurum polliceatur. Novit Jesum omnis criminis expertem, cur igitur non culpâ ipsum liberat? Principum certè auctoritas & gratia obstiterunt. Prudentius & æquius Themistocles prætor, qui cum rogaretur à Simonide Poetâ, ut amicum, non adeò justam habentem causam, quàm commendatissimum sibi pateretur, respondit: Nec Simo-

Simonidem fore bonum poetam, nisi mensuram in canendis carminibus, quæ fundebat, curaret: neq; se bonum prætorem habitum iri, si legibus ac justiciæ, alicujus gratiam præposuisset. Utinam permulti hanc Themistoclis, in sententijs ferendis, dexteritatem & æqualitatem servandam & retinendam ducerent, tunc leges tam crebrò ad gratiam non flecterentur.

De secundo, videlicet de ipso innocentiæ testimonio, quo Pilatus Christum ornavit & auxit. Hic igitur paucis, in nostram doctrinam, admonitionem & consolationem, de innocentiæ Jesu, cujus sæpius fit mentio in hac historiâ, salutari usu differamus.

I. Innocentia ejus primò docet Christum, non pro suis passum esse delictis, sed pro nostris; imo pro totius mundi peccatis. Esa. 53. v. 4. 5. Si ab omni procul culpâ remotum filium tantis exponi calamitatibus Deus voluit, quid nobis futurum,

rum, ſi juxta legis rigorem agere nobiſcum Deus voluerit, exiſtimas?

II. Innocentia ejus deinde ad- " monet, in toto vitæ curriculo ita " vivendum, ut noſtræ integritatis " & pietatis teſtes, etiam inimicos, habere poſsimus.

1. Pet. 4. v.15. Ne quis igitur ve- " ſtrûm affligatur ut homicida, aut " fur, aut maleficus, aut tanquam pa- " trator malorum: Sed ſi ut Chriſtianus, ne pudefiat, imo glorificet Deum hac in parte. Hujuſmodi vi- " tæ integritas in ipſis Ethnicis magnopere celebratur. Unde illud de " Socrate: Qui cum jam morti deſti- Socrat: natus eſſet, Apollodoro complo- " ranti, dicentiq; , innocens morieris? Quid, inquit, num me nocentem " mori malles? Ea igitur mors libenter " ſubeunda, in qua criminis innocentia excuſatur homo. Huc illud de NB. Anaxandrida, Leontis filio: qui cuidam acerbè ferenti, quod coge-

retur urbe exulare, dixisse fertur:
" Ne, vir optime, exhorrescas exula-
re civitate, sed à Justiciâ exulare
" horrendum est. Innuit non esse
miseros, quibus incolumi innocen-
tiâ aliqua infertur calamitas: Sed e-
" os verè esse deplorandos, qui suâ
sponte discesserunt ab honesto, et-
iamsi nulla sequatur calamitas. Si-
" ve igitur calumnijs obruamur, sive
alia quacunq; calamitate afficia-
" mur, vitam innocenter egisse, plu-
pl. ximum momenti habet. Cum Pla-
toni relatum esset, esse nonnullos,
qui convitijs & maledictis eum in-
" sectarentur, respondit: At ego sic
" vitam instituam, ut illis non habe-
atur fides; Quantò igitur magis, e-
" xemplo Christi, nobis innocentiæ
studendum.

III. Tertiò, innocentia Christi
nos, contra omnes nostras noxas,
efficacissimâ erigit consolatione.
NB. Est enim Jesus Christus instar fide-
" lis fidejussoris, qui se vadem pro
" nobis dedit, nostrumq; debitum u-
nâ cum

nà cum pœnà in se transtulit, & justiciæ divinæ satisfecit, Chirographum, quod adversus nos erat, cruci affigens. Col. 2. v. 14. Quis igitur" intentabit crimina adversus electos" Dei? Deus is est qui justificat. Quis" est qui cōdemnet? Christꝰ is est, qui mortuus est, imò verò qui etiam excitatus est; qui etiã est ad dextram Dei, qui etiam orat pro nobis Rom." 8. v. 33. 34. Facessant igitur conscientiæ querelæ. Innocens enim pro nocentibus, satisfecit.

De tertio. Nunc Pilatus occasionem liberandi Christum ex Judæorum consuetudine oblatam existimans; eum cum Barabba confert: sibi persuasum habens Judæos non fore tam vecordes & obstinatos, ut hominem seditiosum, & latronem, Christo præferendum statuant: Sed Judæi invidiâ occæcati, vivificantem mortuos è medio tolli, & interficientem vivos mortis" metu liberari, expetunt.

Tria autem hîc ſunt perpendenda. 1. Dicendum eſt de Judæorum conſuetudine. 2. Agendum de eorum obſtinatâ malitiâ, & implacabili in Chriſtum crudelitate. 3. Tum Chriſti cum Barabba inæqualis collatio conſideranda.

De primo, videlicet de Judæorum conſuetudine: Ubi rurſum expendemus.

1. qualis illa fuerit. 2. In cujus rei memoriam recepta. 3. Et quatenus conſuetudo aliqua ferri poſsit & debeat.

1. Qualis fuerit eorum conſuetudo Evangeliſta indicat: In feſto autem conſueverat præſes dimittere unum ex vinctis, quem voluiſſent. In more itaq; illis poſitum fuit, feſto paſchali appropinquante, captivum aliquem, contra expreſſum Dei mandatum, dimittere.

2. In cujus rei memoriam, ſeu cur hac uſi ſunt conſuetudine?

Volebant hanc conſuetudinem in populo Judaico vigere & conſervari,

vari, in memoriam eductionis ex"
Ægypto; non contenti eſu agni Pa-
ſchalis ab ipſo Deo inſtituto, Exo."
12. v. 3. Hujus autem conſuetudi-"
nis approbatione, non modò, præ-
ceptis Dei aliquid addendo, impin-"
gunt; ſed & legem de homicidis
plectendis ac capite multandis vio-
lant. Sunt enim magiſtratus vicarij
Dei ejuſq; miniſtri, ultores ad iram
ei qui malè fecerit, Rom. 13. v. 4.
Quare non quid conſuetudo, in"
ſceleratis puniendis, ferat, ſed quid
jus divinum præcipiat & ſtatuat,"
magiſtratum conſiderare oportet.

Hìc autem ſingulari opus eſſe,,
prudentiâ judico: ne vel ſumma ty-
rannis imperium obtineat: (ſum-"
mum enim jus ſumma ſæpe injuria)
vel diſciplinæ virga neglecta jace-"
at: quod ubi fit, ibi omnem exulare
virtutem neceſſe eſt. De extremâ Senec:
tyrannide ita Seneca: Ferina iſta,,
rabies eſt, ſanguine ac vulneribus
gaudere. Idem memoriæ prodidit"

magiſtratibus non minus dedecori multa eſſe ſupplicia, quàm medicis
" multa funera. De diſciplinæ habenis, vitijs non laxandis, quidam ſic
" ait: Remotâ juſticiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia. Et Heſi-
Heſiod: odus in hanc ſententiam dicit: Hoc uno, reges olim, ſunt fine creati: Dicere jus populis, injuſtaq; tollere
Senec: facta. Rectè Seneca de hoc toto negotio ait: Pietate & juſticiâ, principes dij fiunt.

" 3. Quatenus toleranda conſuetudo? Valere debet, ut quidam di-
" xit, conſuetudo longo tempore confirmata, ſi præter jus & non
" contra jus aliquid approbat. Tunc enim legis vim habere debet: Sed ſi contra jus conſuetudo quicquam
Cyp: imponit; tunc tenenda eſt regula Cypriani: Non hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veri-
Tert: tatem. Et Tertullianus inquit: Veri-
" tati Dei nemo præſcribere poteſt; non ſpacium annorum, non patro-
" cinia perſonarum, non privilegia

regio-

regionum: quia Christus qui æter- "
num manet, viritatem se, non con-
suetudinem cognominavit. Ut igi-
tur homo nefarius, non melior quo "
senior; sed capitalior cēsetur, quàm "
is qui jam recēs se sceleri alicui per-
petrando dediderit: sic inveterata "
mala consuetudo eò magis est corri
genda, extirpāda & funditus tollen-
da, quo magis specioso venerandæ "
antiquitatis nomine tecta, decipiē-
dis hominibus & patrocinandę ma- "
litiæ est accommoda. Ne itaq; mala
consuetudo in legē abeat, sedulò &
studiosè cavendū. Nam, Philone at Philo:
testante, diuturnus mos, naturâ ipsâ
firmior est: & leviora peccata, si nō "
prohibeas, subinde nascuntur & au- "
cta magnum capiunt incremētum.
Atqui hoc de consuetudine dictū. "

De secundo videlicet de Judæ-
orum malitiâ, & horrendâ e-
orum cæcitate.

De Jesu Chr: vitâ innocētissimè a-
ctâ, ex multorū relatione, nō potuit

non illis constare; & tamen ad eum dimittendum animo non moventur: imò ad invidiam ipsi conflandam, populum etiam, ut de eo in crucem agendo, clamores edat, incitant & inflammant. Causam requiris cur tantâ animi obstinatione de Christo innocentiss. crucifigendo clament? solâ invidiâ eos adeò in Christum efferatos invenies.

Matth. 27. v. 18. Sciebat, inquit, de Pilato verba faciens, eum per invidiam ab eis esse traditum, Ægrè enim Judæi ferebant doctrinam depravatam & mores deploratos à Christo acrius taxari. Invidiæ rubigo, inquit Cyrillus, nihil videt, sed excæcat animam & filia est superbiæ. Nã superbus non potest non esse invidus. Gregorij Nazianzeni illud, de invidiæ effectis, nobis non est prætermittendum: Hæc, inquit, & luciferum (diabolum, nunc principem tenebrarum) obscuravit, ob mentis elationem prolapsum: indignum enim atq; intole-

tolerandum ducebat, ſe cum divinus eſſet, non Deum quoq; exiſtimari: & Adamum, per voluptatem & mulierem circumventum, è paradyſo expulit. Adductus eſt enim, ut Deitatem ſibi invideri crederet, dum à ſcientiæ ligno arceretur. Hęc & Cainum ad inferendum fratri necem impulit, quod purius ſanſtiuſq; ſacrificium æquo animo ferre non poſſet. Hæc & mundum immundè atq; incompoſitè ſe gerentem aquis texit; & Sodomitas igne obruit. Hæc & Dothan & Abiron adverſus Moſen furore elatos, in terram defodit, & Mariam, quæ adverſus Moſen tantum murmuraverat, leprâ infecit. Hæc & Prophetarum cruore terram contaminavit, & ſapientiſsimum illum Salomonem per mulieres perculit. Hæc & illum laqueo dignum Judam, exigua pecuniâ illectum, proditorem effecit; & Herodem puerorum interfectorem; & Pila-

" tum Christi carnificem. Hæc & Israelem cribravit ac dispersit, ne nũc quidem adhuc è peccato suo emergentẽ &c. Et Chrys. Per eam mors venit in mundũ: propter ipsam Abel est interemptus; David periculũ cædis subijt; & Judæi Christum interfecerunt. Cyprianus inquit: Judæi inde perierunt, quod Christo maluerunt invidere, quam credere. Ab invidiâ igitur, radice malorum omnium, fonte cladium, seminario delictorum, materiâ culparum temperare discamus.

Ex servis autem clamores edentibus, de Christo in crucem tollendo, vulgi inconstantissimi naturam optimè cognoscere licet. Qui n. vulgo immobile, paucis interjectis diebus, honorẽ regis detulit, eum nunc in crucẽ agi expetit. Rectè Seneca: O funesto multis populi, Diruſq; favor, qui cũ flatu vela secundo ratis implevit, vexitq; procul, languidus idẽ deserit alto, sævoq; mari. Et Juvenalis inquit: Turba tremens sequi-

quitur fortunam semper, & odit Damnatos &c. Exemplũ requiris? En habes in Aristide, cognomento justo: qui cum ostracismo ab Atheniensibus in exilium ageretur, ac rusticus quidam, nulla literarũ cognitione præditus, testulam ad eum deferens jussisset, ut Aristidis nomen inscriberet: An nosti, inquit Aristides, Aristidẽ, & ab eo an ullam unquam passus es injuriam? Eo autem negante Aristidem sibi cognitum, sed molestè ferente cognomine justi eum insignitum iri, silentium sibi imposuit Aristides, ac nomine suo testulæ inscripto, eã reddidit. Quid magis vulgi arguit inconstantiam & levitatem, quàm non cognitum, & quidem eum, à quo nullam unquam acceperit injuriam, condemnare: Cum itaq; in vulgo tanta sit varietas & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio, ut inquit Cicero, ei nos nullo modo credamus.

Por-

Porrò non prætermittendum
» videtur, populum à principibus incitatum & instigatum, ut de Chri-
» sto cruci affigendo, & Barabba periculo mortis liberando clamores
» tolleret: Quo monemur malos in Ecclesiâ doctores, & iniquos in repub. magistratus, pestem esse venenatam. Ut enim, attestante Cicerone, mare quod suâ naturâ tranquillum est, ventorum vi agitatur:
» Sic populus sua sponte placatus, hominum seditiosorum vocibus, ut
» violentissimis tempestatibus, at-
» tollitur.

De tertio, videlicet de Christi iniquissimâ cum Barabba comparatione. Ubi considerandum. 1. Quis Barabbas ille fuerit. 2. Quantum inter Barabbam & Christum discrimen? 3. Cur Christus homini sceleratissimo comparatus fuerit?

Etymo. 1. Quis & qualis fuit Barabbas? Barabbas, si etymon spectes, rectè dicitur patris filius, cujus malitiam

tiam toti civitati notam & perſpectam fuiſſe, Evangeliſtæ teſtantur.
Et, procul dubio, nimiâ patris indulgentiâ talis evaſit. Blanda enim patrûm ſegnes facit indulgentia natos. Sed hujusmodi patris filij, delicatè nimium educati, poſteà patriæ & parentibus, omnibuſq; ſibi vinculo vel affinitatis, vel conſanguinitatis devinctis, damno & dedecori fiunt. Parentes ſui eſſe officij admonentur rectè ſuos educare liberos. Magiſtratus vero diſcat hujuſmodi Barabbas, ideſt, ſeditioſos paciſq; publicæ turbatores maturè coercendos & frenandos, ut malitiæ eorum finis imponatur. Eleganter Seneca inquit: Qui non vetat peccare cum poſsit, jubet. Et Cyprianus: Puniantur à te, ne tu puniaris pro illis.

2. Quantum inter Chriſtum & Barabbam diſcrimen? 1. Chriſtus fuit auctor & princeps pacis: Barabbas latro & ſeditioſus. 2. Chri-

ſtus vulnera omnium ſanavit, ac
» mortuis etiam vitam reſtituit: Ba-
rabbas multis vulnera inflixit & lu-
» cis hujus uſurã ademit. 3. Deniq; in
Chriſto perfectiſsimum & omnibus
» numeris abſolutiſsimum omniũ vir-
tutũ exemplar fuit: Barabbas verò
quantus quantus fuit, omni vitiorũ
genere cumulatus fuit. Vides infini-
tum & immenſum inter Chriſtum &
Barabbam diſcrimen extitiſſe; & ta-
„ men Barabbas Phariſæorũ & populi
ſuffragio liberatur. Idem certè per-
» multis contingit. Nam ſeditioſi, pa-
cis & concordiæ turbatores, impu-
» niti relinquuntur; imo in eorũ ſcele-
ra manifeſtiſsima ne quidẽ aliquan-
» do inquiritur: interim de innocen-
tibus conjurationes fiunt, cum con-
trarium fieri ex uſu Reipub. eſſet.
Nam ut unius improbi ſupplicio
multorum coërcetur improbitas; ſic
unius licentia peccandi occaſionẽ
» permultis peperit. Ure igitur & ſe-
» ca, ut inquit Cicero, ut membro-
rum

rum potius aliquod, quàm totum corpus intereat.

3. Nunc, cur Christus sceleratissimo voluerit conferri homini, videamus. 1. Prima causa fuit, ut vaticinio, de quo Esa. 53. v. 12. satisfaceret: Cum iniquis reputatus est. 2. Ut animo volveremus quàm fæda res sit peccatum, propter quod Christum in tam profundam demergi ignominiam, ut vel latrone judicatus fuerit abjectior, oportuerit. 3. Ut inde firmam adversus iram Dei haurire consolationem possemus. Nam ideo in profundum ignominiæ se demergi passus est, ut nobis ex perpetuâ extractis ignominiâ, ascensum in cœlestem gloriam pararet: imò ideo latrone habitus is fuit abjectior & deterior, ut nos ab æternâ eriperet ignominiâ ac morte, & Deo ejusq; sanctis Angelis aggregaret.

De secundâ hujus concionis parte.

Pila-

Pilatus jam ſedens in tribunali ab uxore admonetur, ne in innocentiſsimi Jeſu necem conſentiat: ſed de eo liberando etiam atque etjam conſilia capiat. De hac re ita Lyra: Sicut Diabolus per mulierem mortem intulit: ita per mulierem vult Chriſtum è manibus Judæorum liberare, ne, per mortem ejus, mortis amittat imperium. Sed veritati maximè eſt conſentaneum, hujus mulieris ſomnium ideo Dei gubernatum providentiâ, ut teſtimonium mulieris, de Jeſu innocentiâ omnibus innoteſceret; & judæi ita redderentur magis inexcuſabiles; & Judex ipſe, à quo damnatus Chriſtus, minus excuſationis haberet. Sed, hiſce omiſsis, ſequentes doctrinas expendamus.

I. Modeſtia uxoris Pilati commendatur. Per nuncios enim illa de re maximi momenti cum marito, cauſas jam cognoſcente, agit, ne ſibi fori gubernationem arripere videatur. Sic honeſtæ mulieres per

alios,

alios, quæ in foro exequenda ſunt, expedire debent.

II. Conſilium ipſum Pilato datum, ne ſcilicet ſuffragium de Chriſto tollendo det, uxores, quarum viris Reip. adminiſtratio commiſſa eſt, admonet, ut eos ab impietate & injuſticiâ dehortari & retrahere ſtudeant, ne iniquitas eorum in utriuſq; poſteritatem tantem redundet. Meritò BERENICES, Ptolomæi uxoris, pietas omnibus commendata eſſe debet: Cum enim Rex ad talos ſederet, & aleâ luderet; aſsiſtens quidam condemnatorum ipſi nomina recitabat, & quibus criminibus obnoxij erant, referebat, ut ille, quinam mortis ſupplicium commeruiſſent, decerneret: BERENICE verò uxor ejus, accepto libello è pueri manibus, non permiſit, ut ad finem uſq; legeretur, dicens: Non ſic obiter advertendum eſſe animum, cum de hominis ſalute diſceptaretur: Sed

cogitandum & relinquenda ludi-
» cra. ~~Non enim ſimil~~em eſſe caſum
talorum & corporum. H~~is audit~~is
» ~~delectatum fer~~unt Ptolomæum,
neque poſteà unquam inter luden-
» dum de cauſis capitalibus cogno-
viſſe. Hujus & aliarum ſimilium
veſtigijs mulieres, penes quarum
viros imperium & decernendi po-
teſtas eſt, inſiſtere meritò debe-
rent. S~~ed quid fi~~t? Impiè illius
NB. Jeſabelis impia & noxia premunt
permultæ veſtigia, quæ conſilia in-
vadendi in poſſeſsionem vineæ
Nabothi excogitavit & ad finem
perduxit 3. Reg. 21. verſu 7. 8. &c.
» quam impietatem & injuſticiam in
corpore luiſſe. 4. Reg. 9. verſu 33.
» &c. legitur: imò non illa ſolum hu-
jus injuſticiæ causà, ſed & domus
» Ahabi tota, deleta eſt. 4. Reg. 10.
verſu 17.

NB. V~~iri autem~~ qui cum imperio
ſunt, conſilia muliebria non omni-
no rejicienda, ſed utiliter audien-
da diſcant. ~~Nocuit eni~~m ſæpius u-
xorum

xorum monitis, præſertim earum, „
quæ inſingulari aliqua pietate & „
prudentia præditæ ſunt, non pa-
ruiſſe. Exemplo ſit Cæſar, qui ſi
Calphurniæ uxoris ſomnio & con- „
ſilio aliquid dediſſet, in præſentiſſi- „
mum vitæ periculum, eo die, quo
à conſpiratoribus 23. Vulneribus „
confoſſus eſt in curia, non incurriſ-
ſet. Et quàm ſalutare Abigaelis „
conſilium Davidi fuerit, literæ ſa-
cræ teſtatum faciunt. 1. Reg. 25. „
ver. 23. 24.

Placillæ, Theodoſij, Romano-
rum imperatoris uxoris, pietas ra-
ra, non eſt nobis ſilentio pætere- „
unda: quæ cum videret maritum „
à pietatis veræq; religionis ſtudio
alienum magis eſſe, quàm impe- „
ratorem deceret, ſubinde ad eum
dixiſſe fertur: Conſiderare te o- „
portet, ſuaviſsimè conjunx, quis
anteà fueris & in quem locum te „
evexerit univerſitatis hujus De- „
us. Si enim perpetuam ejus rei

" obtinueris memoriam, non prorsus te ob accepta beneficia erga eum " ingratum præstabis: sed ex præscripto legum Dei, quod ab eo accepi- " sti, gubernabis imperiũ, & ita eum, qui tibi illud ut fideli ministro, commisit, ritè coles. Quis igitur non " videt consilijs ac monitis mulierum aliquando parendum? Neq; tamen " conjugum imperijs obnoxios viros convenit.

Porrò qui judicijs exercendis præsunt, aut aliâs imperium obtinent, vocis & consilij hujus memo- " riam; nihil, inquit, tibi sit cum justo isto: nunquam deponere de- " bent: sed semper in auribus sonabit eorum; ne vel turpis lucri cupidita- " te incensi, vel odio inflammati, aut ullâ alia re commoti, quicquam, quod justiciæ repugnet, tentent & aggrediantur.

De tertia parte.

Pilatus tandem, ut vel hac ratione Judæorum animos, nimium in Jesum exacerbatos, mitigaret, & à

mor-

mortis ſaltem pœnâ Jeſum eriperet,„
eum flagellis affici curavit: ſed cum
Pilatum non fugeret Jeſum invidiâ"
accuſatum, in legem juſticiæ hîc"
graviter impingit. Non enim opor-
tet ita magnatum aucupari gratiã,
ut juſticiæ limites excedere videa-
mur. Milites quoq; Chriſto flagel-„
lato plurimas injurias contumeliaſ-
q́ue in gratiam pontificum impo-"
nunt: ſed ſi dominum gloriæ co-„
gnoviſſent, contumelias tam infan-
das in eum non edidiſſent, 1. Cor.
2. v. 8. Quis non hanc mundi cæci-
tatem horribilem miretur? Quæ ve-"
rè ſunt regia, magnifica & potentia„
ac illuſtria, qualia cœleſtia, ſpiritu-
alia & æterna, à mundo ludibrio
exponuntur, & pedibus quaſi con-
culcantur: Quæ verò ipſiſsima ſunt
vanitas & fortunæ ludibria extol-
luntur, omniq; admiratione digna
cenſentur. Nos vero hac mundi fal-"
sâ perſuaſione noſtros offendi ani-„
mos non patiamur: quin potius"

cum Christo nos omni calumniarum genere vexari exoptemus, quā bonorum cœlestium jacturam facere ullam velimus. Heb. 11. versu 24. 25. 26.

Nunc ipsam Christi illusionem considerabimus: & in quibus salutaris illusionis hujus meditatio sita sit, videbimus.

N. De primo. 1. Flagellis affectus est Christus non modo ab uno carnifice: Sed à multis iniquissimè est tractatus. Hoc autem contumeliæ genus subire voluit sponsor noster, cùm ut patientiæ exemplum nobis relinqueret; tum ut dolorum ac morborum flagella, quibus carnem nostram lascivientem domare & castigare Deus consuevit, in suo corpore sanctificaret.

2. Corona, ex spinis contexta, capiti ipsius imposita est. Carnifices quidem eum per contemptum & contumeliam coronant: Sed pater cœlestis eorum manibus ad eum coronandum utitur. Psal. 2. ver-

versu 6. Nam in perpeſsionibus triumphus ejus.

3. Purpurâ ornatus eſt. Purpura autem laborum, certaminum ac victoriæ ſignum eſſe ſolet. Hinc ſanguineo prædita eſt colore. Purpura vero ornari voluit propter gravißimas cauſas, videlicet 1. ut certamen hoc mortis pro nobis à ſe ſuſceptum ſignificaret. 2. Quid nobis in hujus mundi theatro expectandum indicaret. 3. ſimulque de letâ victoriâ obtinendâ certiores nos redderet.

4. Colaphos ei impingũt: ne perpetuis nos plagis diaboli afficeremur.

5. Arundinem ei tradunt, volentes ſignificare Chriſti imperium ac regnum nullo munitum præſidio eſſe: Sed Deus ipſe hunc ſuum filium ferreo armat ſceptro. Pſalm. 2. verſu 9.

6. Regem illum ſalutant. Ut ignominiâ Chriſtum afficiant, hunc ei deferunt titulum: Sed re ipſa rex

erat, non mundanus, ſed æternus. Nunc, in quibus ſalutaris & pia illuſionis hujus meditatio conſiſtat, expendamus. 1. Primò hæc illuſio admonebit nos juſticiæ & iræ divinæ adverſus peccata noſtra. Nam, ut refert Auguſtinus, in ſpinis eum „ noſtra peccata pungebant: imò ini- „ quitates noſtræ hæc omnia, quæ „ perpeſſus eſt, in ipſum effuderunt.

2. Deinde in hac Chriſti illuſione, quis ſit regni Chriſti ſtatus in hoc mundo tanquam in ſpeculo contemplari licet. Non enim eſt „ Chriſti regnum gloriâ externâ & delitijs plenum, non potentiâ, hu- „ manisve præſidijs ſuffultum: ſed ſpinis refertum, & laboribus ac cer- „ taminibus & periculis plenum. Non igitur violas & roſas, hoc eſt omnia fœlicitatis genera expectemus; ſed de voluntate Chriſti cogitemus, de qua Matth. 16. v. 24. Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Quemadmodum

dum enim Chriſtus per meras cru- ces gloriam patris occupavit: Ita" ejus fert voluntas, ut per varias ca-" lamitates ad cœleſtem gloriam a- ſcendamus. Act. 14. v. 22. Qui-" cunq; proinde, ſub Chriſti militans vexillo, delitias, luxum & mundi gaudium expectat, ſe ipſum fallit. Nam hac viâ ad cœleſte gaudium NB non pervenire cuiquam contigit.

3. Tertiò hæc eadem Chriſti illu- ſio mentes noſtras adverſus conſci- entię vulnera omneſq; hujus ærum- noſæ vitæ moleſtias efficaciſsimè confirmat. Chriſtus enim pro nobis" flagellis affectus, ut ejus vulneribus ſanitati reſtitueremur: imò vibices" ejus ſunt inſtar emplaſtri, quo vul-" nera conſcientiæ, aſtu Satanæ in-" flicta, ſanantur. Eſa. 53. v. 5. Sic purpurâ ornari voluit, ut innocen- NB. tiæ veſtes, quas Adam conſpurca- vit, reſtitueret: Spineâ coronâ in-" ſigniri non recuſavit, ut æternæ vi-" tæ coronam credentibus in ſeſe pa-

 raret,

raret, eosq; perfectè beatos tandem redderet. Dicamus itaq; cum Bernhardo, Respice Domine in faciem Christi tui, qui tibi usque ad mortem obediens factus est, nec recedant ab oculis tuis cicatrices ejus in perpetuum, ut memineris quantam ab eo pro peccatis nostris satisfactionem acceperis. Huic igitur laus & honor in secula seculorumm, Amen.

Bern. hardi.

CONCIO DECIMA.

Textus.

Exivit iterum Pilatus & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, &c. Iesum autem flagellatum & illusum tradidit illorum arbitrio, ut cruci figeretur.

Duas priores partes istius actus, qui res coram Pilati prætorio gestas, complectitur, persecuti sumus: Nunc tertiam, quæ de Christi con-

ſti condemnatione & Barabbæ dimiſsione agit; attingemus.

Pilati enim conſtantia omnis, in juſticiæ partibus tutandis, hoc quaſi ariete oppugnatur & dejicitur, quod non ſit Cæſaris amicus, ſi Chriſtum abſolvat.

Partes concionis hujus principales eſſe poſſunt tres.

I. De Pilati cum Judæis colloquio: & Judæorum obſtinatâ malitiâ.

II. De ejuſdem cum Chriſto colloquio.

III. De innocentiſsimi Jeſu condemnatione.

De primâ parte.

Exivit iterum Pilatus) Duo ſunt hic expendenda. 1. Pilati ſtudium & animus, ad liberandum Chriſtum, propenſus commendatur. 2. Hoſtium Chriſti pertinacia depingitur.

De primo. Ut Pilatus animos Ju-

dæorum in malitiâ obfirmatos & induratos ad commiſerationem flectere poſsit, Chriſti miſerabilem faciem eis oſtendit: Ecce, inquit homo ſcilicet commiſeratione dignus; ijs autem adhuc clamantibus crucifige, crucifige dicit Pilatus; accipite vos eum & crucifigite: Ego non invenio in eo cauſam.

Quia autem ſuprà de Chriſti innocentiâ, & Pilati juſticiâ civili, à nobis dictum eſt: Nunc pauca, de miſerabili Chriſti vultu, dicere decrevi. Geſta enim ſunt hæc omnia fine longè diverſo ab eo, quem aut Pilatus, aut Judæi animis conceperunt ſuis.

1. Primo docet hæc miſeranda Chriſti facies, vaticinia Prophetarum monumentis celebrata, impleta eſſe. Pſal. 22. v. 7. Ecce vermis ſum & non homo: hominum opprobrium & contemptus populi. Eſa. 53. v. 3. Non eſt ſpecies ejus, neq; decor, & vidimus eum & non erat aſpectus. Eſa. 63. v. 1. 2. Quis eſt

est iste qui venit de Edom tinctis ”
vestibus &c.

2. Deinde nos justi Dei judicij ”
adversus peccata nostra hæc eadem Christi facies admonet; ut cum ”
alia peccata omnia, tum maximè ”
superbiam fugere & detestari incipiamus. Philip. 2. v. 5. 6. 7. 8. Pudeat igitur hominem suæ superbiæ,
propter quem Dei filius infra omnes homines fuit exinanitus.

3. Tertiò, nos non modò contra contumelias & injurias, quibus ex- ”
positi sumus, consolatur: sed & de Dei Patris erga nos dilectione, & a- ”
more filij ejus unigeniti nos confirmat. Christus enim pro nobis fieri ”
voluit opprobrium, ut nos ab æternâ confusione ereptos, coronæ glo- ”
riæ æternæ participes redderet. De hac Christi abjectissimâ in oculis hominum formâ, ejusq; ad nos emanante utilitate ita Anshelmus:
Ecce quomodo Rex & dux tuus ”
confusione repletur & humiliter su- ”
stinet,

ſtinet, ut te ab æternâ confuſione
eripiat.
2. De ſecundo. Tanta eſt hoſti-
» um Chriſti immanitas, ut non mo-
do non ullo miſericordiæ ſenſu tan-
» gantur: Sed majores concitent, de
eo tollendo, clamores: novumq́;
crimen, quod ſcilicet ſe filium Dei
fecerit, affingant. Animum ad-
verte hîc, quæſo, & quo in loco ſit
veritas apud homines præfractæ
» mentis, intelliges. Profeſſus eſt
ſe Chriſtus eſſe filium Dei, ideo
» morte dignus cenſetur: Vera di-
xit, & veritas negatur & damna-
» tur. Eſſe enim eum filium Dei u-
nigenitum vox è cœlo prolata,
» Matth. 3. verſu 17. teſtatum ſatis
facit.

Quod autem ad legem eorum,
cujus auctoritatem prætendunt,
ſpectat, videntur reſpicere ad le-
gem, Deut. 13. v. 13. 14. de blaſphe-
» mis lapidibus obruendis. At ſi man-
datum divinum, in lege præſcri-
» ptum, ipſis cordi eſt, ejusq́; viola-
tio

tio adeò ipsis molesta, cur non ex legis præscripto de Christo statui volunt? Legem igitur Dei suæ ini- " quitatis & extremæ impietatis ve- " lamen faciunt, quam tamen non suâ " definire libidine, sed ex Dei volun- " tate, deberent. Quanto autem in pretio leges meritò habendę essent; ex Antiochi III. Asiæ Regis, facto, perpetuâ memoriâ dignissimo, planum fiet; qui omnibus regni sui nobilibus scripsisse fertur: Si quid in " literis, quæ ejus nomine scriberen- " tur, legibus repugnaret, crede- " rent se ignaro scriptas fuisse, & i- " deo non parerent. Archidamus, " Zeuxidami filius, rogatus, quinam essent Spartanæ civitatis præfecti? " Leges, ait, & legitimi magistratus. " Rectè quidem ille judicavit. Nam ubi non ex legum præscripto judi- " cia exercentur: Sed ex hominum " arbitrio, ibi summam vigere injusti- " ciā, necesse est. Solō proinde percō " tanti cuidā, quomodo optimè civi- "

tates

» tates habitarentur, reſpondit: Si cives principibus, principes legibus
» obediant.

De Secundâ parte.

Pilatus, audita illa criminatione in Chriſtum, quòd honores filij Dei ſibi vendicaſſet, deintegrò, undenam Chriſtus ſit, quæſtionem movet. Metuebat enim ne, ſi ex Dijs originem traheret, iram & odium eorum ſibi contraxiſſet, quod tam imprudenter eum virgis cædi permiſiſſet.

Duo hîc ſunt obſervanda, 1. alterum de metu Pilati præpoſtero. 2. alterum de ipſius colloquij, inter Chriſtum & Pilatum, partibus.

1. Quod ad Pilatum in magno metu poſitum, quòd exiſtimaret Chriſtum ex aliquo Deorum ortum
» duxiſſe, attinet; convincit nos quod gentiles pluris ſuos faciant
» Deos, quàm nos verum & unicum Deum. Id exemplo à majoribus no-
» ſtris, qui in papatu vixerunt, ſumpto declarari poteſt. Quantus n.

muta

muta adeundi & colendi idola ar-
dor injectus fuerit ipſis; quàm ad
beneficia in Eccleſias & ſcholas
conferenda, alacres & promti fue-
rint, neminem noſtrûm eſſe qui
non perſpectum habeat, credo:
Quàm verò nos ad illam cœleſtem
doctrinam, quam ipſe filius Dei ex
patris ſinu nobis attulit, deguſtan-
dam & imbibendam ſocordes& ne-
gligentes ſimus; quamq; non modò "
non ad amplificanda & augenda "
bona Eccleſiaſtica, ſed ad detra-
henda, atq; in alios uſus, quàm qui- "
bus deſtinata ſunt, convertenda,
proni & alacres, non opus eſt hîc
pluribus referre. Adeò enim om- "
nis ſincera pietas è mentibus per-
multorum evanuit, ut, ſi quid pie- "
tatis eſt reliquum, illud potius in o- "
re, quàm in cordis penetralibus ſe-
dem obtinere, dolendum ſit.

II. Quod verò ad colloquij par-
tes pertinet, in ijs expendenda of-
feruntur.

1. Quæstio ipsa, undenam scilicet Jesus esset.

2. Taciturnitas & silentium Jesu, de qua suprà egimus.

3. Pilati de suâ potestate insolens gloriatio.

4. Jesu ad illam gravissima responsio, quà Pilatum nimium se efferentem retundit, & simul de magistratu instruit.

Reliquis colloquij membris relictis duo enucleabimus. Primò de Pilati, ex suâ potestate, quam in Christum habere se jactat, gloriatione insolenti dicemus. Deinde de Jesu gravissimâ responsione verba faciemus.

De primo. Christo nihil respondenti ad interrogationem propositam Pilatus inquit: Mihi non loqueris? Nescis quod potestatem habeam te crucifigendi & potestatem habeam te absolvendi. Cur igitur auctoritate & potentia sua ad eum, quem toties innocentem pronunciavit, absolvendum & liberan-

randum non utitur? Cur tenitente conſcientiâ, Chriſtum condemnat? O venenatam in judice peſtem. Qui potentiâ valent, & poteſtate præditi ſunt: Cur ea ad plectendos ſceleratos: & miſeros ac oppreſſos eripiendos non utuntur? Væ qui malum dicitis bonum & bonum malum. Eſa. 5. verſu 21. Legatur ab ijs, qui litibus dirimendis præſunt, aut aliâs magiſtratum gerunt, Pſal. 82. totus.

De ſecundo. Nunc inſolentiam Pilati Chriſtus graviſsimâ retundit reſponſione. Non habebas, inquit, in me ullam poteſtatem, niſi è ſupernis eſſet tibi data. Ex hoc Chriſti reſponſo duo eliciemus; alterum de magiſtratus poteſtate; alterum de ſubditorum obedientiâ.

De magiſtratu tres quæſtiones perpendamus.

1. Quid magiſtratus?
2. Unde.

3. Quodnam ejus officium.

1. Quid est magistratus? Est ordinatio divina, ut præscribat recta & utilia, puniat sontes & recta agentes defendat, Rom. 13. v. 1. 3. 4. 1. Pet. 2. v. 13. 14.

2. Unde magistratus? Respondet Christus: Non haberes ullam in
» me potestatem nisi è supernis esset data. Huc illud Psal. 82. v. 6. Ego
» dixi, Dij estis. Quis Mosen, Josuam, Gedeonem, Samuelem, Davidem &c. magistratui obeundo pręfecit? Certè Deus ipse vocavit, ordinavit, virtutibusq; heroicis instruxit.

Quicunq; igitur ad ullos evecti sunt honores, sive illud factum sit electione, sive successione, aut aliâ
» quacunq; ratione legitimâ; non suis meritis, non suæ industriæ, non
» fortunæ quicqnam ascribendum ducant: sed soli Deo, per quem Re-
» ges regnant, Prov. 8. v. 15. omnem potestatem, quam habent, acceptam ferre debent. Hinc laudatissima

ſima illa Regum & principum Chri- NB
ſtianorum conſuetudo, ſeſe Reges prædicandi & principes per Dei gratiam, modò ſemper illius in re-„ gnorum adminiſtratione memori-„ am conſervarent.

Plura hic ſunt magiſtratibus obſervanda.

1. Primò quia regna omniſq; ge- NB neris dignitates à Deo datæ ſunt,„ magiſtratus ad ejus nutum & vo- luntatem ijs uti debent, niſi cum" Saule & Ahabo Deo pœnas juſtiſsi- mas dare velint.

2. Deinde admonentur, ne inferi- ores deſpiciant, ſed ſe homines eſ- ſe meminerint ſicut & reliquos. Pſ. 82. v. 7. Rectè Tacitus dixit: Gun- Tacit9. cta mortalium incerta, quantoque plus adeptus ſis, tantò te magis in lubrico cenſebis. De Philippo, re- NB ge Macedonum, memoriæ manda- tum accepimus, quod is puerum a-" luerit, qui ſingulis diebus ei ter oc- cineret, ut hominem ſe eſſe recor-"

daretur, ne prosperofaventis fortu-
" næ afflatu elatus, altius quàm par
esset, se extolleret. Pausanias in
NB. convivio sedens Simonidem præ-
sentem provocavit, ut sapiens di-
" ctum in medium afferret. Hic sen-
tiens insolentiam Pausaniæ nil ali-
" ud profert, quàm hoc: Memento
te hominem esse. Nihil enim ma-
gis eos, qui ad summum dignita-
NB. tis fastigium evecti sunt, ad humili-
tatem revocare solet, quàm mor-
" talitatis incertæque fortunæ recor-
datio. Huc illud Philonis: Si di-
gnitatibus & magistratibus mul-
" tum inflammantibus præditus es,
tanquàm optimus gubernator ve-
" la expansa contrahito, ne impru-
dens præcipiteris. Quo enim tibi
NB. maximè places, ut inquit Euripi-
des, id ipsum te pessundabit: nem-
" pè opinio, qua tibi aliquis esse vi-
deris: Perdidit enim etiam alios in-
" finitos.
3. Tertio. Suavissimam hinc hau-
rient consolationem, qui cum ve-
râ hu-

râ humilitate munus administrant „
suum. Qui enim è supernis pote-
statem magistratibus dedit, is quo- „
que ijs affuturus in judicio est, eos-
que sapientiâ reliquisque virtuti-
bus ornaturus. 2. Par. 19. versu 6.
Cum igitur sciant magistratus sibi
Deum esse defensorem cum sanctâ NB.
& verè generosâ magnanimitate
officio quoq; fungi debent.

Annon, inquis, impiorum &
tyrannorum quoque à Deo est im-
perium? Audi Christum respon-
dentem Pilato: Non haberes, in-
quit, ullam in me potestatem, nisi
è supernis data esset. Novit e- NB.
nim Deus Opt. Max. etiam impi-
orum operâ in sui nominis uti glori-
am. Unde Jeremiæ 27. v. 6. 7. Et
nunc omnes istas terras meo Nabu- „
chodnosori, Babiloniæ Regi, in po- „
testatē dedi: Quia etiam terrestres „
bestias in servitutē ei addixi, eiq; & „
ejus nato & nepoti servient gentes „

„ omnes, donec ejus terræ quoque tempus veniat. Et Esa. cap. 10. v.
„ 5. Væ Assur, qui est virga furoris mei & cujus manus est baculus iræ meæ. Contra gentem hypocriti-
NB. cam mittam eum &c. Ut præses per lictorem in noxium aliquem agit:
„ ita Deus aliquando per tyrannos judicium & justiciam exercet, qui tamen manet justus, quocunq; in-
„ strumento sua exequatur judicia.
Cypr: Cyprianus inquit: Potestas datur
„ adversus nos, vel ad pœnam cum delinquimus, vel ad gloriam cum
„ probamur.

NB. Memoriâ quoque perpetuâ di-
Aug: gnum est illud Augustini: Injustum, inquit, non est, ut improbis accipientibus potestatem nocendi, & proborum patientia probetur &
NB. malorum iniquitas puniatur. Unde etiam Cedrenus memoriæ manda-
„ vit quendam ex religiosis, PHOCA imperante, Deum ad discep-
„ ptationem provocare ausum, ac questum esse cur tam impium Chri-

stia-

ſtianis impoſuiſſet imperatorem: audiviſſe eum vocem, quum quidem neminem videret, ſibi dicentem: deteriorem alium inveniri potuiſſe nullum; at hoc meruiſſe Conſtantinopolitanorum vitia.

Conſolationis autem pleniſſimum eſt tyrannos non pro ſuâ libidine in nos ſæviendi poteſtate prȩditos eſſe: ſed quando & quatenus Deus, qui omnia ſuo regit nutu, ipſis concedit. Recte Auguſtinus: Etiam tyrannis dominandi poteſtas, inquit, non datur, niſi ſummi Dei providentia, quando res humanas judicat talibus dominis dignas. Ut enim lictori modus, quo cum ſonte agendum, à magiſtratu præſcribitur: Sic tyrannis metam, quam excedere non licet, ſummus ille Rex poſuit & conſtituit. Potentiâ autem ad tyrannidem exercendam abutentes, ſciant ſummum ſublimitatis ſuæ gradum laqueo proximum eſſe, flagraq; eſſe ſe, ubi

ira Dei deferbuit, pœnave nostra exhausta est, flammis æternis comburenda. Vide Exod. 14. v. 28. de Pharaone aquis obruto. Act. 12. v. 23. de Herode à vermibus eroso.

NB Quidā Maximino imperatori pœnam tyrannidis in hanc sententiam denunciavit: Elephas grādis est, & occiditur: Leo fortis est, & occiditur: Tygris fortis est, & occiditur: Cave multos, si singulos non times. Curtius inquit; Nihil tam firmū est, cui periculum non sit ab invalido.

3. Quodnam magistratus officium? De magistratus officio agitur Rom. 13. v. 3. 4. Et 1. Pet. 2. v. 14. Chrys: Rectè Chryso. Non in preciosa inquit, veste & Zona, nec in præconis voce, cernitur princeps: Sed in eo quod collapsa reficiat, quæ malè constituta sunt corrigat, ac in injuriosos animadvertat, nec patiatur à potentioribus jus auferri.

NB. Causæ autem impellentes magistratum, ad officium diligenter obeundum hæ principales sunt 1.

Man-

Mandatum Dei. 2. Officij dignitas. Sunt enim Dei vicarij Psalm. 82. versu 6. 3. Piorum exempla. 4. Pœna intermissionis officij. 1. Reg. 13. versu 22. Quoniam tu "
Jehovæ mandatum repudiasti, ipse "
te vicissim regno privabit. &c. 5. "
Præmium præstiti officij, Num. 25. versu 10. 11. de Zelo Phinees.

Hucusq; de magistratu: Nunc de subditorum obedientiâ paucis agamus. Christus enim agnoscens "
Pilatum qualemcunque in se habe- "
re potestatem, docet subditorum "
esse officium, magistratui, etiam infideli & tyrannicè sese gerenti, "
obedire dictoque audientem sese præbere. Rom. 13. ver. 1. 2. &c. 1. Pet. 2. v. 13. &c. Notandum hîc venit illud Chryso. Principibus est chrys:
obtemperandum; modò præcipi- "
ant honesta, aut certè ea quæ licet iniqua sunt, non tamen reddunt "
nos impios, sed afflictos.

Hucusq; de Chr. responso: Nunc

quo-

quomodo Pilatus deinceps erga Chriſtum fuerit affectus, conſideremus. Exinde, inquit, quærebat Pilatus dimittere illum. Admonitus à Chriſto non exacerbari, aut ad vindictę cupiditatem provocari animum patitur: ſed rationem inire ſecum incipit, quomodo innocentiſsimum JEſum in libertatem vindicare poſsit.

Nos itidem officij admoniti, non incendi irâ animos noſtros ſinamus: ſed vitæ malè anteactæ rationes emendare incipiamus, optimum ducentes reprehenſionibus & exhortationibus non ad ultionem, ſed ad reſipiſcentiam uti.

De tertiâ parte.

Judæi videntes Juſticiæ ſcintillam in Pilato adhuc relucere: conſtantiam ejus argumento Achillæo proſternere & perfringere, neque certè vano niſu, contendunt. Si hunc, inquiunt, dimiſeris non es amicus Cæſaris q. d. Aut condemnabis Jeſum; aut in odium Cæſaris incur-

incurris: delige igitur nunc utrum horum ex uſu fore tuo magis perſpexeris. Hoc itaq; argumento permotus Pilatus, nullâ amplius habitâ deliberatione, tribunal conſcendit, editoq; rurſum teſtimonio de Regis hujus innocentiâ, eum morte crucis afficiendum, & Barabbam dimittendum, judicavit. In hac Jeſu condemnatione plura ſunt expendenda. 1. Cauſa tam iniqui judicij. 2. Factum Pilati. 3. Judicium de Chriſti perſonâ & officio. 4. Judæorum cæcitas & pervicacia. 5. Ipſa condemnatio. De hiſce quinq; nunc ordine agemus.

1. Cauſa impellens Pilatum ad tam iniquam ſententiam ferendam, de Chriſto, quem toties innocentem pronunciaverat, fuit Cæſaris gratia, quam pluris faciebat, quàm ipſam veritatem, qui eſt Jeſus Chriſtus. O rem admiratione dignam, quod majore ad minas Cæſaris, quàm ad Dei filij nomen metu affi-

cia-

» ciatur. Verum hoc usu venire solet hominibus, ut magis homines, quos
» intuentur, quam Deum, quem non vident, metuant & reformident. Verè enim locus nunc huic datur versiculo: Dat veniam corvis, vexat censura columbas. Anacharsis rectè leges aranearum te-
» lis comparavit, in quibus infirmiora animalia hærerent: Valentiora
» perrumperent. Pauperes enim & abjecti legibus constringuntur; ab ijs autem, qui auctoritate & potentiâ valent leges impune violantur: Cum tamen non potentia, non auctoritas, non amicitia quenquam eximere deberet. Papinianus jurisconsultus meritò laudibus extollendus, ob summam suam æquitatem:
» Cum enim Bassianus Caracalla, interfecto fratre Geta, illi negotium
» daret, ut ipsum & senatui & populo excusatum haberet: mortem ob-
» ire maluit, quàm se tam fœdi facinoris defensorem in gratiam Bassiani præbere, hoc addito responso:

Non

Non tam facilè parricidium excusari, quàm fieri. Perpetuam memoriam præcepti istius, quod extat Levit. 19. v. 15. Judices conservare debent: Nihil contra jus in judicio facito, pauperis personæ rationem ne habeto, nec mirator personam potentis: ex jure causam proximi judicato. Væ enim ijs qui sontes absolvunt ob munera & insontibus jus suum eripiunt.

Esa. 5. ver. 23. Cambysis, aliâs tyrannide & omni scelerum genere cumulatissimi, egregium facinus hîc commemorare placet ex Herodoti lib. 5. Cum enim Sisamnis, è regijs judicibus unus, injustum ob pecuniam fecisset judicium Cambyses rem indignè ferens, judicem illum iniquum interimi; interemptoque detractum corium in lora concidi curavit, quibus tribunal, in quo ille sedens judicia exercuerat intendit; ibidemque filium ejus Otanem sedere judicem

præ-

præcepit, atq; in memoriâ habere in quo tribunali Judicaret. Hujusmodi severitatem in injustis judicibus coërcendis & plectendis Reges & principes adhibere debent, ne videlicet vel pecuniâ, vel ulla alia re corrupti, justiciæ limites excedant. Beati enim qui faciunt judicium & justiciam in omni tempore. Psal. 106. v. 3. Atqui hoc de causâ impellente.

II. Nunc de Pilati facto & consensu agamus. Pilatus enim magis homuncionem quàm ipsum Deum metuens, statim, nullâ re amplius ad deliberationem & consultationem, de Christo innocentissimo absolvendo, adhibita, tribunal occupat, ad Judæorum arbitrium Christum condemnaturus. Sed nimiam in judicando audaciam præ se fert Pilatus. Non enim res levicula est, in causis capitalibus judicium facere. Unde de Biante memoriæ proditum est, quod is damnaturus quempiam ad mortẽ, lachry-

mas effundere consueverit: interrogatus verò cur id faceret, cum in ipsius situm esset potestate, reum vel absolvere, vel condemnare? respondit: Necessarium quidem est naturæ condolere, legi autem suffragium dare. De Nerone quoque accepimus, quod is, imperij sui primo quinquennio, tantâ fuerit clementiâ, ut cum de supplicio cujusdam, capitis damnati, ageretur, & subscribere libello supplicij admoneretur, chartam invitus accipiens exclamavit: quàm vellem nescire literas. Horum exemplum nimiam quorundam audaciam in sententijs capitalibus ferendis & pronunciandis coercere debet. Quoniam si in capitis discrimine erraverint, non est posteà corrigendi consilij potestas.

III. Tertio nunc loco Pilati Judicium, de Christi personâ & innocentia videamus. Ecce, inquit, rex vester. Vera dixit Pilatus. Hic n.

erat ille promissus Messias & Rex Judæorum, quem Prophetæ venturum suis designarunt vaticinijs.
" Atqui ita Deus etiam inimicorum suorum dicta, facta & consilia ad
" sui nominis gloriam dirigere no-
" vit. Ut enim in exercitu varij militum affectus sunt, &, hunc præ-
" da incitat, hunc gloria, illum odium, omnes tamen pro victoriâ &
" principe pugnant: Sic omnes voluntates bonæ & malæ Deo militare coguntur: cujus decretum nullis consilijs, nullâ vi, aut fraude illudi potest.

IV. Quartò Judæorum præfracta cæcitas malitiaq; affectata & votũ spectandum & expendendum ve-
" nit. Quod ad illorum spectat cæcitatem & malitiam, eam immedi-
" cabilem fuisse, vel inde conjecturã capere licet: quod quo plura inno-
" centiæ accipiat testimonia Jesus, eò magis illorum animi in ipsum exa-
" cerbentur & efferentur. Ut enim lutum ad solis splendorem & calorem

rem magis magisq; indurescit: Sic & corda præfractorum. Profectò " nisi nobis nimium adulari velimus, " fateri cogimur hujus populi contu- " maciam non majorem fuisse, quàm " nostram. Quo enim magis Evangelij splendor elucet, eò magis, " non secus ac noctua ad solis lumen, cæcutimus & tenebrarum o- " peribus indulgemus. Quid enim nisi hypocritæ maximâ ex parte sumus, Jesum ore quidem jactantes & approbantes, sed reipsâ impietati contra agnitam veritatem servientes? Admiratione verò hîc " carere non potest, quod indurati " Judæi Cæsaris malint parêre imperio, quàm servi esse JEsu Christi. " Regem, inquiunt, non habemus, nisi Cæsarem. Jugum Christi tolerabile, Matth. 11. v. 30. excussserunt, ejusq; gubernatione se abdi- " carunt; cujus abnegationis pœnam hodie quoq; illorum posteritas luit.

Quare illorum edocti malo, nosipſos Jeſu gubernatione ſubtrahere non debemus: quin potius ejus imperio nos totos ſubjiciamus, eiq; cum timore ſerviamus, ne ira accenſus ad internecionem nos redigat. Pſal. 2. v. 10. 11. 12. Nam ſi Deus naturalibus ramis non pepercit, vide ne tibi quoq; non parcat. Rom. 11. v. 21.

Quod porrò ad votum illorum attinet, videlicet ut ſanguis innocens in eorum & poſterorum redundet caput; liquidò cōſtat Chriſti innocentiam ipſis ſatis cognitam fuiſſe: eoſq; perſpectum habuiſſe iram Dei & in ſe ipſos & in poſteros tandem exarſuram. Voti profectò compotes eos eſſe factos non modò urbis devaſtatio & excidium luctuoſiſsimū teſtatur. Sed & adhuc Sanguis innocens toto terrarum orbe miſeram urget & premit gentem. Caveamus proinde, ne innocentem fundamus ſanguinem. Ad vindictam enim expetendam

dam

dam Deum provocat. Gen. 4. v. 10. Præterea hoc illorum voto do-” cemur, maximum & ferè immedi-” cabile peccatum committi linguæ levitate & petulantiâ, à violentis” & immoderatis perturbationibus, quibus nimium facilè cedimus, pro-” ficiſcente. Qui enim vel ſeipſos,” vel liberos diris perſequi ſolent, ac diabolo devovere non abhorrent, juſto tandem Dei judicio ſuæ temeritatis pœnas luent. Syrach. 23. v. 9. 10. 11. Utinam hæc cogitatio ſæpius mentes occuparet noſtras, tum profectò iſta devovendi & ex-” ſecrandi cùm noſipſos, tum alios conſuetudo extirparetur. Excuſe-” mus nos licet, quod per levitatem,” aut iracundiam dejerationes iſtas effutiamus: Sed Deus excuſationi noſtræ locum non eſt relicturus. Rogemus proinde Deum, ut cogi-” tationes & linguam regere dignetur, ne propter linguæ immodera-” tum uſum æternâ tandem plecta-”

» mur pœnâ. Maximè verò rogemus, ne Christi sanguis in condem-
» nationem; sed in justificationem nostri cedat, ut eo ab omnibus ini-
» quitatibus abluti & purgati, puri & immaculati in conspectu Dei sistamur. 1. Joh. 1. v. 7. Eph. 5. v. 25. 26. 27.

V. Nunc postremò ipsam JEsu condemnationem videamus: ubi plura consideranda occurrunt.

1. Locus notatur, Gabbatha videlicet, quod collem, seu locum edi-
» tum significat. Pilato adhuc circa prætorium negotium agente & ad-
» ministrante, ad Christum absolvendum animus ejus inclinavit: Adi-
» dem jam de tribunali pronunciaturus, populo & non Christo aut justiciæ satisfaciendum ducit. Alta itaq; & excelsa plerumq; Christo ejusq; negotio sunt adversa. Non ta-
» men quod tribunalia per sese Christo sint contraria: Sed quod magi-
» stratui superiori & hominum favori plus æquo ibi indulgeatur &

con-

concedat
tur JEsus
quasi in
quem mo
dirimendi
servatum
dicia exer
ctu justis
monerent
nali & ipsi
actissiman

2. Tem
inde ad h
signatur:
inde hor
quit, par
omnia ad
tionem ad
tem fermè
secundum
putation
rarum J
ut nobis
lis prima

concedatur. Foras autem educitur JEsus sub dio dijudicandus, quasi in conspectu ipsius Dei: quem morem, sub aperto coelo dirimendi lites, ab alijs quoque servatum esse accepimus; ut judicia exercentes sese in conspectu justissimi Dei judicare, admonerentur, coram cujus tribunali & ipsi aliquando rationem exactissimam essent reddituri.

2. Temporis circumstantia, deinde ad historiæ certitudinem designatur: Primò quidem dies, deinde hora exprimitur. Erat, inquit, parasceve, idest, dies quo omnia ad festi Paschalis celebrationem adornabantur. Hora autem fermè sexta erat, idest, 12. secundum nostrarum dierum computationem. Initium enim horarum Judæi à solis ortu faciunt: ut nobis hora sexta matutina, sit illis prima &c.

3. Tertiò quem ritum in condem-
natione Jeſu Pilatus adhibuerit, in-
dicatur. Videns enim, inquit Mat-
» thæus, Pilatus ſe nil proficere, ſed
majorem fieri tumultum, ſumptâ a-
» quâ manus coram plebe lavit, di-
cens: Ego inſons hujus innocentis
ſanguinis ſum, vos videritis. Pila-
tus ut ſe procul à ſceleris hujus cul-
pâ remotum, & Jeſum extra omnem
noxam poſitum apud omnes teſta-
tum relinquat, ſolenni ablutionis
manuum ritu utitur, & ad populum
de ſuâ & Chriſti innocentiâ pro-
» vocat. Divinâ autem gubernatio-
ne hæc geſta & acta ſunt, ut ita om-
» nibus de innocentiâ Jeſu liquidò
conſtaret, qui non pro ſuis, ſed pro
» noſtris delictis expiandis morti ad-
judicatus eſt. Culpam autem tantæ
iniquitatis in Phariſæos & plebem
rejicit. Vos, inquit, videritis, q. d.
veſtrûm erit, qui me & falſis teſti-
bus & clamoribus inimicis & Cæſa-
ris auctoritate ad ſententiam de
hoc innocentiſsimo homine feren-
dam

dam compellitis, animo revolvere, quid Deo vindici respondere velitis, & qua ratione pœnas tam nefandi sceleris effugere posſitis. Pulcrè secum actum Pilatus existimat, si & manuum ablutione & ad populum appellatione & provocatione se excuset, ac culpam in Christi adversarios transferat: Sed miser manus innocentiâ lavandas, ut inquit Psal. 26. v. 6. non perpendit. De hac re ita Ambrosius: Manus lavit, sed facta non diluit, sanguine Christi tenetur mens ejus infecta.

4. Tandem Pilatus Christum, quem toties ipse innocentiæ ornarat testimonio, in crucem agendum, Barabbam vero, latronem & seditiosum, dimittendū vinculisq; relaxandum pronunciavit; atq; ita Christum illis crucifigendum tradidit. De hoc Pilati iniquiſsimo facto Ambrosius ait: Ipse occidit eum, quia tradidit occidendum. Cujus

 dicti

dicti ut memoriam conservent perpetuam judicijs qui præsunt, permagni refert. Profectò si Pilatus æqui judicis officio functus fuisset, non ad illorum arbitrium Christum damnasset, sed ad veritatem, cujus ipse optimè conscius erat, rationem revocasset, ejusq; assertorem se accommodasset. Minimè enim probandam illorum sententiam statuimus, qui non secundum veritatem, sed secundum ea, quæ ex actis & probationibus Judex cōtraria comperta habet ipsi decernendum existimant. Cum enim judicia non ad hoc instituta, ut veritas infirmetur, aut mendacio contaminetur, sed ut quid in quaque re verum sincerumq; sit perspiciatur, judicio qui præfectus est, non patietur veritatem ullis testimoniorum falsorum præstigijs labefactari. At si judici veritas non fuerit satis perspecta & explorata, tum actis & probatis niti debet, ita tamen ut ea ad conscientiam exigat. Nam qui extra con-

conſcientiam judicat, ſeipſum condemnat.

Inſignem porrò allegoriam in Chriſti condemnatione & Barabbæ dimiſsione latentem, ſilentio prærermittere mihi non eſt viſum. Ut latro à mortis periculo liberaretur & viveret, morti Chriſtum addici oportuit: Vivit igitur is beneficio Chriſti. Ideam omnium filiorum Adæ latro hic repræſentat. Eramus enim omnes filij iræ, morti quoq; juſto Dei judicio deſtinati æternæ: nec profectò ullâ unquam ſperanda fuiſſet liberatio, niſi innocentiſsimus Jeſus pro nobis redimendis morti addictus fuiſſet. Condemnatus eſt igitur Jeſus, omnis culpæ expers, ut nocentes ab æternâ eriperet & liberaret condemnatione. Nulla enim nunc eſt condemnatio ijs qui ſunt in Chriſto Jeſu Rom. 8. v. 1. Huic laus, honor & gloria in ſecula ſeculorum Amen.

CON-

CONCIO UNDECIMA.

Textus.

Accipientes autem milites IESVM, exuerunt illum purpura &c. Et sedentes servabant eum ibi. Et stabat populus expectans.

HUcusque quid in horto actum, quidq; coram Caiphæ & Pilati judicio in causâ innocentissimi JEsu constitutum & confectum sit, diximus: Nunc ut de cruce Christi agamus, ordo historiæ postulat &
» requirit. Distribuamus autem & hunc quartum de cruce actum in
» tres conciones: ut in primâ, quam nunc sumus declaraturi, de Christi
» crucifixione agatur: in secundâ de ejus in arâ crucis morte dicatur: in tertiâ de ijs, quæ mortem Christi consecuta sunt, sermo instituatur.

Partes hujus concionis erunt duæ.

I. De ijs, quæ, antequam ad supplicij

plicij locum perventum fuit, contigerunt.

II. De his quæ in loco ſupplicij geſta ſunt.

De primâ parte.

Accipientes autem milites) Milites Chriſtum regali illo ornatú exutum & proprijs indutum veſtibus ad locum ſupplicio deputatum ducturi, propriam ei crucem ferendam imponunt: Sed extra urbem" quidam CYRENÆUS obviam ijs factus, ut Chriſto in cruce portanda opem ferat, impellitur: idq; non commiſeratione factum: (nunquam enim oculos ſuos ejus cruciatibus ſatis paſcere, aut animum exaturare potuerunt.) ſed magis, ut" omni ſublatâ morâ, ad locum ſupplicio ejus deſtinatum, pervenirent. In via verò Chriſtus ad ſupplicij tendens locũ mulieres lachrymas effundentes, de pœnâ, niſi maturè reſipuerint, capiti illarum" adeoq; poſterorum imminente admonet.

monet. Plura in hac parte expendenda occurrunt. 1. De Jesu 2. De Simone Cyrenæo. 3. De mulieribus lamentantibus, & Christi ad easdem gravissimâ admonitione.

1. De primo, videlicet de JESU ipso. Hic rursum tria consideranda veniunt.

1. Causæ, cur Christum ornatu isto exutum proprijs indui vestibus oportuerit, considerandæ. 2. De ejus extra urbem deductione dicendum. 3. De crucis onere, quo Christus gravabatur, agendum.

1. Causæ, cur Christum purpurâ spoliari proprijsq; vestibus indui oportuerit, plures asignari possunt. Nam primò id fieri debuit, ut vaticinio satisfieret, de quo Psal. 22. v. 17. Mea vestimenta inter sese partiti, super veste mea sortem jecerunt. Deinde id fieri voluit divina providentia, ut omnibus de persona Christi constaret, ne scilicet alium in ejus loco passum inimici ejus postea

ſteà fingerent & comminiſceren- „
tur. Tertiò, ut veſtes juſticiæ & ſan-
ctitatis, quarum primus Adam ja- „
cturam fecit, alter hic Adam reſti-
tueret. Quicquid enim illius culpâ „
unquam amiſſum: Hoc per Chri- „
ſtum in integrum reſtitutum.

II. Abductio Christi extra ur-
bem, doctrinam, admonitionem
& conſolationem ſuaviſsimam in
ſe complectitur.

Primò docet hæc deductio ty-
pum, de quo Levit. 4. verſu
12. & alibi, in Chriſto jam abſolu-
tum eſſe. Heb. 13. verſu 11. 12. „
Animalium quorum ſanguis infer- „
tur pro peccato in ſacrarium per „
pontificem, horum corpora exu- „
runtur extra caſtra. Quapropter & „
JESUS, ut ſanctificaret populum „
per proprium ſanguinem, paſſus „
eſt extra portam.

Deinde hæc eadẽ deductio nos
rerum plurimarum admonet. Pri- „
mò enim hanc fore ſortem filiorum „
Dei

„ Dei significatur, ut exeant ad Christum extra castra, id est, è mundo
„ migrent, crucem ejus portantes, Heb. 13. v. 13. Deinde Christiani omnes admonentur ut, abjectâ curâ hujus mundi, se ipsos abnegent,
„ & æternæ patriæ, ubi nostrum est politeuma, curam sedulò & ex ani-
„ mo agant. Heb. 13. v. 14. Præclarum illud est perpetuâq; memoriâ dignissimum de Anaxagora Philosopho verâ nobilitate clarissimo:
„ qui amicis eum objurgantibus, quod studijs liberalissimis deditus
„ patriam relinqueret & ejus nullâ curâ tangi afficiq; videretur, re-
„ spondisse fertur: Mihi verò illa patria curæ, oculos & digitum in æthera intendens.

Tertiò hæc Christi abductio nos efficacissimâ erigit & confirmat consolatione, non modo contra exilium & ex urbibus ac regio-
„ nibus ejectionem: Habemus enim Jesum exilij comitem & ducem: Sed
„ etiam contra iram divinam & æter-

nas

nas pœnas. Ideo enim D. N. J. C. extra urbem abduci voluit, ne nos aliquando è conſpectu Dei Patris ad æternas pœnas detruderemur: ideo traditus eſt lictori crucifigen- „ dus, ut nos à perpetuis cruciatibus liberaremur: ideo abductus is extra „ urbem quaſi κάθαρμα, hominum conſortio omnino indignum, ut „ nobis ad cœleſtem illam civitatem aditum daret. Quid? quod ideo extra urbem educi voluerit, ut ſe non „ pro unius urbis, ſed pro totius orbis peccatis in crucem ſublatum, o- „ ſtenderet.

III. Ut Chriſti eductio: Sic & crucis onus, quo Chriſtus premebatur, docet, admonet & conſolatur.

Primò enim docet crux Chriſti humeris impoſita typum, de quo Gen. 22. v. 6. impletum eſſe. De hac re eleganter GREGORIUS Magnus: Iſaac ligatur & non lo- „ quitur; aræ imponitur & non relu- „

nimium debilitato obviam processerit Cyrenæus, qui, Deo ita gubernante, onus levaret, ne in viâ succumberet. Fidelis igitur est Deus qui non sinet vos tentari suprà id quod potestis, sed præstabit unà cum tentatione etiam evasionem, ut possitis sufferre. 1. Cor. 10. v. 13. Quoties itaq; in dolorum abyssum nobis immergi videmur, hac consolatione nos confirmemus, scientes quòd sicut socij simus perpessionum, sic etiam socios fore consolationis. 2. Cor. 1. v. 7. 1. Pet. 4. v. 13. 14.

III. Reliquum nunc est, ut tertio loco, de mulierum fletu & Christi ad illas admonitione gravissimâ, paucis disseramus.

Turba & ex hac mulieres quædam videntes Jesu Christi miserabilem faciem & statum, lachrymas tenere non potuerunt: nos suo invitantes exemplo, ut & cum lamentantibus lamentari discamus. Rom. 12. v. 15. Sed Christus futura prospici-

ſpiciens tanquam præſentia, juſti-„
ores cauſas, ob quas ſe lachrymis
lamentiſq; dedant, non procul ab-„
eſſe denunciat, ut ita ejus monitis„
adductæ, ad reſipiſcentiam animos
flecti & moveri patiantur. Lachry-
mas autem excutiat nobis occaſio
mortis Jeſu, quæ fuit ira Dei adver-
ſus peccatum totius mundi: Exe-
crari & deteſtari incipiamus non
Chriſti crucifixores; ſed propria
peccata, quæ Chriſtum crucifixe-
runt, odio perſequamur, ne crucem
Chriſti innumeris augeamus mo-
dis: Incuſemus non illorum ingra-
titudinem; ſed in nobis ipſis vel
gratę mentis ſcintillulam illucere er-
ga redemptorem noſtrum; qui no-„
ſtrâ causâ tam grave ſubire onus„
non recuſavit, oſtendamus.

Ipſa verò Chriſti prædictio
duo de Chriſto metitanda com-
plectitur. Primò enim fraternæ„
ejus erga homines, etiam inimi-
cos ſuos, benevolentiæ & amoris„

 certiſ-

" Imitemur itaq; Sirenas, quæ, tempestate coorta, dulci se oblectare
" cantu dicuntur, serenitatem alacri mente expectantes: Rursus cœlo sereno lugubrem cantum seu potius ululatum ciere creduntur, quasi tempestatis & ventorum inconstantiam deplorantes: Eodem modo Christiani sub crucis onere spiri-
" tu exultare debent: rebusq; omnibus ad voluntatem fluentibus, o-
" portet eos expectare præmeditatam animo incertitudinem vilita-
" temq; rerum humanarum, ne imparati veluti ab hostibus repentè ingruentibus opprimantur.

Quod autem Simon coactus Christi crucem ferendam susceperit; significatur carni nostræ proprium & congenitum gaudiũ hujus vitæ sectari; gloriam, delitias & quietem appetere, ac semper crucem fugere & aversari, donec ad eam portandam caro indomita adigatur & compellatur. Sin autem crucis insignes utilitates animo & mente

mente volutaverimus, ſtatim cum Davide ex Pſal. 119. v. 71. exclamabimus: Bonum eſt mihi quod afflictus ſum, ut diſcam edicta tua. Auguſtinus de crucis utilitatibus præclarè inquit: CRUX eſt pœnitentiæ, fidei, invocationis, humilitatis, patientiæ, exercitium. Et alibi idem dicit: Vita noſtra in hac peregrinatione non poteſt eſſe ſine tentatione: quia profectus noſter per tentationem fit noſtram, nec ſibi quiſquam innoteſcit, niſi tentatus, nec poteſt coronari, niſi vicerit, nec poteſt vincere, niſi certaverit, nec poteſt certare, niſi inimicum habuerit. Vide Eſa. 26. verſu 17. 18. 1. Pet. 1. ver. 6. 7. 8. 9. Jacobi, 1. v. 3. 4.

Providentiæ porrò divinæ, ad erigendas mentes triſticiâ confectas, exemplum valde illuſtre hîc nobis conſiderandum exhibetur: quod Chriſto jam viribus exhauſto omniq; contumeliarum genere

ctatur: oblaturus interrogat de holocausto & in holocaustum offerendus tacet: Sic Christus fit pro nobis victima, crucis lignum humeris suis excipit & bajulat; vincula sibi injici patitur, & fit patri obediens usq; ad mortem.

Deinde Christus crucem bajulans suam, admonet culibet Christiano suam crucem ferendam. Matt. 16. v. 24. Notanda autem venit vox, qua Christus suam portare crucem dicitur, idest, quæ divinâ ipsi fuit constituta dispensatione. Non enim oportet ut nobis ipsis pericula extra vocationis limites conflemus & accersamus. 1. Pet. 2. v. 20. 1. Pet. 4. v. 15.

Tertiò, uberrimam Christi crucis bajulatio consolationem nobis affert: Primò quidem contra peccati onus Esa. 53. v. 4. 1. Pet. 2. v. 24. Deinde contra variarum calamitatum & miseriarum molem. JEsus enim non modò sua cruce, ad occupandam gloriam cœlestem, præi-

præivit: ſed & omnes noſtras miſerias ſanctificavit, adeò ut calamitates jam non ſint irati Dei ſigna, ſed placati, cupientis nos filio ſuo conformes fieri. Heb. 12. v. 5. 6. 7. 8. &c. Atqui hoc ſit quàm breviſsimè de Jeſu ipſo dictum.

II. Nunc ſecundo loco de Simone Cyrenæo, quem ex agro venientem ad portandum Chriſti crucem cogunt. Nomen hujus viri non ſine gravi exprimitur causâ. Significat enim Simon auditorem, ſeu diſcipulum.

Quicunq; igitur vult agere auditorem Chriſti, crucem ejus gaudio mundi hujus & voluptatibus præferre debet. Luc. 14. v. 26. 27. Admiratione autem dignum eſt, " quod Simoni ex improviſo, jam nil " tale cogitanti, crux Chriſti ferenda imponatur. Quo ſignificatur " tum maximè nos calamitatibus obnoxios fore, cum ſummam nobis pollicemur tranquillitatem.

certissimum repræsentat & ob oculos ponit indicium. Ideo enim imminentia prædicit mala, ut ea precibus nostris per hunc eundem JEsum avertere maturemus. Deinde nos justiciæ divinę in sceleratis plectendis admonet, ut quos amor Christi ad resipiscentiam non moveat; ij vel pœnæ atrocitate à peccandi libidine deterreantur. Spectat porrò hæc gravissima Christi comminatio non modò ad urbis extremum exitium; Sed & ad horrendum Dei judicium, quod experientur omnes in delictis perseverantes. Vide Apocalip. 6. v. 16. 17. Et cap. 9. v. 5. 6. Psal. 10. v. 6. Abjiciamus igitur opera tenebrarum & induamur habitu, qui luci conveniat, Rom. 13. v. 12. Ut enim fur, aut latro, tum demum serò nimis, quod ad corporalem vitandam pœnam, vitæ anteactæ pollicetur emendationem, cum jam, sententiâ latâ, patibulo affigitur: Ita nul-

nullus resipiscentiæ locus datur, cum coram extremo sistemur judicio.

Nunc comminationem egregia comparatione illustrat. Nam si in virenti ligno, inquit, ista fiunt, quid fiet in arido? q. d. Si tam acerba propter aliena peccata mihi eveniunt, quid fiet vobis omnis justiciæ & boni fructus expertibus? Hujus re igitur seculi filij sunt lignum aridum, quod flammis iræ divinæ aliquando ardebit: Filij vero Dei re-" putantur pro ligno viridi, quos ignis castigationis & probationis " non absumit, sed paulatim perficit, expolit, & confirmat, donec tandem, omnibus hujus vitæ difficultatibus superatis in æternam requiem perducantur. Ut itaq; filij Dei " patientiam sub cruce hinc discere debent: Ita filijs hujus seculi sit pio-" rum crux admonitioni, de æternâ & nunquam moriturâ pœnâ, nisi"

Huc illud Ambrosij: Propter te infirmitas in se potentia: Propter te
„ inopia, in se opulentia: Noli hoc æstimare quod cernis, sed quod rede-
„ meris agnosce. Plus Domine Jesu inopiæ tuæ debeo, qua redemptus,
„ quã opulentiæ, quà creatus. Non enim prodesset nasci, nisi etiam redimi profuisset. Rectè August. Qui pauper, inquit, nascitur, pauper vivit, & pauper moritur, paupertatem & omnes alias molestias suo exem-
„ plo cõsecravit, ne quis illa irati Dei argumenta esse, aut animarum salu-
„ tem illis impediri posse arbitretur: cum nos sibi reconciliatos posthac neq; egestas, neq; oppresio, neq; calamitas ulla, neq; angustia, neq; fa-
„ mes, neq; nuditas & ne mors quidẽ ab ejus dilectione & conjunctione separare posit. Rom. 8. v. 38. Quod verò ad pœnam, propter primorũ parentum superbiam inflictam, spe-
„ ctat, ea nos admonemur, ut vitium hoc detestandum fugere & ex ecrari
„ incipiamus. Nam superbis resistit

Deus.

Deus. 1. Pet. 5. v. 5. Quantum autem in vestium ornatu à viris & mulieribus pariter hoc ultimo & exulceratissimo seculo peccetur, quis est qui non animadvertit? Vix n. ullum ve-"
stimenti genus inter prophanos &
lascivos homines novum & impu-"
dicum oritur, quod ad nos non statim advolet. Eò certè jam erupit vel"
tenuiorum & infimæ sortis hominũ lascivia, ut passim non in laneis cõspiciantur vestibus: Sed induantur damascenâ, holosericâ, undulatâ &c. Ablegandi sunt hujusmodi homines, vanitati vanitatum nimium indulgentes ad Esa. cap. 3. v. 19. 20."
21. 22. 23. Audiãt, inquit Chrysost."
opulenti & qui luxuriantur in ver-"
mium operibus, vestiuntur sericis, quod primus noster parens post transgressionem pœnæ mortis reus veste opus habebat, quæ confu-"
sionem tegeret.

3. Nunc tertio loco de aceti propinatione nobis agendum. Dede-

runt

pleretur typus, Num. 21. de serpente æneo, quèm Christus ipse Joan. 3. v. 14. allegat & interpretatur.

Deinde ut nostram in se transferret maledictionem. Scriptum enim est Deut. 21. v. 24. Maledictus omnis qui pendet in ligno. Ut itaq; Christus nos ab æternâ eriperet maledictione & perpetuâ perfunderet benedictione hoc supplicij genus, execratione damnatum, subire voluit. Galat. 3. v. 13. Redempti quoq; peccatum fugere ac detestari incipiamus. Non enim amplius sumus nostri Juris. Nam empti estis pretio: glorificate igitur Deū in corpore vestro & in spiritu vestro, quæ sunt Dei. 1. Cor. 6. v. 19. 20.

Hîc alienum à re me facturum non existimabo, si paucis, de formâ Christi in cruce pendentis, disseram.

1. Pendet expansis brachijs, ut se ad omnes amplexandos paratum ostendat. Matth. 11. v. 28.

2. In altum elevatus fuit, idq; non

non ſine graviſsimis factum eſt cauſis.

Primò enim hoc facto oſtendit ſe omnibus credentibus æquè expoſitum. Deinde viam, qua ad cœleſtem illam gloriam pervenire liceat, nempe per crucem & calamitates, demonſtrare voluit. Quoties igitur cum calamitatibus nobis luctandum erit, aut cum morte ipsâ dimicandum, toties nos in viâ, ad cœleſtem patriam tendente, eſſe in memoriam revocabimꝰ. Tum inter cœlum & terram pendere voluit, ut terrena cœleſtibus reconciliaret.

3. Nudus quoq́; cruci ſuffigitur, cùm ut veſtes juſticiæ & ſanctitatis reſtitueret ac contra paupertatis molem nos confirmaret; tum ut pœnam ſuperbiæ, quam primi parentes commeruerunt in ſuo corpore lueret. De nuditatis Chriſti priori causâ & fructu vide 2. Cor. 8. verſu 9.

mature resipuerint. 1. Pet. 4. ver. 17. 18.

De secundâ parte.

Christum, vitam nostram, extra urbem ad supplicij locum ductum esse diximus: Nunc quo mortis genere multatus, & quid in loco supplicij contigerit, inquiramus.

Consideremus autem ordine 4. personarum genera, quarum nomina in hac parte exprimuntur. 1. JEsum crucifixum. 2. Socios crucis Christi duos. 3. Pilatum, cujus factũ & facti defensio expẽdenda 4. Milites dividentes Christi vestimenta.

De primò videlicet de Christo cruci affixo. Hìc rursum 4. enucleanda offeruntur. 1. Locus. 2. Mortis genus. 3. Aceti propinatio. 4. Verbum primum in arâ crucis prolatum.

1. Primò locus ubi Christum, anteà vinculis & verberibus omniq; contumeliarum genere confectum, necarunt, duplici nomine insignitur, Græco scilicet & Hebræo. Utroq;

troq́; ſignificatur Chriſtum eo in loco morte crucis affectum, ubi homines facinoroſi pœnam luere conſueverunt, Auguſtinus autem hunc locum, calvariȩ nomine inſignitum exiſtimat, ob id, quod Adam, primus homo, eo in loco terræ mandatus credatur. Idem Epiphanium quoq́; ſenſiſſe accepimus. Conſolationis ſanè pleniſsimum eſt Chriſtum in loco publicis cruciatibus deſtinato morte multatum eſſe. Sanctificavit enim hac re loco hujuſmodi, adeò ut non ſaluti Martyrum, imò nec illorum, qui propter ſcelera patrata plectuntur, modo ſeriò vitæ malè anteactæ rationes deteſtentur, ac fiduciam in Chriſti meritum collocent, officere poſſint.

2. Deinde mortis genus ſignificatur. Cruce enim, mortis genere ut probroſiſsimo: ita etiam acerbyſsimo Chriſtus affectus fuit. Factum eſt autem hoc primò ~~ut im-~~

plere-

runt Christo, inquit, acetum cum felle mixtum. Judæi aliud animo volventes scripturam implent. Psa. 69. v. 22. Mihi pro cibo fel, & sitienti acetum porrigunt bibendum. Jesu Christo Judæi eam negant humanitatem, quam vel sceleratissimo exhibere & offerre solent. Pro. 31. v. 6. Sed filius Dei omni solatio destitui voluit, ut nos in illo omni consolatione impleremur. Psalm. 16. v. 11.

Acetum vero nos Christo cum felle mixtum offerimus bibendum, quoties aut membris ejus injuriam inferimus, aut aliâs gravi aliquo delicto Christum offendimus. Cavendum itaque ne querela quæ extat. Esa. 5. v. 5. de nobis habeatur. Quid faciendum erat ultrà vineæ meæ, quod non fecerim ei? Cur sperante me parituram uvas, peperit labruscas?

℟. Noluit porrò Christus bibere acetum, ne scilicet mortem sibi ante horam constitutam accelerarct,

mo-

monens nos hoc suo exemplo, ne "
ad evitandos cruciatus nobis ipsis
vitæ periculum creare tentemus, "
sed potius quælibet acerba sustine- "
amus, donec ipsi Deo visum fuerit
ijs finem afferre.

4. Reliquum nunc est ut de primo verbo à Christo in arâ crucis prolato sermonem instituamus. Pater, inquit, remitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Tria complectitur hæc Christi oratio. Primò continet doctrinam de Christi sacerdotali munere, quod in hisce tribus situm est; ut doceat nos cœlestem illam doctrinam, quam ex sinu patris attulit: 2. pro nobis oret, ut reconciliemur Deo. 3. Et se ipsum in arâ crucis pro nostris peccatis expiandis offerat. Deinde complectitur in se saluberrimam admonitionem, vi- "
delicet ut non modo amicitiæ vinculo nobis obstrictos amore com- "
plectamur: Sed & pro inimicis preces ad Deum fundamus. Joan. 13. v. "

34. 35. Rom. 12. v. 14. Annon igitur merito pudore ſuffundi nos oportebit, quòd Chriſtianos velimus profiteri nos, & tamen tam ſimus vindictæ cupidi, ut vel minimam injuriam illatam, nunquam animo effluere ſinamus. Annon horrore confici nos oporteret, quoties ſic precamur: Remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus, debitoribus noſtris. Idem enim eſt ac ſi ita precaremur: Ne nobis condona lapſus noſtros, quia fratribus condonare nolumus. Remittite igitur & remittetur vobis. Matth. 18. v. 35. Tertiò efficaciſsima hæc Chriſti oratio ſcatet conſolatione ad tentationem de propria indignitate tollendam. Habemus enim Jeſum Chriſtum juſtum advocatum apud patrem: ideo nos noſtra indignitate à throno Dei deterreri & arceri non patiamur. 1. Joh. 2. ver. 1. 2. Eſa. 53. ver. 12. De
" Themiſtocle memoriæ proditum
" eſt, quod is patriâ pulſus ad Admetum,

tum, Molossorum regem, sibi etiam infensum profugerit. Is cum forte domo aberat, ab uxore ejus, cui se Themistocles supplicem præbuerat, hujusmodi instructus consilio est, ut, eorum sumpto filio, apud lares sederet, seq; Regi revertenti suppliciter insinuaret. Rex itaque non multò, post domum reversus, auditâ oratione Themistoclis supplici, visoque filio quem in amplexu tenebat suo, eum statim cum filio suo erexit, iram in animo adversus eum conceptam deposuit, & omnibus tandem benevolentiæ & amoris officijs prosequutus est: Sic & nos quoties Deum iratum nobis sentimus ex verbo Dei edocti, JEsum Christum Dei filium unigenitnm, nostrum advocatum, fidei complectamur ulnis ad thronum gratiæ accedentes, & nos Deo irato in verâ fide & humilitate prosternamus, non dubitantes, quin filij gratiâ & intercessione

ſione nobis omnia delicta ſit condonaturus. Matth. 17. v. 5.

De ſecundo hujus ſecundæ partis membro, videlicet de ſocijs crucis Chriſti. In crucem unà cum Chriſto duo latrones aguntur, in quibus Chriſtus medium occupavit locum. Impletur hîc illud Eſa. 53. v. 12.

Cum iniquis reputatus eſt. Conſolationis refertiſsimum eſt ſalvatorem generis humani medium tenuiſſe locum inter maleficos. Nam hac re eum ad opitulandum maleficis paratum eſſe ſignificatur, eumq́; non propter juſtos, ſed propter peccatores morti traditum indicatur. Matth. 9. v. 13. Imo ideo inter latrones cenſeri voluit, ut nos jure filiorum donaremur.

De tertio nempe de Pilati facto ejuſq́; defenſione. Pilatus titulum cruci inſcripſit, quem Judæi commutari volebant: Pilatus verò animum retinens conſtantem, petitioni illorum locum relinquendũ non duxit.

duxit. Continebatur autem in titulo causa mortis Christi, quod scilicet fuisset à Judæis regni affectati insimulatus.

Forma igitur hæc inscriptionis & consuetudo docet publicorum judiciorum causas publicè quoque declarandas esse. Gravissimè igitur peccatur ab ijs, qui homines ad mortem sine ullâ judicij formâ rapiendos statuunt, aut manus in eos injici curant, suâ abutentes potestate & auctoritate, quasi non sit necesse rationem ullam cur id, quove modò fiat, cuiquam reddere. Apud populum Dei quæstio de reis in publico haberi solebat, ut in formâ judicij adversus Achan, Josuæ 7. apparet. NB.

De titulo seu inscriptione: JESUS NAZARÆNUS REX JUDÆORUM.

Titulus ipse doctrinæ Evangelicæ summariam comprehensio-

nem complectitur, ſingula itaque verba paulò altius repetamus.

1. ~~Prima vox~~ JESUS nos & de perſonâ & de officio ſalvatoris noſtri commonefacit. Quod ad perſonam Chriſti ſpectat, ipsâ vocis ſignificatione hunc eſſe & verũ Deum & verum hominem convincitur. JESUS enim ſalvatorem ſeu ſervatorem ſignificat. Niſi enim Deus; à peccatis liberare non potuiſſet; ſiquidem unius Dei eſt, propriâ virtute peccata condonare, Luc.5.v.21. Niſi homo; pati nõ potuiſſet. 1. Pet.4.v.1. Et ita nomini, quod ab ipſo angelo, antequã in utero matris conciperetur, ipſi inditũ fuit, non reſponderet. Officiũ Jeſu nomine ipſo etiã exprimitur. Matt. 1. v. 21. De hoc dulciſsimo nomine Jeſu Ambroſij dictũ conſolationis pleniſsimum notetur. Ægrotantibꝰ, inquit, eſt noſter medicus: ex febre ſitientibus eſt fons noſter: oneratis iniquitate, eſt juſticia noſtra: Defatigatis & laborantibus, eſt robur no

ſtrum:

ſtrum: mortem metuentibus eſt vita noſtra: ad cœlũ aſpirantibus, eſt ſcala noſtra: tenebras fugientibus, noſtra eſt lux: eſurientibus eſt panis & cibus noſter. Quis igitur tantas opes in Jeſu non admiretur & propter haſce ampliſsimas commoditates non exoſculetur?

Secunda vox NAzarenus, non 2.
modo de loco, quẽ incoluiſſe dicitur Jeſus. Matt. 2. v. 23. nos certiores reddit: ſed & hunc eſſe verũ illũ Nazaræũ indicat, qui nõ modò pro ſuâ perſona ab omni pollutione ſanctificat⁹ & Deo coõſecratus eſt, uti Nazaræorũ lex, Num. 6. v. 1. 2. &c. ferebat: ſed & alios omnes à mundi colluvie ſeparat, ſeparatos ſanctificat, & Deo per mortem ſuam, quam fide ſibi applicãt, conſecrat. Joh. 17. v. 19. Separati igitur jam & ſanctificati, ac Deo per hunc Jeſum Nazarenum dicati, ne poſthac mundi & carnis cupiditatibus coinquinemur ſedulo cavendum.

Tertia vox inſcriptionis, REX,
» & de Regio Chriſti munere nos in-
ſtruit, & noſtri nos admonet officij.
» Regium Jeſu officium eſt. 1. Regere
Eccleſiam & externâ voce Evan-
» gelij & internâ ſpiritus ſui virtute.
2. Defendere eam contra hoſti-
um internorum & externorum inſi-
dias, & vim ac rabiem eornm pro-
pulſare. 3. Ornare beneficijs cùm in
hac tum in futurâ vitâ.

Noſtrum autem munus eſt mi-
» litare bonam militiam, retinere fi-
» dem & bonam conſcientiam, deni-
que cogitationes, dicta & facta ad
» hujus regis nutum dirigere & con-
formare. De his ſuprà ſatis egimus.

Quod porrò diverſis linguis ti-
» tulus ſcriptus fuerit, id non ſolum
factum eſt, ut Chriſti cauſa in me-
» moriam orbis terrarum ſempiter-
nam ſpargeretur & divulgaretur:
» Sed & ut Chriſtum eſſe omnium
gentium ſalvatorem & regem latè
diſſeminaretur. Non enim eſt Ju-
dæus neq; Græcus, Gal. 3. v. 28.

Sed

Sed huic omnes Prophetæ testimonium ferunt, quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen ejus, quisquis credit in eum. Act. 10. v. 43.

Nunc facti hujus defensionem expendemus. Judæi Pilati factum improbant, dicentes: Noli scribere Rex Judæorum, sed quod ipse dixerit, Rex sum Judæorum. Sed Pila-" tus mentem in causâ verâ & hone-" stâ constantẽ servat. Quod scripsi, inquit, scripsi. Ut autẽ Judęi se Regi huic opposuerunt, ne scil. regnum ejus latè amplificaretur: Sic hostes" quidem, quocunque tandem possunt modo, Christi regnum demo-" liri & destruere, sed frustrâ, inten-" dent Psal. 2. v. 1. 2. 3. Manet enim ejus regnum firmum: imò portę inferorum non prævalebunt: Mane-" bit quoq; sacrosanctum ejus verbum, quo hujus tituli explicatio" continetur. Absit enim ut ullius tanta vis, tantæve fraudes sint, qui-

 bus

bus deleri unquam poſsit: imò ne apex quidem ejus in ſeculum interibit.

De quarto membro videlicet de
" militibus ſortionem de Chriſti ve-
" ſtibus facientibus, nunc tandẽ verba ſumus facturi.

Sorte autem de Chriſti tunicâ conſultum eſt, ut vaticinium impletum conſtaret, de quo Pſal. 22. v. 17. Super veſte mea ſortem jecerũt. Nihil igitur caſu Chriſto contigit.

" Athanaſius inquit: Paſſus eſt Chriſtus veſtes ſuas dividi & ſuper
" tunicâ ſortẽ mitti, ut ſors noſtra ſolꝰ ipſe foret. Porro ſi impij per vim,
" aut fraudes nos noſtris ſpoliaverint bonis, memoriâ tenebimus quid ſalvatori noſtro in crucem ſublato acciderit & evenerit.

Nunc allegoriam in veſtimentorum Chriſti diviſione latentem, ex veterum ſcriptorum monumentis eruere placet.

Tunica Chriſti ſacroſanctã nobis repræſentat doctrinã ex funda-

men-

mentalibus religionis Christianæ "
articulis ita contextam & compa- "
ctam, ut à se divelli nequeat.

Per milites autem, Christi ve- "
stes diripientes & inter se partientes, hæreticos, sacram scripturam "
lacerantes & depravantes, intelligi volunt. Tunica verò, quæ ab illis "
decerpta & conscissa non fuit, testimonium erit hæreticos quidē veritatē abnegaturos; sed eam immotā & illibatam mansurā, quacunq; tandem arte, aut quibuscunq; machinis eam evertere nitantur. Veritas n. una est, quæ scindi non potest.

Alij hanc vestimentorum divisionem de sorte Ecclesiæ interpretandam ducunt. Milites enim, hoc est, tyranni & impij spoliant & exuunt membra Jesu Christi suis vestibus, id est, bonis suis, eaq; inter "
se partiuntur. Hoc quàm sit veritati consentaneum, non minus miseri "
subditi, quam ij qui Ecclesię Christi informandæ præsunt, experiuntur.

Pa-

Parum enim reſtat, quin multi nudũ adhuc Chriſtũ relinquant. Bona Eccleſiaſtica in pios uſus olim collata, quomodo jam paſsim per ſortes dividantur, & in uſus prophanos rapiantur, quis eſt qui non videt? Et certè ſi quid adhuc eſt reliquum, militum horum conſortes vix acquieſcent, donec vel ſorte, vel vi, vel fraude id ipſum in alios converterint uſus. Attendant hujuſmodi quænam illis conſtituta ſit pœna. Eſa. 33. v. 1. Væ qui ſpolias quoniam ſpoliaberis. Quid quod non ſolum ſpoliantibus Chriſtum pœna verè ſit infligenda: ſed ſi nudum Jeſum reliquerimus, nunquam nos ejus induendos divitijs, qui propter nos in extremam redactus eſt paupertatem, compertum habeamus. Occaſio veſtiendi Jeſum in hac ultimâ mundi ſenectâ ſe nobis offert, quoties miniſtros verbi, viduas, pupillos alioſq; hujuſmodi penuriâ laborare videmus.

JEſus enim eſt quem ſitire, eſurire,

rire,

rire, nudum esse, rerumq; omnium necessariarum penuriâ affectum, vides. Matth. 25. v. 35. 36. Cur igitur vitæ necessaria non suppeditas? Quin potius spolias & exuis eum omnibus bonis. Notandum hic venit illud Basilij: Quis quæso, inquit, est avarus? ille qui parvo, & eo quod satis esse debet, non est contentus. Quis verò peculator? ille qui aufert aliena. Tu verò non avarus? Non tu peculator, cum ea quæ ad dispensandum distribuendumq; receperis, tibi propria facis? Non qui vestem diripuerit, spoliator nominabitur: qui autem nudum non texerit, modo posit, alterius cujusdam nominis appellatione dignus erit? Esurientis est panis, quē tu retines: nudi est vestis, quam tu custodis in arcâ: discalceati calceus, qui apud te marcescit: egentis argentum, quod tu in terram fodis. Deniq; tot affers injurias hominibus, quot deseris cum juvare posses.

„ ſes. Et NAZIANZEnus inquit:
Boni Dei miniſter factus es, ô ho-
„ mo, œconomus conſervorum. Ne
putes omnia tuo ventri parata eſſe.
„ De rebus illis quas manibus tractas,
tanquam de alienis conſulta. Brevi
tempore te oblectant: deinde præ-
„ terfluentes interibunt, tu vero ex-
quiſitam de ipſis reddere rationem
jubeberis. Cavendum itaq; omni-
bus ne aut Jeſum veſtibus ſuis ſpoli-
ent, aut bona Eccleſiaſtica in alios
„ uſus transferant: quin potius exem-
plo illius Pharaonis, de quo Gen.
„ 45. v. 16. 17. 18. Item, Theodoſij,
Conſtantini & aliorum piorum re-
gum ac principum, erga Eccleſiam
ejuſq; membra liberalitatem & mu-
nificentiam exerceant & declarent:
quantumq; alij in uſus non neceſſa-
rios, imò à verâ pietate multum ab-
„ horrentes, erogant, & inutiliter,
non ſine offenſione Dei, profun-
„ dunt: tantum ex bonis noſtris in
Jeſum conferre non recuſabimus,
„ ut lætiſsimam nobis audire vocem
con-

contingat, Matth. 25. v. 34. Venite benedicti patris mei, possidete regnum paratum vobis à jactis mundi fundamentis. Esurivi enim & dedistis mihi quo vescerer. Hujus cœlestis perpetuæq; benedictionis ac gloriæ æternus Deus nos participes reddat per Jesum Christum, Amen.

CONCIO DUODECIMA.

Textus.

Stabant autem iuxta crucem Iesu, mater eius & soror matris eius &c. Et cum hæc dixisset inclinato capite tradidit spiritum.

De crucifixione Christi, in præcedenti concione à nobis dictum est: Nunc ut de morte ejus in arâ crucis verba faciamus, ordo institutus requirit. Completis n. omnibus, quæ Prophetarum monumentis de eo celebrata fuerunt, magnâ voce spiritũ Patri cõmendans expiravit.

Par-

Partes concionis hujus principes constitui possunt quatuor.

1. De mulierum & Johannis sub cruce præsentia.
2. De Judæorum virulentis in Christum sarcasmis.
3. De socijs crucis Christi.
4. De quatuor novissimis verbis in cruce à Christo prolatis.

De primâ parte.

Stabant autem juxta crucem) „ In hac primâ parte primò nativum & proprium verborum sensum „ ponderabimus: deinde eorum symbolicam significationem enodan- „ dam sumemus. Tria autem personarum genera consideranda se nobis offerunt. 1. Mulieres. 2. Jesus. 3. Johannes: de quibus nunc ordine dicemus.

De mulieribus cruci Christi a- „ stantibus. In hisce constantia & animi magnitudo admiranda con- „ spicitur. Petrus & reliqui discipuli, „ qui mortis discrimen sese pro Christo

ſto obituros fidem dederunt, fugæ ſe jam mandaverant, ſolæ mulieres," & cum hiſce Johannes, cruci aſsiſtunt rei eventum exitumq; exſpe-" ctant. Nemo igitur ſibi ſuiſve viribus nimium confidat. Deo enim manum ſubtrahente, vel minima tentatio in errores inextricabiles nos impellit: Nemo rurſum ob imbecillitatem animum abjiciat. Nam potentia Domini per infirmitatem perficitur. 2. Cor. 12. v. 9. 2. Veri" amici officia in mulieribus quoq; elucent. Chriſtum enim ne quidem" in extremam redactum neceſsitatem deſerunt, Rectè Ciceró. Non facile dijudicatur amor verus & fictus, niſi aliquod incidat ejuſmodi" tempus, ut quaſi aurum igne: Sic benevolentia fidelis periculo ali-" quo perſpici poſsit. Illuſtre amicitiæ veræ & non fucatæ exemplum" lege libro primo Samuelis de Davide & Jonathan. Item apud valeri-" um Maximum lib. 4. cap. 7. de"

Damone & Pythia. Notandum autem hîc venit omnem veram amicitiam debere in Deo fundatam esse, atq; in eo stabilẽ permanere. 3. Con
" solationis porrò plenissimum est,
quod Christus jam in cruce pendẽs,
" non prorsus deseratur; sed aliquos
inveniat qui ejus curâ tãguntur. Ea
" re n. significatur non omninò defuturos, qui in extremâ versantibus necessitate aderunt. Tantùm de mulierum sub cruce præsentia.

De Jesu. JEsus Christus licet in terris tantâ omnium rerum penuriâ & miseriâ afficiebatur, ut ubi caput
" reclinaret, non haberet; matri tamẽ, ut tunc occasio ferebat, consulen-
" dum putavit: relinquens nobis exemplum ut parentum nostrorum,
" cum in totius vitæ curriculo, tũm maximè cum ex hac miseriarũ valle discedendum existimemus, curã su-
NB. scipiamus. Sic apud valerium Max. lib. 5. cap. 4. filiæ erga patrem Ci-
" mona pietas commendatur: quem
" custodię traditum jam ultimæ senectutis

ctutis

ctutis velut infantem, pectori suo admotum aluit.

De Joh. Johannes, cognito Christi mandato, matrẽ Domini apud se hospitio excepit, & ut matrẽ coluit & honoravit. In hoc discipulo verę " amicitię exemplũ quoq; cõspicitur, quicum vitâ defuncto amicitiã mo-" ri non patitur. Homines nostri secu-" li longè secus in amicos & sanguine sibi conjunctos sese gerunt, qui hæreditates amplas adire, aut legata capessere non recusant, oneribꝰ au-" tem plena officia, extinctâ cum defuncto amicitiâ, refugiunt. At cogi-" tent istiusmodi homines, magnopere suos liberos periclitari, ne & illi in " hujusmodi periculũ, quo nũc urgeri vident viduas & pupillos, incidant.

Hucusq; nativa illa verborum explicatio fuit: Nunc allegoricum sensum, in singulis personarum generibus latentem, expendemus.

I. Maria cruci Christi asſistens unà cũ reliquis mulieribꝰ, est imago &

typus Ecclesiæ, quæ est mater Jesu
" spiritualis, quam cruce & calami-
tatibus semper exercendam divina
" providentia statuit. At, inquies, et-
iam impij in hac vitâ calamitatibus
obnoxij fiunt, ut Pharao, alijq; per-
multi. Audi hîc Augustinum discri-
men crucis piorum & impiorum
statuentem hisce verbis: Sicut sub
" uno igne, inquit, aurum rutilat &
palea fumat, & sub eàdem tribulâ
" stipulæ comminuuntur, frumenta
purgantur, nec ideo amurca cum
" oleo confunditur, quia eodem pre-
li pondere exprimitur: ita una ea-
demq; vis irruens bonos probat &
purificat, malos damnat, vastat &
exterminat.

Consolationem autem sub cru-
" ce hauriet mater Christi, hoc est
quilibet in Christum credens. 1. Ex
" voluntate divinâ, sine qua creden-
ti nihil evenire potest. Nam Luc. 2.
v. 35. Mariæ à Simeone dictum fu-
it: Quin & tuam ipsius animam
trajiciet gladius. 2. Ex providentiâ
divi-

divinâ. Primum enim Christus matrem & discipulum cruci astantem videre dicitur. Sic etiam oculis mi-"
sericordiæ te cum calamitatibus luctantem non modò videt & singu-"
lariter agnoscit, sed & se consilio & auxilio affuturum promisit. Psal. 91. v. 14. 15. Deinde eam Johanni commendat: ita JEsus Ecclesiæ"
membra non negligit, sed ea Johanni, id est, fidelibus suis ministris,"
commendata habet, ut eorum curam gerant, ex verbo Dei conso-"
lentur & confirment, donec tandem, omnibus superatis calamitatibus, ad Christum in gloriam cœ-"
lestem recipiantur.

II. Jesus deinde matri negotium dans ut Johannem pro filio agnoscat; docet Ecclesiæ antistites & procuratores non negligendos, aut"
contemnendos, sed agnoscendos,"
non secus ac mater filios dulcisimos alit, fovet, & ex animo dili-"

git. 1. Reg. 17. 2. Reg. 4. v. 10. &c. 1. Cor. 4. v. 8. Gal. 5. v. 6.

III. Ut Johannes matris Christi curam agit: Sic pij verbi divini ministri Ecclesiæ & singulorum in ea membrorũ curam, non secus ac pater liberorũ, suscipere debẽt, docendo, admonendo, consilia suggerendo, & pro viribus confirmando.

De secundâ parte.

Prętereuntes autem blasphemabant eũ &c. Dicemus hic primò de ipsis Judæorum virulentissimis in Christũ sarcasmis: deinde de piâ eorum meditatione & usu.

De priori membro: Initio fit mentio prætereuntium, qui verbis simul & gestibus Christi cruci affixo illuserunt. 1. Irrisorum consuetudine capita movent. 2. Blasphemiam in ipsum evomunt dicentes, Vah qui destruis templum, si filius Dei
" es descende de cruce. Ut animum
" Christi gravius pungant, primùm calumniæ adversus Christum suprà
" allatæ memoriam repetunt.

Dein-

Deinde, ut si filius Dei sit, è cruce "
descendat, petunt; volentes simul
& paternum Dei animum erga filiũ "
suum dilectißimum, & potentiã Je-
su in dubium vocare. Petierunt, in-
quam, illi, ut si verus esset Meßias è
cruce descenderet, cum tamen sine
crucis morte, Meßiæ nomen sibi
vendicare non poßet, nisi nimirum
quæ de ipso Esa. 53. Psal. 22. & alibi,
memoriæ mandata leguntur, perfi-
ceret. Cavendum autẽ nobis est, ne
aut diabolo, volenti nobis dubitati-
ones de paterno Dei erga nos ani-
mo, injicere, aures præbeamus; aut
etiã cũ flagitiosis istis hominib9 Dei
vel potentiã, vel sapientiã in dubiũ
vocemus, si non statim se ad nostrã "
voluntatẽ exhibeat & accõmodet,
sed acquiescam9 Dei promißionib9, "
quę spem nostrã fallere nõ poßunt.
Psal. 22. v. 5. 6. Ps. 55. v. 16. 17. Rõ. 8.
v. 37. Porrò Christũ potuisse è cruce
descẽdere, si voluisset, nemini ancipi
tẽ cogitãdi curã afferre debet; unde

Aug: Auguſtinus : Plus, inquit, fecit Chriſtus quàm illi inſultando exi-
» gebant. Plus enim eſt, de ſepulchro ſurgere, quàm de ligno deſcendere.
» Abſit igitur ex noſtro ſenſu & ratione Dei potentiam, ſapientiam,
» aut bonitatem metiri incipiamus. Atq; hoc de prætereuntibus.

Deinde principes Sacerdotum
» exprobrant Chriſto beneficia in alios collata & pietatem ac obedien-
» tiam in Deum, quaſi nulla jam ſpes ipſi in extremam calamitatem redacto reliqua eſſet. Eâdem tentatio-
» ne Satanas Chriſtum in deſerto agentem aggreſſus eſt. Matth. 4. v. 3. Omnes deniq;, ne ipſis quidem latronibus exceptis, acerbiſsimis convitijs Chriſtum conſectantur.

De altero membro, videlicet de piâ horum convitiorum meditatione& ſalutari eorum uſu, qui in hiſce ferè conſiſtit.

1. Primò hæc convitia in Chriſtum contorta nos ſortis noſtræ admonent.

Tan-

Tantâ enim rabie tamq; effre-
ni impudentiâ mundus in Christi"
membra sævit, ut non modò quas-
libet inferre calamitates moliatur,"
sed & illatas exprobret, & spem o-"
mnem divinarum promissionum
adimere & eripere tentet. Sic cum
Jobo actum cap. 2. &c. legimus.
Et David tristissimam edit quere-
lam: Psal. 3. v. 2. Multi dicunt ani-"
mæ meæ non est ipsi salus in Deo."
Si itaq; vel caro, vel Satanas, vel
mundus inferat te ideo pro electo"
Dei filio non reputari, quia cala-
mitatibus te Deus exponi permit-
tat, audi quid Paulus Heb. 12. v. 5.
6. 7. 8. dicat: Fili mi, ne negligito
castigationem Domini, neq; defi-
cias animo cum ab eo argueris.
Quem enim diligat Dominus casti-"
gat &c. Exemplo itaq; Christi obe-
dientiam & patientiam sub cruce"
præstemus.

2. Deinde de providentiâ Dei"
nos erudiunt. Convitiis enim Chri-+

 stum

ſtum petentes Dei decretum & voluntatem, Prophetarum monumentis celebratam, vel ignari perficiunt. Pſal. 22. v. 7. Omnes videntes me deriſerunt me &c.

3. Tertiò hi ſarcaſmi nos, de irâ Dei adverſus peccati turpitudinē, & de pœnâ ęternâ non reſipiſcentibus infligendâ, admonent. Adeo n. „ erat Deus offenſus, ut nulla alia conciliandi nos ei ratio eſſet, quàm ut „ tantus calumniarū cumulus in Chriſtum, ſponſorem noſtrū, effunderetur. Deteſtemur proinde peccatū, „ & gratos nos vadi noſtro declaremus, qui noſtrâ gratiâ tam dira perpeſſꝰ eſt, ut nos à perpetuis ereptos blaſphēijs ęternâ gloriâ exornaret.

4. Tandem convitia, quæ Chriſtꝰ tantâ ſuſtinuit patientiâ, nos mi„ rificè confirmāt & conſolantur. Inimicorum urgeris venenatis linguis, „ in memoriam revoca te non modò habere Jeſū ſociū, ſed & cogita pro „ momentaneis calamitatibus ęternū gaudiū tibi cum omnibus ſanctis repoſi-

positum esse. Rom. 8. v. 18. ~~Terret te iræ divinæ severitas adversus peccata tua~~, animo revolve Jesum tuâ gratiâ litasse, ne irę divinę flammis exuraris. Quis igitur intentabit crimina adversus electos Dei? Deus is est qui justificat. Quis est qui condemnet? Christus is est qui mortuus est. Rom. 8. v. 33. 34.

[~~De tertià parte.~~]

U~~nus autem ex his qui pendebant in cruce~~ &c.

I~~n latronibus hisce duobus~~ status & conditio, in qua salvator noster universum genus humanum repererit, ~~nempe detestandum & non modò primâ~~ sed ~~& secundâ mo~~rte ~~dignum~~, ob oculos ponitur. Nam alter horum Christũ convitijs proscindens & in impietate perseverans, es~~t imago induratorum & reproborum~~, qui, etiam pœnâ affecti, non resipiscunt, ut in Pharaone & alijs permultis videre licet. A~~lter verò resipiscens, eorum imaginem~~, qui

qui per seriam pœnitentiam Deo reconciliantur & in filios Dei ac cohæredes ejus cooptantur, refert & „ repræsentat. Ut itaq; perspectum habere possimus, qua ratione alter „ hic latro mortem secundam effugerit, & in filium Dei adoptatus fuerit, duo hic perpendenda occurrunt: alterum de latronis hujus resipiscentiâ: alterum de Christi, ad exaudiendum eum, promptitudine.

1. Quod ad latronem spectat, in eo omnes seriæ pœnitentiæ partes, videlicet contritio, fides, & nova obedientia, elucent. Nam primo agnoscit peccata sua, & simul justum Dei judicium adversus sese. Nos, inquit, nostro merito hac „ crucis morte plectimur, ille verò Messias pro alienis peccatis pœnâ „ mulctatur. Deinde ex verâ fide misericordiam Jesu implorat. Domine, inquit, memento mei cum veneris in regnum tuum. Petit latro non ut evadat incolumis: sed ut

Chri-

Christus ejus esse memor velit."
Nam, remissâ culpâ, manet pœna,
ut Mosis, Davidis & aliorum pio-
rum exempla testantur. Huc illud"
Augustini tractatu ultimo in Joan-
nem: Productior est pœna quam"
culpa, ne parva putaretur culpa, si
cum illa finiretur & pœna. Ac per
hoc vel ad demonstrationem debi-
tæ miseriæ, vel ad emendationem
labilis vitæ; vel ad exercitationem
necessariæ pœnitentiæ, temporali-
ter detinet hominem pœna, etiam
quem jam ad damnationem sempi-
ternam reum non detinet culpa.

Absit igitur indignitate nostrâ,"
quantumvis magnâ, à misericor-
diæ divinæ portu nos arceri & ex-"
pelli patiamur; quin potius latronis
hujus, Manassis, Davidis, Petri,"
Magdalenæ vestigijs insistentes,
cum Bernhardo exclamemus: O Bernh:-
Domine, perditè vixi, remitte mi-
hi peccata mea: sufficit mihi ad o-"
mnem justiciam te solum habere"
pro-

propitium, cui soli peccavi. Tertiò, fidei vivæ fructus se in eo exserunt. Nam & blasphemiam alterius latronis reprehendit; & testimonium innocentiæ Christo in cruce pendenti fert; & patienter pœnam suam sustinet: deniq; Deum quem anteà contempsit, jam timere, colere, & observare incipit. De hac ejus pœnitentiâ quidam hæc memoriæ
„ mandavit: Latro nullum membrũ à supplicio liberum habet, præter
„ cor & linguam; totum quod liberum habet offert, corde credit, ore
„ confitetur, fidem habuit qui regnaturum credidit, quem secum morientem vidit: Spem habuit, qui aditum postulavit; charitatem firmiter tenuit, qui latronem & de iniquitate arguit, & vitam, quam cognoverat, ei prædicavit.

Nunc de Christi, ad exaudien-
„ dam latronis orationem, prompti-
„ tudine sermonem instituemus. Duo autem hic expendenda veniunt,
„ nempe jusjurandum Christi, & promissio

missio

misſio ei addita. De juramento Tertul:
Chriſti ita Tertullianus: O beatos nos, inquit, quorum causâ jurat Deus, ô miſerrimos ſi nec juranti credimus. Promiſsio hiſce continetur verbis: Hodie, inquit, mecum eris in paradiſo. Vides hîc & audis Deum nolle mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat: Ezech. 33. v. 11. Nemo itaq;, quantumvis magnus peccator, deſperet. Nam, ut Auguſt. inquit, major eſt Dei miſericordia, quã omniũm bominũ miſeria: major eſt potentia filij Dei toto regno diaboli, peccato & morte.

Cavendum tamen hîc omnibus, quibus ſalus æterna eſt cordi, ne præfractè miſericordiâ Dei abutentes ad extremum vitæ halitum, receſſum à malo & acceſſum ad bonum differant. Nam, ut Auguſtini Aug: verbis utar, clementiſsimus Domin9 confugientibus ad pœnitentiã ignoſcit; ſed videndum tamen nobis eſt ne de miſericordiâ ſecuri exiſtẽtes,

pec-

peccatis peccata augeamus, atque
„ dicamus; Donec viget ætas, car-
nis noſtræ concupiſcentias exerce-
„ amus, poſtremò in ſenectute, ma-
lorum pœnitentiam acturi: Pius e-
„ nim eſt Dominus & miſericors, nec
ultra facinorum noſtrorum recor-
Bernh:- dabitur. Et Bernhardus inquit: In-
fidelis eſt fiducia, ſoluis utiq; male-
dictionis capax, cum videlicet in
ſpe peccamus, Sermo 3. in Annun-
ciatio: Dominica.

Nunc ſpeciatim ſingula verba
promiſsionis hujus enodabimus.
Hodie, inquit Chriſtus; ut oſten-
„ dat animas ſtatim cum ex corporis
ergaſtulo ſolvuntur, vel in æter-
„ num gaudium migrare, vel ad æter-
num cruciatum deferri. Luc. 16. v.
Aug: 23. Huc illud Auguſtini; Omnes a-
nimæ cum de ſeculo exierint, di-
verſas receptiones habent, bonæ
„ gaudium, malæ tormenta; ſed cum
facta fuerit reſurrectio, & bonarum
„ gaudium amplius erit, & malarum
tor-

tormenta graviora, quando ſcilicet cum corpore torquebuntur.

Mecum, inquit, eris. Ubi igitur „ Chriſtus, ibi & animæ beatorum. Non enim eſt capiti ſeorſim locus „ deputatus à membris. Joan. 17. v. 14. Hinc conſolatio ampliſsima ad„ mitigandos omnes dolores, & tollendum mortis metum. Ut enim " Scorpio, ſic mors ipſa præſens affert adverſus ſuum aculeum remedium. " Intrepidè proinde cum Paulo dicamus: Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto.

In Paradiſo, inquit, eris. Primus Adam lapſu ſuo & innocentiam & Paradiſi delitias ſibi & nobis perdidit, ac paradiſi hortum clauſit: Secundus Adam clave crucis & mortis ſuæ, cœleſtis horti fores referat, & Eccleſiam in vitæ æternæ poſſeſsionem introducit, ut gaudio æterno perfruatur, de quo 1. Cor. 2. v. 9. Et Bernhardus: Revera illud, inquit, ſolum & verum

est gaudium, quod non de creaturâ, sed de creatore concipitur,
" quod dum possederis nemo tollet à te, cui comparata omnis aliunde
" jucunditas mœror est, omnis suavitas dolor, omne dulce, amarum, omne decorum, fœdum.

Alcüin:· Nam ut Alcuinus inquit: Ibi Deus sanctorum erit satietas, vita, salus, virtus & copia, gloria & ho-
Aug:~ nor. Et ut August. ait, ibi sanitas sine infirmitate; pulchritudo sine deformitate, jucunditas sine mœro-
" re, vita sine morte erit. In Christo igitur paradisum quæramus, in ejus
" cruce lignum vitæ, & in ejus meritis paradisi gaudium & gloriam.

De quartâ parte.

Continet hæc quarta & ultima pars tria generatim expedienda videlicet. 1. Solis defectum & tenebras densissimas. 2. quatuor novissima verba in cruce à Christo prolata. 3. Christi mortem ipsam.

De primo. A sexta autem hora, inquit tenebræ factę &c. Solis hunc defe-

defectum præternaturalem fuisse "
vel hinc convincitur, quod non in
novilunio, sed in plenilunio con- "
tra naturæ cursum acciderit. Rectè
igitur hujus rei admiratione tene- Bernh:-
tur Bernhardus inquiens: Quis est ,,
cui compatiuntur cœlum & terra? ,,
Utiq; verus Deus & verus homo.

Usus harum tenebrarum & ob-
scurationis solis in hisce ferè situs
est, ut agnoscere discamus. 1. inno- "
centiam Jesu, quam ipsæ creaturæ,
non ferentes miserandum illum a-
spectum, testatam faciunt & prædi- "
cant. 2. Dei offensam in eos, qui, lu-
ce abjectâ, tenebras sectantur. Nam
tenebris hisce significatum est, irri-
sores & contemptores solis justiciæ,
(de quo Malach. 4. v. 2.) & Luce
Evangelij privandos, (Amos 8. v.
11. 12.) & æternis tenebris adjudi-
candos. Sed tanta est ingenij huma- "
ni pravitas & cordis durities, ut cũ
reliquæ omnes creaturæ morte "
Christi nefandâ moveantur, & lu-

gubres induentes veſtes quaſi inge-
,, miſcant: ~~ſolus homo~~, propter quẽ
mundi opifex mortem oppetijt, eâ
,, non afficiatur, ſed in delictis rideat
& glorietur, donec tandem in æter-
,, nas detrudatur tenebras. Impij il-
Gregor: ~~lud Gregorij memoriâ~~ tenere de-
bent: ~~Momentum eſt~~, quod dele-
ctat, æ~~ternum quod excruciat~~. Ro-
,, gemus proinde Jeſum, ſolem illum
juſticiæ, ~~ne nos in tenebris perpe~~,,
,, tuis deſerat, ~~neve lumen ſuum in
cordibus noſtris~~ obſcurari & extin-
,, gui patiatur, ~~ſed in vera fide il~~lu-
~~minet~~ & ad finem uſq; inculpatos
conſervet.

De ſecundo, videlicet de quatuor
verbis Chriſti ultimis, nunc
verba faciamus.

1. ~~Initio clamoris Chriſti in cru-
ce fit mentio~~. Deus meus, Deus me-
us ut quid me dereliquiſti. Deprom-
pta ſunt hæc verba ex Pſal. 22. v.
,, 1. ~~Notandum~~ verò hîc in primis
venit, hæc C~~hriſti verba non ex a-~~
,, ~~nimo in deſperationis barath~~rum
immer-

immerso proficisci, nec ab ulla indignatione, aut diffidentia promanare; sed fidei cum carne luctam esse acerrimam, in qua Christus verè sensit iram divinam & æternam maledictionem adversus peccata totius mundi. Si enim Christus certamini succubuisset, nequaquam Deum, appellasset suum Deum. Clamat ergo Christus, Deus meus cur me deseruisti, non quod eum unquam pater deseruerit: Sed quoniam vadem se nostrum patri obtulerat, divinitatem per aliquod tempus occultari oportuit, donec humanitas ea pertulisset, quæ nostris peccatis in æternum promeriti eramus. De hac re ita Irenæus: Quẽadmodum fuit homo, inquit, ut tentaretur, ita etiam verbum ut glorificaretur: & quiescebat quidem verbum dum tentaretur, crucifigeretur & mortem obiret. Homini aderat dum vinceret, susti-

 neret,

neret, resurgeret & in cœlum ascenderet.

Usus clamoris hujus in hisce situs videtur.

1. Admonet nos hæc Christi lu-
„ cta & clamor peccatum esse rem fœdam & detestandam in conspectu
„ Dei. Nisi enim Christus ad tempus derelictus propter nostra peccata
„ fuisset, nos omnes in æternum à Deo deserti & abjecti fuissemus. Cur igitur operibus carnis indulgentes hæc non tandem animo revolvunt? 2. Docet quid in gravissimis tentationibus & mortis lucta sit faciendum. Ut enim Christus animum non despondet, sed ad Deum suum oculos convertit: Sic & nos,
„ cum animadvertimus nos ipsos tanto oneri ferendo prorsus impares
„ fore, ad Deum nostrum confugiamus, certò statuentes, quicquid tan-
„ dem caro ingerat de abjectione in cruce, Deum esse nostrum Deum, qui non posit, nec velit nos in perpetuum deserere. Esa. 54. v. 7. 8.

Pati-

P~~atientiæ itaq; & fidei exemplum ex Christo sumere discamus~~: Arma verò ad resistendum ut Christus ex Psalmo: Sic tu ex sacra scriptura depromere debes. Eph. 6. v. 13.

3. E~~fficacissima nos erigit conso~~la-” ~~tione~~ & de amore Jesu & de miseri- cordia Dei. Christus enim in eo de- cl~~aravit amorem suum erga nos~~” quod cum adhuc essemus inimici, pro nobis deseri voluerit, ne scili-„ cet nos in perpetuum desereremur. ~~Misericordiæ autem Dei illustre ex- emplum in eo apparet, quod pa~~ter ~~ut servos desertos vindicaret~~, filium unigenitum deseri voluerit. Huc illud NAZIANZENI:

Christus clamans in cruce, Deus meus, Deus meus, cur me deseruisti, in se ipso nostra repræsentat.” Nam nos deserti prius & despecti eramus, nunc autem assumpti & sal-” vati: ~~itaq; nostram in se personam transferens his verbis precatur Christus~~, quo naturæ nostræ jus

cum fiducia accedendi acquireret,
cur me deſeruiſti. Hucuſq; de cla-
more Chriſti.

Sed age videamus porrò quo-
modo clamorem à Chriſto editum
Judæi exceperint: Ecce, inquiunt
quidam aſtantes, Eliam vocat &c.
„ Tanta eſt permultorum impietas,
ut non flectantur ullo iræ divinæ
ſenſu ad reſipiſcentiam, ſed ſacro-
„ ſanctum verbum in ſales & riſum
convertant & dicterijs petant.

II. Deinde ut impleretur ſcriptu-
„ ra, dixit Chriſtus, Sitio. Quamvis
naturales cauſæ ſitis hujus reddi
poſſunt; Tamen aliquid anguſtius
„ hîc latere manifeſtum fiet. Cauſas
itaq; paulò altius repetamus.

1. Primò ſitivit Chriſtus, ut ſcri-
pturæ veritas comprobaretur. Pſal.
69. v. 22. Felle & aceto potarunt
me, 2. Ut conſtaret eum noſtram
ſalutem deſiderare & ſitire. Matth.
11. v. 28. Eſa. 12. v. 3. Et 55. v. 1.
3. Ut exemplo conſtantiæ & abſti-
nentiæ nobis præiret. Non enim
opor-

oportet nos ſtatim impatientiâ frangi, ſi præter deſiderium nos tractari contingat; ſed animo meditemur quid JEſu Chriſto acciderit, cum Jobo dicentes: Bonum à Domino accepimus, mala autem quare non ſuſtineamus? Abſtinentiæ quoq; exemplum hæc Chriſti ſitis nobis præbebit. Pudeat enim nos " omni voluptatum genere diffluere, " ſalvatore noſtro nil præter amara, propter dulcem Evæ morſum, de-" ſiderante.

Cauſis ita expoſitis, quid Chriſto ſitienti obtulerint diſquiramus. Continuò, inquit, accurrens unus ex ijs, acceptam ſpongiam aceto implevit & arundini impoſuit. Chriſto eam denegant humanitatem, quam vel ſceleratiſs. ultrò offerrent. Sed vel ignari Dei decretum perficiunt; tantum abeſt, ut quicquam Chriſto ejuſve membris caſu accidere poſsit. Referunt au-" tem ingrati Judæi mores & impie-"

„ tatem ſeculi hujus, à quo nil ferè ni-
ſi acetum Deo ejuſq; filio porrigi-
„ tur. Expectat quidem ille vineam
ſuam vuas edituram, & ecce edit
labruſcas Eſa. 5. v. 4.

Clamat adhuc Chriſtus ſeſe ſitire, ſed acetum porrigimus, dum meritum ejus cùm doctrinæ falſitate tum omnis generis vitijs & facinoribus, quantum quidem in nobis eſt, pedibus conculcamus. Eandem quoq; vocem in membris ſuis hodie edit, Ego ſitio, Ego eſurio, Ego nu-
„ dus obambulo. Matth. 25. ver. 35.
Sed maxima mundi pars divitis i-
„ ſtius, de qua Luc. 16. v. 19. imitata exemplum, potius ad omnis generis voluptates explendas, quàm ad ſitim Jeſu extinguendam, opes expendit & profundit. Recte Lactantius, Multum intereſt, inquit, utrum pecuniam tuam perductores, aleatores, lenoneſq; diripiant, an eã pietati ac Deo prę ſtes; utrumve illam ventri ac gulæ ingeras, an in theſauro juſticiæ reponas. Imo

Lactant:

tam

tam effrenis ac vesana quorundam est malitia, ut non modo Jesu in miserorum fratrum persona esurienti, sitienti, algenti, oberranti, nihil ex suo conferant, sed etiam per vim & fraudem, quicquid habeant miseri & abjecti fratres Christi, ad suas voluptates exsaturandas, auferant: qui quidem omnes gloriâ illâ, de qua Matth. 25. v. 34. in extremo die indigni censebuntur.

III. Cum accepisset acetum dixit, consummatum est. Hac Christi voce docemur nil ad salutis negotium prætermissum, sed re ipsa, quicquid ad nos liberandos requirebatur, esse impletum. Reliquum igitur " est, ut nos beneficia redemptionis vera fide amplectamur, & per mor-" tis januam in vitam æternam, quam " Christus morte sua nobis peperit, ingrediamur. Joan. 5. v. 24.

IV. Ultimum verbum à Christo in crucis ara prolatum, ex Psal. 31, v. 6. decerptum est. Pater, inquit, in ma-

in manus tuas commendo ſpiritum meum.

De hac Chriſti oratione ita Athanaſius: cum in cruce dicit: pater in manus tuas depono ſpiritum meum, ſeſe ut homo Deo commendat, & in eo omnes homines (omnium intellige piorum animas) apud patrem deponit & commendat, ut intereà donec adveniat noviſsimus dies, apud Deum patrem feliciter vivant, per ipſum & in ipſo vivificandi. Membra enim illius ſumus, & multa iſta membra unum corpus ſunt, quod ipſum eſt Eccleſia.

Nos itaq; edocti exemplo Chriſti ſimiliter Deo patri animas noſtras commendare diſcamus, certo ſtatuentes hanc fratris noſtri commendationem non minus in cæterorum membrorum, quàm in capitis cauſa exauditam. Sic Act. 7. v. 59. hac ſpe fretus Stephanus animam patri cœleſti commendavit.

Hiſce ita generatim propoſitis: nunc

nunc singula verba enodare in animo est. Vox Patris ostendit omnibus credentibus, per eximium illud adoptionis beneficium, aditum, etiam potiori jure, quàm ad parentes nostros in hisce terris, ad cœlestem patrem patere. Christus enim factus frater noster tam gratum & suave patris jam reconciliati nomen fratribus suis commune fecit. Unde ipse Christus Joan. 20. v. 17. Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum. Hinc summa consolatio peti potest. Esa. 49. v. 15. Etiamsi enim mater filiorum obliviscatur &c.

Secunda vox. (commendo) insignem emphasin habet. Significat enim idem quod depositum alicui committere, de cujus fide & conscientia minimè dubitetur. Quis patre nostro fidelior, cui animæ nostræ commendantur? Animæ igitur nostræ discedentes à corpore non intereunt, sed in Dei patris

versantur custodia, corporibus in resurrectione associandæ. 1. Cor. 15. v. 21. 22.

In manus tuas, inquit: Vox consolationis est plenissima. Animæ enim eorum, qui in Domino obdormierunt quasi in brachijs ipsius Dei colliguntur & servantur. Cum igitur Pater noster cœlestis ulnas suas supernè expandit, animas in Christo morientium amplexaturus & ad se collecturus, non est quod mortem metuamus. Pastor enim ille animarum nostrarũ non patietur nos è suis eripi manibus, sed collectos ad se in pace custodiet & conservabit.

De tertio membro videlicet de ipsa Christi morte. Et cum hæc dixisset, inclinato capite, tradidit spiritum. Ille, inquit, tradidit spiritum. Huc Joan. 10. v. 17. 18. Ego pono animam meam, ut eam rursus assumam &c.

De fructibus mortis Christi ad nos emanantibus suprà in concio-

ne

ne prima verba fecimus. Notanda saltem hic sunt Augustini dicta memoratu dignissima. Nõ possum, inquit, terreri multitudine peccatorũ meorum, si mors Domini in mentẽ venerit, quia peccata mea illum vincere non possunt. Et alibi inquit; Inspice vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis. Corpus habet inclinatum ad osculandum: brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositũ ad redimendum. Hæc quanta sunt cogitate: Hæc in statera cordis vestri appendite, ut totus vobis figatur in corde, qui totus pro vobis fixus fuit in cruce. Huic igitur laus & honor in secula seculorum, Amen.

CONCIO DECIMA TERTIA.

Textus.

Et ecce velum templi scissum est in duas partes &c. Videbunt quem transfixerunt.

De passione Chr. ejusq; morte diximus;

reliquum nunc eſt, ut quid Chriſto demortuo, ſtatim contigerit, animum advertamus.

Partes hujus concionis conſtitui poſſunt quatuor.

I. De quatuor ſignis inſolitis & admirandis.

II. De centurionis militumque ejus & turbæ ſubita converſione.

III. De mulieribus aſtantibus cruci Chriſti.

IV. De Judæorum hypocriſi, & milite latus Chriſti, mortalium vinculis exſoluti, lanceâ petente & aperiente.

De primâ parte.

Et ecce velum templi ſciſſum) Præter ſolis obſcurationem, cujus in proxima præcedenti concione mentionem fecimus, nunc quatuor
„ alia non minus admiranda eduntur ſigna, quæ quidem, quamvis lin-
„ gua deſtituuntur, apud homines tamen obſtinatos de Jeſu Chriſti in-
„ nocentia, de ira Dei omnipotentis adverſus reprobos vel ſaxis ipſis ri-

gidio-

gidiores; & mortis Jesu amplissimo fructu in credentes omnes emanante, concionantur. Nam 1. Velum templi scinditur. 2. Terra contremiscit. 3. Rupes franguntur. 4. Mortui resurgunt. Qui igitur asinæ Bileami, ad Dei gloriam & ejus confusionem, os aperuit, is signa majori digna admiratione hîc edit, ut & Jesu innocentiam cognoscere, & iram Dei adversus cordis nostri duritiem extimescere, & in hunc eundem Jesum crucifixum adversus quaslibet tentationes & inimicorum minas spem collocare, discamus. De hisce itaq; quatuor signis nunc ordine sermonem instituemus.

De primo signo. Velum templi, inquit, scissum est. Hîc duo sunt perpendenda, alterum de veli in tabernaculo usu: alterum de causis cur hoc velum ruptum fuerit.

Quod ad veli spectat usum; sciendum est tabernaculum, sicut &

postea templum Jerusolymitanum, in plures distinctum fuisse partes, nempe in atrium, sanctum, & sanctum sanctorũ. De templi atrio David passim in Psal. loquitur. Quod ad sanctum attinet, sacerdotibus in eo sacra facere singulis diebus permissũ erat: In sanctũ verò sanctorũ pontifex semel in anno ingrediebatur, nempe in propitiationis festo, qua de re Heb. 9. v. 6. 7. In prius quidẽ tabernaculũ quovis tempore ingrediũtur sacerdotes, qui ritus obeunt; in secundũ autẽ, semel quotannis solꝰ pontifex nõ sine sanguine, quẽ offert pro se ipso & erratis. Velũ itaq; hoc quod destinatũ erat huic usui, ut sanctũ sanctorũ à sancto separaret, ac omni aditu ac visu non modo populũ, sed & sacerdotes omnes, solo excepto pontifice, prohiberet, Christo expirante vitaque excedente, disruptũ fuit. Nunc causas veli rupti disquirere placet.

1. Prima causa fuit, ut hac veli ruptione leges illas ceremoniales, quibus

bus popul9 obſtringebatur, jam per Chriſti mortē ſublatas eſſe, palā fieret. ~~Quicquid n. ceremonijs præfigurabatur iſtis~~, ~~hoc totum jam in Chriſto impletum fu~~it, adeò ut umbris iſtis Moſaicis res ipſa jam ſucceſſerit.

2. ~~Secunda~~, ut populus obſtinatus de templi & urbis extrema ſubverſione admoneretur. ~~Nos igitur, illorum edocti periculis ingr~~atitu~~dinem fugiamus~~, ne tandem, divinâ ſublata protectione, templa & urbes noſtræ ſubvertantur & diruantur.

3. ~~Tertia cauſa fuit~~, ut jam univerſę Eccleſię aditū in cœleſte ſanctuariū patêre, & omne diſcrimē inter Judæos & gentes ſublatū eſſe, liquidò cōſtaret. Gal. 3 v. 28. Act. 10. v. 34. A~~udacter itaq; per Chriſtum in gentem ſacerdotalem ſancti~~fica~~ti, ad thronum gratiæ accedam~~us. Nam veli hujus ruptio ſine ore ad Deum patrem omnes invitat.

De ſecundo ſigno. Terra, inquit, tremuit. Terra elementorum ſtabiliſsima hoc motu ſtupendo veluti gemitu apud Deum conqueritur ſeſe ad populum tam ſceleratum ſuſtinendum & alendum cogi, ac veniam quaſi homines tam nefandos abſorbendi ſibi dari petit. Sic Amos, cap. 8. v. 8. ad populum omni ſcelerum genere gravatum & cumulatum verba faciens, An non, inquit, ſuper hæc contremiſcet terra? Et lugebit omnis qui habitat in ea. Mirum profectò eſt terram ad extremum Dei contemptum & impietatem, quæ undiq; graſſatur, os ſuum non aperire & homines impietati totos deditos non abſorbere, quemadmodum Num. 16. v. 32. ju-
„ ſto Dei judicio factum legimus. Tantâ enim terra repleta & referta eſt iniquitate, ut quocunq; oculos
„ circumferamus, nuſquam ſincera appareat pietas, adeò ut plus quàm
„ admiratione dignum ſit, & omnino Dei longanimitati aſcribendum,
quod

---

quod oneri i[…]
eſſe poſsit; &[…]
vivos non a[…]
os non evom[…]
minatur Deus[…]
hic, quæſo, […]
vere, quid p[…]
poſt accider[…]
incenſus cur[…]
deleri & abſ[…]
tur alieno n[…]
Cur, terra n[…]
te, & toto r[…]
Rom. 8. v. […]
cordiq; cal[…]
potius trem[…]
næ mitigat[…]
De terti[…]
ſciſsæ ſunt. […]
dammodo […]
veri præ ſe[…]
dæi alijq; […]
nimos & […]
veri non p[…]
amantina[…]

quod oneri isti ferendo diutius par esse posſit; & habitatores ſuos aut vivos non abſorbeat, aut etiam eos non evomat, quemadmodum minatur Deus Lev. 20. v. 22. Siste hîc, quæſo, gradum & animum adverte, quid populo huic non multò poſt acciderit. An non Deus irâ incenſus cum gladio Romanorum deleri & abſumi permiſit? Cur igitur alieno non ſapimus exemplo? Cur, terra nobis adhuc concionante, & toto mundo quaſi ſuſpirante." Rom. 8. v. 21. aures occludimus " cordiq; callum obducimus, & non potius tremimus, ſuſpiramus & pœ- " næ mitigationem petimus?

De tertio ſigno. Petræ, inquit, ſciſsæ ſunt. Rupes diſiliendo quodammodo ſeſe morte Christi mo- " veri præ ſe ferunt: Reprobi vero judæi alijq; præfracti homines, eâ a- " nimos & corda flecti aut commoveri non patiuntur. O ſaxea & ad- " amantina corda. Quàm ſit iratus

Deus ijs qui in delictis perseverant, non modo indies per verbi sui ministros nos certiores facit; sed etiã
" ex rebus natura sua voce carentib⁹ præcones excitat, qui nos simul &
" de ira Dei adversus peccata, & de pœna nostris imminente capitibus admoneãt: Sed tanta est cordis nostri durities, ut quid per verbum Deus ipse inculcet, aut etiam ipsa conscientia dictet, vel deniq; creaturæ rationis expertes, suadeãt, non curemus, aut magnifaciamus. Resipiscamus igitur ne & ipsę creaturæ ad vindictam & judicium Deum provocantes nobis litem intendant, & Deus ipse iratus æternæ damnationi nos tandem addicat. Huc illud
" Chrysost. Considera ergo fidelis redempta anima, quis, qualis &
" quantus est, qui pro te pependit in cruce, cujus transitum & cœlum luget & terra, & lapides duri compas-
" sione scinduntur, cujus mors mortuos vivificat & quem omnis creatura Dominum suum confitetur. O

cor humanũ, omniũ lapidũ duritiâ durius: ſi ad tanti cõmemorationẽ piaculi, nec terrore percuteris, nec cõpaſsione afficeris, nec cõpunctione ſcinderis, nec pietate molliris.

De quarto ſigno. Et monumenta, inquit, aperta ſunt, & multa corpora ſanctorũ, qui dormierant, ſurrexerunt &c. Mors ipſa fit prȩco potentiȩ Jeſu adverſ9 induratos Judæos. Nos ſingula hic ponderabimus.

Primò fit mentio ſepulchrorũ apertorũ; qua re ſignificatur regnum mortis morte Chriſti jam deſtructũ eſſe. Oſeȩ 13. v. 14. & 1. Cor. 15. v. 54. 55. Deinde multa corpora ſanctorũ, qui obdormierunt, vi ac efficaciâ mortis & reſurrectionis Chriſti reſurrexiſſe dicũtur. Certiſsimũ reſurrectionis mortuorũ teſtimoniũ hîc habemus. Oportet n. omnes nos comparêre corã tribunali Chriſti, ut unuſquiſq; reportet, quȩ in corpore fecerit, cõgruẽter ad id quod fecerit vel bonũ vel malum. 2. Cor. 5. v. 10. Rom. 14. v. 10.

 Ter-

„ Tertullianus: Fiducia, inquit, Chriſtianorum eſt reſurrectio mortuo-
„ rum. Simili autem elegantiſſ. & ſcripturæ familiariſſ. à dormientibus ſumpto, utitur. Quàm facilè enim
„ fuerit patrifamilias ſomnum ſuaviſſ. capientes excitare; tam facilè, imo multò facilius, erit Chriſto luce orbatos in vitam revocare, cum dixerit, ſurgite mortui & venite ad judicium. Huc Ambroſij illud:
Ambr: Quis, inquit, in Domini paſſione monumenta aperuit, manum reſurgentibus porrexit.; viam quâ ſanctam civitatem peterent demonſtravit? Si nemo fuit, fuit itaq; vis divina, quæ operatur in corporibus mortuorum.

Sanctorum autem mentionem facit, ut oſtendatur glorioſam reſurrectionem ad eos ſolos ſpectare, qui in Chriſto ſanctificati in vera fide obdormierunt. Daniel. 12. verſu 2. 3.

Tertio, reſuſcitatos poſt Chriſti reſurrectionem in ſanctam civitatem

tatem ingressos asserit. Quo signi-„ ficatur omnes fideles post Christum in verè sanctam civitatem, cœle-„ stem illam Jerusalem, tandem ingressuros, ibiq; cum Christo in perpetuum mansuros. 1. ad Thess. 4. v. 16. Hieronymus: Christus, in- *Hieron:-* quit, primogenitus ex mortuis primitias massæ corporum nostrorum quas in sepulchro positas suscitavit, pervexit ad cœlum, spem no-„ bis resurrectionis in resurrectione proprij corporis tribuens, unde &„ omnes sic speramus resurgere ex mortuis, sicut ille surrexit.

Notandum autem hîc venit Jerusalem, deploratæ malitiæ civitatem, sanctam appellari, cùm quia sanctis initiò dicata & consecrata fuit usibus, tum quia sanctos esse eos Deus voluit.

De secundâ parte.

Centurio autem, qui ex adverso stabat &c. Magnum quiddam est ad mortem Christi solem obscu-

ratum esse; terram contremuisse: rupes fractas: & monumenta aperta: ~~sed gratiæ & misericordiæ plenissimum~~, quod irrisores Christi, audito ejus clamore & visis signis istis, tanta cum reverentia Jesum crucifixum agnoverint & celebrarint.

Consideranda hîc tria occurrunt. 1. Centurio cum suis asseclis, & turba. 2. Occasio conversionis eorum. 3. Pœnitentia & confessio.

~~Primò fit mentio personarum videlicet ipsius Centurionis~~, hominis Ethnici: ~~militũ~~ qui anteà Christum flagellis omniq; contumeliarum genere affecerunt: ~~& turbæ~~ ipsius, quæ toties ut Christus in crucem ageretur, petijt. ~~In cruce latro~~ pendens ad Christum conversus fuit: ~~nunc qui anteà~~ Christi viventis carnifices erant, ejus primi confessores redduntur. ~~Fidus itaq; hic est sermo & modis omnibus dignus~~ quem amplectamur, quod Christus Jesus venit in mundum, ut peccatores servaret, quorum primus sum e-

go,

go, 1. ad Tim. 1. v. 15. Huc simile Augustini: Quemadmodum Roma, inquit, principio habitata fuit, libertate ac impunitate à Remo & Romulo quibusvis sontibus & sceleratis hominibus, qui eam incolere vellent, proposita: Ita Ecclesia collecta est ex quibusvis nationib9 hominum, per universalem peccatorum remissionem erga omnes, qui ingressi in ea permaneant, dummodo veniam precentur, ac solâ misericordiâ Dei & merito filij eam se impetraturos confidant. Deinde qua occasione ad Christum cõversi fuerint, significatur. Nã clamore Jesu audito, & visis signis istis stupendis, cõfessionẽ Jesu, qua se in Pilati prætorio filium Dei profess9 est, hostes Chr. animo repetere incipiunt: quã q; magnũ & nefandũ patrarint delictũ hunc crucifigẽdo, animo secum meditãtur: & rursũ oratione Jesu p inimicis in ara crucis effusa, cõsideratâ, spẽ gratię apud filium Dei consequen-

ſequendæ, concipiunt. Cum itaq;
„ nos & vivâ Jeſu Chriſti voce, & ſi-
gnis admirandis ad reſipiſcentiam
„ invitemur, occaſionem oblatam
non reſpuamus, ne ipſis Chriſti cru-
„ cifixoribus duriores in extremo ju-
dicij die judicemur.

Tertio loco pœnitentia & con-
feſsio horum hominum deſcribitur.
1. Centurio, & qui cum eo erant
cuſtodientes Jeſum, timore magno
perculſi ſunt. Adeſt itaq; in animo
illorum ob peccata compunctio &
dolor. Sic Act. 2. v. 37. Audita
concione Petri animo compuncti
dicuntur.

2. Glorificant Deum dicentes,
verè hic homo juſtus erat & filius
Dei. Ecce ut majeſtas ac gloria fi-
lij Dei tum maximè emergit & elu-
„ cet, cum prorſus Chriſtus extin-
ctus videretur. Nos igitur, qui in
fratres ejus adoptati ſumus, in re-
„ bus maximè deſperatis benè etiam
ſperare diſcamus.

Sed confeſsionem eorum audi-
amus.

amus. Quoad personam ejus spectat, cum non modo nudum confitentur hominem, sed & viventis Dei filium. Innocentiæ testimonium Christo quoq; ferunt, &, dubio procul, eum pro peccatis totius mundi hostiam factum agnoscunt. 2. Cor. 5. v. 21. Magnam oportet innocentiæ vim esse, quam, Christo jam vivis exempto, ejus hostes tam forti infractoq; animo vindicant.

3. Percutientes pectora sua revertebantur. Ut timorem ex animo " contrito profectum constet, pectus percutiunt, volentes significare & " animi sui dolorem, & sese, si Deus eos in jus vocaverit severiterque cum ijs agere constituerit, perpetu- " is dignos plagis & cruciatibus. Sic publicanus Luc. 18. v. 13. pectus percussisse dicitur. Nos quoq; illorum edocti exemplo dicamus cum Davide ex Psalmo 143. v. 2. Ne intres in judicium cum servo tuo,

quia non justificabitur in conspe-
ctu tuo ullus vivens. Reverti au-
tem dicuntur, ut scilicet intelligas
eos jam mentem mutasse ac novum
hominem induisse.

Misericordia enim Dei ijs solis
patet, qui seriâ ducuntur pœniten-
tiâ, caventes ne denuo sub jugum
peccati redigantur. Rom. 6. ver-
su 12. &c.

Hic Bernhardi de pœnitentia
„ sententiam ascribere placet. Audi-
tam fac mihi, inquit, manè miseri-
„ cordiam tuā, quia in te speravi Do-
mine, sola nimirum spes apud te mi-
serationis locum obtinet, nec ole-
um misericordię, nisi in vase fiducię
ponis: Sed est infidelis fiducia,
solius utique maledictionis capax,
cum videlicet in spe peccamus.
Quanquam nec fiducia illa dicen-
da sit, sed insensibilitas quædam &
dissimulatio perniciosa. Quæ enim
fiducia est ei, qui periculum non at-
tendit? aut quod ibi timoris reme-
dium, ubi nec timor sentitur, nec

mate-

materia ipſa (peccatum intellige) timoris: Fiducia ſolatium eſt, nec eget ille ſolatio, qui lætatur cum malefecerit, & in peſsimis rebus magis exultat. Rogemus itaq; fratres, reſponderi nobis, quantas habeamus iniquitates & peccata, ſcelera noſtra nobis oſtendi deſideremus: ſcrutemur vias noſtras & ſtudia noſtra periculaq; univerſa vigili intentatione penſemus. Dicat quiſquis in pavore ſuo, vadam ad portas inferni, ut jam non niſi in ſola Dei miſericordia reſpiremus. Hæc vera hominis fiducia eſt à ſe deficientis, & innitentis Domino ſuo. Hæc, inquam, vera fiducia eſt, cui miſericordia non denegatur, propheta teſtante: Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in his qui ſperant ſuper miſericordia ejus. Nec parva utiq; ſuppetit nobis, in nobis quidem cauſa timoris, in ipſo autem cauſa fiduciæ. Hæc ille.

Mulieres quæ in vita Chriſtum ſequutæ erant, eum in extrema calamitate poſitum deſerendum non duxerunt: ſed adhuc magna cum reverentia colunt, & ab eo in cruce pendente ægrè avelli ſe patiuntur. Nos hîc ſingula, quæ in harum mulierum laudem referuntur, paulò altius repetamus.

Primò conſtantiæ & amoris erga Chriſtum laude condecorantur. Non enim deficiunt à Chriſto extremis probris in cruce expoſito, ſed magna animi conſtantia cruci aſtantes animum benevolum erga eum declarant.

Certè non dubium eſt fidem illarum maximis tentationum procellis objectam fuiſſe, quod ita viderent magiſtrum ſuum à nefandis iſtis tractari hominibus: Sed ſpiritu Dei adjutæ omnes tentationes magna animi conſtantia amore Chriſti ſuſtinent & vincunt. Nos itaq; mulierum invitati exemplo non

patia-

patiamur ullis mundi minis, aut Satanæ tentationibus nos ita deterreri, ut Christi professionem abjiciamus: quin potius ad mortem usque eum comitari non desistamus, ut „ tandem, exacto vitæ hujus curriculo, coronâ omnibns fidelibus re- „ positâ ornemur. 2. ad Tim. 4. versu 7. 8.

Quod autē noti & amici Christi à longè stare dicantur, pondere suo carere non videtur. Utut enim „ nobis vinculo amicitiæ conjuncti sunt homines: tamen in maximis „ calamitatibus ita erga nos sunt affecti, ut potius à longè videre nostras „ calamitates, quàm easdem nobiscum sustinere velint.

Deinde ab officijs charitatis, quibus Christum prosecuti sunt, commendantur: ministraverant, inquit, ei, scilicet de facultatibus „ suis Luc. 8. v. 2. 3. Primò hinc disce, quàm fuerit status Jesu Christi „ in hac vita miser & abjectus. Qui

enim omnibus vitæ necessaria suppetit, tantâ rerum premitur penuriâ, ut quo se sustentet ipse non habeat, sed aliorum subsidio & ministerio egeat. Causa hujus tantæ paupertatis primaria. 2. Cor. 8. v. 9. ob oculos ponitur: Nostis, inquit, beneficentiam Domini Jesu Christi, quod propter vos pauper
„ factus sit, cum esset dives, ut vos illius paupertate ditesceretis. Si itaq;
„ terrena bona nobis denegaverit Deus, atq; cum misero illo Lazaro aliorum ope & auxilio egere vo-
„ luerit, nos Jesu Christi fratres esse meminerimus: Et Johannis ac Petri nō habentium unde stipem illi pau-
„ peri claudo erogarent. Act. 3. versu 6. & Pauli, qui labore manuum sibi in diem sæpè victum quæsivit. Act. 18. versu 3. & 1. Cor. 4. versu 10. 11. Consortes esse,
„ memoriâ tenebimus. Deinde mulieres, Christo de facultatibus suis ministrantes, exemplo liberalitatis
„ erga Jesum ejusq; ministros exer-

cen-

cendæ nobis præeunt. Huc mandatum Pauli. 1. Tim. 5. v. 17. 18. Qui benè præsunt presbyteri duplici honore digni habentor: maximè qui laborant in sermone & doctrina. Dicit enim scriptura, Bovi trituranti non obligabis os. Et, dignus est operarius mercede sua. Plura de beneficẽtia in pauperes vide Deut. 15. v. 11. Esa. 58. v. 7. 8. 9. 10. 11.

Basilij illud huc ascribere placet. Basil: Melius est, inquit, innumeræ prolis patrem vocari, quàm stateres innumeros habere in loculis. Pecunias enim hîc vel invitus relinques: gloriam verò bonorum operũ deferes ad Dominum. Et cum totus popul9 „ apud communẽ judicem te circumdans appellaverit suum altorem, „ benefactorem, & omnibus benignitati proprijs nominibus, Deus erit qui te suscipiet, angeli collaudabũt, „ & homines à condito mundo beatũ te prædicabunt: ibi æterna gloria, corona justiciæ, & regnum cœleste,

præmium tuum erunt: Et alius qui-
„ dam: ~~Nudum, inquit~~, ſi videris,
veſtito: honorans immortale tuum
„ indumentum, quod eſt Chriſtus.
Nam quotquot in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtum induimus.

~~Tertiò mulierum~~, quæ Chriſto
„ morienti affuerunt, nomina exprimuntur; ~~quo ſignificatur piorum~~ &
„ fi~~delium nomina in ſempiternâ~~ a-
„ p~~ud Deum futura eſſe memo~~riâ.

De quarta parte.

Judæi ergo, quoniam paraſceve erat &c. Tria hìc expendenda offeruntur.

1. Petitio Judæorum à Pilato, ut ſcilicet ejus veniâ liceat crura illorum frangere, qui in crucem ſublati erant. 2. Militis factum. 3. Evangeliſtæ de hoc toto negotio teſtimonium.

~~De primo~~. Petierunt Judæi à Pilato eumq; rogarunt ~~ut crura illorum~~, qui cruci erant affixi, frangerentur, ijq; auferrentur. ~~Cauſa petitionis hujus era~~t, ne, ſi in cruce eos pende-

pendere permitterent, legem de suspensis eodem die sepeliendis, violasse judicarentur: de qua Deut. 21. v. 23. Si quem ob capitale crimen supplicio affeceritis & in crucem egeritis, ejus cadaver in cruce ne pernoctato, sed id eodem die, sepelitote. Sed amentes Judæi in Sabbatum religiosi videri volebant; de Christo tam nefariè è medio sublato nullâ curâ tanguntur. Sic hypocritæ quæ graviora sunt legis, judicium & misericordiam ac fidem omittunt. Matth. 23. v. 23.

Pilatus, cognitis postulatis, facilè petitioni illorum locum reliquit. Milites autem ad crucem venientes, Jesum jam è vivis excessisse vident, ideo ejus crura frangenda non ducunt. Factum est hoc ut typum impletum constaret, de quo Exod. 12. v. 46. Erat enim agnus paschalis, cujus crura ex lege divina non comminuebantur, umbra seu typus Christi, qua de re. 1. Cor.

5. verſ. 7. Etenim paſcha noſtrum pro nobis ſacrificatum eſt, nempe Chriſtus.

Conſolatione quoq; refertiſſimum eſt, quod Chriſto crura non fracta fuerint. Nam ut Chriſtus in cruce quidem expiravit, & lanceâ confoditur, crura autem ejus non franguntur: Ita Eccleſia, quæ eſt ſpirituale corpus Chriſti, affligitur quidem & varijs calamitatibus confoditur, ſed oſſa ejus, hoc eſt firma ac conſtantia membra Eccleſiæ penitus non franguntur; ſed ad perpetuum gaudium & fœlicitatem conſervantur. Multæ enim ſunt tribulationes juſtificatorum, ſed de omnibus his liberavit eos Dominus.

De ſecundo. Miles, inquit, Chriſti latus lanceâ pupugit & continuo exijt ſanguis & aqua. Hîc tria rurſum conſideranda occurrunt. 1. Factum militis. 2. Cauſæ facti hujus. 3. Effectum.

De primo videlicet de ipſo militis

tis facto. Miles, inquit Johãnes, lanceâ latus Christi fodit. Cujus ani-" mum anteà obstinati Judæi contu-meliarum & blasphemiarum aculeis" pupugerunt: Ejus jam vitâ privati latus miles ferox lanceâ fodit. Nun-" quam enim impij piorum supplicijs explentur & satiantur. Sed disquiramus an solus hic miles tantæ ferocitatis & sævitiæ insimulandus, an verò in nostrum caput hoc facinus quoq; recidat & redundet. Quamvis Jesus Christus, ad dexteram Dei patris sedens, non amplius jam sit in potestate hominum, iterum ab ijs deridendus, crucifigendus, & transfodiendus. Rom. 6. v. 9. Tamen humano more sese hominum sceleribus, & præsertim obstinato verbi divini contemptu, dirideri, crucifigi & transfodi conqueritur. Sic ipse Deus Malach. 3. v. 8. in decimis & honorarijs sese configi, hoc est, defraudari, expostulat & queritur. Sic Zachar. 2. v. 8.

Qui vos tangit, tangit pupillam Oculi mei. Et Act. 9. v. 4. Christus ipse persecutiones fidelibus illatas sibi acceptas refert; Saul, Saul, inquit, quid ME persequeris. ~~Qui autem ita sceleratas suas manus~~ in ~~Christi membra vibrant~~, in extremo judicij die suæ tyrannidis extremas tandem luent pœnas. Apo. 1. v. 7. ~~Neque tantum qui injuri~~am ~~Christi membris inferun~~t, Christum pungere judicantur: Se~~d & ij maxi-~~
„ ~~mè in his censendi~~, qui ne os quidem aperiunt, quin blasphemas in Deum voces evomant, & dejeran-
„ tes dirisq; cùm se ipsos tùm alios persequentes vulnera Christi refricent. D~~e Turcis memoriæ pr~~odi-
„ ~~tum est~~, quod non ferant Jesum, quem pro insigni habent Propheta, impunè blasphemis peti vocibus: S~~ed inter nos, qui Christum pro~~fi~~temur~~, quis pœnam blasphemiæ ab aliquo repetit?

~~De secundo~~, videlicet de causa facti hujus. Militis animum si spectes,

ctes, veritati consentaneum est, eum quidem latus Christi pupugisse, vel ut periculum faceret, an Christus revera vitam cum morte commutasset: vel etiam ut furore agitatus extremam rabiem in Christum jam mortuum effunderet. At si animum & mentem ad Dei contemplandam providentiam adjeceris, id fine longè ab hisce diverso factū reipsa experieris. Nam ideo fieri hoc oportuit, ut quæ Zacharias cap. 12. v. 10. literis monimentisq; consignarat suis, perfecta esse constaret. Videbunt, inquit, quem pupugerunt. Cum itaq; omnia ho-" stium consilia & facta divinæ potentiæ & providentiæ ita subjecta" sint, ut ad ea perficienda quæ Deus statuit, vel inviti, aut ignari agantur; Absit illorum minis nos terreri patiamur, aut etiam animum abjiciamus, si quando visum fuerit Deo nos cruce & calamitatibus probare & exercere; quin potius

Dei celebremus potentiam & providentiam, quia omnia ad sui nominis gloriam & salutem disponere & dispensare novit.

Dicti porrò prophetici explicationem ex ijs qui ex professo Zachariam commentarijs illustrarunt suis, petere licet.

De tertio videlicet de effecto, hoc est, de sanguinis & aquæ ex Christi latere effluxione: Quod ex
" latere Christi jam demortui sanguis & aqua effluxerit mysterio non ca-
" ret. Ut enim Mose percutiente petram, aqua ad reficiendum populũ ex ea emanavit: Sic ex latere Jesu sanguis & aqua ad refrigerandum universum mundum exijt. (Num. 20. v. 11. 1. Cor. 10. v. 4.)

Et Augustinus. In exordio, inquit, generis humani de latere viri dormientis costa detracta est, ut fœmina fieret; (Christum & Ecclesiam jam tum tali facto prophetari decebat.) Sopor quippe ille viri, mors erat Christi, hujus exanimis

in

in cruce pendentis latus lanceâ perforatum eſt; atq; inde ſanguis & aqua profluxit, quæ ſacramenta eſſe novimus quibus ædificatur Eccleſia. Senſus Auguſtini hic eſt: Quemadmodum ex Adæ dormientis coſtâ ſponſa ejus formatur, ſic ex ſanguine promanante ex latere Chriſti vivificatur Eccleſia & " aqua purgatur: Et ſicuti Chriſtus " in cruce quidem moritur, verè tamen vivit: Ita & in Chriſtum credentes etiamſi moriantur, in ipſo" tamen vivunt.

Nos hinc conſolationem ad conſcientiæ vulnera ſananda, & admonitionem ad cavenda peccata " extruamus. Sanguis ex Chriſti emanans latere eſt quaſi quoddam " lavacrum, quo animæ noſtræ à labe interna abluuntur & purgantur." 1. Johan. 1. verſu 7. Sanguis Jeſu Chriſti purgat nos ab omni" peccato. Hebr. 9. v. 13.

Nam si sanguis taurorum & hircorum & cinis juvencæ aspergens inquinatos, sanctificat ad carnis puritatem: quantò magis sanguis Christi, qui per spiritum æternum se ipsum obtulit inculpatum Deo, purgabit conscientiam vestram à mortuis operibus, ad serviendum

Just: M: Deo vivo. Huc illud Justini Martyris: In Ægypto, inquit, cum interimerentur primogenita, quotquot eam cladem evaserunt, servati sunt per sanguinem, quo postes tingebantur: Et sicut in Ægypto paschalis sanguis fuit salutifer: Sic Christi sanguis credentes è morte eripiet.

Bernh: Et Bernhardus: Suffecisset, inquit, ad redemptionem orbis una pretio-

" sissimi sanguinis Christi gutta; Sed data est copia, ut in beneficij recor-

" dationem virtus diligentis claresceret: Copiosa enim apud eum redemptio. Dicat itaq; unusquisque

Aug: in Christum credens cum Augustino: In omnibus adversitatibus non inveni tam efficax remedium, quàm

quàm vulnera Christi; in illis dormio securus & requiesco intrepidus. Quid hac re ad conscientiæ vulnera sananda efficacius?

Rursum sanguis è latere Christi profluens nos in officio retinere & à peccandi libidine retrahere debet. Ideo enim sanguine suo nos purgavit Jesus, ut Deo in justicia & sanctitate serviremus. Ad Titum 2. v. 11. Quanto putatis acerbiore " supplicio dignus censebitur, qui filium Dei conculcarit, & sanguinem " fœderis, per quem fuerat sanctificatus, prophanum duxerit, & spiritum gratiæ contumeliâ affecerit? Heb. 10. v. 29.

Verùm cum in hac mundi fece sine omni labe vitam traducere non possimus, sed quotidie carnis fragilitate vel septies labamur, ad " fontem misericordiæ divinæ accedere oportet, orantes cum Davide " ex Psal. 51. v. 8. Purifica me hissopo & mun-

& mundabor, lava me & præ nive dealbabor. Hucuſque de militis facto.

Tertio nunc loco reliquum eſt, ut Evangeliſtę teſtimonium de hoc toto negotio audiamus & examinemus.

Et qui vidit, inquit Johannes, teſtatur, & verum eſt teſtimonium ejus: ille enim ſcit ſe vera dicere, ut & vos credatis. Ne quis forte hiſtoriam hanc in dubium vocare poſsit: Evangeliſta ſe non aliunde accepta, ſed viſa monumentis conſignare ſuis, teſtatur. Duo hîc notanda ſunt. Primò cõmendatur nobis hiſtoriæ hujus veritas. Deinde miniſtri verbi divini ſui admonentur officij, quod in hiſce ferè ſitum eſt; Primò ut ea tantum ſuis inculcent auditoribus, aut aliâs literis mandent, quæ comperta habent. Sic Joan. 3. v. 11. Chriſtus ipſe inquit; Amen dico tibi quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur. 2. Pet. 1. v. 16. Non arte compoſitas fabu-

fabulas sequuti, notam vobis fecimus Domini nostri Jesu Christi potentiam & adventum, sed ut qui oculis nostris aspeximus illius majestatem. Deinde ut exemplo Joannis hunc scopum in omnibus suis concionibus spectent, ut auditores etiam cognitione veritatis imbuti in Christum credant, & credentes æterna donentur salute, Cujus ut participes reddamur, per D. N. J. C. oramus, Amen.

CONCIO DECIMA quarta de sepultura Domini nostri Jesu Christi.

Textus.

Post hæc autem cum serò factum esset, quoniam erat parasceve, quæ præcedit Sabbatum, venit Ioseph, &c.

Illi autem abeuntes munierunt ſepulchrum, obſignantes lapidem adhibitis cuſtodibus.

Hiſtoriam Paſsionis D. N. J. C. ſuperioribus tredecim concionibus explicavimus: Reliquum nunc „ eſt, ut ultimum exinanitionis Chriſti gradum, qui ſepulturam ejus cõ„ plectitur, enarrandum & exponendum ſumamus. Chriſto enim in ara crucis demortuo, Joſephus, vir pietate reliquiſq; virtutibus præſtantiſsimus, à Pilato petit, ut ſibi liceat ejus veniâ corpus Chriſti è cruce detractum, terræ mandare.

Quod Pilatus, morte Chriſti à Centurione cognitâ, ei denegandum non ſtatuit. Joſephus itaque unà cum Nicodemo, pro eo quo „ Chriſtum, etiam vitâ orbatum, amore proſequebatur, corpus ejus „ myrrhâ & aloë unctum & perfuſum atq; linteo mundo involutum, „ in ſepulcro, quod lapidi inciſum ſibi parari curaverat, honorificè condit; advolutoq; ad ejuſdem monumenti

menti oſtium lapide, diſceſsit. Mulieres autem, quæ ſe comites ex Galilæa Christo præbuerant, ut & illæ, Sabbato exacto, Jeſum unguentis ungerent, quo in loco corpus ejus poneretur, quàm diligentiſsimè conſiderarunt. Hiſce autem confectis, Phariſæi invidiâ & malevolentiâ exſtimulati & excæcati, ut Christi reſurrectionem, quam & Prophetæ prædixerant, & Christus ipſe ſæpius inculcarat, impedirent & tardarent, poſtero die impetratâ & acceptâ à Pilato veniâ, ſepulcrum ejus cuſtodiâ muniverunt, & lapidem ſepulcro impoſitum obſignaverunt. Atq; ita mors D. N. J. C. quæ eſt unicum ſalutis noſtræ fundamentum, ejuſdem etiam ſepulturâ comprobatur.

Partes concionis hujus principes erunt tres.

I. De ſepulturâ Christi ejuſq; circumſtantijs.

 II. De

II. De mulieribus è regione sepulcri Christi sedentibus.

III. De hostium Christi extremâ & immedicabili invidiâ.

De primâ parte.

Post hæc cum serò factum effet, &c.

In hac prima parte plura consideranda & enucleanda proponuntur, videlicet. I. Descriptio Josephi. 2. Ejusdem à Pilato petitio. 3. Josephi prænominati & Nicodemi clarum facinus. 4. Ipsa Jesu Christi sepultura.

I. De primo. Quod ad Josephi attinet descriptionem, eam Evangelistæ tribus præcipuè argumentis ante oculos statuunt. Describunt enim Josephum. I. à patria. 2. à fortunæ bonis. 3. ab officio ac virtutibus magistratum magnoperè ornantibus.

I. Patriam Josephi si spectes, ab Arimathia oriundus fuisse fertur olim Ramatha dicta, ex qua & Samuelem originem duxisse, accepimus.

mus. Senator Arimathienſis, ne- „
glecto periculo & fortunarum &
capitis ſui, Chriſto funus facere
decrevit: At Jeruſolymitani, quos ”
Deus tantis affecerat & ornarat
beneficijs, quanta in nullam ali-
am gentem contulit, nullâ filij Dei
unigeniti, in cruce pendentis, cu-
râ tanguntur. Ita qui plurima à ”
Deo acceperunt beneficia, in-
gratiſsimi in eum eſſe conſueve- ”
runt.

2. Divitijs quoque affluxiſſe Jo-
ſephus dicitur. Divitiæ igitur ”
per ſe neminem à miſericordiæ
divinæ portu & perfugio exclu- ”
dunt; Sed divitibus æquè ac
pauperibus delectatur Deus, mo- ”
do omnem ſpem ac fiduciam in e-
um collocent, ac divitijs ita utan-
tur ſuis, ut æquale probitatis vi- ”
tæque integritatis cum Joſepho te-
ſtimonium ab omnibus rectè judi- ”
cantibus, ipſis tribuatur.

3. Ad officij ejus dignitatem contemplandam, ~~ſi animum convertamus~~, eum ſenatorem egiſſe conſtat. In quo magiſtratu ſeſe ita geſsit, ut probitatis, juſticiæ, honeſtatis, fortitudinis & pietatis teſtimonium à ſpiritu ſancto ampliſsimum acceperit.

~~Nos hîc videamus~~, quomodo ij qui in Repub. eminent, aut dominantur & rerum potiuntur, Joſephi hujus virtutes ~~cùm politicas tùm ſpirituales~~ in imitationem trahere debent.

1. Joſephus honeſtatis titulo ornatur: quo eum inculpatam traduxiſſe vitam, ſignificatur; ita ut honeſtis ac moderatis præditus moribus fuerit, dictis aut factis neminem offenderit, &, ~~ut paucis dicam, bono exemplo civibus~~ ſuis ~~præiverit.~~ Hanc in moribus, dictis & factis moderationem, ~~omnes eos~~, qui Rempub. gerunt & adminiſtrant, aut aliâs in ſedem honoris & dignitatis aſcenderunt, ſequi decet. Nā

quo

quo in eminentiori dignitatis loco quis constitutus fuerit, eò intolerabilius existimabit, si quid se suoque officio indignum commiserit. Cornelium Rufinum, Valerio Maximo referente, duobus consulatibus & dictaturâ speciosissimè functum, Fabricius Lucinus, censor, à senatorio ordine removendum judicavit, quod decem pondo vasa argentea comparando, luxus nimij exemplum præbuisset. Igitur Dionis Romani illud perpetuâ dignissimum memoriâ judico: Quæ velis eos, qui sub tuo sunt imperio, & sentire & agere, eadem tu & loquitor & facito: Sic enim eos facilius instituerís, quàm ijs, quæ legibus constituuntur, supplicijs. Illud enim æmulationem, hoc terrorem habet. Et facilius quis optima imitatur, quæ videt opere fieri, quàm cavet pessima, quæ audit verbo vetari.

2. Bonitatis & probitatis testimonium Josepho etiam tribuitur.

Sed diſquiramus, quis dignus hoc titulo cenſendus eſt? Qui cum poſſit, nemini nocet, ſed multis prodeſt. Bonus enim magiſtratus non debet eſſe alio erga ſuos ſubditos affectus animo, quàm parens erga liberos. Rectè enim ille: Nihil eſt, inquit, quod ſic magiſtratum oſtendit, ut amor & benevolentia erga eos qui ſunt ſub ipſius imperio. Et Leo imperator ejus nominis primus: Sicut ſol, ait, cunctis quæ illuſtrat nonnihil impertit caloris: Sic principem par eſt eos ſuâ dignari miſericordiâ, quos contuetur. Auguſtus imperator, atteſtante Suetonio, univerſos ſubditos non aliter quàm membra parteſq; corporis ſui complexus eſt, nec Dominus dici voluit, ſed pater patriæ, ut ipſo nomine probitatem, non poteſtatem, præ ſe ferret.

Unde Philo: Decet, inquit, regem nulla re magis gaudere & delectari, quàm ſuâ erga ſubditos beneficentiâ. Qui igitur in Repub.

ſum-

summum obtinent imperium, de omnibus bene mereri studebunt, ut patres patriæ & boni viri fuisse, etiam post mortem, perhibeantur. Memoriam perpetuam veteris versus magistratum gerentes conservare debent: Tu civem patremque geres, tu consule cunctis, Non tibi: Nec tua te moveant, sed publica damna. Hoc enim, ut ex Pa-" tribus quidam dixit, differt Tyrannus à rege, quod ille sua unde-" cunque parat commoda: Hic eorum, quibus præest, quærit utili-" tatem.

3. Josephus à justicia commendatur. Hæc enim unicuiq;, quod suum est, tribuit. De hac re in hanc„ sententiam Euripides: Boni viri, inquit, officium est justiciæ inservire, & malos ubique semper malis" afficere. Magistratus igitur justiciæ lege tenetur, ut malè agentes coërceat & reprimat; Injuriâ affectos vindicet; afflictos &

„ pauperes juvet & promoveat; Deniq; personas in judicio non respiciat. De Agide memoriæ traditum
„ est, quod is parentibus eum rogantibus, ut sibi in re quapiam injustâ adesset, recusarit illis aliquandiu. Cæterum cum instarent, in hunc
„ modum respondit: Donec essem apud vos, nullam tenebam injusticiæ scientiam; Verum ubi me pa-
„ triæ tradidistis patriæq; legibus, insuper & justiciam & honestatem pro viribus docuistis, conabor huic magis obtemperare, quàm vobis. Et quandoquidem hæc est vestra voluntas, ut quæ sunt optima faciam, optima verò sunt, quæ justa sunt, cùm homini privato, tum prẹcipuè principatum gerenti, quæ vultis faciam, quæ dicitis negabo.

4. Fortitudinis laude celebratur Josephus, quod videlicet Judæorum consilio impio, de Christo in crucem agendo, suffragium non dederit. Boni itaq; magistratus & senatoris officium in eo quoq; situm

tum eſt, ut non modo ille contra ju-
ſticiæ leges nil ſtatuat, ſed & ne in-
juſta exerceantur judicia, pro virili „
parte impediat; non diſsimulans ſi
quicquam contra jus & æquum fie-
ri animadvertat. Nam non ſolum „
qui mala faciunt, morte digni ſunt,
ſed qui facientibus aſſentiuntur.
Rom. 1. v. 32. Neq; extra omnem
ſunt culpam, qui ſe aliquando judi-„
cijs ſubtrahunt, ne cauſæ dijudica-
tioni, in qua ſententiæ in aliquam
injuſticiæ ſpeciem inclinare vide-
antur, intereſſe cogantur. Nam
magiſtratus officium requirit, ut
non modo ab omni aſſenſu, in ini-
quis judicijs ferendis, ſe ſuſtineat;
ſed & approbantibus malum forti-
ter reſiſtat, ac infeſtiſsima odia pro
tuenda & propugnanda juſta cauſa
potius in ſe ſuſcipiat, quam animũ
ullius hominis metu à juſticiæ curſu
deflecti patiatur. Unde Syrach 4.
v. 33. Ad mortem uſq; certa pro ve-
ritate, & Dominus Deus pugnabit

pro te. Sed multi, ne in odium eo-
„ rum, qui in Repub. principatum
tenent, incurrant, consiliarios
„ Cambysis imitantur: qui cum in-
terrogarentur ab eo, an in sua esse
„ potestate existimarent, sororem su-
am in uxorem ducere, responde-
bant, licere regi quicquid vellet.

Hucusque de virtutibus poli-
ticis, quas Josephus cum alijs et-
iam, qui extra ecclesiam fuerunt,
communes habuit, dictum est:
De ijs, quæ Christianum esse e-
um in primis demonstrant, nunc
sermo nobis instituendus est.

Primùm Josephus Dei regnum
expectasse dicitur, quo significa-
tur eum magno desiderio audiendi
& cognoscendi ea, quæ à Christo
de regno Dei æterno dicebantur,
flagrasse, & id unicè laborasse, ut
fide in Christum justificatus, regni
„ cœlestis particeps redderetur. Pie-
tatem igitur omnes homines, maxi-
„ mè magistratus, sectari & amore
prosequi debent. Nam ex hoc uni-

co

co fonte omnis administrandi rempub. fœlicitas emanat.

Deinde in numero discipulorum Christi ponitur. Non autem in numero duodecim habendus. Illorum enim nomina certa & manifesta sunt. Quicunq; igitur magistratu aliquo funguntur, etiam dabunt operam, ut in numero discipulorum Christi esse posint, ita ut Christi causam fideliter agendam suscipiant, verbi ejus præcones & ministros juvent & promoveant, & ad Dei cultum dilatandum omne suum studium & diligentiam conferant. Sed, proh dolor, tanta & tam vesana est multorum malitia, etiam in ijs qui Christo nomina dederunt, ut omnem suam auctoritatem & potestatem ad verum Dei cultum impediendum, & ad Christi ministros affligendos, premendos & perdendos, convertant, cum tamen ab omnibus patroni eorum coli & salutari velint ac cupiant.

Quod

Quod autem occultum Christi
discipulum fuisse eum memoriæ
proditum sit, silentio prætermitten-
» dum esse non duxi. Primùm enim
hac re monemur, non statim de ijs
desperandum, qui metu compulsi
» Christum coram omnibus confiteri
non audent. Deinde docemur De-
um semper sibi aliquos conservare,
» etiam in ijs locis, ubi homines nul-
lâ pietatis religionisque veræ curâ
tangi videntur, qui ipsum vero cul-
tu & honore dignentur. 3. Reg. 19.
v. 10. Rom. 11. v. 4. Tandem hæc
vox omnes fidei imbecillitate labo-
rantes consolatur & confirmat.
» Ostendit enim Deum quassatam a-
rundinem non perfringere, nec fu-
migans ellychnium extinguere E-
» sa. 42. v. 3. Atq; hoc de Josephi de-
scriptione.

II. De secundo, videlicet de Jo-
sephi petitione à Pilato, & Pilati,
super repentina Christi morte, ad-
miratione.

1. Ex Josepho petente â Pilato,
ut po-

ut poteſtatem auferendi corpus
Chriſti è cruce ſibi faciat, ~~duo diſca-~~
~~mus~~. ~~Primò corpora eorum~~, qui ”
magiſtratus judicio pœnâ afficiun-
tur, ~~etiam poſt mortem in ejuſdem~~ ”
~~poteſtate manere~~, ~~comprobatur~~.
Deinde potentiam Dei in noſtra
perfici infirmitate, manifeſtum ef-
ficitur. ~~Diſcipuli enim omnes~~, qui
anteà jurejurando confirmaverant
ſeſe Chriſtum non deſerturos, ~~fugâ~~
~~ſibi conſuluerant~~ : At diſcipulus oc-
cultus, omni metu & timore vel de
vitâ, vel de bonis remoto & excuſ-
ſo, ~~ut corpus Chriſti ſanctiſsimum~~
~~exequijs & ſepulturâ honeſtâ care-~~
~~at~~, ~~nefas eſſe ducit~~. Nemo igitur ob
infirmitatem propriam animum ab-
jicere debet. Infirmis enim ille, qui ”
omnia manu ſuſtentat ſua, robur ”
& fortitudinem conferre poteſt.
Nemo rurſum ſibi ſuisve viribus ni- ”
mium tribuere debet. ~~Deo enim nos~~
~~ſua manu non fulciente~~, robuſti &
fortes facilè cadere poſſunt. Unde
Augu-

„ Auguſtinus: Proni ſumus, inquit,
ad malum, & ſi miſericordia Dei
„ non teneret nos, in omne vitium
poſſemus cadere, nec inde ſurgere,
„ niſi miſericordia Dei ſubſequeretur,
quæ nos ſublevaret. Hoc benè co-
gnoſcebat David, cum oraret; Do-
mine miſericordia tua ante oculos
meos, quo me cuſtodiat, & miſeri-
cordia tua ſubſequetur me, quæ me
erigat. Hanc cognitionem ſui ha-
buit Abraham, cum diceret; pulvis
„ & cinis ſum. Sicut enim pulvis ex
quacunq; parte venti impellitur, &
„ in aliam disjicitur, & ibi remanet:
Sic homo in omne vitium cadere
„ poteſt, nec adjiciat ut reſurgat, niſi
miſericordia Dei ei ſubveniat. Ci-
nis etiam eſt homo; Quia ſicut cinis
non profert germen ex ſe, nec ſuſce-
„ ptum ſemen germinat; Sic homo ex
ſeipſo nec bonum facere, nec in a-
„ liquo bono perſeverare poteſt.
Hæc ille.

2. Ex Pilati admiratione ſuper
Chriſti morte, Chriſtum opinione
citi-

citius vitam cum morte commutasse liquet. Habet ergo is solus potestatem ponendi animam suam. Joan. 10. v. 17.

III. De tertio, videlicet de Josephi & Nicodemi facto. Uterque prosequi exequias funeris Christi in animum induxit. Josephus ergo sindonem: Nicodemus verò mixturam myrrhæ & aloës, quasi libras centum, attulit. Atq; hac ratione ambo & charitatem erga Christum vitâ defunctum, & spem de corporum resurrectione in extremo judicij die, declarare voluerunt.

Primùm hi duo præstantissimi viri nobis suo exemplo præeunt, „ ut non modo beneficia in vivos „ conferamus: sed etiam mortalium vinculo exsolutos, quibuslibet hu- „ manitatis officijs complectamur. „ Quicquid enim minimo fratrum Je- „ su præstiterimus, id sibi ipsi Jesus acceptum referet. Matth. 25. v. 40.

Per-

Perpetuis laudibus extollenda, & evehenda Tiberij ſecundi imperatoris erga egenos munificentia;
" Qui cum à conjuge ſua admoneretur, quod ærarium publicum in pau-
" peres exhauriret, reſpondit: tam diu regio fiſco pecuniam non defu-
" turam, quandiu pauperes eſſent eleemoſynam accepturi. Sed multi tam ferrei & inclementes ſunt, ut non modo nihil ad pauperum penuriam & inopiam ſublevandum ex ſuo ęrario erogent, ſed potius indies novas artes, quovis prætextu, rerum neceſſariarum penuriâ laborantes expilandi, & ad imas medullas exugendi, excogitent. De quibus vide Michæam cap. 3. verſu 3. 4.

Deinde morem illum honeſtè ſepeliendi ſuos, jam inde à mundi exordio, ſanctorum exemplis comprobari & confirmari, teſtantur.
" Nos itaq; eorum exemplo invitati ad exequias cohoneſtandas, non
" modo propter ſpem lætiſsimæ & glorio-

gloriosissimæ resurrectionis corporum nostrorum; Sed etiam quia demortui in Domino fuerunt Spiritus Sancti habitacula, & membra Jesu Christi; Eruntq; Dei hæredes & Jesu cohæredes; sedulò convenire debemus.

In exequijs autem celebrandis, quid faciat ad ædificationem, habitâ ratione circumstantiarum, videlicet, temporum, locorum & personarum, diligenter observare decet.

Primùm enim ut sepultura sit honesta, pro cujusq; personæ conditione, requiritur. Deinde, cavenda est omnis superstitio, ne scilicet sepulturæ magnificentiam & superstitiosos exequiarum ritus aliquid momenti habere ad animarum salutem promovendam, opinemur. Tertiò abesse quoq; omnis luxus & prodigalitas debet. Sed dolendum est morem hunc honestè suos terræ mandandi à gravitate Majorum ita

degeneraſſe, ut illa res, quæ vel ſo-
la animos à ſuperbia, luxu & omni
prodigalitate avocare, & ad pieta-
tem ac honeſtam ſimplicitatem &
ſobrietatem incitare & imflammare
» deberet, in hæc ipſa vitia, illos quo-
q; qui Chriſtum profitentur, præ-
cipitet; ita ut ne ſepulcra ipſa vel
» tantillum extremam noſtram a-
mentiam reprimere & cohibere
poſsint.

IV. De quarto, nempe de ſepul-
tura Jeſu Chriſti.

Hìc plura notanda veniunt, vi-
delicet. 1. Sepulcri deſcriptio. 2.
Tempus, quo Chriſti corpus ſepul-
tum fuit. 3. Ipſa Chriſti ſepultura e-
juſq; uſus ſalutaris.

I. De primo, videlicet de ſepul-
cri Chriſti deſcriptione. Primùm lo-
cus, in quo ſepultus fuit Chriſtus,
notatur, nempe in horto amæno.
» Horti itaq;, ut ſuprà quoq; monui-
» mus, occaſionem cogitandi de la-
pſu primorum parentum, de morte,
ſepulturâ & reſurrectione Chriſti,
deq;

deq; aditu & januâ omnibus credentibus per Christi mortem & resurrectionẽ in cœlestem paradisum patefactâ, nobis afferre debent.

Deinde possessor sepulcri hujus exprimitur. Josephus enim vendicabat sibi hoc sepulcrum. Alienum igitur monumentũ sepulturæ Christi destinatum fuit, cujus rei causæ gravissimæ piè excogitari & afferri possunt. 1. Prima causa fuit, ut" vel hac ratione de cura Dei paternâ pro filio suo unigenito, nobis con-" staret. In cruce n. pendebat Christus, quasi à Deo & hominibus desertus: Et tamen Dei spiritu Josephus agitur, ut corpus ejus è cruce sublatum honestè tegat, & in suo sepulcro honorificè collocet.

Qua cogitatione contra pau-" pertatis extremæ molem miseri & abjecti homines se sustentare de-" bent. Deus enim extremâ necessitate cõstrictos non derelinquit. 2. Se-"

„ cunda causa fuit, ut Christum pro
aliorum salute mortem oppetijsse,
„ adumbraretur. Ponitur, inquit Augustinus, in aliena sepultura quia
„ pro aliorum salute moriebatur; & quid ei propria sepultura, qui in se mortem non habebat propriam? Et quid illi tumulus in terra, cujus sedes manebat in cælis? 3. Tertia
„ causa hæc fuit, ut Christus aliena sepulcra, hoc est, nostra sanctificaret, & ab omni ignominia vindicaret. Ut enim assumpsit nostram carnem, nostram miseriam, & nostram mortem, ut nos à morte & miseria æterna eriperet, ac ad æternam gloriam transferret; Ita placuit ei in nostram venire sepulturam, & ex illa ad vitam æternam prodire, ut illam ad gloriam nunquam morituram sanctificaret. 4. Deniq; in Josephi sepulcro conditus est Christus, ut ejus sepulturam solis ijs, qui inter Christi discipulos nomen profitentur suum, & regnum Dei exspectant,

ctant, ad æternam ſalutem profuturam ſignificaretur.

Tertiò ſepulcrum novum fuiſſe refertur, in quo anteà nemo conditus fuit; idq; ut omnibus liquidò conſtaret, neminem alium quam Jeſum crucifixum ex hoc monumento reſurrexiſſe.

In novo quoq; ſepulcro Chriſtus poni voluit, propter myſterium novi cordis, id eſt, renovati per ſpiritum Dei, in quo recondi delectatur. Nam in ſepulcro cordium eorum, qui carnis concupiſcentijs ſeſe ita manciparunt & addixerunt, ut ipſi ſoli recipiendo non pateant, Chriſtus quieſcere nequit. In novo sepulcro.

Sic ſindone mundâ corp9 Chriſti obligatum involutumq; fuit, & aromate delibutum, ut eum mente pura, virtutibus bene olentibus condita, delectari, oſtenderetur.

2. De ſecundo, videlicet, de tempore, quo Chriſtus ſepulturæ loco mandatus fuit. Initio Sabbati

Christi ~~corpus in sepulcro condi-~~
„ ~~tum fuit~~. Ut enim Deus pater, crea-
tionis opere absoluto & perfecto,
„ quievit, Gen. 2. v. 2. Ita filius Dei,
munere redemptionis in ara crucis
„ peracto, ~~initio sabbathi in sepul~~cro
~~condi volu~~it, ut toto Sabbathi die
quiesceret, & posteà tertio diè à
mortuis gloriosè resurgeret. Ut au-
tem Christus caput electorum, ini-
tio Sabbathi, id est, circa vesperam
diei hebdomadis sexti, primo quie-
tem à laboribus & molestijs, qui-
bus pro peccatis nostris expiandis
totius vitæ curriculo expositus fu-
it, invenit; septimum diem inte-
grum in sepulcro egit; & octavo
die ad futuram gloriam occupan-
dam excitatus est:

~~Ita nulla à laboribu~~s & molesti-
„ js exspectanda est nobis quies, ~~an-~~
~~tequàm corpora nostra in sepul~~cris
„ ~~& dormitorijs~~ suis quieti traden-
tur, ex quibus ad immortalem glo-
„ riam revocabuntur. 1. Cor. 15. v.
42. ~~Quâ consolatione contra vitæ~~
hujus

hujus labores & molestias, animum nostrum ~~lenire, mitigare & confirmare debemus.~~

3. De tertio, ~~nempe de JEsu Christi sepultura ejusque~~ salutari ~~usu & applicatione~~. Nicodemus & Josephus Jesum sindone involutum, & myrrha ac aloë conditum ~~honorificè terræ mandarunt~~, atque ~~saxo ingenti ad monumenti ostium advoluto~~, discesserunt. Quod ita fieri divina providentia" voluit ~~& ad majorem mortis & re-" surrectionis Christi certitudinem," & ad tollendam fraudis ac sublati," corporis ejus suspicionem~~. Nos igitur in quibus salutaris sepulturæ Christi usus consistat, inquiramus.

~~Primùm~~, Christi sepultura docet ~~prophetias~~, de quibus Psal. 16. v. 9. Caro mea requiescet in spe: Et Esa. 53. versu 9. ~~perfectas esse~~:" adeoque typum Jonæ, quem"

ipſe Chriſtus ſibi applicat, Matth. 12. v. 39. impletum.

Deinde de veteri homine mortificando & novo induendo nos admonet. Cum enim in Chriſto & per Chriſtũ peccata noſtra ſepulta ſint, iniquum eſſe ducamus, ut ea deintegrò effodiamus, Rom. 6. verſ. 4. Si mortui ſumus peccato, quomodo vivemus in eo? An neſcitis quod quicunq; baptizati ſumus in Chriſtum Jeſum, in mortem ejus baptizati ſumus? Sepulti igitur unà cum illo per baptiſmum in mortem, ut quemadmodũ excitatus eſt à mortuis per gloriam patris: Ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

Tertiò & ultimò Chriſti ſepultura maximam in ſe conſolationem habet. Primùm enim metum exhorrendâ ſepulcrorum ſpecie conceptum, levat & adimit: qui vel maximè inde naſcitur, quod ſepultura ſit pars pœnæ irrogatæ Adamo & ejus poſteris, juxta dictum Gen. 3. v. 19. Pulvis es & in pulverem redibis:

~~dibis~~: & ~~simul sit quasi mortis~~ car~~cer~~, quo corpora propter peccatum ad extremum Jesu adventum, detineri debeant. ~~Hoc, inqua~~m, metu nos seria sepulturæ Christi meditatio liberat. N~~am Christus~~ Je~~sus nostra sepulcra sanctificavit~~, & ab omni ignominia vindicavit, ut j~~am non amplius sint~~ fœda cadave~~rum receptacula~~, aut loca immunda, quæ carceris instar corporibus nostris detinendis destinata sint; ~~sed gloriosa filiorum Dei cubilia~~, in quæ Deus, ~~tanquam optimus p~~a~~rens~~, corpora fidelium ad quietem deducit, eadem ad cœlestem hæreditatem in extremo die occupandam, excitaturus. Esa. 57. v. 2. Ingredientur in pace, requiescent in cubilibus suis, qui ambulaverunt coram eo. Danielis 12. v. 2. in sepulcris electi dormire dicuntur. Ambrosius: S~~epultura Christi~~, inquit, quid est aliud nisi requies Christiani? Ha~~c igitur consolatio~~

ne

ne contra terribilem ſepulcrorum, imo etiam ipſius mortis, imaginem, uti debemus. Ut enim Chriſtus noſtra ſepulcra ſuâ ſanctificavit ſepulturâ: Sic mors ipſa nos innumeris hujus mundi ærumnis & calamitatibus eximit, & à laboribus ad requiem deducit. Deinde hæc eadem conſolatio ex Chriſti ſepultura decerpta, contra peccatorum noſtrorum turpitudinem, quæ nos a conſpectu Dei ad inferos detrudere & deturbare poſſent, nos ſuſtentare debet. Chriſtus enim omnia peccata noſtra ſecum ſepelivit, ne unquã in conſpectum Dei venirent. Nam ut ipſe noſtra peccata in ſuo pertulit corpore ſuper lignum. 1. Pet. 2. v. 24. Sic quoq; noſtra peccata in ſepulcrum ſecum intulit, ne ea nos à Dei conſpectu arcere poſſent. Quoties igitur diabolus conſcientiæ noſtræ vulnera, vulneribus Chriſti obducta, refricare nititur, ad Chriſti ſepulcrum deducendus eſt, in quo ſordes noſtræ abditæ latent,

ut in

ut in oculos Dei ad nos damnandos, nullo modo incurrere posſint. „ Ut enim tum primùm maris furor ac ventorum rabies ſedata fuit, ubi „ Jonas in mare ejectus in ceti ventre delituit: Sic etiam, Chriſto in ſepulcro clauſo, ira Dei mitigata & abolita eſt. Tandem ſalutaris ſepulturæ Chriſti meditatio terrorem & metum, ex mortis horrenda imagine, in cordibus noſtris concitatum, repellit. Ut enim imperator, qui ho- „ ſtibus ſuperior evaſit, eos intra vallum uſq; penitus perdendos & de- „ lendos perſequitur: Sic Chriſtus Jeſus ſuum & noſtrum hoſtem, mor- „ tem videlicet, in ſepulcrum inſectatur, ut mors non modo nullum detrimentum credentibus inferre poſsit, ſed & dum perimere videtur, ad vitam æternam aditum præbeat. Johann. 5. verſu 24. Quis igitur intrepidè cum Paulo non exclamet: Cupio diſſol-

dissolvi & esse cum Christo? Phil. 1. v. 23.

De secunda parte.

Erat autem ibi Maria Magdalene, &c.

In mulieribus è regione sepulcri Christi sedentibus, pulcherrimæ elucent virtutes, videlicet. 1. Dilectio erga demortuum Christum. 2. Spes resurrectionis in extremo die, quam nisi in corde aluissent, de Christi corpore unguentis ungendo, nunquam cogitatio animum illarum subijsset. 3. Perseverantia ad finem usq; & animi magnitudo laude dignissima. 4. Pietas in Sabbato servando, quod tam sanctè colendum statuunt, ut ne quidem officio charitatis, ipsi Christo exhibendo, vacandum ducant.

De tertia parte.

Considerentur hac parte ultimâ. 1. Postulatio Judæorum à Pilato. 2. Concessio Pilati. 3. Judæorum factum.

I. De primo, videlicet, de Judæorum postulatione à Pilato.

Tria hîc enucleanda vicissim offeruntur. Primùm tempus quo hæc gesta sunt, significatur. Posterâ enim die, quæ sequitur parasceven, convenisse dicuntur. Ubi observandum venit Pharisæos, qui aliquoties anteà vitio dederũt Christo, quod ægrotum sanitati in die Sabbati restituerit, Matth. 12. ver. 10. 11. &c. nunc confidenter illud violare; idque ut Dei decreto, de Christo resuscitando à mortuis, impedimentum afferre possint. Ita impios ne Sabbati quidem reverentia ab impietate abstrahit. Deinde personæ exprimuntur. Convenerunt enim ipsi principes sacerdotũ & Pharisæi, ut Pilatum adirent gratiâ impetrandi veniam ab eo ad obsignandum & communiendũ Christi sepulcrum. Unde docemur eos qui sanctissimi haberi volunt, in primis Satanæ suam collocare operam,

ram,

ram, ut gloriam Dei, quantum qui-
dem in ipsis situm est, supprimere
& hominum saluti officere possint.
Tertiò Judæorũ postulatum ipsum
indicatur, in quo itidem tria per-
pendenda occurrunt. Primùm de-
bitam reverentiam Pilato præstant,
dominum appellantes eum, quo
nobis exemplum imitandum pro-
„ ponunt, ut magistratum honore de-
bito afficere discamus. Deinde ut
vel hac ratione sibi ad postulata im-
„ petranda viam patefaciant, blas-
phemiam & putidissima In Christũ
„ mendacia evomunt. Si enim Chri-
stus revera impostor fuit, quemad-
modum illi calumniabantur, cur,
ne resurgat, tantoperè verentur?
Judæi ergo induratorum veram re-
præsentant effigiem quã malleo ver-
bi divini franguntur, nec benefi-
ciorum cumulo eminentur, nec dul-
cissimis promissionibus flectuntur,
nec miraculis ullis commoventur,
ut seriò & ex animo resipiscant; sed
in malitia, non timentes mortem,
nec

nec formidantes Dei judicium, nec
metuentes æternum inferni crucia-
tum, ſecuri perſiſtunt. Tertiò pe- ”
tunt à Pilato, ut is pro ſua auctori-
tate ſepulcrum Chriſti cõmuniri ju- „
beat, ne ſcilicet Diſcipuli ejus veni-
entes clam corpus ejus furentur, & „
poſteà de ejus reſurrectione à mor-
tuis falſos rumores ſpargãt & diſſe-
minent. Phariſæi & ſcribæ metuen-
tes ne reſurgat Chriſtus, ſunt imago ”
impij mundi, qui factâ mentione de
corporũ reſurrectione, deq; Jeſu ex-
tremo adventu, tota mente totoq; ”
corpore contremiſcit. Quod igitur
fidelibus maximam contra omnes
calamitates & terrores affert conſo-
lationẽ: Illud impijs multiplicẽ ter-
rorem & metum injicit. Quartò &
ultimò prophetiam de ſeipſis igno-
rãtes edunt, quod videlicet noviſſi-
mus error priore ſit futurus pejor, ſi ”
Chri. reſurrectio cõprobata fuerit.
Et verè facta ſunt obſtinatis Judæis
poſteriora primis pejora, id quod Jo
ruſo-

rusolymæ interitus acerbissimus satis testatum facit.

II. De secundo, nempe de Pilato concedente illis veniam communi-
" endi sepulcrum Christi. Habetis, inquit, custodiam, ite, custodite sicut scitis. Providentia Dei mirificè hîc
" elucet & conspicitur. Ideo enim Deus animum Pilati movit, ut tan-
" ta facilitate illorum postulationi concederet, ut posteà resurrectio
" Christi illustrior & manifestior redderetur.

III. De tertio, videlicet, de Judæorum facto. Pharisæi impetratâ & acceptâ à Pilato veniâ, maturantes sepulcrum Christi munierunt, lapidemq; sepulcro obvolutum obsignarunt, custodes, qui ejus resurrectionem impedirent, adhibentes. Pharisæorum conatum si conside-
" res, eos in hoc omnes contendisse nervos videbis, ut Christi prædi-
" ctioni de sua resurrectione omnem fidem detrahentes & derogantes, gloriam ejus obscurarent & diluerent:

rent: At si animum in Dei providentiam intendas, impium illorum conatum ejus gloriæ illustrandæ, & resurrectioni Christi confirmandæ & comprobandæ serviisse, apparebit. Solet enim Deus non modo callida impiorum consilia infringere; sed etiam alienæ prudentię opus arripere, ut suum exequatur decretum. Hujus rei testimonium & exemplar in Josepho habemus, de quo ita Gregorius Magnus: Joseph, inquit, ideo à fratribus venditus fuerat, ne adoraretur, sed ideo est adoratus, quia venditus. Astutè enim aliquid agere ausi sunt, ut Dei consilium mutaretur; sed divino judicio, quod declinare conati sunt, renitendo servierunt; & inde coacti sunt Dei voluntatem peragere, unde hanc astutè moliti sunt commutare. " Sic divinum consilium dum devitatur, impletur; sic humana sapientia dum reluctatur, compre- " henditur. Timuerunt fratres, ne su-

Gregor:

per eos Joſeph excreſceret, ſed hoc
quod divinitus diſpoſitum fuerat,
cavendo factum eſt, ut eveniret.
Hæc ille. Atque hoc de ultimo exi-
„ nanitionis Chriſti gradu. Tu autem
„ æterne Deus, largire nobis per fili-
„ um tuum unigenitum, D. N. J. C.
Ut meriti ejuſdem participes facti,
„ tandem cum omnibus electis ex ſe-
pulcris noſtris ad gloriam nunquã
finiendam, læti prodeamus, Amen,
Amen.

FINIS.

Soli Deo gloria.

MEN-

MENDA GRAVIORA, quæ irrepſerunt, ſic tollenda.

PAgina 10. Facie 2. Linea 4. pro atqui lege atq́;. Pagina 12. facie 1. lin. 1. pro odiſtis lege odiſti. p. 16. f. 1. l. penult. pro quid lege quòd. Eadem pag. f. 2. l. 1. pro inſpicis lege inſpice. Ibidem l. 14. pro pro exemplo lege quo exempl. Ibidem l. 24. pro diu lege duo. P. 17. f. 1. l. 16. pro diſsipatioue l. diſsipatione. P. 19. f. 1. l. ultima: potentia prædi- ti) ſequentia verba deſiderantur: nos contrà debiles & infirmi: illi calidi; nos &c. P. 20. f. 2. l. 4. pro faſtoſorum lege faſtuoſorum. P. 22. f. 2. l. 4. pro qualis lege quales. Ibid. l. 14. pro filii lege filiæ. P. 31. f. 1. l. 2. pro verba lege verbo. P. eadem f. 2. l. 8. pro leonem lege leonum. P. 37. f. 1. l. 17. pro cauſum lege cauſam. P. 39. f. 2. l. 6. pro æterna lege æterno. P. 45. f. 2. l. 14. pro laqueas lege laqueos. Ibidem l. 16. & 17.

pro cudiditatum lege cupiditatum. P. 62. f. 1. l. 22. pro diindicanda lege dijudicanda. Pag. 72. f. 1. l. 12. pro revereutia lege reverentia. Pa. 77. f. 1. l. 13. pro confirmarent lege conformarent. P. 83. f. 2. l. 7. pro eoſq; ab injur. lege eaq; ab injuria. P. 85. f. 2. l. 13. pro efficiaciſsima lege efficaciſsima. P. 86. f. 1. l. 19. pro quod lege quot. P. 87. f. 2. l. 12. ita legendum: eumquè tanquam ignominioſum & in nomen Dei blaſphemum deturpant. P. 96. f. 2. l. 9. pro affecta lege affectata. P. 101. f. 1. l. 15. & 16. pro extat lege excitat. P. 102. f. 2. l. 4. pro derigere lege dirigere. P. 113. f. 2. l. 10. pro qui lege quæ. P. 114. f. 1. l. 14. & 15. pro ipſo lege ipſos. P. 124. f. 2. l. 5. pro divitare lege devitare. P. 125. f. 2. l. 4. pro afficiantur lege afficiuntur. P. 133. f. 2. l. 19. pro immobile lege mobile. P. 135. f. 1. l. 15. pro dublicæ lege publicæ. P. 137. f. 1. l. 10. pro tantem lege tandem. Ibid. f. 2. l. 11. lege impiæ. P. 138. f.

1. l. 2.

1. l. 2. pro inſingulari lege ſingulari. Ibidem l. 8. pro conſpiratoribus lege conſpiratis, vel conjuratis. Ibid. f. 2. l. 10. lege obnoxios eſſe viros. P. 149. f. 2. l. 2. pro flammit, lege flammis. P. 150. f. 1. l. 17. lege dictoq; audientes. P. 152. f. 1. l. 16. pro Siſamnis lege Siſamnes. P. 166. f. 1. l. 13. pro loco lege loca. P. 168. f. 1. l. 21. pro montis lege mortis. P. 177. f. 1. l. 4. & 5. pro exſpectant lege exſpectantes. P. 179. f. 2. l. 18. pro Chriſti lege Chriſto. P. 183. f. 2. l. 2. pro exſerunt lege exerunt. P. 201. f. 1. l. 20. pro proſecuti lege proſecutæ. Ibid. f. 2. l. 1. pro ſuppetit lege ſuppeditat. P. 204. f. 1. l. 20. pro dirideri lege derideri. P. 205. f. 2. l. 2. pro quia lege qui. P. 223. f. 2. l. 20. pro quam lege qui nec. Ibid. l. 22. pro eminentur lege emolliuntur.

Reliqua, quæ paſsim occurrunt, ut natâ & oblatâ occaſione, tollantur, operam dabimus: interim benevo-

nevolum lectorem, ut ea propriâ diligentia corrigere non gravetur, demissè rogamus.

DE HUMANI GENERIS lapsu, & Reparatione, Epigramma.

Heu quantas clades, mala quot, quantosq; labores
Humano generi primorum noxa parentum
Attulit: antiqui quos fraus inimica draconis
Arboris auderent vetitæ ut contingere fructus
Impulit: utq; Dei violarent inclyta iura.
Crimen ob hoc lætis Paradisi excedere iussi
Finibus, exilii varios sensere dolores:
Mortis & imperio; cum posteritate nepotum
Subiecti tota, solitum amisere nitorem
Iusticiæ: & Stygio facti nova præda tyranno,
Perpetuis flammis crucianda, Orciq; catenis.
Ecce autem summi de vertice missus Olympi
Auxilium ut ferret miseris, lapsosq; levaret
Filius ipse Dei, casta de virgine nostram
Assumpsit carnem: & factus dilecta parenti
Victima dilecto, sancta nos morte redemit
Ignibus a diris inferni, & carcere fœdo.
Omne etiam mundi crimen fortissimus Heros
Transtulit in sese: ut credentes sanguine sacro
Purgatos vitiis cœlesti ornaret honore.
Talia cum præsens exponat rite libellus,
Mente etiam grata pietas iubet esse legendum.

IOHANNES SEVERINUS Paludanus.

h

142.